[illegible]

SACRA ET PROFANA,

EX CODICIBUS MANV [illegible]

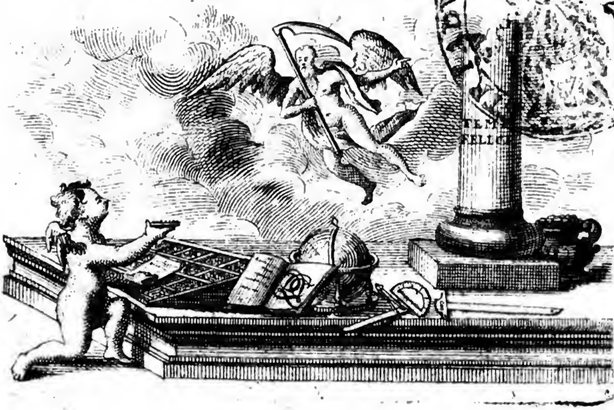
NVNC PRIMVM IN LVCEM EDITA,
VERSIONE LATINA DONATA,
ET NOTIS ILLVSTRATA

A

IO. CHRISTOPHORO WOLFIO

Paſtore ad D. Cathar. Hamburg.
& Scholarcha.

TOM. I.

HAMBURGI,
Apud THEODORUM CHRISTOPHORUM FELGINER,
CIƆ IƆ CC XXII.

VIRO
SUMME VENERANDO, AMPLISSIMO DOCTISSIMOQUE
DOMINO
PETRO THEODORO SEELMANNO

PASTORI AD D. MICHAELIS VIGILANTISSIMO,

R. MINISTERII HAMBURG. SENIORI,

ET SCHOLARCHÆ SPECTATISSIMO,

PATRI SUO IN CHRISTO AMANDO ET COLENDO,

PRIMUM HUNC ANECDOTORUM TOMUM,

PHOTII, PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLITANI,

EGREGIA CONTRA MANICHÆOS COMMENTATIONE,

DEXTERITATIS EJUS, ZELI ET PERITIÆ,

IN TUENDA PURA DOCTRINA

PROBATÆ, ARGUMENTO,

CONSPICUUM,

CONSECRAT ET OFFERT,

EADEMQUE OPER[illegible]

SIMILE IPSI PURIORIS DOCTRINÆ STUDIUM GRATULATUS,

SENECTUTEM IN MULTOS ANNOS VEGETAM,

FELICEM CONSILIORUM SUCCESSUM,

FREQUENTES DE VERITATIS HOSTIBUS TRIUMPHOS,

ET PROSPERA QUÆQUE

EX ANIMO ADPRECATUR

JO. CHRISTOPH. WOLFIUS.

PRÆFA-

PRÆFATIO.

SIsto tibi, erudite Lector, novam Monumentorum, adhuc non editorum, collectionem, inposterum si DEO O.M. visum fuerit, per Fasciculos aliquot continuandam. Nata mihi illa est tum aliunde, tũ ex itineribus, quæ ante hos sedecim annos literarum causa suscepisse me, cum voluptate recordor. Accipis itaque hic Specimen duplex, alterum ad sacram, alterum ad profanam literaturam magis pertinens. Ita enim hujus instituti rationes formandas esse putavi, ut ad novitatem accederet varietas. Agmen ducit PHOTIUS, Patriarcha quondam CPolitanus, non minus de re sacra & Ecclesiastica, quam literis politioribus, apud æquales & posteros commentationibus suis, quæ ætatem tulerunt, præclare promeritus. Hujus libri IV. contra Manichæos veteres & recentiores exarati, lucem, qua tamen omnino digni erant, adhuc non viderunt. Primus eorum, fateor, a Præstantissimo & su-

pra laudes meas posito *Bernhardo de Montfaucon* cum Latina versione insertus est *Bibliothecæ Coislinianæ*, quam indefessæ Viri industriæ ab anno 1715. debere cœpimus, pag. 349. sqq. At cum egregium illud Opus in oris nostris rarius obvium sit, ista vero Photianæ commentationis pars inter tot alia præclara, quæ ibidem occurunt, opuscula quasi sepulta videatur, non solum consultum putavi, sed & necessarium, ut idem ille liber primus cum ceteris tribus hic recuderetur. Hujus consilii hanc præterea habeo rationem, quod intellexi, beneficio Codicis nostri Hamburgensis, quem in editione hac potissimum secutus sum, varia loca male accepta integritati suæ vindicari posse, quod ipsum mihi occasionem suppeditavit, interpretationem Latinam, alioquin optimam, hinc inde emendandi. Ne quid de notis dicam, quibus indigere videbatur egregia narratio, quæ ceteris omnibus, ad hoc argumentum spectantibus, & brevitate, & dictionis nitore, & rerum copia merito præfertur. Laudatissimus Montfauconius libri hujus primi editionem ex duobus Codicibus, *Coisliniano* altero, altero *Colbertino*, procuravit, quorum alter alteri interdum suppetias tulit. Num in

in utroque tres reliqui libri desiderati sint, dicere non habeo. Certe id suspicor, non sine veri specie, quia doctissimus Editor, quod alias facere consvevit, illorum in Codicis Coisliniani descriptione non facit mentionem. Fortasse omissioni in utroque Codice occasionem suppeditavit argumenti diversitas, cum liber ille primus tantum ad historiam Manichæismi, tres vero reliqui ad confutationem doctrinæ, quæ jam ab aliis suscepta erat, & qua proinde forte non adeo opus videbatur, spectent. In nostro Holsteniano integra commentatio, sine interrupto ordine, exstat. Nec dubitari potest, ab eodem Auctore libros singulos esse profectos, cum in calce primi spes diserte fiat ceterorum, qui confutationem errorum exhibituri sint, ac præterea ipsa scribendi commentandique ratio Photium referat. At librum I. Photium auctorem habere, præter constans Codicum MSS. testimonium, dubitare non sinit *Euthymius*, qui Parte II. Panopliæ suæ titulo XXI. compendium narrationis Photianæ totidem utplurimum verbis exhibet, & diserte Photio tribuit, iis verbis, quæ in notis ad p. 1. attuli.

Atque hæc quidem causa est, cur totam hanc scriptionem in lucem proferendam cen-

fuerim, nactus inprimis in ipsa hac Urbe tam insignem opportunitatem. Bibliotheca enim nostra Publica inter Græcos Codices, quos liberalitati Præstantissimi *Lucæ Holstenii*, civis nostri, debet, exhibet insigne Volumen ordinis majoris, quod, præter *Serapionis* & *Titi Bostrensis* contra Manichæos scripta, *Photianas* illas curas complectitur. Monumenta illa singula, quemadmodum & pleraque eorum, quæ Holstenius Bibliothecæ nostræ legavit, ἀπόγραφα exhibent, ex bonæ antiquissimæque notæ codicibus, a recentiori manu diligenter exarata, & ab Holstenio, ceu ex notulis quibusdam marginalibus patere videtur, recognita. Fortasse illorum copiam ipsi fecit Bibliotheca Vaticana, cujus curam agebat. Hujus conjecturæ hanc causam habeo. Cl. *Laurentius Alexander Zacagnius*, ejusdem Bibliothecæ quondam Præfectus, & an. 1712, 26. Febr. cum literarum jactura fatis functus, ex libro I. Photii, tum non edito, affert locum illustrem, quo Præsul diligentissimus Archelai, Carcharorum Episcopi, industriam, in compescendis Manichæorum veterum conatibus collocatam laudat. Eum infra in notis monui cum Apographo Holsteniano ita convenire, ut nulla prorsus differentia nisi in unius literæ scriptione observe-

ſervetur. Hinc conjecturua mihi fit, Holſtenium noſtrum eodem, quem is habuit, Codice uſum fuiſſe. Quanta vero cura exemplum illud Holſtenianum, ex primitivo non minus caſtigato, deſcriptum ſit, vel ex eo patet, quod illud unum ſemper bene habeat, ubi duo, Coislinianus & Colbertinus, ex quibus Cl. Montfauconius ſuam editionem curavit, diſſentiunt; paſſim vero etiam utrique, ubi labes eſt, ſuccurrat, & vix una alterave vice neceſſitatem mihi impoſuerit, a lectione ipſius recedendi. Exempla hujus aſſertionis in notis, Lector, invenies, quæ effecerunt, ut noſtro potiſſimum Codici putaverim inſiſtendum. In quo tamen negotio ita verſatus ſum, ut non negligerem auctoritatem duorum illorum *Pariſienſium*, quos Cl. Montfauconius ſecutus eſt. Iſtis vero adjunxi compendium Euthymianum, prout l. c. in Panoplia exſtat Tergobyſti Græce an. 1710. fol. edita, & a me olim, quod ad hanc partem ſpectat, deſcripta. Hæc enim ſumma paſſim noſtri Codicis lectiones adſeruit & vindicavit. Præſidio porro mihi fuit *Petri Siculi Hiſtoria* (Manichæorum) *ex MS. Codice Bibliothecæ Vaticanæ Græce cum Latina verſione edita per Matthæum Raderum*

Ingolſtadii 1604. in 4. Cum enim, quod ſubinde in notis oſtendi, inſignis inter *Photii* & *Petri Siculi* commentationes affinitas intercedat, quia in recenſendis veterum Manichæorum rebus eosdem auctores, in novorum autem eandem uterque rationem ſecuti ſunt, fieri non potuit, quin ſæpe is genuinam lectionem confirmaret, corruptam autem configeret. Quemadmodum viciſſim is, qui iſtam *Petri Siculi* hiſtoriam recognitione & verſione nova, quam omnino requirit, dignari velit, non parum ſubſidii ex Photiana hac ſcriptione ſibi cum ratione promittet.

Quæ dum memoro, non poſſum non ſignificare dubitationem, quam in notis meis profeſſus ſum, & in qua me adhuc hærere fateor, uter ſcilicet horum alterum in ſcribendo imitatus videatur. Alterum alterius veſtigia preſſiſſe non dubitabit, qvi utrumque ſcriptum comparaverit, & vel ea legerit, quorum indicium ipſe feci. Proferam hic unum convenientiæ argumentum, idque meo judicio luculentum, ex p. 17. ſqq. Ibi potiores Manichæorum recentiorum errores ad ſex capita revocantur. Totidem conſtituit Petrus Siculus p. 17. ſq. Hoc a nemine veterum fieri memini. Et ſi factum eſſet, vel ſic tamen rationi huic

ſuum

ſuum conſtaret pondus, quia utrinque idem ordo, & eædem interdum phraſes obſervantur. Compara, quæſo, quæ de primo Paulicianorum errore apud noſtrum p. 17. leguntur, cum his, quæ ex Siculo latine proferam: *Primum illorum axioma eſt, duo rerum eſſe principia, Deum malum & Deum bonum: aliumque hujus mundi conditorem ac principem, & alium futuri ævi. --- Age dic, inquit, quid nos a Romanis ſecernit? ſe ipſos enim exſecrati illi, & nefarii prorſusque ingrati & perfidi Chriſtianos nuncupant, nos autem vere Chriſti, veri Dei noſtri cognomines, Romanos, Ethnico nomine proprium permutare conati, appellant. --- Aſſerunt autem, ſejunctionem ſuam a nobis in hoc conſiſtere, quod ipſi quidem alium ajant eſſe Deum mundi conditorem, & alium, quem Patrem cœleſtem vocabant, excluſum a mundi adminiſtratione, ſolaque in æternitate dominantem.* Uter hic utrum duxerit, aut ſecutus ſit, arduum fuerit definire. Ætatis inveſtigatio hic rem non confecerit. Fuerunt enim æquales, & Sæculo IX. medio claruerunt. Photium A. C. 858. Patriarcham CPoli conſtitutum eſſe & A. 891. obiiſſe conſtat. Lege hanc in rem doctiſſimi amiciſſimique nobis *Jo. Alberti Fabricii* Bibliothecam Græcam Tom. IX. p. 369. & 370. Petrum Siculum eodem tempore

pore vixisse ex calce Historiæ ejus apparet. Referam argumentum verbis *Matthæi Raderi*, Editoris ejus, quæ in limine libelli ita leguntur: *Vixit Petrus Siculus A. P. C. N. præter propter DCCCLXX. quo tempore ex imperio Basilii & filiorum Constantini & Leonis, imperatorum Orientis, Legatus Tibricam, Armeniæ civitatem, ut de captivorum permutatione ageret, missus est, causamque feliciter, ut ipse extremis narrat paginis, cum novem Tibricæ menses moratus esset, transegit.* Itaque uterque provocare potuit in scripto suo ad ea, quæ a Manichæis sua ætate gesta vel viderit, vel audiverit. Cl. *Montfauconio* p. 349. Bibliothecæ Coislinianæ *narrationis* illius Photianæ *pars maxima ut plurimum desumta videtur ex historia de ortu progressu & occasu Manichæorum a Petro Siculo descripta.* In eandem sententiam penitus concederem, nisi obstaret, quod Photius in limine narrationis suæ varios alios allegans, quorum opera usus sit, *Siculum* nostrũ tacet, ad quem tamen pro candore, qui alioquin in eo observatur, hoc magis, siquidem ea usus fuisset, provocaturus fuisse videtur, quod ipsum rebus contra Manichæos gestis interfuisse ex ipsa comentatione nosset. Vicissim vix veri videtur simile, Petrum Siculum Photii forulos compilasse, inprimis in iis,

quæ

quæ ad recentiorum Manichæorum, ſeu Paulicianorum, hiſtoriam ſpectant. Ad eam enim ſcribendam invitatum & permotum ſe ait legatione regia, qua in oris, his hominibus refertis, perfunctus ſit. Verba ita habent Latine p. 3. *Ego vero inductus rei neceſſitate hoc muneris ſuſcepi, quando regia legatione perfuncturus ad ea loca acceſſi, ipſo excidio imperii Baſilii Magni Imperatoris noſtri, a Deo delecti, &c. Porro legatus ibam, ut de captivorum permutatione agerem* &c. *Tibricæ igitur legationis obeundæ cauſa apud Paulicianos diu moratus, ſæpe diſputando cum illis ſum congreſſus, illorumque arcana omnia per Catholicos etiam ibi degentes curioſe inveſtigavi* &c. Hic clarum eſt, Petrum videri velle eorum narratorem, quæ vel geſta ipſe viderit, vel ex æqualibus & Manichæis audiverit. Fortaſſe itaque ſic ſtatuendum fuerit, Petrum Siculum Photii commentationem ante oculos habuiſſe in enarranda veterum Manichæorum hiſtoria & doctrina, deinde, vero ubi ad recentiorum res (nam & horum doctrinas eodem modo, quo Photius, recenſet) pervenerat, proprium fundum conſuluiſſe. Et ſane minorem in extrema narratione inter utrumque Scriptorem convenientiam deprehendiſſe mihi videor, quam quæ

in

in limine & continuatione operis apparet. Veri quoque eſt ſimilius, Petrum Siculum, Scriptorem cetera incognitum, peritum Ducem, quem ſequeretur, elegiſſe, quam Photium, hominem in ſcribendo exercitatiſſimum. Monere denique & hoc liceat, Siculum æque, ac Photium, p. 17. & 21. Hiſtoriæ ſuæ promittere confutationem Manichæiſmi, imo eadem perfunctum eſſe, ea, quæ Photio ſe probavit, ratione. Raderus enim §. 4. Præmonitionis ſuæ ad Siculi libellum ex Jac. Sirmundi fide refert, duorum capitum, ex ſex illis, de quibus modo diximus, refutationem exſtare in Bibliotheca Vaticana manu exaratam, eamque ex nudis prope divinarum literarum teſtimoniis contextam. Idem hoc Photio curæ potiſſimum fuiſſe non negabit, qui librum ejus II. vel obiter inſpexerit.

Quicquid hujus erit, eruditorum non unus dignum cenſuit hoc opus, quod in lucem ederetur. Ita *Abrahamus Hinckelmannus*, ὁ μακαρίτης, Prædeceſſor meus, de Græcis literis non minus præclare quam de Orientalibus, promeriturus, luci id cum verſione ſua Latina, cujus partem perfecerat, deſtinabat. Vide Detectionem Fundamenti Böhmiani

p. 25.

p. 52. & 123. Illius ἀπόγραφον una cum Serapionis & Titi Bostrensis commentationibus supra memoratis, devenit postea in manus *Sebast. Gottfridi Starckii*, Professoris quondam Linguarum Oriental. Gryphiswaldensis ac deinde Scholæ Equestris Brandenburgensis Moderatoris, qui telam ab Hinckelmanno cœptam pertexturus erat, si per fata licuisset. Lege illius præfationem ad librum *Kelila Wadimna*, Græce ab ipso editum, in calce, & confer Cl. *Martini Dieterich* Programma singulare Berolini an. 1711. vulgatum, & memoriæ Viri Optimi destinatum. Idem animus fuit *Laurentio Alexandro Zacagnio* supra laudato, quod ex præfatione ejus ad Tomum I. *Collectaneorum Monumentorum veterum Ecclesiæ Græcæ* p. 15. intelligitur. *Sed ut ad Archelaum*, inquit is, *redeam, reperto hoc vetustissimo adversus Manichaeos opere ad nefariæ eorundem hæreseos historiam conscribendam animum admovi, eique non modo integram Archelai disputationem, sed & Photii Patriarchæ CP. libros IV. adversus Manichaeos suo tempore iterum exortos, aliaque multa adhuc inedita magnique facienda veterum Auctorum scripta, appendicis loco subjungere decreveram: sed doctissimorum Virorum consilio factum est, ut in antecessum acta ista in primo Collectionis nostræ tomo ederentur.*

Ho-

Horum itaque exemplo adductus de perficiendo hoc negotio jam ante aliquot annos, consilium cepi, nuper vero serio cogitavi, postquam vidi, Cl. *Jacobum Basnage*, in Specimine novæ, quam suscepit, editionis Antiquarum Lectionum Canisii, *Serapionis* & *Titi Bostrensis* scripta contra Manichæos ex apographo Codicis Holsteniani, quod a S. Rever. *Jo. Friderico Wincklero*, Collega meo conjunctissimo, accepit, Græce edidisse, cum antea ibi Latine tantum legerentur. Consultum itaque putabam, efficere, ut Triumviri isti, quos eodem Volumine MS. junctos videbam, publice inposterum non essent disjuncti, inprimis cum viderem, Photium in Confutatione sua duorum istorum laborem supplere. Illi enim, ut de historia hæreseos pestilentissimæ tacent, erroresque ipsos argumentis, ex ratione & Philosophia petitis, oppugnant; ita Photius narratione historica egregie persungitur, ac furorem illorum hominum ex Scriptura diviniore compescendum sumsit.

Ita enim rationes suas in toto opere hoc instituit Photius, ut lib. I. tantum historiam tradat, reliquis vero potiores eorum errores profliget, atque adeo lib. II. contra eos evincat, Deum eundem & animas & corpora & cete-

cetera ſenſibus ſubjecta condidiſſe; lib. III. Veteri Teſtamento originem divinam vindicet; IV. denique varia repetat, ad eadem argumenta pertinentia, & exceptionibus Manichæorum nonnullis ſatisfaciat. De titulo, quem libro II. præfixum videbis, ita habe. Is non tam proxime & ſigillatim ad librum illum quam ad reliquos duos pertinet, & generalem operis Inſcriptionem, ab alia manu profectam, ſiſtit, docetque quod illud in oppugnandis Manichæis eorumque exceptionibus repellendis occupetur. Promittit enim ἀποϱίας καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων h. e. *Dubia Manichæorum eorumque ſolutiones.*

De notis, quas addidi, ita exiſtima. In lib. I. illuſtrando diffuſior, in altero parcior fui in reliquis idem futurus. Hiſtorica enim illa hinc inde vel luce ex antiquitate, vel robore ex conſentientibus aliorum teſtimoniis indigere, viciſſim vero dogmatica ſua radiare luce mihi videbantur.

Iſtam Photii commentationem ſequuntur Notæ & emendationes, quas Viri docti manus ad exemplum Dionis Chryſoſtomi, in

 Biblio-

Bibliotheca Bodlejana ex editione Parif. anni 1623. obvium, alleverat. Eæ jampridem dignæ mihi luce visæ sunt ob auctoris ἀγχίνοιαν, acumen & singularem Græcæ linguæ notitiam, quæ ex illis undiquaque elucent. Eæ sine additis emendationum argumentis ac fulcris, prout legenti in mentem venerant, in chartam erant conjectæ. Partem itaque earum uberius illustrandam & probandam censui, ut sic hoc magis constaret, feliciter ut plurimum, etiam sine codicum aliorum subsidio, auctorem conjecisse. Has meas accessiones sub initium formis aliis exprimendas censui, deinde vero id facere neglexi, sufficere ratus, si hoc loco monerem, auctorem rarissime sententiæ suæ causas attulisse. Neque eodem modo omnes persecutus sum, quia verebar, ne longior legentibusq; tædio essem. In Auctorem apud *Jo. Hudsonum*, tum temporis, cum hæc describerem, magna cum laude & literarum emolumento Bibliothecæ Bodlejanæ invigilantem, inquisivi, qui tamen, præclare alioqvin de illo sentiens, frustra se

ſe in eo detegendo hactenus fuiſſe affirmabat. Anglus gente omnino fuit; ex Lingua enim Anglicana hinc inde v. c. pag. 277. obſervationibus ſuis lucem affundit. Allegat idem p. 274, notas ſuas in *Themiſtoclis* epiſtolas, quas ſcilicet, ut interpretor, manu in margine exemplaris ſui conſignaverat. Ex quo patet ipſi more receptum fuiſſe, ut notulis ejusmodi lectionem Auctorum diſtingueret. Caſaubono præterea minus favit, quod appareret ex ſtricturis, quibus inDiatribã ejus adDionem inclementius nonnunquam graſſatus eſt. Suſpicabar fere, *Joanni Boiſio*, cui eximias in Chryſoſtomum notas & *Veteris Interpretis cum Beza aliisque recentioribus Collationem* debemus, eas adſcribendas eſſe. Is enim in emendandis & illuſtrandis Chryſoſtomi orationibus parem conjiciendi & libertatem & felicitatem, nec minorem Linguæ peritiam probaſſe, eandemque in omnibus rationem ſecutus mihi videtur. Eam ipſe Boiſius in notis ſuis in Chryſoſtomum Tomo ultimo editionis Savilianæ p. 842. de-

ſcripſit his verbis: *Quam mihi nulla religio ſit, etiam locis pene deſperatis manum nonnunquam admovere, teſtes ſingulæ annotationum mearum paginæ, in quibus nihil frequentius, quam conjecturæ, haud alio fundamento quam audacia niſæ.* Si ab ultimis verbis, quæ auctor præ modeſtia minus benigne de ſe protulit, diſceſſeris, has in Dionem annotationes ad vivum deſcriptas videbis. Sed hæc cogitanti ſe mihi obtulerunt loca in ipſis illis in Chryſoſtomum notis, nec non in laudata *Collatione*, in quibus honorificam, atque adeo longe aliam, quam in his fieri ſolet, Caſauboni mentionem facit. Sufficiat afferre, quæ pag. 39. notarum in Chryſoſt. leguntur. *Obſervatum hoc idem eſt*, inquit, *& eruditiſſimo Caſaubono noſtro* (*noſter enim jam eſt non uſu ſolum ſed nexu, &, ut ſpero, ſemper erit.*) Deinde *Henr. Savilium*, Virum ἑλληνικώτατον in ſuſpicionem vocavi, præeunte inprimis Amico, cujus judicio permultum tribuo, qui, eum alieno a Caſaubono animo fuiſſe, legere ſe meminerat. At paulo poſt muta-

mutavi animum, quando intellexi, ipſum illum *Savilium*, in notis ſuis in Chryſoſtomum, Caſaubonum nunquam non cum honoris præfatione appellare. Vide v. c. pag. 6. 9. 10. & 13. Incidebam deinde in *Gerh. Langbænium* & *Thomam Gatackerum*: ſed prioris manus, ex aliis ejus αὐτογράφοις mihi cognita, in his notis non obſervata mihi fuit; poſterior vero in ſcriptis Criticis, alioquin cedro dignis, eam non probat ſagacitatem, quam in noſtro admiratus ſum. Quemadmodum nec *Jo. Seldenum*, inter cujus libros hoc exemplar Bibliotheca Bodlejana aſſervat, in Græca literatura paria huic præſtare potuiſſe exiſtimo. *Andreas Dounæus*, Prof. olim Græcæ L. Cantabrigienſis, (cujus ſingularem Græci ſermonis notitiam Prælectiones ejus in *Demoſthenis* Philippicam de Pace, & notæ in Chryſoſtomi nonnullas homilias prædicant, dignumque ſiſtunt elogio, quo a *Barneſio* p. 113. ad Anacreontem mactatus eſt,) videri auctor poterat, niſi & is p. 85. Prælectt. in Demoſth. æquiorem in Caſaubonum

bonum animum probasset. *Thomas Galeus*, *Jac. Duportus* & *Isaacus Vossius*, eam ætatem non attingunt, qua hæ notulæ exaratæ videntur. Has de Auctore conjecturas aperui, ut alios excitarem ad amplius cogitandum, quamvis cetera parum referre existimem, nosse, cujus labori hæc debeamus. Sufferit mihi, si illa fortasse inposterum inservire possint homini erudito, qui, quod ego ante hos duodecim annos animo destinabam, mellitissimum Scriptorem nova luce ornandum putet. Ita habes, Benevole Lector, quæ in limine præmonenda erant. In Tomo, proxime, si Deo ita visum fuerit, secuturo, posteriores duos Photii libros contra Manichæos cum aliis quibusdam exspectabis. Ita vale.

a) Τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως.

Ejusdem Sanctissimi Photii Narratio de Manichæis recens repullulantibus.

I. Πολλοῖς b) ὁρῶντες ἀγνοούμενον, ὅθεν δὴ τὴν ἐπωνυμίαν τὸ βδελυκτὸν τοῦτο καὶ νεοφανὲς τῶν Παυλικιανῶν ἐκληρώσατο σύ-

I. Cum multis ignotum esse videamus, unde nam exsecrandus ille nuper exortus Paulicianorum cœtus hoc nomen

A συςη,

a) Τοῦ αὐτοῦ &c. Ita habet titulus Apographi Holsteniani, quamvis in eo volumine, quod in Bibliotheca nostra publica exstat, nihil quidquam Photii præterea legatur, sed *Serapionis* & *Titi Bostrensis* contra Manichæos commentationes proxime antecedant. Hinc forte non præter rem colligas, in Codice Vaticano, ex quo Holstenius Photiana hæc describi forte curavit, alia ejusdem lecta fuisse. Codex *Coislinianus* titulum nonnihil, sed vocibus tantum diversum, exhibet ita: Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐν συνόψει διήγησις τῶν νεοφαντῶν Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως. Ceterum ipsum hoc Photii opus edituri erant, si per fata licuisset, Viri præstantissimi, de quibus in præfatione diximus. Photii genuinum esse opus, tum dictionis genus tum inprimis luculentum *Euthymii*, Sec. XII. Scriptoris, testimonium in Panoplia Dogmatica Tit. XX. contra Paulicianos exstans, ubi is copiosa excerpta ex his Photii libris affert, eaque ipsius nomini inscribit. Afferam

στημα, καὶ πολλὴν ἐσκεδασμένην ἀνακόλουθόντε καὶ διάφορον τὴν περὶ τοῦτο συρομένην εἰς πάντας ὑπόνοιαν· c) οὐκ ἄκαιρον ἡγησάμην βραχέα τινὰ καὶ

acceperit, ac varias ea de re nec sibi mutuo consentaneas opiniones circumquaque sparsas esse sciamus; non abs re fore duxi, quæ narratu

hic verba, prout in editione Operis Euthymiani Tergobystensi Græce leguntur: χρὴ δὲ γινώσκειν, inquit, ὡς ὁ ἐπιλεξάμενος ἐγὼ τάπε ἤδη ῥηθέντα καὶ τὰ ἐφεξῆς ὑποτεταγμένα τῷ παρόντι τίτλῳ Κεφάλαια τὰ μὲν καθ' ὁλόκληρον τέθεικα, τὰ δὲ κατ' ἐπιτομὴν, τὸ μῆκος ἐκκλίνας. Τινὰ δὲ τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ δηλωθέντος Πατριάρχου καὶ πάντη παρέδραμον, ὅσα διὰ βαθύτητα νοημάτων ἢ καὶ διὰ τὸ λίαν ἐμπερίβολόν τι καὶ ἐγκατάσκευον ὀλίγοις μὲν ἦσαν πρόσιτα, καὶ εὐάρεστα, τὰς αὐτὰς δὲ σχεδὸν παριστῶν ἐννοίας τοῖς ἐκλεγεῖσιν, εἰ καὶ δι' ἄλλων λέξεων καὶ ἑτεροτρόπων ἐπιχειρημάτων συνεπεραίνοντο. Quæ quidem *Franc. Zinus* Tomo XIX. Biblioth. Patrum p. 206. ita Latine convertit: *Illud sciendum est, me, qui capita hæc, quæ in hoc titulo continentur, collegi, partim integra posuisse, partim, ut longitudinem evitarem, compendio comprehendisse, & ex Patriarcha, quem ante commemoravi, scripta ea prætermisisse, quæ vel profundiora vel imperfectiora paucis essent profutura, aut placitura, sententias tamen easdem, licet aliis verbis, aliisque dicendi rationibus retinui.*

b) ὁρῶντες] ὁρῶν τε Colbertinus, male.

c) οὐκ ἄκαιρον] Coislinianus præmittit καὶ, quo opus non est, unde nec in Hamburgensi legitur.

καὶ ἅπερ ἀνεπυθόμην παρὰ τῶν βδελυξαμένων καὶ μετανοίας δάκρυσι τὸ τῆς ἀποστασίας ἀποπλυναμένων ἄγος, d) καθωμιλημένῳ καὶ συντόμῳ λόγῳ περὶ ταύτης διαλαβεῖν τῆς προθέσεως, καὶ εἴ τι ἄλλο παρὰ τὰ πάλαι δόξαντα τοῖς e) ἀπὸ Μάνεντος ἐνεωχμώθη τε καὶ συγκατεσκευάσθη τοῖς ὕστερον.

eorum accepi, qui hujusmodi defectionis scelus deteſtati fuerant, pœnitentiæq; lacrymis abluerant, populari brevique ſermone de hoc argumento recenſere, eaque addere, quæ præter priſcorum Manichæorum ſententiam a poſteris eorum novata & adinventa fuerunt.

II. Σαμώσατα πόλις ἐστὶ

II. Samoſata urbs eſt

A 2

d) καθωμιλημένῳ] per *populari* reddendum cenſui, cujus in verſione eruditiſſimi Interpretis non habita erat ratio; Brevem quidem narrationem hanc ſuam de Paulicianis appellat Photius, ex qua tamen plura diſcas, quam ex reliquis omnibus, qui huc curas ſuas retulerunt, ipſo etiam *Petro Siculo* non excepto, cujus hiſtoria de ortu progreſſu & occaſu Manichæorum Sæculo IX. fere inclinante ſcripta, & *Ingolſtadii* a Matthæo Radero Græce & Latine an. 1604. in 4. edita eſt.

e) τοῖς ἀπὸ Μάνεντος i. e. *Manetis aſſeclæ*. Ita enim Græci paſſim. Sic *Apollonius* ep. 16. οἱ ἀπὸ Πυθαγόρου καὶ ἀπὸ Ὀρφέως, i. e. *Philoſophi Pythagoram vel Orpheum ſecuti*. Diverſæ nonnihil notionis phraſes ſunt ὁ ἀπὸ φιλοσόφων, ὁ ἀπὸ νοταρίων i. e. *qui Philoſophus* vel *notarius fuerat*. Non opus eſt, ut moneam de diverſa nomẽ Manetis apud Græcos & Latinos flectendi ratione; apud illos enim nunc Μάνου, nunc Μάνεντος, apud hos vero *Mana*, *Manetis* & *Manis* formam legas. Si tamen *Suidam* audias Tom. II. p. 492. Μάνεντος declinandum fuerit.

ἐστὶ τῆς Συρίας, ἐν ᾗ πάλαι τὸ Μανιχαίων θεοστυγὲς f) ἐπεκώμασε φρόνημα. Ἐν ταύτῃ γυνή τις ὀνόματι g) Καλλινίκη τῆς τοιαύτης αἱρέσεως ὅλον ἐν ἑαυτῇ συλλαβοῦσα τὸν βόρβορον, δύο τίκτει παῖδας, ὡς εἴθε μὴ ὤφειλεν, ὧν ὁ μὲν Παῦλος, τὸν δὲ Ἰωάννην ὠνόμαζον. Οὗτοι παῖδες οὐδὲν ἧττον τῆς γαστρὸς ἢ τῆς αἱρέσεως h) ἐκείνης γενόμενοι τῆς κακοδαίμονος, i) ἄκρατον τὸν ἰὸν τῆς ἀποστασίας εἰσεδέξαντο. Καί γε τῶν ἄλλων ἐπὶ τῇ δυσσεβείᾳ διαφέροντας καὶ δραστηρίους ὄντας τὸ κακοποιῆσαι κήρυκας τῆς ἀνομίας τοῦ τοιούτου μύσους

Syriæ, ubi olim Manichæorum doctrina Deo perosa floruit. Ibi erat mulier quædam nomine Callinice, quæ totũ hujus hæresis cœnum in se collegerat. Hæc duos parit filios, quod utinam Deus avertisset: alium Paulum, alium Joannem appellarunt. Hi non minus infaustæ illius hæresis, quam uteri proles, defectionis virus sine ullo temperamento acceperunt. Illos vero utpote impietate alios præstantes & actuosos, maloque fovendo natos, qui tum

ἀνο-

(f) ἐπεκώμασε] ita scribendum censui pro ἐπεκόμασε Coisliniani. *Euthymius* tit. 20. Panopliæ, ubi excerpta ex Photiano scripto exhibet, quæ subinde cum nostris his ex editione Græca Tergobysti an. 1710. fol. curata comparabimus, habet eodem sensu εἰσεκώμασε.

g) De Callinice lege *Cedreni* Annales p. 356.

h) ἐκείνης, *illius*, ex MS. Hamb. addidi.

i) ἄκρατον, purissimum, non mutatum: confer de vo-

οἱ k) μύσαι καὶ μυσαγωγοὶ εἰς τὴν τῶν l) Αρμενιακῶν οὕτω νυνὶ καλουμένην χώραν ἐξέπεμψαν. Φανάρεια δὲ αὐτοὺς ἐπιχωρίῳ γλώσσῃ τὴν κλῆσιν ἡ κώμη λαβοῦσα πρὸ τῶν ἄλλων ὑπεδέξατο, καὶ τὰ τῆς ἀσεβείας ἐνεκυμόνησε σπέρματα, ἐξ οὗ καὶ τὴν προσωνυμίαν ἕν τι τῶν περιεχομένων αὐτὴν χωρίων m) Επίσπαρις ἐκληρώσατο. Ἐκ θατέρου τοίνυν τῶν εἰρημένων, ὅτῳ Παύλος ἦν ὄνομα, ἀντὶ τοῦ γιγνώσκεσθαι διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρωνυμίας τὴν τῶν n) Παυλικιάνων κλῆ-

detestandæ sectæ præfecti & mystagogi erant, in regionem Armeniacorum, ut nunc vocant, ad prædicandam impietatem miserunt: Phanarea, vicus sic ab incolis dictus, eos ante alios omnes excepit, impietatisque semina fovit; unde etiam unus ex circumpositis vicis *Epispariæ* nomen sortitus est. Ex prædictorum igitur altero, cui Paulo nomen, defectionis amatores, mutata ea, quæ a Christo derivatur, nomenclatura Pauliciani appel-

cis hujus notione erudite exponentem *Thom. Gatakerum* in Adversariis Miscellan. cap. V. p. 42. edit. Londinens.

k) μύσαι καὶ μυσαγωγοὶ] per illos discipuli & initiati; per hos doctores & ad Sacra illa sacerrima duces proprie indicantur, phrasi, nostro & aliis Ecclesiasticis Scriptoribus, inque his *Gregorio Nazianzeno*, perfamiliari.

l) Αρμενιακῶν ita Coislin. noster Αρμενιάκων. Malim prius.

m) Επίσπαρις] ab ἐπισπείρω, dissemino.

n) Παυλικιάνων ita noster: Coislinianus habet Παυλικιανῶν: malim priorem flectendi rationem, quam & in Euthymio observatam vidi, & res ipsa commendat, si

σιν οἱ τῆς ἀποστασίας ἑ-ταῖραι μετηλλάξαντο, οἱ δὲ ἐκ ἐκ θατέρε φασιν, ἀλλ' ἐξ o) ἑκατέρε συν-

lati sunt. Alii dicunt non ex altero, sed ex utroque conjunctis nominibus denominatio-

να-

ex duobus Pauli & Joannis nominibus eam appellationem conflatam credamus. Interim diversimode hæretici illi apud veteres vocantur, quod pridem observavit *Jo. Baptista Cotelerius* ad Tomum I. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ p. 738. b. nempe Παυλικίανοι, Παυλικιάνοι & Παυλικιανοὶ, item Παυλιανισταὶ: videatur idem ad Tom. III. p. 638. *Paulus* ille, a quo nomen ferunt, ne cum *Samosateniano*, Sæculi III. hæresiarcha, confunderetur, a veteribus Μελανε i. e. *Nigri* cognomine insigniri solet, v. c. a *Timotheo*, Presbytero CPolitano, de receptione Hæreticorum Tomo III. Monumentorum Coteleriannorum & *Sophronio* Hierosolymitano Act. XI. Synodi VI. Παῦλος ὁ μελανὸς, ἐ μόνον δὲ λεγόμενος, ἀλλὰ καὶ γενόμενος κατὰ ἀλήθειαν. i. e. *Paulus Niger, non solum nomine, sed & ex rei veritate.* Ex quo intelligitur, non confundendos esse utriusque factionis homines, quod usu venit *Theodoro Balsamoni* in Canonem Nicænum 19.

(o) ἑκατέρε] ita statuit & *Anna Comnena* p. 450. Alexiados, Paulicianos dici scribens quasi Παύλες καὶ Ιάννες. Sic & *Zonaras*, ubi de Michaele: κατὰ τὴν ἑώαν δὲ τὸ τῶν Μανιχαίων πλῆθος ἦν πολὺ, οἱ καὶ ἀγροικότερον παρὰ τε δημώδες ὄχλε καλεῦνται, ἐκ Παύλε καὶ Ιωάννε τῆς κλήσεως συγκειμένης αὐτοῖς. i. e. *In Oriente vero Manichaeorum magna erat copia, qui & minus eleganter a vulgo nomine ex Paulo & Joanne conflato appellantur.* Παυλοιωάννες vocat Blastares. *Publicanos* imo & *Populicanos* inferiori ætati dictos monuit *Carol. du Fresne* ad Alexiam p. 412. Abrahamus ille, qui in Syria, revo-

ἀφθέντων ἀλλήλοις τῶν ὀνομάτων εἰς ἐκβαρβαρωθεῖσαν ἐπίκλησιν σύνθετον, p) καὶ ἀντὶ τοῦ Παυλοιωάνναι καλεῖσθαι αὐτοὺς ὅπερ νῦν ὀνομάζονται.

III. Χρόνου δὲ διαῤῥυέντος ἕτερον αὐτοῖς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον χειροτονοῦσι διδάσκαλον, ὃς ἐκ τῶν γεννησαμένων Κωνσταντῖνος ἑλκων τὴν κλῆσιν εἰς Σιλουανὸν ἑαυτὸν q) μετωνόμασε. Καὶ

nem accepisse barbaram, & pro eo, quod Pauloioannes dici debebant, appellari ita, ut nunc vocantur, (i. e. *Pauliciani.*)

III. Elapso tempore defectionis senatus ille alium sibi constituit doctorem, qui a Parentibus *Constantinus* appellatus, hoc nomen mutavit in *Silvanum*. Et qui-

cata ex orco Paulianistarum hæresi, asseclis suis *Abrahamitarum* nomen paravit, non recentioris illius Pauli, sed autiquioris doctrinas defendit. Vide *Barthol. Herbeloti* Bibliothecam Orientalem p. 16. b.

p) καὶ ἀντὶ τοῦ] ita hæc vertenda putavi, pro eo, quod Vir doctus: *& Pauloioannes illos etiam nunc appellari.* Photius enim id sibi vult, hæreticos hos pro eo, quod vi originis suæ vocandi erant Pauloioannes, barbare i. e. minus ad hanc originem accommodate vocari *Paulicianos.* Ita omnino cepit mentem Photii Euthymius, hoc loco ita scribens: ἀπὸ τούτων δὲ τῶν δύο, Παύλου καὶ Ἰωάννου τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν ἡ προσωνυμία τῶν Παυλικιάνων ἐπετέθη συντεθεῖσα βαρβαρικώτερον, καὶ ἀντὶ τοῦ Παυλοιωάννοι Παυλικιάνοι κατονομάζονται i. e. *a duobus vero istis, Paulo & Joanne, eorum discipulis, Paulicianorum nomen illis barbara quadam formatione, impositum est, atque sic pro Pauloioannes vocantur Pauliciani.*

q) μετωνόμασε] Metonomasia, scilicet antiquissimis quo-

γε τοῦτον πολλῷ τῶν Καλλινίκης παίδων οἱ τῆς ἀποστασίας ὑπασπισαὶ ἐπίπροσθεν ἄγουσιν. Οὗτος δὴ οὗτος ὁ δεινότατος κακουργῆσαι τὰ ἀτόλμητα, τὰ μὲν αἱρετικὰ φρονήματα γραφῇ παραδοῦναι οὐκ ἐθάῤῥησεν. Ἔθει δὲ καὶ συνεχεῖ διδασκαλίᾳ κατασφαλισάμενος τοῖς μυσταγωγηθεῖσι κατέχειν ἀπαράτρωτα τὰ τῆς ἀσεβείας r) παρακατατίθησιν s) ὄργια. Τὸ

dem hunc multo pluris habent defectionis primipilares quam Callinices filios. Hic itaque, hic inquam ad nefaria & non audenda perpetranda promtissimus, hæretica tamen illa dogmata scripto tradere non ausus est. Moribus autem ac frequenti doctrina impietatis Orgia a) discipulis suis firmiter tenenda tradit.

μὲν

que hæreticis recepta fuit, nominatim Ebionitis, & ætate illis proxima, de quibus lege *Mich. Siricii* Ἄσκημα de Ebionitis p. 6. 7. Adde Cl. *Jo. Molleri* Homonymoscopiam p. 764. Manetis vero asseclæ recentiores hunc morem commendatum sibi habuerunt, exemplo Manetis ipso forte adducti.

r) παρακατατίθησιν] ita recte Coislinianus, cujus lectionem confirmat *Euthymius*: noster mendose habet περικατατίθησιν, errore admodum obvio, cum nihil frequentius sit, quam ut præpositiones παρὰ & περὶ secum invicem permutentur. Vide, quæ huc exempla affert diligentissimus *Cotelerius* ad Tom. II. Monumentorum Ecclesiæ Græcæ p. 655. & ad Tom. III. p. 531. 532.

s) ὄργια] cum Orgiis, Eleusiniis aliisque Gentilium sacris, quæ præ ceteris celari homines non initiatos solebant, hæreticorum disciplinam comparare consveverunt Scriptores Græci veteres, *Irenæus* inprimis & *Origenes*. Confer etiam Auctoris τῶν Φιλοσοφουμένων, quæ Origenis

μένΤοι Εὐαγγέλιον καὶ τὸν t) Ἀπόστολον u) ἃ καὶ τὸ θεῖον τῶν Χριστιανῶν περιπτύσσεται καὶ τιμᾷ σύνταγμα, ἐγγράφως τούτοις παρέθετο, τοῖς ῥήμασι μὲν καὶ ὀνόμασιν οὐδὲν μέγα παραλλάττων, οὐδὲ κατακιβδηλεύων τοῦ λόγου τὸ σχῆμα, καθάπερ x) Οὐαλεντῖνος καὶ ἕτεροι, ὅλον δὲ τὸν νοῦν τῆς εὐ-σε-

Evangelium quidem & Apostolum quæ divinus Christianorum cœtus complectitur & honorat, descripta ipsis tradidit, nulla facta in verbis & nominibus alicujus momenti mutatione, neque adulterata verbi forma, ut Valentinus & alii fecerant; sed pio sen-

nomen falso præferunt, præfationem, & quæ ad eam in notis dixi, p. 6. & 7. Quemadmodum enim *Gregorius Nazianzenus* Orat. XXXIX. eorum sacra σιωπώμενα καὶ σιωπῆς ἄξια vocat, ita Pseudo-Origenes l. c. scite observat, quod hæretici διὰ τοῦ σιωπᾶν καὶ ἀποκρύπτειν τε τὰ ἄρρητα ἑαυτῶν μυστήρια ἐνομίσθησαν πολλοῖς Θεὸν σέβειν.

t) Ἀπόστολον] i. e. scripta Apostolica, præter epistolas Petrinas, quam in rem lege infra §. VIII. Interim *Augustinus* lib. IX. contra Faustum hanc eorum sententiam referens, *veruntamen si ejus est & prior illa sententia, nunc emendata est; sin fas non est, Paulum inemendatum dixisse aliquid unquam, ipsius non est;* satis innuit, quomodo dictorum Paulinorum atque adeo & ceterorum auctoritatem, ubi libuerit, subterfugere consveverint.

u) ἃ καὶ] ita restitui ex nostro, pro εἰ καὶ, quod habet *Coulin.* Certe Euthymius eandem lectionem exhibet.

x) De Valentinianorum aliorumque Hæreticorum studio Scripturas Canonicas cum apocryphis permutandi, vel interpolandi, lege vel Philastrium de Hæresibus, Hæresi LXXXVIII. & quæ ibi erudite monuit doctissimus con-

σεβείας διαστρέφων καὶ καταθερίνων καὶ πάντα ποιῶν καὶ περιέλκων πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας αὐτοῦ φρόνημα καὶ τὰ μὲν y) ῥητὰ, ὡς z) εἴρηται, δίδωσι a) κατέχειν τοῦ Ευαγγελίου μήτε παρενθήκαις μήτε προσθήκαις b) ἀνέδην c) λυμαινόμενος. Ανάπτει δὲ τοῦ-

su penitus, subverso atq; corrupto, nihil non agens, ut omnia ad defectionis suæ sententiam pertraheret. Et verba quidem divini Evangelii, ut dictum est, tradebat, nullis parenthesibus vel additionibus aperte vitiata, sed iis sensa subjiciebat, cum qui-

τοις

junctissimus *Fabricius* noster. Adde ejusdem notas ad Codic. Pseudepigraphum N. T. Tom. II. p. 922. sq.

y) ῥητὰ] ita Coislin. & noster: malim tamen cum Euthymio ῥήματα.

z) εἴρηται] ita noster cum Euthymio. Coislin. legit ἐῤῥέθη sensu eodem.

a) κατέχειν] supplevi ex nostro, cum quo consentit Euthymius, suffragante ipsa dictionis serie.

b) ἀνέδην] ita & noster: Colbertinus, monente Cl. Montfauconio, legit ἀναίδην, quod & recepit Euthymius. Scilicet utraque scriptio, sine mutata vocis significatione, apud Scriptores obtinet. De significatione diligenter agit, ut solet, *Jac. Perizonius* ad *Aeliani* Varias Historias lib. I. c. 4.

c) λυμαινόμενος] ita recte Coislinianus, nec minus Euthymius: noster mendose λυμαινομένους, quam formam nec verbi conditio nec contextus patitur. Quod ad rem ipsam attinet, mitius hic de institutis Paulicianorum exposuisse videtur Photius, negans, eos libris sacris falsarias manus intulisse. Alia fere credere jubet Titus lib. I. contra Manichæos p. 16. Codicis MS. Hamburg. Postquam enim is observaverat, Manichæos æstimationem

τοις καὶ ὑποβάλλει νοήματα, οἷς ἁρμόζει μὲν οὐδὲν τῶν ἱερῶν ῥημάτων, οὐδεμία δὲ τούτοις ἀκολουθία ἐνορᾶται, μάχεται δὲ πρὸς ἄλληλα, καὶ ὑπὸ πάντων μᾶλλον δηλοῦται ἡ τῶν Ἀποστολικῶν τε καὶ Εὐαγγελικῶν λογίων. Ταῦτα δὲ οὖν προκαταθέμενος, μηδὲν ἕτερον αὐτοῖς ἀναγινώσκειν d) παρά τε τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὸν Ἀπόστολον δόγμα τίθησιν. Ἀλλ' ὁ μὲν μετὰ χρόνον ἀπεφθάρη τὴν

bus sacra eloquia nihil affinitatis habent: nulla inter hæc convenientia perspicitur, imo illæ inter se pugnant, & ab his omnibus magis ostenditur Apostolicorum & Evangelicorum verborum consensus. His itaque constitutis decretum ponit, nihil ipsis esse legendum præter Evangelium & Apostolum sed illa quidem, elapso quodam tempore, ma-

δησιν

Evangeliorum simulare potius, quam re ipsa præstare, pergit ita: Ἔδει γὰρ αὐτοὺς, εἴγε τὰ Εὐαγγέλια ἐτίμων, μὴ περιτέμνειν τὰ Εὐαγγέλια, μὴ μέρη τῶν Εὐαγγελίων ἐξυφελεῖν, μὴ ἕτερα προσθῆναι μήτε λόγῳ, μήτε ἰδίᾳ γνώμῃ τὰ Εὐαγγέλια προσγράφειν. Προσγεγράφήκασι γοῦν ὅσα βεβούληνται, καὶ ἐξυφείλαντο, ὅσα κεκρίκασι. Confer similia apud eundem lib.I. p.19.& lib.III. p.2. Adde Acta Archelai p.99. Atque hæc quidem cum Photii illis conciliari vix possunt, nisi dicas, Titum & Archelaum de veteribus illis Manichæis loqui, Photium vero de recentioribus, Paulicianis scilicet, quos idem passim testatur in nonnullis capitibus a majorum suorum, quorum etiam nomina interdum detestati sint, furore abiisse.

d) παρά τε] noster παρὰ sed cum Coisliniano facit *Euthymius.*

ψυχὴν πλέον τοῦ σώματος.

IV. Μετὰ δὲ τὸν Σιλουανὸν, Συμεὼν αὐτῶν τοῦ δυσσεβοῦς διδασκαλείου προΐσταται, Τίτον καὶ e) αὐτὸς ἑαυτὸν μετονομασάμενος. Ἑξῆς δὲ f) Ἀρμένιος γένος, Γεγναίσιος ὄνομα, μετακληθεὶς εἰς Τιμόθεον. Καὶ τέταρτος Ἰωσὴφ ὁ εἰς Ἐπαφρόδιτον μεταβεβλημένος τὸ κύριον. Εἶτα Ζαχαρίας, ὃν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα αἱρέσεως μισθωτόν τε ἡγεῖται καὶ τῆς διδασκαλικῆς αὐτῶν προεδρίας ἀνάξιον. Ἕκτος αὐτοῖς ἐπιγίνεται Βαάνης ὁ ῥυπαρὸς, ἐφ᾽ οἷς ἕβδομον καὶ τελευταῖον κακὸν Σέργιος

gis anima, quam corpore, periit.

IV. Post *Silvanum* impiæ doctrinæ magisterium obtinet *Simeon*, qui nomen & ipse suum in *Titum* commutavit: deinde Armenius quidam gente, nomine *Gegnæsius*, qui nomen suum vertit in *Timotheum*. Quartus *Joseph*, relicto proprio nomine, se *Epaphroditum* vocari fecit. Postea *Zacharias*, quem pars hæreseos non minima mercenarium putat, & doctrinæ magisterio indignum. Sextus ipsis advenit *Baanes*, impurus ille, quem excipit septimum & postre-

ἀνα-

e) αὐτὸς] ita noster cum Euthymio. Coislinianus non æque bene οὗτος.

f) Ἀρμένιος γένος Γεγναίσιος] ita noster, cum quo prorsus conspirat Colbertinus. At Coislinianus vocem γένος omittit, quam nec habet Euthymius, qui præterea Γεγναισίου nomen in Γενεσίου transfert. Videri itaque poterat vox γένος ex nomine Γενεσίου irrepsisse. De priori utram lectionem admittas, ad sensum parum refert.

ἀναφύεται, εἰς Τυχικὸν δὲ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν μετεκάλεσεν. Ἀλλ' οἱ μὲν τῆς ἀποστασίας αὐτῶν διδάσκαλοι, ἀφ' οὗ τῆς Παύλου μετωνυμίας ἔλαχεν τὸ ἀποστατικὸν τοῦτο καὶ μισόχριστον σύνταγμα μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς ἥκοντος χρόνου ἐπὶ τοσοῦτον προήχθησαν. Ἐκεῖνο δὲ g) δεῖ καλῶς ἐπιστῆσαι καὶ εἰδέναι, ὡς οἱ νῦν τῆς ἀποστάσεως ταύτης παῖδες, h) ἐπειδὰν αὐτοὺς τις ἀπαιτοίη τοὺς ἐξάρχους τῆς τοιαύτης ἀποπέμπεσθαι βδελυρίας, Μάνεντα μὲν καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην, καὶ τοὺς ἄλλους προθύμως ἀναθεματίζουσιν, Κωνσταντῖνον δέ, ὃν καὶ Σιλουανὸν καλοῦσι, καὶ Συμεῶνα τὸν Τίτον,

mum malum *Sergius*, qui mutato item nomine se *Tychicum* appellavit. Hi fuere, ex quo rebellis ille & Christi inimicus coetus Pauli nomen accepit, defectionis magistri, qui usque ad nostra tempora eo provecti sunt. Illud autem probe animadvertendum & sciendum est, hodiernos scilicet hujus defectionis filios, cum quispiam ab illis exegerit, ut detestandæ hujusmodi sectæ principes repudient, Manem quidem, Paulum & Joannem, & quosdam alios libenter anathemate damnare, Constantinum vero, quem Silvanum vocant, Symeonem, quem Ti-

ὃν

g) δεῖ] ita noster, & Euthymius pro δεῖται Coisliniano.

h) ἐπειδὰν αὐτοὺς τις ἀπαιτοίη] ita Colbertinus, & noster, & *Euthymius*, pro quo Coislinianus ἐπειδὰν αὐτοῖς τις ἀπαιτῇ minus recte.

καὶ i) Γεγναίσιον τὸν Τιμόθεον, καὶ τὸν Ἰωσὴφ Ἐπαφρόδιτον, καὶ τὸν ῥυπαρὸν Βαάνην, καὶ Σέργιον τὸν Τυχικὸν, οὐδαμῶς ἀναθεματίσαι καταδέχονται· Ἀλλ' οἷα δὴ Χριστοῦ Ἀποστόλους καὶ τῆς εὐσεβείας διδασκάλους περιπλύσσονταί τε καὶ ἀποδέχονται, οὐ πάντες δὲ, οὐδὲ τοὺς εἰρημένους πάντας ὁμοίως περιέπουσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν μέχρι Βαάνους καὶ Σεργίου καταγομένους ἐξίσου θειάζουσιν· ἐκεῖθεν δὲ ῥαγέντες εἰς ἀντιπάλους δύο μερίδας, οἱ μὲν τὸν Βαάνην οἱ δὲ θεοποιοῦσι τὸν Σέργιον ἐπὶ τοσοῦτον τῶν κατ' ἀλλήλων ἔριν καὶ στάσιν κρατύνοντες, ὡς καὶ μέχρι σφαγῆς αὐτοῖς προχωρεῖν τὸ φιλόνεικον.

tum, Gegnæſium, quem Timotheum, & Ioſephum, quem Epaphroditum appellant, nec non impurum Baanem & Sergium ſeu Tychicum nullo anathemate ferire; ſed quaſi Chriſti Apoſtolos & piæ religionis magiſtros amplecti & ſuſcipere. Neque tamen omnes, neque ſingulos ſupra memoratos, ſimiliter tuentur. Sed eos, qui ad Baanem quidem & Sergium usque ſucceſſione devenerunt, divinos Viros pariter admittunt. Exinde autem in contrarias partes duas diviſi, alii Baanem, alii Sergium Deo exæquant: hinc in tantã mutuo contentionem & ſeditionem excitantur, ut usque ad cædes jurgia foveant.

V. Ἓξ δὲ αὐτῶν ἀνα-

V. Sex autem Eccle-

μο-

i) Γεγναίσιον] Euthymius iterum Γενέσιον, quam lectionem quoque ex ſuo Codice exprimit Interpres Latinus *Franc. Zinus.*

μολογοῦσιν k) ἐκκλησίας, ὧν τὴν μὲν Μακεδονίαν καλοῦσιν· Ἀχαΐαν δὲ τὴν δευτέραν, καὶ τρίτην τῶν Φιλιππησίων, ἐφ' οἷς τὴν Λαοδικέων, καὶ πέμπτην τῶν Ἐφεσίων, τελευταίαν δὲ τὴν τῶν Κολοσσαέων. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνόματά ἐστι πόλεων, ὧν καὶ ἡ παλαιὰ τὴν γνῶσιν εἶχεν ἱστορία, καὶ ὁ θεῖος ἐμνημόνευσε Παῦλος. Οἱ δὲ μηδὲν ἄδολον, μήδ' ἀκαπήλευτον φιλονεικοῦντες καταλιπεῖν, μηδ' ἴσα ὄψει διελέγχεται, μηδὲ ταῦτα δυσωπούμενοι, Μακεδονίαν μὲν ὀνομάζουσι πολίχνιόν τι Κωλωνείας καλούμενον l) Κίβωσσα, m) ἐν ᾗ Κωνσταντῖνος ὁ Σιλου-

sias sibi esse profitentur: primam Macedoniam vocant, secundam Achajam: tertiam Philippensium; quartam Laodicenorum; quintam Ephesiorum; postremam Colossensium. Sed hæc quidem nomina sunt urbium, quas vetus historia præfert; & divinus Paulus memorat. Illi vero, qui nihil non dolosum, nihil non adulteratum relinquere in animo habent, ac nec ex rebus quidem ipso visu exploratis & falsi notatis pudore suffunduntur, Macedoniam quidem vocant oppidulum quoddam Coloniæ quod

k) Ἐκκλησίας] Adeo in omnibus Apostolici ævi speciem affectarunt, ut, quemadmodum Virorum Apostolicorum, ita & Ecclesiarum veteris memoriæ nomina adoptarent, ad exemplum factionis illius, quæ *Apostolicorum* nomine apud veteres memoratur.

l) Κίβωσσα] Euthymius legit Κίβοσα: pro quo Latinus Interpres in Bibliotheca Patrum mendose *Cimossa*.

m) ἐν ᾗ Κωνσταντῖνος ὁ Σιλουανὸς τὴν ἀποστασίαν ἐδίδαξε] hæc frustra quæris in nostro: genuina vero esse evincit consensus *Euthymii*.

Σιλουανὸς τὴν ἀποστασίαν ἐδίδαξε. Κώμη δὲ Σαμοσάτων ἐστὶν ἡ n) Μανάναλις, ἥτις τῆς o) Γεγναισίου, τοῦ καὶ Τιμοθέου, διδασκαλίας ἐχρημάτισε. Ταύτῃ δὲ τὴν Ἀχαΐαν ἐπιφημίζουσιν· ὅσοι δὲ τοῦ ἐξ Ἰωσὴφ Ἐπαφροδίτου καὶ Ζαχαρίου, τοῦ μισθωτοῦ ποιμένος, μαθηταὶ ἐχρημάτισαν, τούτοις δὲ τὴν τῶν Φιλιππησίων ἐπιγράφουσιν. Τοῖς δὲ ἐν Ἀργαοῦ τῇ πολίχνῃ τῶν Λαοδικέων ἐπιφημίζουσι. Καὶ τοὺς ἐν Μοψουεστίᾳ εἰς τὴν Ἐφεσίων μεταπλάττουσιν, ὥσπερ καὶ τοὺς λεγομένους Κυνοχωρίτας εἰς τὴν τῶν Κολοσσαέων ἀναφέρουσιν. Τούτων δὲ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὸ σύστημα καὶ τὴν διδασκα-

appellatur *Cibossa*; ubi *Constantinus*, Silvanus dictus, defectionis magister fuit. Vicus autem Samosatensium est *Manamalis* nomine, in quo *Gegnæsius*, qui & *Timotheus*, docuit: huic Achaiæ appellationem dederunt. Quotquot autem *Josephi*, qui & *Epaphroditus*, & *Zachariæ*, mercenarii pastoris, discipuli fuerunt, his Philippensium nomenclaturam adscribunt. Iis vero, qui in oppidulo Argao degunt, Laodicenorum nomen induunt. Eos, qui Mopsvestiæ versantur, in Ephesios convertunt; quemadmodum *Cynochoritas* in Colossensium appellationem transferunt. Harum porro trium Ecclesiarum tum cœtum tum

λίαν

n) Μανάναλις] ita & noster: Euthymius habet Μάναλις. Nostra lectio sæpius infra recurret, & a Cedreno ac Petro Siculo confirmatur.

o) Γεγναισίου] Euthymius iterum Γενεσίου.

λίαν εἰς Σέργιον, τὸν καὶ Τυχικὸν, ἀνάπτουσί τε καὶ ἀνατιθέασιν. Ἀλλ' οἱ μὲν διδάσκαλοι καὶ αἱ λεγόμεναι αὐτῶν Ἐκκλησίαι ἐν τούτοις, οὐκ ἐκ μιᾶς δέ τινος πλάνης, ἀλλ' ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων τὸ πολύπλοκον τοῦτο τῆς ἀποστασίας συνέστηκε φρόνημα.

doctrinam *Sergio*, qui & *Tychicus* dicitur, adſcribunt. Verum tam doctores quam Eccleſiæ, ab ipſis ſic nuncupatæ, non ex uno errore, ſed ex multis, variis & implicatis hoc defectionis agmen & figmentum concreverunt.

VI. Δύο μὲν ἀρχὰς * ὁμολογοῦσιν, ὡς οἱ Μανιχαῖοι. Φασὶ δὲ ἕτερον μὲν εἶναι Θεὸν, τὸν ἐπουράνιον πατέρα, ὃν καὶ τῆς τοῦ δὲ τοῦ παντὸς ἐξουσίας ὑπερορίζουσι, τοῦ μέλλοντος μόνον τὸ κράτος αὐτῷ ἐγχειρίζοντες. Ἕτερον δὲ τὸν p) δημιουρ-

VI. Nam duo quidem principia, quemadmodum & Manichæi confitentur eſſe; ajuntque alium eſſe Deum Patrem, quem ab univerſi hujus poteſtate eliminant, ac futuri tantum (ſæculi) imperium ipſi tradunt; alium ve-

* ἀρχὰς] Videbis in ſequentibus ſex commemorari capita errorum, quibus Pauliciani capti fuerint. Totidem vero, & interdum vel iisdem, vel affinibus, verbis recenſet *Petrus Siculus* p. 16. ſqq. Quod illuſtre eſt convenientiæ inter utrumque Scriptorem argumentum.

p) δημιουργὸν] hoc ſcilicet nomen Deo, tanquam conditori, rectius quam ποιητοῦ convenire, Ariſtoteles credidit, ſi fides habenda Philopono in lib. I. de Generatione, quemadmodum viciſſim *Juſtinus Martyr* in Protreptico ad Græcos p. 21. ποιητὴν potius quam δημιουργὸν Deum ap-

γὸν τοῦ κόσμου, ᾧ καὶ τὸ κῦρος τοῦ παρόντος αἰῶνος χαρίζονται. Καὶ τοὺς μὲν ἀληθῶς ὄντας Χριστιανοὺς q) Ῥωμαίους οἱ τρισαλιτήριοι ὀνομάζουσιν. ἑαυτοῖς δὲ τὴν κλῆσιν, ἧς ἀλλότριοι παντελῶς καθεστήκασι, r) τῶν Χριστιανῶν περιάπτουσιν. Λέγουσι δὲ Πατέρα καὶ υἱὸν καὶ

ro Creatorem mundi, cui præsentis sæculi imperium largiuntur. Illos autem, qui vere Christiani sunt, Romanos sceleratissimi homines nuncupant; sibi vero Christianorum appellationem, a qua sunt alienissimi, assignant. Dicunt Patrem & Filium &

ἅγιον

pellandum censuit. Vide plura apud *Suicerum* in Thesauro Ecclesiast. p. 346. · Ad creationem omnino hac voce respexisse videntur Pauliciani.

q) Ῥωμαίους] cur Romanos vocarunt reliquum Christianorum cœtum? num forte ideo, quod, quemadmodum Roma olim gentium & urbium Domina ac Regina dicta est (vide *Ezechielem Spanhemium* de Usu & præstantia Numismatum p. 880. edit. in 4. & ad Julianum p. 30. nec non *Joan. Dougthæum* in Analectis Novi Testamenti Excurs. 106.) ita, isto Paulicianorum ævo, eadem per Episcopos suos res Christianorum præ ceteris administrare crederetur? Spectat etiam huc *Sozomeni* elogium, lib. III. c. 8. Histor. Eccles. Romam Ἀποστόλων φροντιστήριον καὶ εὐσεβείας μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς γεγενημένην appellantis. Ceterum Judæos hodie Christianos Romanorum (רומיים) nomine vocare, pervulgatum est. Vide *Jo. Andr. Eisenmengerum* in Judaismo Detecto Part. I. p. 632. & Cl. *Georg. Eliez. Edzardum* in notis ad Avoda Sara cap. I. p. 151. sq.

r) Χριστιανοὺς] ita agebant exemplo hæreticorum antiquiorum, de quibus ita *Augustinus* epist. 56. *Videmus, nullum jam errorem se audere extollere ad congregan-*

ἅγιον πνεῦμα, λέξεις μὲν εὐσεβεῖς, ὑποβάλλοντες δὲ ταύταις τὴν ἐσχάτην ἀσέβειαν. Οὐ γὰρ ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, οὕτω καὶ οὗτοι φρονοῦντες λέγουσιν. Ἀλλὰ τὰς λέξεις ἐκεῖθεν ἀποσπαράξαντες δυσσεβεστάταις ἐννοίαις ταύτας ἐπιφημίζουσι, καί φασι προθύμως ὡς ἀνάθεμα εἴησαν, ὅσοι μὴ πιστεύουσιν εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, πατέρα εὐθέως οὐ τὸν παντοκράτορα καὶ ποιη-

Spiritum Sanctum. Verba quidam pia; sed extremam ipsis impietatem subjiciunt. Non enim ut Catholica & Apostolica Dei Ecclesia sentiunt, dum sic loquuntur; sed dicta inde excerpta, impiissimis sententiis adjuncta celebrant, & libentissime dicunt: *Anathema sint, quotquot non credunt in Patrem & Filium & Spiritum Sanctum.* Patrem statim non omnipotentem illum, ac cœli terræque opificem, visibiliumque omnium & invisibilium

B 2 τὴν

das sibi turbas imperitorum, qui non Christiani *nominis velamenta conquirat.* Similes aliorum Ecclesiæ Doctorum querelas lege apud B. *Christianum Kortholtum* in notis ad Justini Martyris Apolog. I. p. 7. & 21. Primi veritatis testes a Magistratibus interrogati, hoc uno prolato nomine, quid sentirent, professi sunt, ceu variis veterum locis commonstravit *Guil. Cave* in libro de primitivo Christianismo, Part. I. c. 4. Idem nomen hodie Æthiopes, in regno Maroccitano habitantes, admodum aversari testatur Auctor Gallus libri, de Statu imperii Maroccitani exponentis: quemadmodum recentiori memoria apud Italos quosdam Christiani nomen inter ignominiosa numeratum esse accepimus.

τὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶντε πάντων καὶ ἀοράτων ἀνακηρύττοντες, ἀλλὰ πατέρα φάμενοι τὸν s) ἐπουράνιον ἐπισυνάπτουσιν, ᾧ καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῶν ἐν αὐτῷ οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἐπιτρέπουσι· Τινὲς δὲ τοῦ μὲν οὐρανοῦ τὴν ἐπιστασίαν αὐτῷ ἐγχειρίζουσι, τῶν δὲ ἐμπεριεχομένων οὐκ ἔτι. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν τῆς δυσσεβείας τοιοῦτον.

prædicantes; sed Patrem dicentes, cœlestem adjiciunt, cui dominationem & potestatem cœli & eorum, quæ in cœlo sunt, nullatenus adscribunt; quidam tamen præfecturam cœli ipsi tribuunt, eorum autem, quæ in illo continentur, non item. Et hic quidem primus est eorum impietatis articulus.

VII. Βλασφημοῦντες δὲ τὴν ὑπεραγίαν δέσποιναν ἡμῶν Θεοτόκον, ἃ μήτε γραφῇ μήτε ἀκοῇ θεμιτὸν παραδοῦναι, οὐ πεφρίκασιν οἱ τρὶς οὐχ ἅπαξ ἀπολωλέναι δίκαιοι λέγοντες· Πιστεύομεν εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον t) ἐν ᾗ εἰσῆλθεν καὶ ἐξῆ-

VII. In sanctissimam autem Dominam nostram Deiparam blasphemantes homines illi, qui non semel sed ter perire merentur, non horrent ea dicere, quæ nec scripto tradere, nec auditu percipere fas est, nempe: *Credimus in San-*

s) ἐπουράνιον] forte id sibi homines hoc cognomine voluerunt, ut Deum *supracælestem* dicerent, ad quem scilicet *cælum* ipsum, & quæ in eo sunt, non putabant pertinere. Vocis hujus significatus diligenter evolvit *Stephanus Clericus* in Quæstionibus Sacris p. 300. sq.

t) ἐν ᾗ] ita & noster; rectius forte Euthymius εἰς ἥν.

ἐξῆλθεν ὁ κύριος. Καὶ τοῖς ῥήμασι τούτοις τὴν ἄνω ὑποβάλλουσιν Ἱερουσαλὴμ, καί φασιν ἐν αὐτῇ πρόδρομον ὑπὲρ ἡμῶν εἰσελθεῖν τὸν Χριστὸν, ὡς καὶ ὁ θεῖος u) Ἀπόστολος ἔφη· ἔσθ' ὅτε δὲ συνελαυνόμενοι διομολογεῖν ἐκ τῆς παρθένου προελθεῖν τὸν Χριστὸν, ἐπειδὰν ὅλως συναναγκασθῶσιν, ἄνωθεν μὲν τὸ σῶμα συγκατενεγκεῖν x) αὐτὸ τερατολογοῦσιν, δι' αὐτῆς δὲ ὡς διὰ y) σωλῆνος διεληλυθέναι, καὶ ταύτην τὴν ἄσπιλον καὶ καθαρὰν παρθένον μετὰ τὸν σωτήριον τόκον ἑτέ-

ctam Dei param, in quam ingressus & egressus est Dominus. His porro verbis supernam Jerusalem subindicant, ajuntque in eam præcursorem pro nobis ingressum esse Christum, quemadmodum divus Apostolus ait. Interdum vero, cum compelluntur confiteri Christum ex Virgine prodiisse, quando penitas urgentur, ipsum desuper corpus detulisse portentose fatentur, sed per ipsam veluti per canalem transiisse, ipsum-

u) Ἀπόστολος] provocarunt procul dubio ad Galat. IV. 26. ubi ἡ ἄνω Ἱερουσαλὴμ vocatur μήτηρ πάντων ἡμῶν.

x) αὐτὸ] ita & noster, sed Euthymius habet αὐτὸν, quod & Cl. Montfauconus restituendum merito putat.

y) σωλῆνος] eadem phrasi & comparatione usi sunt plures, iique antiquiores hæretici. Illustris est *Theodoreti* locus, qui in epistola ejus ad Monachos CPolitanos Tom. III. Opp. p. 1073. ita legitur: Σίμων μὲν γὰρ καὶ Μένανδρος Κέρδων καὶ Μαρκίων, παντάπασιν

ϱους, υἱοὺς ἐκ τοῦ Ἰωσὴφ παιδοποιῆσαι. z) Ὡσαύτως δὲ τὴν κοινωνίαν τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μυρίαις ὕβρεσι πλύνοντες, ἀποδέχεσθαί φασι σῶμα καὶ αἷμα, τερατολογοῦντες τὰ δεσποτικὰ ῥήματα, ἅ καί φασι μεταδιδόντα τοῖς Ἀποστόλοις

que immaculatam & puram virginem post salutarem partum alios filios ex Ioseph suscepisse. Pari modo communionem pretiosi Corporis & Sanguinis Christi, Dei nostri, sexcentis contumeliis aspergentes suscipere se dicunt corpus & sanguinem mon-

εἰπεῖν

ἀρνοῦνται τὴν ἐνανθρώπησιν, καὶ τὴν ἐκ παρθένου γένεσιν μυθολογίαν ἀποκαλοῦσιν. Βαλεντῖνος δὲ καὶ Βασιλείδης καὶ Ἁρμόνιος, καὶ οἱ τῶν τούτων συμμορίας, δέχονται μὲν τῆς παρθένου τὴν κύησιν καὶ τὸν τόκον, οὐδὲν δὲ τὸν Θεὸν λόγον ἐκ τῆς παρθένου προσειληφέναι φασὶν, ἀλλὰ πάροδόν τινα δι' αὐτῆς ὥσπερ διὰ σωλῆνος ποιήσασθαι, ἐπιφανῆναι δὲ τοῖς ἀνθρώποις φαντασίᾳ χρησάμενον, καὶ δόξας εἶναι ἄνθρωπος, ὃν τρόπον τῷ Ἀβραὰμ καὶ τισιν ἄλλοις τῶν παλαιῶν. Confer eundem lib. V. c. 11. Hæreticarum Fabularum. Alia ejusmodi veterum testimonia collecta leges apud *Steph. Lemoyne* in notis ad Varia Sacra p. 415. sqq. & *Thomam Milles* in notis ad Cyrilli Hierosolymitani Catechesin IV. §. 6.

z) παιδοποιῆσαι] de *Antidicomarianitis*, quos Augustinus & Facundus *Antidicomaritas* vocat, aliisque hujus sententiæ impiæ assectis lege ex veteribus commentantes *Dionysium Petavium* in Dogmatibus Theologicis Tom. IV. lib. XIV. cap. 3. & Cl. *Jac. Basnage* in Dissert. Historico-Theolog. p. 58.

εἰπεῖν· λάβετε, φάγετε, καὶ πίετε. * ἀλλ' οὐκ ἄρτον ποθὲν ἢ οἶνον προσφέροντα. Καὶ τὸν ζωοποιὸν δὲ σταυρὸν δυσφημοῦντές a) φασιν αὐτὸν προσκυνεῖν καὶ ἀποδέχεσθαι, σταυρὸν οἱ πλάνοι καὶ γόητες αὐτὸν ἀναπλάττοντες τὸν Χριστόν. Καὶ γὰρ αὐτός, φασιν, εἰς σταυροῦ σχῆμα τὰς χεῖρας ἐξήπλωσε. Τὸν ἀληθῶς δὲ σταυρὸν, ἅτε δὴ ξύλον φασὶ, καὶ κακούργων ὄργανον, καὶ ὑπὸ ἀρὰν κείμενον, οὐ δεῖ προσκυνεῖν καὶ ἀσπάζεσθαι.

ſtroſas explicationes aptantes verbis Domini, quæ, ut ajunt, protulit, cum traderet Apoſtolis: *Accipite, comedite & bibite;* ſed nec panem nec vinum ullatenus obtulit.

Vivificæ cruci maledicentes ajunt, ſe ipſam adorare & admittere: Crucem errones & præſtigiatores illi Chriſtum ipſum eſſe comminiſcentes. Etenim ille, inquiunt, manus in crucis modum expandit. Veram autem crucem utpote lignum maleficorum inſtrumentum & maledicto ſubjacens adorare & amplecti nefas eſſe dicunt.

VIII. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς ἱεροὺς Προφήτας καὶ πᾶσαν τὴν παλαιὰν γραφὴν καὶ τοὺς ἄλλους ἀπο-

VIII. Quin etiam ſacros Prophetas, omnemque veterem Scripturam aliosque ſanctos averſan-

* προσφέροντα] Confer quæ ſcripſi in Hiſtoria Bogomilorum p. 88. ſq.

a) Χριστὸν] Similia de Bogomilis, recentiore Manichæiſmi ſurculo, in mea Bogomilorum hiſtoria p. 105. ſqq.

στρέφονται ἁγίους, λῃστὰς αὐτοὺς καὶ κλέπτας ἀποκαλοῦντες, μάλιστα δὲ τὸν b) κορυφαῖον τῶν Ἀποστόλων Πέτρον δυσφημοῦσιν, ὅτι γέγονεν ἔξαρνος, φασι, τῆς εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ Χριστὸν πίστεως. Καί τοιγε τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν Μάνεντος διαπρυσίως αὐτοῖς c) ἐμβοῶντος καὶ λέγοντος, d) ὡς οὐκ εἰμὶ ἀσπλαγ-

tur, quos fures & latrones appellant, maximeque Coryphæo Apostolorum Petro maledicunt quia, inquiunt, fidem in Magistrum & Christum abnegavit, quamvis Magister eorum Manes diserte clamet, ipsisque dicat: *Non sic ego immisericors, ut Christus qui*

b) κορυφαῖον] his & similibus elogiis Petrum in veterum scriptis mactari constat. Vide loca collecta a *Richardo Montacutio* II. Originum p. 172. *Isaaco Barrow* in tractatu de Primatu Papæ & *Guilielmo Forbesio* lib. XV. cap. I. & sqq. Instructionum, qui tamen & ipsi eadem opera evincunt, eadem encomia & in Paulum a veteribus collata fuisse. Paucis multa affert Pseudo-Clemens in epistola ad Iacobum, cui Petrus est ἡ ἀπαρχὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὁ τῶν Ἀποστόλων πρῶτος, ᾧ πρώτῳ ὁ πατὴρ τὸν υἱὸν ἀπεκάλυψεν, ὃν ὁ Χριστὸς εὐλόγως ἐμακάρισεν, ὁ κλητὸς καὶ ἐκλεκτὸς, καὶ συνέστιος, καὶ συνοδοίπορος, ὁ καλὸς καὶ δόκιμος μαθητής.

c) ἐμβοῶντος] ita restitui ex nostro, pro Coisliniano ἐκβοῶντος. Consentit Euthymius. Eadem voce utitur noster infra §. 24.

d) λέγοντος] Manetis hoc fragmentum addendum fuerit iis, quæ ex Codice quodam MS. Collegii Ludovic.

σπλαγχνος, ὡς ὁ Χριστὸς ὁ εἰπών. ὅστις μὲ ἀρνήσεται ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγώ. Ἀλλ' ἐγὼ λέγω τὸν ἀρνησάμενόν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῷ ψεύδει τὴν οἰκείαν σωτηρίαν πορισάμενον ὡς μὴ ἀρνησάμενόν με μετὰ χαρᾶς προσδέξομαι, καὶ τὴν ἀνάκλασιν αὐτοῦ καὶ τὸ ψεῦδος ὡς φυλακὴν καὶ συντήρησιν τῆς ἐμῆς ὁμολογίας ἡγήσομαι. Ἀλλ' οὖν οὕτως ἔχοντες καὶ τὴν τοῦ οἰκείου δόγματος ὁμολογίαν, ἐπειδὰν φοβηθῶσιν, εὐχερῶς ἐξαρνούμενοι, καὶ μηδεμαῖς αἰτίας ὑπευθύνους φάσκοντες ἑαυτοὺς, κἂν μυριάκις ἔξαρνοι γένωνται, αὐτοὶ τὸν πρὸς βραχύ τι, τοσούτων φοίβων περιεστηκότων, ἀνθρώπινόν τι παθόντα καὶ πρὸς ἄρνησιν ὑπολισθήσαντα, ἀ-

ait : Quicunque me negaverit coram hominibus, negabo & illum ego. At ego dico, eum qui me negaverit coram hominibus, & mendacio saluti suæ prosspexerit, ac si non negaverit me, cum gaudio suscipiam, ac defectionem mendaciumque ejus quasi custodiam & conservationem confessionis meæ reputabo. Attamen cum ita se habeant ac proprie dogmatis confessionem, ubi instat formido, nullo negotio abnegent, nullique se crimini ideo obnoxios esse dicant, etiamsi millies negationem repetant, eum nihilominus, qui ad breve tempus, cum tot periculorum formido circumquaque adesset, humanum quidpiam pas-

Magni S. J. exhibet doctissimus *Jo. Albertus Fabricius* noster lib. V. Bibliothecæ Græcæ p. 284. sqq.

πόβλητον παντελῶς καὶ ἀποτρόπαιον τίθενται, οὐ e) δι' ὃ προσφασίζονται, ἀλλ' ὃ σιγῶσι καὶ ἀποκρύπτονται. Διότι περὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν προανεκήρυξε λέγων, f) σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἄμωμοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς

ſus, & in abnegationem delapſus fuerat, omnino abjiciendum & repudiandum eſſe ſtatuunt, non ob ementitam illam, quam prætendunt, cauſam, ſed ob aliam, quam ſilent, & occultant, quia nempe de defectione illorum prænunciavit his verbis: *Satagite immaculati & inviolati ei inveniri in pace, & Domini noſtri longanimitatem ſalutem arbitremini; ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundum datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis, & in omnibus epiſtolis loqvens*

e) δι' ὃ] ita & *Euthymius*, recte omnino: at noſter οὐδὲ ὅ.

f) σπουδάσατε] Lege locum Petrinum 2 Pet. III. 14-16. Quæ inter hanc allegationem, cum qua & Euthymius prorſus concordat, & vulgatos Codices N. T. differentia intercedit, eam ipſe facile obſervabis & tribues veterum conſvetudini ex memoria Scripturæ Sacræ oracula citandi, de qua *Jo. Crojus* in Obſervatt. Sacr. *Jo. Millius* in Prolegom. ad N. T. & inprimis *Daniel Whitby* in Examine Variantium Lectionum N. T. Milliani legantur.

μαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. Τὰ γὰρ τοῦ κορυφαίου ταῦτα λόγια ἀντικρὺς τὴν αὐτῶν προανακηρύττει τόλμαντε καὶ δυσσέβειαν, οἳ αὐτά τε τὰ Κυριακὰ λόγια καὶ τὰ Ἀποστολικὰ καὶ τὰς ἄλλας γραφὰς, φημὶ δὴ τάς τε πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ τὰς καθολικὰς λεγομένας, πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν Κορυφαῖον g) ἐκείνας γὰρ οὐδὲ τοῖς ῥήμασι παραδέχονται. οὗτοί εἰσιν οἱ ὡς ἀληθῶς στρεβλοῦντές τε καὶ διαστρέφοντες πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν. Καὶ τὰς πράξεις δὲ τῶν Ἀποστόλων καὶ τὰς καθολικὰς οὐ πάν-

in eis de his: in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem. Nam hæc Coryphæi eloquia ipsorum audaciam & impietatem prænunciant, qui ipsa Domini eloquia, nec non Apostolica aliasque Scripturas, nempe Actus Apostolorum & Catholicas, ut vocant, epistolas admittunt, præter eas, quæ Coryphæo (Petro) tribuuntur; illas enim ne verbo quidem recipiunt: illi inquam sunt, qui vere detorquent, & evertunt in propriam sibi perniciem. Actus vero Apostolorum & Catholi-

g) Κορυφαῖον] hi igitur forte soli ex omni Christianorum antiquitate utramque Petri epistolam aversati sunt, cum *Eusebius* lib. III. c. 3. Histor. Eccles. testetur priorem ab omnibus, posteriorem ab antiquioribus non receptam fuisse. At hi quidem id fecerunt, oborta, an Petri ea sit, dubitatione; illi vero ex temerario quodam in Petrum odio.

πάντες αὐτῶν h) συναρμόζουσι τοῖς ἄλλοις, εἰσὶ δὲ οἳ καὶ συντάττουσι. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν Προφητῶν καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης, καὶ τῶν κατ' αὐτὴν λοιπῶν ἁγίων διαλαμψάντων καὶ τοῦ Κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων οὕτω μεμήνασιν.

cas non omnes aliis adjungunt sed quidam ex illis cum ceteris annumerant. Sed circa Prophetas quidem & Vetus Testamentum, & circa ceteros sanctos viros, qui in eo effulserunt, & circa Coryphæum Apostolorum, sic illi insaniunt.

IX. Καθολικὴν i) δὲ ἐκκλησίαν τὰ ἑαυτῶν καλοῦσι συνέδρια, ἡνίκα μάλιστα πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς k) λόγους καὶ συζητήσεις κινοῦσι. Καθ' ἑαυτοὺς γὰρ προσευχὰς l) καλοῦ-

IX. Catholicam vero Ecclesiam suos vocant cœtus, cum maxime ad pia colloquia & dissertationes deveniunt. In-

h) συναρμόζουσι] ita Coislin. & Euthymius: MS. noster habet συναριθμοῦσι, i. e. *annumerant*, sensu eodem.

i) καθολικὴν] Catholica scilicet olim vocabatur quævis Ecclesia Particularis, modo in veritate doctrinæ salutaris, quam hoc ipso nomine sibi vindicare conabantur Pauliciani, persisteret, sicut & Episcopus particularis Ecclesiæ orthodoxæ hoc nomen ferebat. Loca huc pertinentia in scriptoribus Ecclesiasticis sæpissime exstant.

k) λόγους] ita noster, & Euthymius, recte omnino, pro quo Coislinianus sensu hiulco habet λέγουσι, quod etiam in versione mutata cum altero illo permutavimus.

l) προσευχὰς] ad imitationem scilicet Iudaicæ & nascentis Christi, Domini nostri, Ecclesiæ, in qua hanc appel-

καλοῦσιν αὐτῶν τὰ συνέδρια. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ σωτήριον διαπτύοντες βάπτισμα, ὑποπλάττονται παραδέχεσθαι αὐτὸ, τὰ τοῦ Εὐαγγελίου ῥήματα τῇ τοῦ βαπτίσματος φωνῇ ὑποβάλλοντες· Καὶ γάρ, φασιν, ὁ Κύριος ἔφη. ἐγώ εἰμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. πλὴν ἐπειδὰν σφοδροτέρῳ τινὶ σωματικῷ νοσήματι περιπέσωσιν, καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν τὸν ἐκ ξύλου πεποιημένον m) ἑαυτοῖς ἐπιτιθέασιν. ἔπειτα τυγχάνοντες τῆς ἰάσεως, διαθλῶσιν n) τοῦτον ἢ συμπα-

ter se autem cœtus suos vocant Proseuchas seu Oratoria. Imo etiam si salutarem Baptismum respuunt, se tamen ipsum admittere simulant, Evangelii verba baptismatis voce subindicantes. Etenim, inquiunt, Dominus dixit: *Ego sum aqua vivens.* Ceterum quando in vehementem corporis ægritudinem incidunt, venerandam & vivificam crucem ex ligno factam sibi imponunt. Deinde vero incolumitatem consecuti illam confringunt, aut

τοῦσι,

lationem obtinuisse vel ex Actuum XVI. 13. intelligitur, ad quem locum conferantur Interpretes. Adde B. *Godfridum Olearium* in Observatt. ad Matthæi VI, 5. *Henric. Valesium* ad Euseb. p. 27. *Steph. le Moyne* in notis ad Varia Sacra p. 72. sqq. *Jo. Braunium* in Selectis Sacris lib. V. p. 774. *Isaacum Vossium* ad Catullum p. 313. *Jo. Dougtaeum* in Analectis Sacr. N. T. Exc. 55. & *Cappellum* in Opp. Posthumis p. 271.

m) ἑαυτοῖς] ita reposui ex MS. nostro & Euthymio, pro quo Coislinianus habet αὐτοῖς.

n) διαθλῶσι] *confringunt*; ita ex διαθλάω reddendum censui pro *oppugnant*, quod in priori interpretatione forte ex διαθλέω exstat.

τοῦσι, καὶ ἀπορρίπτουσι. ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν, ὑπὸ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πρεσβυτέρων αἰχμαλωσίας λόγῳ πολλάκις παρ' αὐτοῖς κατεχομένων τῷ σωτηρίῳ ἀξιοῦσι φωτισθῆναι βαπτίσματι· λυσιτελεῖν τῷ σώματι τόν τε σταυρὸν καὶ τὸ βάπτισμα οἱ πάσης ὠφελείας λογοποιοῦντες ἀνάξιοι, μὴ μέντοι γε διαβαίνειν τὴν τούτων ἐνέργειαν εἰς ψυχῆς κάθαρσιν, ἢ ἵνα ἄλλην ταύτης ὠφέλειαν. Ναὶ δὴ καὶ τῆς κοινωνίας εἰσὶν αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Ἀλλὰ οὕτω πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἁπλουστέρων o) μεταλαμβάνουσιν. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις οὐδὲ τοὺς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας πρεσ-

conculcant, & abjiciunt. Quin etiam liberos suos, (quando apud Ecclesiæ presbyteros in captivitate detinentur), * ut sæpe contingit, rogant salutari baptismate illuminari, futiliter putantes, Crucem & baptisma corpori prodesse, homines sane omni commodo & opitulatione indigni, sed eorum vim & operationem, nec ad animæ mundationem, nec ad aliam quampiam ejus utilitatem conferre arbitrantur. Sane ex illis non pauci in venerandi Corporis & Sanguinis Christi, Dei nostri, communione sunt, sed ut simpliciores circumveniant tantum, illis participant. Præter hæc vero, quæ dicta sunt, ne-

βυτε-

* comma hoc parentheticum non legitur apud Euthymium in Panoplia.

o) μεταλαμβάνουσιν] MS. Hamb. præmittit οἱ, forte pro αὐτοί, sed nihil ea voce opus est.

βυτέρους καὶ οὐδὲ τοὺς λοιποὺς ἱερεῖς ἀποδέχονται. διότι φασὶ τὸ κατὰ Χριστοῦ συνέδριον οἱ ἱερεῖς καὶ p) πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ συνεστήσαντο. Τοὺς μέντοι παρ' αὐτοῖς ἱερέων τάξιν ἐπέχοντας, οὐχ ἱερεῖς ἀλλὰ q) συνεκδήμους καὶ r) νοταρίους ἐπονομάζουσιν. Οὗτοι δὲ οὔτε σχήματι, οὔτε διαίτῃ, οὔτε τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ βίον σεμ-

que Catholicæ Ecclesiæ Presbyteros, neque reliquos Sacerdotes admittunt, quoniam, inquiunt, concilium contra Christum initum Sacerdotes & Presbyteri, seu Seniores populi constituebant, sed Synecdemos & Notarios appellant. Hi vero nec habitu nec vivendi ritu, neque alio quopiam

νότερον

p) πρεσβύτεροι] Ordinem igitur hunc abrogandum censuerunt, eo quod Judaicæ esset originis. Quod quousque admitti possit, disces inprimis ex Cl. *Campegii Vitringæ* Synagoga Vetere lib. II. c. 2.

q) συνεκδήμους] voce scilicet, Apostolicis temporibus recepta. Lege Actorum XIX. 29. & 2. Corinth. VIII. 19.

r) νοταρίους] Hoc nomine proprie τοὺς ταχυγράφους designari ex Glossis constat; deinde vero translata vox est ad scriptores publica auctoritate constitutos, sive illi Reipublicæ sive Ecclesiæ inservirent. De prioris generis Notariis commentatur *Carolus du Fresne* in Glossario mediæ Latinitatis suo loco, & Mediæ ac Infimæ Græcitatis p. 1004. sq. De posterioris classis vero *Henr. Valesius* ad Socratis Histor. Ecclesiast. lib. V. c. 22. Ex hujus observationibus speciatim patebit, Episcopos ad manus habuisse eruditos adolescentes, qui & acta Ecclesiastica exciperent, &, prout res ferebat, instar Lectorum, populo sacras literas prælegerent. Atque hoc nomine Pauliciani illi sacerdotes suos Notarios appellasse videntur. Confer nostrum infra §. 25. in fine.

μνότερον s) ἐπιτελοῦντι τὸ διάφορον αὐτῶν πρὸς τὸ πλῆθος ἐπιδείκνυνται.

modo, qui venerabiliorem vivendi rationem præferat, suam a plebe differentiam exhibent.

X. Τὸ δὲ παρ' ἡμῶν t) Εὐαγγέλιον οὐκ ἐπιδιστάζουσι u) προσκυνεῖν, οὐ μὴν, ἔνθα τοῦ τιμίου σταυροῦ ὁ τύπος διακεχάρακται, ἀλλ' ἐν τῷ λοιπῷ τοῦ βιβλίου μέρει ἐν

X. Evangelium, quod apud nos habetur, adorare non dubitant non quidem, ubi venerandæ Crucis figura delineatur, sed in reliquis libri partibus, ubi imago Crucis

ᾧ

s) ἐπιτελοῦντι] ita & Hamburg. At *Euthymius* voce χαρακτηρίζοντι, perspicuitatis forte causa, hic usus est.

t) εὐαγγέλιον] i. e. quatuor, quæ exstant, Evangelistarum narrationes, sicut supra Ἀπόστολον de scriptis sacris Apostolorum omnium, excepto Petro, adhibuit. Antiqua vero admodum hæc est appellatio, qua divinæ de Christo narrationes Evangelia dicuntur, & ipsi *Justino Martyri* in Apologia I. p. 130. ed. Oxon. recepta. Οἱ γὰρ Ἀπόστολοι, inquit is, ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν, ἃ καλοῦνται εὐαγγέλια, οὕτως παρέδωκαν ἐντετάλθαι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν.

u) προσκυνεῖν] de προσκυνήσει Evangeliis facta lege *Rich. Simonis* Observationes novas in N. T. gallice scriptas p. 171. Confer Rev. *Georg. Henr. Gœtzii*, Præsulis Lubecensis doctissimi, disputat. de cultu Evangelii externo, & adde, quæ de jurejurando, tacto Evangeliorum Codice, fieri solito, monuit *Jac. Lydius* de Juramentis c. IV. §. 6. item *Guilielmus Cave* de primitivo Christianismo Part. III. p. 216.

ὧ τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ σαυρȣ̃ μὴ διασημαίνεται. Φασὶ δὲ τὸ βιβλίον προσκυνεῖν ὡς τȣ̀ς δεσποτικȣ̀ς περιέχον λόγους. Ἀλλ' ὅσα μὲν εἰς δογμάτων ἀνήκει λόγον, ȣ̃τως εἰσὶ δυσσεβεῖς, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς ἑαυτȣ̀ς παντελῶς ἀσύμφωνοι. Ἡ δὲ πολιτεία τȣ́των γέμει μὲν ἀκολασίας, γέμει δὲ καὶ μιασμῶν ἀῤῥήτων καὶ ῥυπασμάτων ἀνεπινοήτων. x) Χρῶνται μὲν γὰρ μίξεσιν ἑκατέρας φύσεως, πρὸς ἅπασαν ἀῤῥητȣργίαν ἀνερυθριάςως ἔχοντες. Πλὴν ἐνίȣς τινὰς αὐτῶν φασι τὴν πρὸς τὰς y) γεννη-

non repræſentatur. Dicunt autem, ſe librum adorare, utpote qui Dominicos ſermones complectatur, ſed quantum ad dogmatum rationem pertinet, ita ſunt impii ac contra veritatem, contraque ſe invicem omnino pugnantes. Eorum vitæ genus libidine plenum item nefandis impuritatibus ac fœditatibus, quæ in mentem non cadunt. Nam utriusque naturæ commixtionibus utuntur, nullam non vel inenarrabilem obſcœnitatem ſine pudore admittentes: tantummodo dicitur, non-

x) Χρῶνται] exciderat hæc vox ex interpretatione Latina.

y) γεννησαμένας] Scelus hoc non refugiſſe Perſas, teſtis eſt *Philo* de Specialibus Legibus ad VI. & VII. Præceptum. Ab his forte didicit Manes, Perſa, & ad ſuos transtulit etiam ſequioris ætatis aſſeclas. De aliis gentibus, non rectius hic ſentientibus, lege *Alexandrum Tiraquellum* lib. VII. Connubial. num. XXII. *Moſen Amyraldum* in disquiſit. II. de Jure Naturali connubia dirigente p. 70. & *Aegid. Menagium* ad Diogenis Laertii lib. I. §. 95. & VII. 33. item §. 181. Atque in his deſinit Euthymii narratio, totidem utplurimum verbis ex

σαμένας ἀποκλίνειν * συνάφειαν· μέθῃ δὲ καὶ ἀσωτίᾳ τὸν βίον ὅλον ἔκδοτον ἔχουσι, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἠθῶν διαφθορὰν περιέπουσι. Καὶ τί δεῖ καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ μὴ ἐκεῖνο φάναι; οὐδὲν τὸν βίον ἀπάδοντα τοῖς δόγμασι περιφέρουσι.

nullos eorum a coitu cum matribus abstinere, ebrietati autem & luxui per totam vitam se dedunt, omnemque aliam morum corruptelam sectantur. Quid vero singula persequar? at illud tamen dicendum, vitam apud eos in nullo a doctrina differre.

XI. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. Εἰ δέ τισι φίλον καὶ ἄνωθέν ποθεν ἰδεῖν αὐτῶν τὴν δυσσέβειαν καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα ὅθεν κατεβλήθη,

XI. Et illa quidem hactenus. Si qui autem velint a principio eorũ impietatem, & unde prima semina jacta fuerint, conspicere, *Cyrillus*, cui sacræ

Κύ-

Photio descripta, qui deinceps ad librum II. Photii excerpendum accedit, præmissis tamen adhuc paucis, quæ de Tychico noster inferius afferet.

* ἀποκλίνειν.] Contrariam huic sententiam Franc. Zini versio Euthymii p. 205. exprimit, his verbis: *adeo ut ipsorum quidam etiam cum matribus consuetudinem habere dicantur.* Hinc & legisse videtur: πλὴν ἐνίους τινὰς αὐτῶν φασι εἰς τὴν πρὸς τὰς γεννησαμένας ἀποκλίνειν συνάφειαν. Et in ipsam hanc lectionem vehementer me rapi sentio. Neque enim verbum ἀποκλίνειν pro *declinare* aut *abstinere a re aliqua* adhiberi, quod sciam, solet, sed inclinationem potius & affectum in rem aliquam infert. Vel saltem, si priorem notionem hic tueri debebit, necesse erat, ut cum genitivo casu conjungeretur ἀποκλίνειν τῆς συναφείας.

z) Κύριλλός τε αὐτοῖς, ὁ τὰ τῆς ἱερᾶς πόλεως ἐγκεχειρισμένος πηδάλια, τῆς ἱστορίας καθηγήσεται, καὶ ὁ πολὺς ἐν θαύμασιν a) Ἐπιφάνιος, καὶ δὴ τῶν τὰς b) Ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας ἀνατάξαμένων οὐκ ὀλίγοι, Τίτος c) τε ὁ Βοστρηνῶν Ἐπίσκοπος, καὶ Σαραπίων

urbis gubernacula tradita fuere, ipsis in historiam dux erit, nec non miraculis magnus *Epiphanius*, itemque non pauci eorum, qui Historias Ecclesiasticas adornarunt, *Titus* quoque *Bostrenorum* Episcopus, & *Sarapion* Thmuitanus, *Alexander* etiam, qui

Τὸ πλὴν non semper adversativam sed ampliativam quoque notionem habet, ut idem sit, quod *imo vero*.

z) Κύριλλος] Catechesi scilicet VI. §. XII. sqq. p. 91. editionis Oxon. a Cl. *Thoma Milles* curatæ, ubi in compendio habes, quæ de Scythiano Manetis præcursore, & Manete ipso, ab Archelao Episcopo confutato, in Actis Archelai, de quibus paulo post fusius, leguntur.

a) Ἐπιφάνιος] hæresi LXVI.

b) Ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας] v. c. *Eusebius* VII. 31. Histor. Eccles. *Socrates* lib. I. Hist. Eccles. c. 22. *Theodoretus* Hæretic. Fabul. lib. I. c. 26. & V. 9. alii.

c) Τίτος τε] Hujus libri quatuor dimidiam fere partẽ Græce periisse visi sunt, ita ut tantum liber I. & II. cum parte exigua tertii superesse crederetur, secundum Codicem scilicet Holstenianum, obiter inspectum, &, prout a librario textus series turbata erat, consideratum. Nunc vero libros tres priores integros Græce & Latine ex ipso illo Codice Holsteniano, in Bibliotheca publica Hamburgensi obvio, & a Rev. *Jo. Friderico Wincklero*, conjunctissimo Collega meo, descripto exhibebit, vel potius jam exhibuit Cl. *Jac. Basnage* in nova, quam parat, Antiqu. Canisii Lectionum editione, cujus Specimen luci superiore

d) ὁ τῆς Θμούεως, ὅτε τῆς πόλεως Λύκων e) Ἀλέξανδρος τοὺς ἀρχιερατικοὺς ἐγκεχειρισμένος νόμους. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ὁ τούτων πάντων

Cyropoleos Archiepiscopatum tenuit. Præter hos autem is, qui de iis omnibus fortiter triumphavit, & hanc, de qua agitur, impie-

anno expositum, & *Titi* & *Serapionis* commentationes inter cetera sistit. Is enim in præmissa Animadversione observavit, Codicem Holstenianum Hamburgensem passim esse mutilum, &, inverso ordine, turbatum, quem tamen ductu designationis argumentorum a Tito ipsi tractationi præmissæ, ita nunc restituit, ut libri tres integri appareant. Ceterum auctor ipse argumentis Philosophicis frequenter, Scriptura vero diviniore raro utitur.

d) Σαραπίων] ita nomen scribitur in Coisliniano & nostro Codice, quod alii per *Serapion* efferunt rectius, cujus nominis & alii inter Scriptores Græcos, inprimis Sophista quidam & Comicus, ut ceteros taceam, exstant. Ejus tractatus, Græce apud nos cum Tito Bostrensi exstans paginis 24. in folio continetur, & in repetita Lectionum Canisianarum editione juxta Latinam versionem Turriani exstabit. Interim in secunda & tertia Codicis nostri pagina varia desiderantur, sensum hiulcum reddentia. Unum tantum Manetis errorem, quo *corpus & materia in se mala* venditantur, oppugnandum sibi sumsit Serapion. Utriusque, Titi scilicet & Serapionis, commentationem Græce descriptam habuisse B. *Sebast. Gottfr. Starckium*, Cl. *Martinus Dieterich* in funebri ejus Programmate testatur.

e) Ἀλέξανδρος] Liber ejus πρὸς τὰς Μανιχαίου δόξας a *Franc. Combefisio* editus est Tomo II. Auctarii novissimi Paris. 1672. fol. Ex eo, tum inedito, locum quendam affert *Alexander Morus* in Notis ad Novum Fœdus p. 243.

τῶν κατὰ κράτος μάλιστα θριαμβεύσας τε καὶ διελέγξας τὴν προκειμένην ἀσέβειαν f) Ἡρακλειανὸς ὁ Καλχηδόνος ἐπίσκοπος, ἐν εἴκοσι βιβλίοις τοὺς κατὰ τῆς ἀποστασίας ἀγῶνας καταβαλλόμενος, καὶ πλεῖστοι ἕτεροι. g) Πλὴν καὶ νῦν, ὁ λόγος οὐκ ἀσύμφορον οὔτο λογιζόμενος κατ' ἐπιδρομήν ἵνα τῶν εἰς γνῶσιν ἐχόντων τὸ ἀπαραίτητον διελεύσεται.

tatem confutavit, *Heraclianus* Chalcedonis Episcopus, qui viginti libris certamina contra eorum apostasiam instituit. Ceterum non abs re neque inutile fore duxi, cursim & strictim quædam eorum recensere, quæ ad notitiam hujus argumenti exploratissimam faciunt.

XII. h) Σκυθιανός τις

XII. Scythianus qui-

 τὸν

f) Ἡρακλειανὸς] Laudat hujus XX. libros *Photius* noster in Bibliotheca Codice LXXXV.

g) πλεῖστοι ἕτεροι] eos consveta & familiari sibi industria & doctrina congessit Celeb. *Joh. Albertus Fabricius* in Biblioth. Græc. lib. V. p. 289. sqq. Mireris forte, *Petri Siculi*, quem Photio temporum rationes fere æqualem faciunt, mentionem hic non factam esse, cujus ἱστορία περὶ τῆς κενῆς καὶ ματαίας αἱρέσεως τῶν Μανιχαίων, τῶν καὶ Παυλικιανῶν λεγομένων, cura *Matthæi Raderi*, prodiit Ingolstadii, 1604. in 4. Cumque comparatio scripti utriusque, a *Photio* & *Siculo* profecti, ad oculum ostendat, alterum alterius opera usum esse, non dubitem, vel hinc affirmare, Siculum post Photium sua literis consignasse, qui alioquin illius cum ceteris mentionem facturus fuisse videtur.

h) Σκυθιανός τις] Hæc Photius hausit ex *Cyrilli* Catechesi VI. §. 13. quæ etiam in sua retulit *Petrus Siculus*

τὴν πατρίδα Αἰγύπτιος, τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων γένος Σαρακηνὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ᾤκει, οὔτε Χριστιανοῖς συμφερόμενος, καὶ τὰ

dam, patria Ægyptius, genere autem Saracenus, Alexandriæ habitabat, neque cum Christianis versans neque Judæo-

in Historia Manichæorum p. 20. sqq. Vterque a Cyrilli verbis passim abit, quibus tamen præ Photio insistit Petrus Siculus. Comparavit inter se utrumque Rev. *Thomas Milles* in sua Cyrilli editione p. 92. sq. Nostri itaque judicio *Scythianus* hic primus inter Christianos stultæ de duobus Principiis opinionis auctor exstitit, quod ipsum tradunt *Archelaus* in Actis Disputat. cum Manete p. 95. & Epiphanius Hæresi 66. aliique. Ab his discedere videntur *Theodoretus*, Hæretic. Fabul. lib. I. c. 35. *Cedrenus* p. 259. & hinc forte, quia iisdem verbis utitur, *Suidas* Tom. II. p. 491. Ibi enim omnes Manetem etiam Σκυθιανὸν appellatum scribunt, quod eo sensu multi acceperunt, ut *Manes* & *Scythianus* eundem eos judicasse censerent. Meo judicio illi hac Scythiani appellatione erroris primam originem indicare voluerunt, inprimis ideo, quod versutum Manetis ingenium & felix in negotio successus & *Scythiani* & *Terebinthi*, Decessorum ejus, memoriam abolere videretur. Id certe suspicari malim, quam cum eruditissimo *Pearsonio* in Adversariis Miscellaneis c. XXXV. p. 355. vel auctoris σφάλμα μνημονικὸν, vel librarii γραφικὸν ἁμάρτημα hic cogitare. Scythianum hunc ad Apostolorum tempora ab Archelao l. c. referri merito mireris, cum ipsius narratio inferat, inter Scythianum & Manetem, unum tantum Terebinthum, primi illius discipulum, intercessisse, ut proinde Manes Scythianum, si forte ætate provectior fuerit, videre potuerit; id quod persuadere nobis poterat fragmentum epistolæ ad Scythianum, modo idem is cum nostro sit, a Manete scriptæ, quod habes apud Cl. *Fabricium* in Biblioth. Græc. lib. V. p. 284.

τὰ Ἰουδαίων οὐ προσιέμενος. οὗτος ἐκ τῶν Ἀριστοτελικῶν παραγγελμάτων ἐντριβὴς τὴν γλῶσσαν i) γεγονὼς k) τέσσαρας συντάττει βίβλους l) ὧν τὴν

rum doctrinam amplexus. Hic ex Aristotelicis male intellectis libris linguæ (Græcæ) usum assequutus, quatuor composuit libros quo-

i) ἐντριβὴς τὴν γλῶσσαν] refert hæc ad peritiam Linguæ Græcæ præstantissimus Interpres. At videtur Photius de doctrinis potius Aristotelicis promtaque eas aliis propinandi facultate hic cogitasse. Id svadet *Cyrilli* ipsius phrasis, qui pro his, quæ Photius habet, scribit Ἀριστοτελικὸν μιμησάμενος βίον, i. e. ut interpretor, *Aristotelicam philosophandi rationem sectatus.* Bion enim etiam de τέχνη, seu arte & disciplina, usurpari pridem monuit Tzetzes ad Hesiodum, & *Menagius* ad Diogenem Laertium p. 439. b.

k) τέσσαρας] Confer *Archelai* Disputat. cum Manete p. 96.

l) ὧν τὴν μὲν] Si hic Photii locus cum Petri Siculi verbis conferatur, patebit, alterum alterius vestigiis institisse. Cum enim *Cyrillus* l. c. quem uterque legit, quatuor illos libros breviter & nude tantum quoad titulos recenseat, uterque horum quædam addit sibi invicem similia. En tibi descriptionem Petri Siculi: τέσσαρας βίβλους συνέταξεν, μίαν καλουμένην, τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, οὐ Χριστοῦ πράξεις περιέχουσαν, ἀλλ' ὡς μόνην τὴν προσηγορίαν. καὶ ἄλλην καλουμένην κεφάλαιον· Καὶ τὴν τρίτην τῶν Μυστηρίων ἥ τις ἐστὶ πρὸς τὴν ἐπιτηδευθεῖσαν αὐτοῖς ἀνατροπὴν τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν· Τετάρτην, ἣν περιφέρουσι θησαυρὸν ζωῆς καλοῦντες, ἥπερ ἐστὶ θησαυρὸς θανάτου· Videtur tamen, ne quid dissimulem, Siculus Photio ex parte ad-

μὲν Εὐαγγέλιον ἐπωνόμασεν, ἐν ᾗ πράξεις Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φθοροποιοί τινες καὶ ἀποτρόπαιοι θεομάχῳ γνώμῃ διαπλάττονται· τῇ δευτέρᾳ δὲ κεφάλαιον, τὴν κλῆσιν ἐπέθετο καὶ τὴν τρίτην τῷ τῶν μυστηρίων ἐσέμνυνεν ὀνόματι, ἐν ᾗ, ὡς ἔδοξεν αὐτῷ, τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν διασκευαί τινες καὶ διαβολαὶ πραγματεύονται. Η δὲ τετάρτη ψυχικοῦ θανάτου πρόξενος οὖσα θησαυρὸς ζωῆς ἐπιγέγραπται. Τούτῳ δὴ τῷ Σκυθιανῷ μαθητεύει m) Τερέβινθος ὄνομα, καὶ πικρῷ θανάτῳ τοῦ διδασκάλου κατὰ τὴν Ιουδαίαν, (ἐκεῖσε γὰρ παρεγεγόνει,)

rum unum quidem Evangelium appellavit, ubi acta quædam Christi, Dei nostri, perniciosa & abominanda, impia ac Deo perosa mente confinguntur; secundum κεφάλαιον, seu *Capitulum* inscripsit, tertium *Mysteriorũ* nomine insignivit ubi secundum mentem suam Legis & Prophetarum refutationes & calumniæ contra eos instituuntur. Quartus, qui mortem animæ parit, *Thesaurus Vitæ* inscribitur. Huic autem *Scythiano* discipulus fuit nomine *Terebinthus*. Ac cum acerba morte Magister in Iudæa, quo commigraverat, periisset,

versari, cum is quidem neget de Christi rebus & actis hic quidquam legi, hic vero res Christi gestas interpolatas recenseri affirmet.

m) Τερέβινθος] ita & *Petrus Siculus* nominat, qui Cyrillo audit τέρβινθος in vulgatis editionibus, a quibus tamen bonæ notæ Codices manu exarati discedunt, nostri scriptionem approbantes, ceu testatur *Th. Milles*. Adstipulatur in Actis Archelaus.

νει, l) τῶν ἀνθρώπων ἀποφθαρέντος, ὁ τῆς κακίας μαθητὴς, τῶν τε χρημάτων αὐτοῦ καὶ τῶν βιβλίων τὸν κλῆρον ὑπέρχεται. Ἐν Παλαιστίνῃ δὲ καὶ ἐν Ἰουδαίᾳ διατρίβων καὶ παρὰ τῶν εὐσεβούντων ἁπάντων καταγινωσκόμενος, καὶ μὴ φέρων τὸν ὄνειδον, ἀπαίρει πρὸς τὴν Περσίδα, n) Βούδην ἑαυτὸν μετονομάσας· Ἤδη γὰρ καὶ ἡ κλῆσις αὐτοῦ θρυλλουμένη μισητὸν ἐποίει τὸν ἀσεβῆ καὶ πρὸ τῆς ἐντεύξεως· Πλὴν οὐδὲν τῆς μετωνυμίας ἀπώνατο. Ἐκ γὰρ τῶν ἔργων καὶ τῶν δογμάτων καταφανὴς τοῖς πρὶν ἀγνοοῦσι γινόμενος, ὑπὸ τῶν παρὰ Πέρσαις λογίων οὐδ' αὐτῶν μὲν εὐσεβούντων, ἄμεινον δ' ἐκείνου περὶ πάντα διακειμένων, ἠλέγχετό τε καὶ ἀπηλαύνετο·

ſet, nequitiæ diſcipulus, & pecuniarum & librorum hereditatem adiit. In Palæſtina vero & in Iudæa degens ac piorum omnium judicio damnatus, opprobrium non ferens, in Perſidem proficiſcitur, aſſumto Budæ nomine. Jam enim fama ejus pervagata odium impio viro conciliaverat, antequam in cujuspiam conſortium veniret. Verum non cepit fructum permutati nominis. Cum enim ex operibus & ex doctrina iis, qui ipſum prius ignorabant, notus evaſiſſet, a viris apud Perſas eruditis, qui non pie quidem ſentiebant, ſed meliorem tamen eo circa omnia ſententiam tuebantur, confutatus & expulſus eſt. Hinc profugus, apud viduam

n) Βούδην] Βουδᾶν apud Cyrillum in vulgatis, cujus codd. MSS. habent Βουδιδᾶν. Βουδδᾶν legit *Petrus Siculus*.

Ἐξ οὗ φυγὰς γεγονὼς γυναικί τινι ἀνδρὸς κεχηρωμένῃ, ξενίας λόγῳ o) παρεισφθείρεται. Εἶτα ἐπί τινος δώματος ἀνελθὼν, καὶ τοὺς ἐξ ἔθους αὐτῷ καλουμένους δαίμονας ἐπιβοώμενος, οὓς καὶ μέχρι νῦν οἱ τῆς Μανιχαϊκῆς ἀποστασίας ἐρασταὶ, ἐπειδὰν αὐτῶν p) τὴν μυσαρὰν ἰσχάδα τελοῦσιν, ἐπικαλοῦνται. Ταύτην δὴ * οὗτος τὴν ἐξάγιστον διαπραττόμενος τελετὴν, θείας καὶ δικαίας, ὡς ἀληθῶς, ἀπειλῆς ἔργον

quadam, hospitium quærens, dolose se insinuavit. Postea conscenso quodam tecto, dæmonas pro more suo cum clamore invocat, quos hodieque Manichaicæ defectionis amatores, quando detestandam suam Ischada celebrant, invocare solent. Postquam hic detestandam initiationem persolvisset, divinæ ac vere justæ comminationis opus efficitur. Projectus namque de tecto, in ipsa

o) παρεισφθείρεται] ita hujus verbi vim exprimendam in versione putavi, pro eo, quod antea legebatur: *a vidua quadam hospitii causa exceptus magis magisque corrumpitur.* Pejor, inprimis apud viduam fraudum ejus ignaram, vix fieri poterat Terebinthus. Id itaque videtur voluisse Photius, hominem perditissimum bonam feminam dolis & blanditiis suis ita fefellisse, ut eum libenter in sua reciperet. Id vult verbi Græci notio, de qua exponit egregie *Lambertus Bos*, Vir ἑλληνικώτατος, in Animadversionibus ad Scriptores Græcos p. 96. Cyrillus & Petrus Siculus hic simpliciter habent, προσφεύγει τινὶ χήρᾳ.

p) μυσαρὰν ἰσχάδα] quid sibi hæc velint, non satis capio. Eadem phrasi utitur Cyrillus (ubi Interpretes *caricam* afferunt,) & *Petrus Siculus*; ἰσχάδα fru-

ἔργον γίνεται. q) Ἐκδισκευθεὶς γὰρ τοῦ δώματος αὐτῇ δυσσεβείᾳ καὶ βδελυραῖς τελεταῖς r) ὅλος τε τὸ σῶμα s) διεθρύβη, καὶ τὸν βίον κατεστρέψατο· Ἀλλ᾽ οὕτω μὲν καὶ τὸ δεύτερον τῆς δυσσεβείας ἐξεκόπη θηρίον. Οὐκ εἰς καλὸν δὲ ἄρα ἡ χήρα

impietatem & exsecrandis mysteriis toto corpore contritus est, & vitam cum morte commutavit: sicque altera impietatis fera concisa est. Non bonum autem vidua impii hospitii fructum percepit. Cum enim videret, se & viro,

τῆς

ctum ficus esse constat, ut alios taceam, ex *Polluce* Tom. I. p. 142. Videtur hic innui conventus quidam, haberi a Manichæis solitus, sive ad sacra sua exercenda, sive ad conferendas sententias. Si pollerius, fortasse mos veterum Philosophorum huc aliquid lucis attulerit, qui, proposita quæstione ἰσχάδα διδόναι i. e. *caricam exhibere* alteri cuiquam instar arrhæ exspectatæ responsionis solebant, quam qui acceperat, responsioni se obstringebat. Vide *Joach. Kuhnii* notas ad Diogenem Laertium p. 524.

* οὗτος] ita ex nostro lego pro οὕτως.

q) ἐκδισκευθεὶς] nova vox, pro qua Cyrillus & Siculus habent καταβληθείς. Nostri illa efficacior est: infert enim, hominem non exspectantem instar disci cum impetu projectum in auras esse.

r) ὅλος] ita ex nostro pro ὅλως.

s) διεθρύβη] ita ex nostro pro διετρίβη. Illud enim ex verbo διαθρύπτω ad rem, de qua hic agitur, accommodatius omnino videtur, quam alterum illud ex διατρίβω petitum, quod in hoc sensu adhiberi, si quid video, non consuevit.

τῆς δυσσεβοῦς ξενίας ἀπώνατο. Ορῶσα γὰρ ἑαυτὴν ἀνδρός τε καὶ παίδων καὶ τοῦ λοιποῦ γένους ἔρημον, χρημάτων τε κλῆρον αὐτῇ περιγενόμενον, καὶ τῶν μυσαρῶν ἐκείνων παραμυθίαν τῆς ἐρημίας παῖδα, t) Κούβρικον ὄνομα ἀργυρίου τιμῆς ὠνεῖται, ὃν υἱὸν θεμένη τοῖς Περσῶν μὲν τέως μαθήμασιν ἐστοιχείου, πικρὸν δὲ ἄρα βέλος κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης παρώξυνε φύσεως. Αποφθαρείσης γὰρ τῆς χήρας, κληρονόμος μὲν καὶ τῶν χρη-

& liberis, & toto genere orbatam, pecuniarum ac deteſtabilium librorum hereditate auctam eſſe, in ſolitudinis ſuæ conſolationem, puerum ſibi, *Cubricum* nomine, argenti pretio emit * adoptatumque Perſarum diſciplinis erudivit, atque acerbum contra humanum genus telum exacuit. Defuncta namque vidua, & pecuniarum & impiorum librorum hæres efficitur. Domeſticæ porro fortunæ nomen ne ſibi vituperii

μα-

* Factum hoc ipſi puero ſeptenni tradit *Cedrenus* & *Suidas* ll. cc. qui numerus annorum omnino ſubſtituendus eſt illi τῶν *ſexaginta*, quem habes in Archelai Diſputat. pag. 98.

t) Κούβρικον] ita conſtanter Cyrilli Codices: at Petrus Siculus p. 22. ſemel habet βούβρικον, librarii vel typographi vitio, cum in eadem pagina aliquoties Κούβρικος recte legatur. *Corbicium* in Actis Archelai p. 97. vocatum invenies, quem *Urbicum* dicit Auguſtinus, qua de re vide, quæ ſcripſi olim in Manichæiſmo ante Manichæos p. 215. De ipſius nominis ratione lege *Thomam Gatakerum* in Adverſariis Miſceellan. c. XXXV. & *Fullerum* ll. 18. Miſcellanorum.

μάτων γίνεται, καὶ τῶν δυσσεβῶν βιβλίων. Τὸ δὲ τῆς οἰκετικῆς ὄνομα τύχης, ἵνα μὴ αὐτῷ μῶμον u) ἡ δουλεία προστρίβοιτο, εἰς Μάνην μεταβάλλει. Δηλοῖ δὲ τοῦτο Περσίδι γλώσσῃ τὸν οἷον

notam ſervitas inureret, in Manem mutavit; hoc vero nomen Lingua Perſica ſignificat diſertum, & in diſputando ſtrenuum. Et talis multis eſſe videbatur, qui tamen magis Græca lingua Manes ὁμο-

u) μῶμον ἡ δουλεία] ita ex noſtro reſtitui, pro eo, quod ex Coisliniano legebatur: μῶμον ἡ δουλείαν. Nam cum noſtro facit Codex Colbertinus, & *Petrus Siculus* p. 22. verbis magis perſpicuis in eandem rem uſus Photium interpretatur. Ait enim: εἶτα ἵνα μὴ τὸ τῆς δουλείας τοῦ Κουβρίκου ὄνομα ἐπονείδιστον ᾖ (ita lege pro ἡ quod exſtat in editis) ἀντὶ Κουβρίκου μάνην ἑαυτὸν ὠνόμασεν. i. e. *Deinde ne ſibi ſervile nomen Cubrici* (vides, quomodo ipſum *Cubrici* nomen inter ſervitutis, ex qua, redemtus ſcilicet, emerſerat, nomina numeret?) *ignominioſum eſſet, pro Cubrico ſe Manem dixit.* Vbi placet Gatakeri in Adverſariis p. 355. expoſitio: *Cubrici nomen* ἐπονείδιστον *dicit, vel quia probroſum aliquid ſonare videretur, vel quod ſervus adhuc cum eſſet, id ei nominis fuiſſet, unde conditionis ſervilis memoriam refricare videbatur.* Taceo nomen ſervile homini libero dedecus quidem, non autem ſervitutem conciliare poſſe. Interim mireris, hominem ſervile nomen cum altero non minus tali permutaſſe. Μάνης enim, apud Græcos ſaltem, δουλικὸν erat ὄνομα, id quod *Gatakerus* l. c. & *Menagius* ad Diogenem Laertium p. 215. b. veterum locis tam manifeſtum fecerunt, ut dubitare nefas ſit. Interim patet, nomen illud apud Perſas melioris ominis fuiſſe, quod ſtatim monet noſter.

x) ὁμιλητικὸν καὶ πρὸς y) διάλεξιν δραςήριον· Καὶ τοιῦτος γὰρ τοῖς πολλοῖς ἐδόκει, ὁ μᾶλλον Ἑλληνι γλώσσῃ ἢ τῇ Περσίδι Μάνης ἐπάξιος ὀνομάζεσθαι. Ἔργῳ γὰρ ὡς ἀληθῶς τῆς z) μα-

(furiosus) quam Persica (Manes sive disertus) vocari merebatur: nam ipso opere vere insaniæ receptaculum, si quisquam alius, erat, totum quippe erroris spiritum in se continens, ab ipso

δας

x) ὁμιλητικὸν] etymologiam eandem *Cyrillus* & *Petrus Siculus* voce ὁμιλητὴς exprimunt, quam Persis hodie ignotam scribit *Th. Hyde* de rebus veterum Persarum p. 281. Alias omnes nominis hujus rationes venati sunt complures, inprimis autem *Gatakerus* l. c. c. 35. Confer, si placet, quæ ipse olim monui in manichæismo ante Manichæos p. 205.

y) διάλεξιν δραςήριον] *in disputando strenuum*: ita malui pro *in dialectica strenuum.* Διάλεξις enim ut concionem ad populum (vide *Valesium* ad Eusebium p. 110.) ita inprimis quoque disputationem & orationem cum cura factam infert. Lege *Godfridi Olearii* notas ad Philostratum p. 565. & 579.

z) μανίας] ita & alii Manetis nomine luserunt, v. e. *Zonaras* Canone in Deiparam apud Cotelerium Tomo III. Monumentorum Græc. p. 467. μανεὶς ὁ Μάνης, sicut & *Euthymius* in Panoplia tit. IX. Manes simpliciter μανεὶς vocatur. Sic Titus lib. I. adversus Manich. apud Cl. Basnage p. 60. Ὁ δὲ μανεὶς ἐκ βαρβάρων καὶ τῆς μανίας αὐτῆς ἐπώνυμος; quæ ita verterim: *Ille vero a barbaris insanire doctus & a barbarie appellatus &c.* Hinc p. 61. de eodem βαρβαρικὴν ἀσέβειαν ἐπινοήσας καὶ δευτέραν ἀρχὴν ταύτην

νίας δοχεῖον εἴπερ τις ἄλλος ἐχρημάτισεν ὅλον τὸ τῆς πλάνης πνεῦμα ἐν ἑαυτῷ χωρήσας, καὶ ὑπ' αὐτοῦ a) ἐνεργούμενος, ὃς καὶ b) παράκλητον ἑαυτὸν καὶ πνεῦμα ἅγιον ἐξεμάνη ὀνομάσαι· τὸν τοιοῦτον τρόπον τῆς μιμήσεως ἐκ τῶν καθηγησαμένων αὐτοῦ διαδεξάμενος. Καὶ γὰρ δὴ οὕτων ὁ μὲν Σκυθιανὸς πατέρα ἑαυτὸν, ὁ δὲ Τερέβινθος υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκ παρθένου τε γεννηθῆναι, ὢ τὴν ὑπερβολὴν οὐκ ἐχούσης ἀθεότητος, ὀνομάζειν c) ἀπετόλμησεν·

agitabatur, qui se Paracletum ac Spiritum sanctum furiosi instar nominavit, mores imitatus eorum, qui hujus instituti auctores sibi fuerunt, quorumque successor erat. Ex iis namq; Scythianus se Patrem, Terebinthus vero Filius Dei ex Virgine natum (o impietatem nullum modum habentem! nuncupare ausus est. Exinde vero Discipulos congregavit duodecim, quos etiam erroris præcones emisit. Sed furiosus ille Manes cum

Ἐξ

μανικῶς ὁρμησάμενος, & p. 63. ὁ χαλεπώτατα μανείς. Adde p. 65.

a) ἐνεργούμενος] ita ex nostro pro ἐνθεούμενος. Prior enim vox a Scriptoribus Ecclesiasticis proprie de hominibus a dæmone actis usurpari solet, quemadmodum posterior bonum interdum sensum habet.

b) παράκλητον] huc referunt quidam vocem Μάνης, tanquam מְנַחֵם i. e. *consolator* : vide *Gutakerum* l. c. c. 35.

c) ἀπετόλμησε] ita lego cum nostro & Colbertino, pro quo Coislinianus, sensu prorsus contrario, nec ob

Ἐξ οὗ καὶ μαθητὰς συνηθροίσατο d) δύο καὶ δέκα, οὓς καὶ τῆς πλάνης διέπεμπε κήρυκας. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐμβρόντητος Μάνης, τῷ κακῷ γεγονὼς περιβόητος, ἥκει ταῖς φήμαις μέχρι καὶ τῶν ὤτων τοῦ Περσῶν βασιλέως. Ὁ δὲ, καὶ γὰρ αὐτοῦ ὁ παῖς νοσήματι ἑαλώκει, ἐπεὶ τὸν Μάνην ἀπαγγελλόμενον ἤκουεν εὐχῇ τὸν παῖδα ῥύσασθαι τῆς νόσου, δέχεται τὸν ἀλαζόνα τοῦ παιδὸς ἐπὶ θεραπείᾳ, καὶ δὴ οὗτος τοὺς παρόντας ἰατροὺς καίτοι ῥᾳδίαν ἀπαγγελλομένους παιδὸς τὴν ἴασιν, ἀποπεμψάμενος, ἅμα τε εὐχὴν ἐτέλει καὶ τῆς ζωῆς e) ἐξήλαυνε τὸν οὐκ ἂν τοῦτο παθόντα, εἰ μὴ αὐτὸς τὴν θεραπείαν ὑπέσχετο.

ſcelere celebris evaſiſſet, nuntia fama ad aures usque Perſarum Regis pervenit. Ille cum filium morbo laborantem haberet, audiretque, Manem pollicitum eſſe, ſe filium ejus ex morbo precibus erepturum eſſe, arrogantem hominem ad filii curationem adhibet: ac medicos tum præſentes, tametſi aegritudinis curationem facilem fore promittebant, ejecit. Ille vixdum orationem compleevrat, & vitam eripuit ei, qui id forte paſſus non eſſet, niſi ille incolumitatem promiiſſet. Cum itaque

Οὕτω

contextum ferendo habet οὐκ ἐτόλμησε. Omnino enim id, quod refertur, audebat homo impius, &, quam vox ἀποτολμᾶν infert, effreni quadam audacia.

d) δύο καὶ δέκα] Nomina eorum lege apud Petrum Siculum p. 30. & noſtrum §. 14.

e) ἐξήλαυνε] ita ex noſtro pro ſimplici ἤλαυνε.

οὕτω γοῦν θᾶττόν τι καὶ περιφανῶς τῆς ἀσεβείας τε καὶ ἀλαζονείας τοῦ κακοδαίμονος στηλιτευθείσης, εἱρκτὴν κακούργων οἰκεῖν ὁ πλάνος καταδικάζεται. Ἀλλ' ὅγε δοῦλος ὢν καὶ δουλικῆς τέχνης ἔμπειρος, εἰδώς τε ἀκριβῶς ὡς φόνου δίκας ὑποσχεῖν οὐκ εἰς μακρὰν ἐστιν ἄξιος, ἅτε δὴ τῇ καθ' ἑαυτὸν ἀποστασίᾳ τὸν βασίλειον ἀνελὼν παῖδα, διαφεύγει τοῦ οἰκήματος, καὶ γίνεται τῶν δεσμοφυλάκων θανάτου παραίτιος. Καὶ γὰρ ὅτι μὴ ἀσφαλῶς ἐτήρουν τὸν ἀλιτήριον, τῆς κεφαλῆς ἐζημιώθησαν ἅπαντες.

XIII. Ἀλλ' οὗτος ὁ δοῦλος, καὶ πλάνος, καὶ φονεὺς καὶ δέσμιος φυγὰς καταλαμβάνει τὴν Μεσοποταμίαν, καὶ σπείρειν πάλιν ἀπάρχεται τὰ τῆς ἀποστασίας ζιζάνια. Ὁ δὲ τῶν f) Καρ-

ſubito & aperte impietas & arrogantia ſceleſti hominis deprehenſa fuiſſet, in maleficorum carcerem impoſtor ille damnatus conjicitur. Sed cum ſervus eſſet ac ſervilis artificii peritus ſciretque, ſe non diu poſtea patratæ cædis pœnas daturum eſſe, utpote qui Regis filiũ impietate ſua occidiſſet, e domo aufugit, & cuſtodibus carceris necis cauſa fuit: nam quia ſceleſtum illum non accurate cuſtodierant, capite omnes plexi ſunt.

XIII. At hic ſervus, erro, homicida carceri mancipatus, advenit profugus in Meſopotamiam, & defectionis ſuæ Zizania rurſum ſerere incipit. Carcharorum autem Epiſcopus,

f) Καρχάρων Ἐπίσκοπος] ita a pluribus vocatur Ar-

χάρων ἐπίσκοπος, g) Ἀρχέλαος αὐτῷ ὄνομα, ἀνὴρ ἱερὸς, καὶ περὶ λόγους τούς τε θείους καὶ τοὺς ἀνθρωπίνους περιδέξιος, ἑλληνικὸν ἀθροισάμενος ἀκροατήριον, ἵνα μὴ δόξῃ Χριστιανῶν κρινόντων φιλοτιμίᾳ λαμβάνειν τὰ νικητήρια ἡ ἀλήθεια, πρὸς τὸν τῆς μανίας ἐπώνυμον τὸν τῆς εὐσεβείας ἀνακινήσας λόγον, οὕτω κατήσχυνεν, καὶ διήλεγξε τὸν τρισαλιτήριον, ὡς αὐτίκα h) τοῦ φυγεῖν ἐκεῖθεν,

cui nomen Archelaus; vir sacer & divinarum humanarumque rerum peritissimus, collecta Græcorum seu gentilium auditorum manu, ne Christianis judicantibus veritas per favorem triumphasse videretur, instituta adversus Maniæ cognominem pia disputatione, impiissimum hominem ita pudefecit & confutavit, ut inde statim aufugeret, & de-

καὶ

chelaus, *Carrharum*, quod genuinum urbis nomen est, Episcopus.

g) Ἀρχέλαος] Hujus Disputatio cum Manete edita nunc exstat in *Laur. Alexandri Zacagnii* Collectaneis Monumentorum Veterum, Romæ 1698. 4. editis, hinc vero in Volumine II. Operum Hippolyti a Celeb. *Fabricio* nostro Hamburgi an. 1718. curato, mihique pro eo, quo in me fertur amore ac benevolentia, inscripto, p. 134. sqq. Lege, quæ uterque in præmissis de Archelao veterum testimoniis, quæque posterior in Biblioth. Græca lib. V. p. 262. commentati sunt, nec temere quidquam desiderabis. Inter testimonia illa exstant quoque bina Photii nostri loca, cum Holsteniani nostri lectione prorsus consentientia, nisi quod pro Καρχαρων legatur χαρχάρων, sicut Coislinianus Μαρχάρων mendosissime exhibet.

h) τοῦ φυγεῖν] ita repono ex nostro pro κατέφυγεν,

καὶ μηδὲ φυὴν λαβεῖν τὰ τῆς ἀποστασίας αὐτοῦ σπέρματα. Ἀλλ᾽ ἐκεῖθεν ἀποδρὰς καταλαμβάνει κώμην τινὰ τῶν εὐτελεστάτων. Κἀκεῖ πάλιν ὑποθάλπειν ἐμηχανᾶτο καὶ παραδεικνύειν τὸ οἰκεῖον δυσσέβημα. ἀλλ᾽ ὁ θερμὸς τῆς i) εὐσεβείας ὑπέρμαχος, καὶ ὡς ἀληθῶς ποιμὴν Ἀρχέλαος, οὐ τὴν τυχοῦσαν τῶν προβάτων ποιούμενος πρόνοιαν οὐκ ἐνεῤῥαθύμει διώκειν τὸν k) πικρότερον λύκου τὸ ποίμνιον διασπαράσσειν ἐπανιστάμενον. Διὸ πάλιν ἐκεῖθεν, ὁ τῆς μανίας ἐπώνυμος οὐδ᾽ αὐτὴν τὴν παρουσίαν ἄνευ μεγάλης ἀγωνίας ὑποστὰς ἀποδιδράσκει, καὶ

fectionis ejus semina nullam ibi radicem ponere possent. Hinc profugus vicum quendam ignobilem occupat, ibique rursum impietatem suam fovere & patefacere satagit. Sed fervens ille pietatis propugnator & vere pastor Archelaus cum non modicam ovium curam gereret, non segnis erat in persequendo eo, qui sævior lupo, in gregem discerpendum insurrexerat. Quamobrem ille Maniæ cognominis, qui ejusmodi viri præsentiam non sine magna anxietate sustinebat, aufugit, & e loco in locum transmigrat.

D 2 τό-

quod habet Cl. Montfauconius ex Coisliniano. Nostram lectionem adstruit Zacagnius l. c. imo sequentia καὶ μηδὲ φυὴν λαβεῖν omnino postulant.

i) εὐσεβείας] *pietatis*, pro quo *impietatis* vox in versionem irrepserat.

k) πικρότερον λύκου] ita malui ex nostro, cum quo & conspirat Zacagnius, pro πικρότερον λύκον, quod habet Coislinianus. Sensus id omnino flagitat.

τόπον ἐκ τόπου διήμειβεν, ἐν οἷς πλανώμενον οἱ τῶν Περσῶν βασιλέως δορυφόροι, ἅτε πανταχοῦ τὸν ἀλιτήριον διερευνώμενοι, εὑρόντες ἄγουσι πρὸς τὸν ἀποστείλαντα δέσμιον, καὶ ὃς τοῦ τε ψεύδους καὶ τῆς φυγῆς πολλὰ χλευάσας καὶ κατονειδίσας, δίκην ἔλαβεν ἀντὶ πάντων μίαν, τὸν τοῦ ἀπατεῶνος κἀκείνῳ μόνῳ πρέποντα θάνατον. Εἰ γὰρ καὶ μηδαμῆ μηδαμῶς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἦν, μήτε παθεῖν μήτε δρᾶσαι ἄξιος, ἀλλά γε τῶν Μάνεντος ἀνυπερβλήτων δυσσεβημάτων οὐκ ἀνάξιος· ἔτι γὰρ ἐν ζῶσιν ὄντος τοῦ κακοδαίμονος, εἰς ἀσκὸν τὸ σῶμα ἀποδείραντες οὕτω τῆς ζωῆς διασπῶσι καὶ διαῤῥηγνύουσι, τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος βορὰν θηρίοις προσερρίψαντες, αὐτὸ δὲ τὸ δέρμα θυλάκου τρόπον πλη-

Dum ſic vagaretur, Perſarum Regis ſatellites, qui ſectas tum ubique perquirebant, comprehenſum adducunt vinctum ad eum, qui ſe miſerat. Qui cum ejus mendacium fallaciam & fugam irriſiſſet, eumque opprobiis inſectatus eſſet, ultionem ſumſit pro omnibus unam, mortem infligens, quæ uni huic plano conveniebat. Licet enim id humanæ naturæ nullatenus ſit, nec quempiam tale vel pati vel facere fas eſſe videatur; attamen horribilium Manetis impietatum non indigna mors erat. Cum enim infelix ille adhuc in vivis eſſet, corpus, detracta pelle, in utrem excoriantes, ſic ex vita detrahunt, & quaſi diſſecant: reliqvum vero corpus in prædam feris projiciunt ipſamque pellem utris inſtar vento

ῥώ-

ῥώσαντες πνεύματος πρὸ τῶν πυλῶν ἀνηρτήσαντο. Ἀλλὰ τὴν μὲν τοῦ βίου καταστροφὴν ὁ ἀποστάτης οὗτος καὶ ἀλιταλιτήριος τοιαύτην ἀπείληφεν.

XIV. Ἕτερος δὲ τῷ χρόνῳ βραχύτι τούτου προγενέστερος, ὁμότιμος δὲ, τὴν δυσσέβειαν l) Ζαράνης ὄνομα, καὶ αὐτὸς οὐκ ὀλίγα ταῖς δυσσεβείαις τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἐπελυμήνατο. Μαθηταὶ μέντοι τοῦ δυσωνύμου Μάνεντος γεγόνασι δώδεκα, Σισίννιος ὁ καὶ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ τῆς δυσ-

repletam præ foribus suspenderunt. Talem Apostata & scelestissimus homo vitæ terminum consecutus est.

XIV. Alius porro tempore paulo hoc antiquior par impietate, Zaranis nomine, non pauca impietatibus suis humano generi damna importavit. Discipuli autem infausti nominis viri Manetis fuere duodecim; *Sisinnius*, qui principatum ejus in impia do-

D 3

l) Ζαράνης] ita Coislinianus & Colbertinus, noster vero Ζανάρης. At cum & Petrus Siculus p. 30. priorem lectionem probet, nec inter Persas hoc nominis inauditum sit, (vide Tollii Iter Italicum p. 135.) eam omnino præferendam puto. Lege de isto *Jo. Pearsonium* ad Symbolum Apostolicum p. 116. edit. Latinæ in notis, ubi is persvadere conatur, ut, inserto Manichæis Zarane, qui Manete una cum Scythiano antiquior erat, credamus, Scythianum ad Apostolica tempora, accessisse. Enimvero, quamvis non dubitem, Zaranem Maneti ætate proximum fuisse, cum noster eum *paulo antiquiorem* diserte nominet, ipsa tamen illa brevis temporis intercapedo magis efficit, ut credamus, Scythianum & Zaranem æquales fuisse ætate; & eo tantum nomine a se invicem distinctos, quod alius eorum aliis in locis doctrinæ suæ semina spargeret.

δυσσεβοῦς διδασκαλίας ἀναδεξάμενος, καὶ m) Θωμᾶς ὁ τὸ κατ' αὐτὸν ὀνομαζόμενον συνταξάμενος εὐαγγέλιον. Βούδας τε καὶ Ἑρμᾶς n) Ἀδάμαντος, καὶ Ἀδείμαντος, ὃν o) καὶ διαφόροις διέπεμψε κλίμασι τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν κήρυκα. Ἐξηγηταὶ δὲ αὐτοῦ καὶ οἷον ὑπομνηματισταὶ γεγόνασιν Ἱέραξ τε καὶ Ἡ-

ρα-

ctrina tuenda accepit; *Thomas*, qui Evangelium suo nomine scripsit; *Budas*, *Adamantus*, *Adimantus*, quem in diversa orbis climata, erroris & defectionis præconem misit. Explanatores vero & quasi commentatores ejus fuerunt *Hierax*, *Heraclides* & *Aph-*

m) Θωμᾶς] De hoc & sequentibus Manetis discipulis lege Cl. Fabricium lib. V. p. 287. Biblioth. Græc.

n) Ἀδάμαντος] Adantum eum vocat Petrus Siculus p. 30.

o) ὃν] tres Manetis discipuli in tres orbis plagas missi memorantur in Actis Archelai cum Manete p. 22. *Addas* scilicet, qui idem est cum Budda, *Thomas* & *Hermas*. Eosdem nominatim recenset *Cyrillus* p. 98. Buddam pro Adda appellans, & *Historia hæreseos Manichæorum*, quam doctiss. *Christoph. Matth. Pfaffius* cum Lactantii epitome Institutionum Divinarum p. 182. sq. edidit. Ibi hæc inter cætera p. 183. lego: *post cujus* (Curbicii) *mortem non solum libros, quos Terebinthus reliquerat, sed & pecuniam Curbicii sumens, Trembi discipulos adquisivit, quorum unus, Thomas, alius Abda, tertius est Hermas.* Ibi non dubito pro *Trembi* legendum esse *tres sibi* (totidem enim discipuli postea memorantur; pro *Abda* autem *Addas*, quem ceteri Scriptores omnes vocant. Sic p. 182. ut obiter hoc moneam, pro *Capitulorum*, legere malim *Capitulum*. Hoc enim nomine secundum librorum suorum appellavit Scythianus, ceu ex superioribus constat.

ρακλείδης καὶ Ἀφθόνιος. Ἠριθμοῦντο δὲ τῷ χορῷ τῶν μαθητευθέντων αὐτῷ καὶ Ἀγάπιος, ὁ τὴν Ἑπτάλογον καλουμένην συντάξας καὶ Ζαρούας καὶ Γαυριάβιος. Καὶ ὁ μὲν τῶν τότε συνακμησάντων τῆς ἀσεβείας χορὸς ἐν τούτοις παρετείνετο, ὧν πῶς ἄντις εἴποι τὰς πράξεις, πῶς δὲ διέλθοι τὰ δόγματα; ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἤλασαν πάσης μὲν ἀφθαρσίας, πάσης δὲ ῥυπαρίας καὶ πάσης ἀθεωτάτου δόξης, καὶ p) τοσούτων αὐτῶν γέμει τὰ βιβλία ῥυπασμάτων τε καὶ ἀτοπημάτων, ὡς μηδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐκείνων προεληλυθότας, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς αὐτῶν δυσσεβείας παρακαταχόντας ἀνέχεσθαι τοῦ λοιποῦ στέργειν

thonius. In discipulorum item ejus choro numerabantur *Agapius*, qui *Heptalogum*, ut vocant, conscripsit, *Zaruas* & *Gauriabius*. Chorus autem impietatis eorum, qui tunc temporis una floruerunt, hos complectebatur, quorum acta narrare, vel dogmata recensere quis valeat? Eo enim impuritatis omni modo devenerunt, eo usque immunditiæ, eo usque impiæ doctrinæ, totque sordibus & absurditatibus eorum libri repleti sunt, ut ne quidem successores illorum, qui maximam eorũ impietatis partem retinuerunt, eos amplecti & recipere audeant; tum quod abominationum in illis contentarum exsuperanti-

p) τοσούτων] ita ex nostro & Colbertino lege pro τοσοῦτον.

ἐκεῖνα καὶ ἀποδέχεσθαι. Τοῦτο μὲν τὸ ἀνυπέρβλητον τῆς βδελυρίας οὐ q) στέγοντας, τοῦτο δὲ τῶν προσαγμάτων τὸ ἀλόγιστον λογισμοῖς ὑποβάλλειν οὐκ ἔχοντας, τοῦτο δὲ τὸν παρὰ πᾶσιν ὄνειδον καὶ τὴν χλεύην, καὶ τὴν κατάγελων καὶ τὸ μῖσος ὥσπερ διευλαβουμένους καὶ ἀποκλίνοντας. Διὰ τοῦτο καὶ αὕτη ἡ νεοφανὴς τῶν παλαιῶν ἐκείνων τῆς βδελυρίας σπερμάτων παραφυὰς ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἔφημεν, τὰ παρ' ἐκείνων τῶν διδασκάλων ἐγγράφως αὐτοῖς συντεταγμένα οὐ μὲν οὖν οὐκ ἀγαπῶσιν, οὐδὲ περιέπουσιν. ἀλλ' ἐκείνοις μόνοις κακούργως καὶ πονηρῶς προσανέχειν ὑποπλάττονται, ἐν οἷς τάτε κυριακὰ ἀναγέγραπται λόγια καὶ τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Παύλου

am legere non valeant; tum quod irrationabilitatem præceptorum ratiociniis subjicere non possint, tum etiam quod metuant & caveant, ne opprobrium risum atq; odium apud omnes sibi concilient. Quamobrem hæc nuper exorta veterum illorum abominationis seminum fruticatio, ut supra diximus, quæ ab illis olim magistris scripto sibi tradita sunt, neque amplectuntur, neque tuentur; sed iis solum se adhærere vafre & callide simulant, in quibus Dominica oracula & magni Apostoli Pauli epistolæ descriptæ sunt; nonnullis etiam Acta Apostolorum, & Catholicæ Epistolæ, præter eas, quæ Coryphæi (Petri) sunt,

q) οὐ στέγοντας] noster legit οὐ στέργοντας. Malim vero illud, menti Scriptoris, ut videtur, convenientius. Hæsit forte in librarii memoria τὸ στέργειν proxime antecedens.

Παύλε αἱ ἐπιστολαὶ, καὶ παρ' ἐνίοις τῶν Ἀποστόλων αἱ πράξεις, καὶ τῶν καθολικῶν ὅσαι παρὰ τὰς τε Κορυφαίου τυγχάνουσιν. τούτων δὲ τῶν ἱερῶν ἀντιποιεῖσθαι σχηματίζονται λογίων, ὡς ἂν ἔχοιεν ῥαδίως ἐξαπατᾷν τοὺς νωθεστέρους τε πρὸς εὐσέβειαν καὶ ἀμαθεστέρους, ὡς παρ' αὐτοῦ Χριστοῦ εἰησαν παρειληφότης, καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἃ τῆς ἀποστασίας αὐτοῖς ἀπέτεκεν ἡ ἀπόνοια.

admittuntur. Hujusmodi sacra eloquia tueri se simulant, ut eos qui circa piam religionem hebetiores & imperitiores sunt, facilius decipere queant, quasi ab ipso Christo & a Discipulis ejus ea receperint, quæ defectionis suæ insania peperit.

XV. Ὁ μὲν οὖν Μάνης οὗτος ὁ τῆς τηλικαύτης r) ἀποστασίας ἐξάρχων s) ἔτει τῆς βασιλείας ἐννάτῳ t) Ουαλεριανοῦ καὶ Γαλιήνου, οἱ Ρωμης εἶχον τὸ βασίλειον

XV. Hic itaque Manes, tantæ defectionis princeps, anno Valeriani & Gallieni, Romæ Imperatorum, nono e custodia Persarum ela-

r) ἀποστασίας ἐξάρχων] ita malui cum nostro, quam cum Coisliniano ἀποστάσεως ἔξαρχος, quamvis quod ad sensum nihil intersit. Zacagnius ex suo habet ἀποστασίας ἔξαρχος.

s) ἔτει] ita cum nostro pro ἐπί, quo ad sensum opus non est, cum vicissim τῷ ἐννάτῳ prius illud ἔτει requirat. Ita & legit *Zacagnius*.

t) Ουαλεριανοῦ] ita recte Coislinianus; noster habet

λειον κράτος, τὴν ἐν Πέρσαις φυλακὴν διαφυγὼν. οὐδὲν γὰρ κωλύει διελθεῖν, ἃ τῆς ἱστορίας ὁ δρόμος παρῆλθεν ἄνωθεν, καὶ κατὰ Μεσοποταμίαν γεγονὼς, ὑπὸ u) τοῦ θεσπεσίου Ἀρχελάου, Καρχάρων δὲ τῆς αὐτῆς χώρας οὗτος ὁ ἱερὸς ἀνὴρ ἔφορος ἦν, πολλοὺς μὲν καὶ μεγάλους ἐλέγχους τῆς δυσσεβείας ἀπητήθη. ἐκεῖθεν δὲ διὰ τὴν ἀδόκητον αἰσχύνην ἀποδρὰς εἰς x) Διωρίδα Καρχάρων κώ-

psos (nihil enim impedit, quo minus ea persequamur, quæ supra historiæ series prætermisit) & in Mesopotamiam profectus, a divino Archelao, sancto Viro, qui tum Carcharorum in ea regione præsul erat, multis magnisque contra impietatem suam argumentis exagitatus est. Atque inde insperato suffusus pudore, profugus Dioridem, Carcharorum vicum, subit: at-

μην

Ουαλεντινιανου mendose: nam temporis rationes id refugiunt. Consentit cum proba lectione *Petrus* p. 36. & in referendo Photii loco *Zacagnius*.

u) ὑπὸ τοῦ] inserit hic *Zacagnius* δὲ, quod orationis series non requirit.

x) Διωρίδα] ita Coislinianus, at noster Δωρίδα: uterque mendose: rectissime *Zacagnius* Photii hunc locum recitans, Διοδωρίδα, quam lectionem fulcit *Epiphanius* Hæresi LXVI. n. 11. & qui ad eum provocat, *Petrus Siculus* p. 36. ubi tamen utrinque in scriptione per Διοδορίδα erratur. Pagus enim hic a *Diodoro* quodam, quasi *Diodori vicus* appellatus fuit, quod Acta Archelai p. 68. indicant his verbis: *Manes autem fugiens advenit ad quendam vicum, longe ab urbe positum, qui appellabatur Diodori.*

μην ἀποδύεται. y) Εν ταύτῃ δὲ z) Τρύφωνί τινι σπεδαίῳ, ἱερῷ μὲν ἀνδρὶ, τὸν δὲ τοῦ πρεσβυτέρου διέποντι βαθμὸν ἐντυχὼν, τὰ ἴσα ὑπέστη. Πλὴν ἀλλὰ καὶ αὐτός γε ὁ Αρχέλαος τὴν ἐκεῖσε παρείσδυσιν τοῦ πλάνου μαθὼν, ὀξὺς γὰρ ἦν καὶ θερμὸς τὸν εὐσεβῆ ζῆλον, καταλαμβάνει τὸ χωρίον, καὶ πολλῆς ἐμπλήσας τὸν πλάνον ἀμηχανίας, καὶ ἣν ἔφευγεν αἰσχύνης, οἷς αὐτοῦ τὰ μυσαρὰ τῶν δογμάτων ἀνέτρεπέ τε καὶ ἀνεσκεύαζε, καὶ πρeὔθει πᾶσι γέλωτά τι καὶ βδέλυγμα· Παρασκευάζει πάλιν φυ-

que ibi cum Tryphone quodam, ſtrenuo & ſacro viro, presbyteratus gradum obtinente, congresſus, parem ſubiit caſum; imo etiam ipſe Archelaus, cum ſeductorem eo ſe recepiſſe comperit, acer quippe vir erat, & pio ſtudio movebatur, ſtatim in vicum ſe contulit; ac poſtquam ſeductorem illum in magnas anguſtias & in pudorem, a quo declinabat, conjeciſſet, ac exſecranda ejus dogmata evertisſet, confutaſſetque, Virumque omnibus deridendum deteſtandumque propinaſſet, eum ad fugam denuo perpulit, in qua, quod & diximus, a perquirentibus

γάδα

y) Εν ταύτῃ] ita malo cum noſtro & *Colbertino*, pro ἐνταῦθα Coisliniani. Adſtipulatur nobis *Zacagnius*.

z) Τρύφωνι] ita & *Epiphanius* l. c. & ex eo *Petrus Siculus* vocant, minus recte, ſi audimus Acta Archelai, ubi p. 68. aliquoties *Diodori* nomine vocatur, & ipſa quoque Diodori Epiſcopi ad Archelaum epiſtola cum hujus ad eam reſponſoria exhibetur.

γάθα γενέσθαι, καθ' ἣν, a) ὡς καὶ προέφημεν, πλάνην ὑπὸ τῶν ἀνερευνώντων αὐτὸν καὶ ζητούντων ἁλοὺς τῷ Βασιλεῖ τῶν Περσῶν ἀπέτισε τὴν πικρὰν ἐκείνην δίκην.

& ſcrutantibus captus Regi Perſarum acerbas illas pœnas dedit.

XVI. Ἐκείνου δὲ τὸν βίον οὕτως οἰκτρῶς καὶ ἀθλίως καταστρεψαμένου, χρόνῳ ὕστερόν τινες τῶν αὐτοῦ τῆς δυσσεβείας μαθητῶν, μέχρι Σαμοσάτων τῆς Ἀρμενίας τὰ τοῦ πονηροῦ ζιζάνια ἐγκατέσπειραν. Καὶ οὐ πολὺ b) τὸ μέσον, καὶ τὸ φθοροποιὸν ἐκεῖνο γεώργιον μέχρι Φαναρείας ὤφθη νομὴν λαβὸν καὶ φυόμενον. Ἐξ οὗ καὶ ἡ κακὴ Καλλινίκη τοῦ βορβόρου πλησθεῖσα, ὡς μοι προείρηται· Παῦλον καὶ Ἰωάννην γεν-

XVI. Cum autem ille vitam ita miſere & infeliciter clauſiſſet, elapſo quodam tempore, quidam ejus impietatis Diſcipuli usque ad Samoſata Armeniæ, maligni Zizania ſparſerant: nec multo poſt intervallo, corrupta ejusdem ſementis ad Phanaream usque pullulare viſa eſt. Unde improba illa Callinica cœno repleta, ut ſupra dixi, Paulum & Ioannem, genimina viperarum, in generis huma-

νήμα-

a) ὡς καὶ] addidi τὸ καὶ ex MS. noſtro.

b) τὸ μέσον] noſter legit τὸ ἐν μέσῳ eodem ſenſu i. e. *nec multum temporis interjectum erat.* Ceterum inde ab hoc paragrapho narratio Petri Siculi cum Photiana noſtra propius concordat, qui huc usque Cyrillum, Socratem & Epiphanium, quos diſerte nominat, preſſius Photio erat ſecutus.

νήματα ἐχιδνῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀπέτεκε· Κἀκεῖθεν διὰ τῶν ἐφ' ἑξῆς διαδόχων τῆς ἀσεβείας, μέχρι τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ἀπόγονος δὲ ἦν οὗτος Ἡρακλείου, τῆς c) τοιαύτης θεομαχίας ἀκαινοτομήτου παρατεινομένης καὶ πολλῶν μὲν παραινέσεων καὶ διδασκαλιῶν, εἰ καὶ πρὸς ἀνόνητον ἀπεκρίθησαν πέρας, καταβληθέντων, πολλῶν δὲ εὐσεβῶν βασιλέων ξίφει τὴν δίκην τοὺς ἀποστάτας εἰσπραττομένων, καὶ μηδ' οὕτω τῆς ἀσεβοῦς φορᾶς ἱσταμένης, ἐπιγίνεταί τις τοῖς Ἀποστάταις Ἀρμένιος ὀνόματι Κωνσταντῖνος, d) Μανάναλις κώμη Σαμοσάτων πατρὶς αὐτῷ ἐπιγράφεται, ἥτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν Μανιχαίων τροφὸς ὑπάρχει καὶ ἐνδιαίτημα.

ni perniciem peperit. Inde vero & impietatis successoribus, usque ad tempora Constantini Imperatoris, qui erat Heraclii abnepos, impietas illa sine ulla innovatione progressa est. Ac post quam multæ adhortationes & monitiones, licet inutili exitu, factæ fuerant, & postquam multi pii Imperatores in Apostatas gladio animadverterant, neque tamen impietatis cursus destiterat, apostatis Armenius quidam supervenit nomine Constantinus, cujus patria erat vicus Samosatensium, Mananalis nomine, quem ad hæc usque tempora incolunt Manichæi. Hic porro Constantinus quendam ex Ecclesiæ Diaconis, ex Syria, ubi

c) τοιαύτης] restitui ex nostro.

d) Μανάναλις] ita Coislinianus & Petrus Siculus p. 40. rectius, ut puto, nostro, qui legit Μαυάλις. Confer infra §. 17. & 18. ubi eodem modo scribitur.

τημα. Ἀλλὰ γὰρ οὗτος Κωνςαντῖνος, τῶν τῆς ἐκκλησίας ἕνα διάκονον ἀπὸ τῆς κατὰ Συρίαν αἰχμαλωσίας πρὸς τὴν οἰκείαν ὑποςρέφοντα πατρίδα ἐπὶ ἡμέρας οὐκ ὀλίγας ἐξένισε, βίβλους δὲ ἀπὸ Συρίας ὁ αἰχμάλωτος συνεπεφέρετο αὐτῷ δύο, μίαν μὲν τοῦ ἁγίου Ευαγγελίου, ἑτέραν δὲ τοῦ e) μεγάλου Ἀποςόλου f) Παύλου, ἃς ὥσπερ g) ἀμειβόμενος τῆς ξενίας ὁ ξενιωθεὶς, καὶ ἀγνοῶν τοῦ ξενίσαντος τὸ δυσσεβὲς τῆς θρησκείας τὰς ἱερὰς ἀντιδωρεῖτο βίβλους. Καλιδὼν h) δὲ ὁ Ἀρμένιος Κωνςαντῖνος βδε-

captivus fuerat, in patriam suam revertentem, diebus non paucis hospitio excepit. Qui captivus libros ex Syria duos secum detulerat; unum sancti Evangelii; alterum magni Apostoli Pauli, quos in hospitii remunerationem, impiam hospitis sui religionem ignorans, dono ipsi obtulit. Conspicatus autem Constantinus Armenius, impietatem & defectionem suam abominandam, omnibusque invisam ac perosam esse, diabolico consilio hoc machinatur. Omnes quidem libros,

e) μεγάλου] noster legit ἁγίου. prius rectius; librarius enim de praecedente proxime ἁγίου Ευαγγελίου adhuc cogitasse videtur.

f) Παῦλον] omittit noster, sicut & Siculus p. 40.

g) ἀμειβόμενος τῆς ξενίας ξενιωθεὶς] imitatur & supplet Siculus: ἀμειβόμενος αὐτῷ τὴν τῆς ξενοδοχίας ἀντάμειψιν Quod ideo moneo, ut convenientiae in utroque Scriptore exempla manifestiora sint, quae frequentia in istius narrationis serie occurrunt.

h) δὲ] abest a nostro.

βδελυκτὴν καὶ πᾶσι φευκτὴν καὶ ἀποτρόπαιον τὴν αὐτοῦ δυσφημίαν καὶ ἀποστασίαν, τῇ τοῦ Διαβόλου συμβουλῇ μηχανᾶται τοιόνδε. Πάσας μὲν, ὅσας αὐτοῦ ἡ θρησκεία ἠγάπα τε καὶ περιεπτύσσετο βίβλους, ἀποβάλλεται καὶ ἀποσκορακίζει· γυμνὰ δὲ τὰ δόγματα τῶν γραμμάτων παρακατασχὼν πειρᾶται τὰς τοῦ Εὐαγγελίου λέξεις καὶ τοῦ Ἀποστόλου, τούτοις ἐναρμόζειν τε καὶ περιάπτειν. Διὸ πάσης αὐτοῦ τῶν δυσσεβημάτων καταψηφισάμενος βίβλου, μόνῳ προσανέχειν τῷ Εὐαγγελίῳ καὶ τῷ Ἀποστόλῳ πρόσταγμά τε καὶ σπούδασμα ποιεῖται· ὡς ἂν δυνηθείη διὰ τῆς τοιαύτης κακοτεχνίας ἐπικαλυψάμενος αὐτοῦ τὸν βόρβορον τῆς ἀποστασίας, πολλοῖς τὸν θανατηφόρον ἰὸν τῶν δηλητηρίων αὐτοῦ δοξασμάτων ἐγκεράσαι· ἀλλ᾽ ἀποπέμπεται μὲν,

quos religio ſua diligebat & amplectebatur, objicit & repudiat; ſed dogmata ſua ſcriptis deſtituta retinens, ipſis Evangelii & Apoſtoli dicta adaptare & adjungere conatur. Qamobrem damnato quolibet libro, impietatem ſuam præferente uni Evangelio & Apoſtolo attendendum eſſe ſtatuit ac decernit, ut pravo hujuſmodi artificio apoſtaſiæ ſuæ cœnũ obtegens, mortiferum opinionum ſuarum venenum multis miſcere poſſet. Sed ille ſpecie ſolum & figmento quodam, ut dictum eſt, Manichæorum libros ablegat; utpote qui cerneret, Chriſtianorum leges, eos, qui apoſtaſiæ libris utantur, gladio ſubjicere, eoſque ipſos libros igni abſumendos tradere. Ex dogmatibus ergo ſuis ea, quæ ad impietatem opportu-

ὥσπερ

ὥσπερ εἴρηται, σχήματι μόνῳ καὶ πλάσματι τὰς τῶν Μανιχαίων βίβλους ἅτε δὴ καὶ ὁρῶν τοὺς τῶν Χριστιανῶν νόμους τοὺς, ὅσοι κέχρηνται ταῖς τῆς ἀποστασίας βίβλοις, τῷ i) ξίφει παραδιδόντας, καὶ αὐτὰς ἐκείνας k) πυρὸς δαπάνην ποιουμένους. Τὰ μέντοι τῶν δογμάτων ἐπικαιρότατα καὶ τέλεια πρὸς ἀσέβειαν περιθάλπων τε καὶ περιπτυσσόμενος τοῖς δεσποτικοῖς καὶ Αποστολικοῖς ὑποβάλλειν τε καὶ ὑποθεῖναι ῥήμασιν, μηχανὴν πᾶσαν καὶ ἀγῶνα εἴσθετο. Τὰς δέγε Ουαλεντι-

niora & perfectiora erant, fovens & amplectens, nullam non machinam & contentionem adhibebat, ut eas Dominicis Apostolicisque dictis subjiceret, adaptaretque. *Valentini* autem portentosam de triginta Aeonibus & diis doctrinam, & *Cubrici* abominandam de pluvia fabulam, *Basilidisque* sordes & lascivias, necnon putidum quodque similium hominum cœnum, æque confidenter & palam amplectebatur, neque secundum sententiam & mystagogiam su-

vu

i) ξίφει παραδιδόντας] Ita ex edicto Constantini olim capitale erat, Arii libros adservare, teste Socrate Histor. Eccles. lib. I. c. 9. Confer *Pet. Balii* Dictionarium Historico-Criticum Tomo I. p. 354.

k) πυρὸς δαπάνην] Sic Gregorius M. animadvertit in hæreticorum libros, teste *Joanne Sarisberiensi* de Nugis Curialium lib. II. c. 26. Alia hujusmodi exempla habes apud *Jo. Christoph. Wagenseilium* in Præfatione ad Tela Ignea Satanæ p. 7. sqq. Sixtum Senensem in Biblioth. Sancta lib. II. p. 63. & M. *Wilhelmum Schützium* in Disputatt. binis de combustione librorum hæreticorum, Lips. 1697. & 1699. editis.

νου τερατολογίας τῶν τριάκοντα αἰώνων καὶ θεῶν καὶ τὴν τοῦ Κουβρίκου περὶ 1) τοῦ ὑετοῦ βδελυκτὴν μυθοποιίαν, Βασιλείδου τε τὰ μιάσματα καὶ τὰς ἀσελγείας, καὶ τῶν παραπλησίων τὸν δυσώδη βόρβορον, οὔτε σὺν παῤῥησίᾳ ἠσπάζετο οὔτε κατὰ γνώμην καὶ μυσταγωγίαν ἀπεστρέφετο. Ἀλλ' οἷά τις πρόσφατος καὶ καινὸς νομοθέτης ἐκ πόρνης τε καὶ πολυπλόκου δυσσεβείας δόγματα τεκὼν, ἀποστασίας ὁδηγὸς καὶ προστάτης τοῖς πειθομένοις ἐσχάτης ἀπωλείας ἀναδείκνυται· ὅθεν οἱ νῦν τῶν Μανιχαίων παῖδες, ὡς καὶ πρὶν ἔφθην εἰπὼν, Σκυθιανὸν μὲν καὶ Βούδην, καὶ Μάνεντα προθύμως τῷ ἀναθέματι πέμπουσιν. Κωνσταντῖνον δὲ εἰς τὰ μάλιστα θειάζουσί τε καὶ περιέπουσι. καὶ δὴ καὶ τοὺς μετ' αὐ-

am rejiciebat, ſed velut quidam recens novusq; legislator, ex meretrice &ex varie commixta impietate dogmata gignens, apoſtaſiæ dux & præfectus in extremam obtemperantium perniciem declaratur. Quamobrem hodierni Manichæi, ut ſuperius dixi, Scythianum, Budem & Manetem libenter anathemate feriunt, Conſtantinum vero maxime celebrant & colunt; ejusque ſucceſſores pares Apoſtolis Chriſti, ne

1) τοῦ ὑετοῦ] diſertius hoc exponit Petrus Siculus p. 42.

τὸν ἀναδειχθέντας διαδόχους, ἴσα καὶ Χριστοῦ γεραίρουσιν, ἵνα μὴ πλέον εἴπω, ἀποστόλοις.

XVI. Ἀλλ' οὗτος ὁ ἐκ Κωνσταντίνου m) Σιλουανὸς εἰς Κίβωσαν ἀπὸ n) Μανάλεως μετελθὼν, ὢ ψυχῆς ἀθέου καὶ γνώμης πᾶσαν ἀναισχυντίαν καὶ ψεῦδος μηδὲν ἡγουμένης! o) ἑαυτὸν ἔλεγεν εἶναι, ὃν αἱ τοῦ θεσπεσίου p) Παύλου ἐπιστολαὶ ἐπὶ μνήμης φέρουσι Σιλουανόν. καὶ τί ἄν τις εἴποι πρὸς τοσαύτην ἐμβροντησίαν; εἰς ποῖον-

quid amplius dicam, prædicant.

XVI. Hic porro *Constantinus*, qui & *Silvanus*, mutatis ſedibus, *Mananali* Ciboſſam profectus (ò impiam animam, mentemque impudentiæ atque mendacio deditam!) ſe Silvanum eſſe dicebat eum, quem divini Pauli epiſtolæ memorant. Quid vero dicetur tanta inſania dignum? In quan-

m) Σιλουανὸς] Σαλοάνους mendoſe apud Petrum Siculum p. 42. librarii vitio: nam paulo poſt aliquoties recte Σιλουανὸς vocatur.

n) Μανάλεως] lege Μαναναλεως, ut ſupra §. 16. Certe Petrus Siculus p. 44. iterum legit Μανάναλις.

o) ἑαυτὸν] forte igitur metempſychoſin a Pythagora, cui & alia debent Manichæi, mutuam accepit quam & Suidas Tom. II. p. 491. Maneti tribuit, niſi dicere malis, eum verba ſua metaphorice interpretanda voluiſſe, quod Petri Siculi verba p. 44. indicare videntur, ubi diſcipulos Macedonas, (ad quos ſcilicet olim miſſus erat Silvanus) ſe vero Silvanum a Paulo miſſum appellaſſe fertur, quod & noſter paulo poſt recitat.

p) Παύλου] vide 2. Cor. I. 19. 1. Theſſ. I. 1. & 1. Pet. V. 12.

ποῖον δὲ ἄτοπον q) ἀπενεχθέντα εἰς ἐπιδειξάμενος, αἰσχυνθῆναι παρασκευάσει τὴν ἀπ' αὐτῆς ἀρχῆς οὕτω διὰ καταφόρου κλοπῆς καὶ φρενοβλαβείας οὐκ ἐρυθριάσαντα προελθεῖν; πλὴν ἀλλ' οὕτω περιφανῶς τερατευόμενος καὶ ψευδολογῶν, εὗρεν, οὓς εἵλκυσε, πείθεσθαι αὐτῷ. Καὶ Μακεδόνας μὲν ἐκάλει τοὺς τῆς ἀπάτης μαθητὰς, ἑαυτὸν δὲ, ὡς προείρηται, Σιλουανόν. Ἀπεστάλθαι τε παρὰ τοῦ θεσπεσίου Παύλου, πρὸς αὐτοὺς, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἄλλα διερραψῴδει τε καὶ συνέπλαττεν. ἀλλ' εἴκοσι μὲν καὶ ἑπτὰ διατρίψας ἔτη ὅλα, ἐν οἷς εἴρηται τόποις, τὸ λαοπλανὲς ἐκεῖνο καὶ κακομήχανον τέρας, πολλούς τε τῶν ἐγχωρίων τῆς αὐτῆς μετασχεῖν παρασκευάσας λύμης, καὶ κα-

tam absurditatem delapsus; quanto pudore convictus perfundetur is, qui ab ipso principio per manifestam fraudem & insaniam prorumpere non erubuit? Attamen, licet ita conspicue portenta confingeret ac mentiretur, nō defuere, qui ejus dictis pellecti ipsi obtemperarent. Et ille quidem Macedonas vocabat discipulos suos, seque, ut supra dictum est, Silvanum, seque a divino Paulo missum jactitabat, aliaque similia multa effutiebat. Sed postquam monstrum illud seducendo populo natum viginti septem annos in dictis locis manserat, incolarumque multos in eandem traxerat perniciem, in impietate deprehensus sua, cum jactu lapidum

q) ἀπενεχθέντα] ita scribo cum nostro, & Colbertino, pro ἐπενεχθέντα, quod habet Coislinianus.

τάφωρος ἐφ' οἷς ἐθεομάχει, γεγονὼς, καὶ λίθων βολαῖς τὴν δίκην ὑποσχὼν ἔδυ εἰς ᾅδου· Κωνσταντῖνος γὰρ ὁ Βασιλεὺς τὰ κατ' αὐτὸν ἀναπεπυσμένος, στέλλει τινὰ τοὔνομα Συμεῶνα, τὸν μὲν λαοπλάνον ὑπαγαγεῖν τῇ δίκῃ· ὅσοι δὲ τῆς ἐκείνου πλάνης μετέσχον, εἶτα ταύτης ἀφίστανται, καὶ τὴν τῶν μετανοούντων χώραν ὁλοψύχως ἀναπληροῦσιν, τούτους r) ἄρα πρὸς μάθησιν τῶν ὀρθῶν δογμάτων καὶ κατάγνωσιν ἐπιπλέον τῆς ἀποστασίας ταῖς τοῦ θεοῦ προσκαρτερεῖν παραδοῦναι ἐκκλησίαις. Καταλαβὼν δὲ ὁ ἀπεσταλμένος τὴν χώραν, ἐν ᾗ τὸ τῆς πλάνης ἀνέῳκτο ἐργαστήριον, καὶ συμπαραλαβών τινα τῶν ἐκεί-

pœnas dediſſet, in infernum ingreſſus eſt. Re comperta enim Conſtantinus Imperator Symeonem quendam miſit, qui ſeductorem ſupplicio plecteret; erroris vero conſortes, ſiquidem ab illo reſilirent & toto animo pœnitentiæ locum implere vellent, ad diſciplinam ſanæ doctrinæ & apoſtaſiæ damnationem Eccleſiis traderet erudiendos. Cum prædictus (Symeon) perveniſſet ad locum, ubi erroris officina aperta fuerat, Tryphonem quendam, ibi præfecturam gerentem, adjungens ſibi, tum eos, qui ſeducti fuerant, tum ipſum perniciei doctorem apprehendit, atque eos, qui ad pœnitentiam reſpiciebant, vel reſpicere ſe ſimulabant, Ec-

σα

r) ἄρα] ita noſter: præmittit δὲ Coislinianus, præter rem, cum illud δὲ jam præceſſerit.

σε ἐπαρχόντων· Τρύφων ἦν τῷ ἀνδρὶ ὄνομα συλλαμβάνει μὲν τοὺς ἠπατημένους, συλλαμβάνει δὲ καὶ τὸν τῆς ἀπωλείας διδάσκαλον καὶ τοὺς μὲν πρὸς μετάνοιαν ὁλοψύχως ὁρῶντας, ἢ δοκοῦντας ὁρᾷν, τῶν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν τοῖς ἐφόροις ἐνεχείριζε· τοὺς δ' ἔτι πνέοντας τὴν ἀποστασίαν ὑφ' ἓν ποιησάμενος, καὶ εἰπὼν, ἃ τοῖς τοιούτοις ἀκούειν ἥρμοζε, σκοπὸν μὲν αὐτοῖς s) προσίθησι τὸν καθηγεμόνα τῆς πλάνης· αὐτοὺς δὲ βάλλειν προστάσσει τοῖς λίθοις· Ἀλλ' οἱ μὲν ἄλλοι ὀκνηρότερόν πως ἥπτοντο τοῦ ἔργου· Ἰοῦστος δέ τις ὄνομα, υἱὸς κατὰ θέσιν πεποιημένος τῷ Κωνσταντίνῳ, παρ' ᾧ καὶ τὴν Μανιχαϊκὴν αἵρεσιν ἔμαθη τεύθη· ὃς ἐπιγνοὺς, ὡς ἔοικεν, εἰς οἷον αὐτὸν βάραθρον ὁ διδά-

clesiarum Dei Præsulibus tradidit; iis autem, qui adhuc apostasiæ dediti erant, simul adductis atque, ut par erat, admonitis, Ducem erroris in scopum proposuit, præcepitque, ut lapides in eum mitterent. Verum alii quidem rem segnius sunt aggressi. Justus autem quidam, qui adoptatus in filium fuerat a Constantino, a quo etiam Manichaicam hæresin edoctus fuerat; agnoscens, ut verisimile est, in quantum se barathrum magister ille conjecisset, arrepto grandi saxo, lethalem ictum in pravum immisit doctorem, miserumque misere vita privavit: post eum vero reliqua multitudo, manum operi admovens, acervum lapidum cadaveri imposuit:

 κα-

s) προσίθησι] ita noster: ut Coislin. προτίθησι, forte rectius, quia de scopo aliis proposito sermo est.

σκαλος ἐμβεβλήκει, χειροπληθῆ t) λίθον λαβὼν, καὶ πληγὴν καιρίαν τῷ κακῷ διδασκάλῳ ἐντεινάμενος τοῦ ζῆν τὸν ἄθλιον ἀθλίως ἀπήλασεν· Μεθ' ὃν καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος συνεπιθέμενοι τῷ ἔργῳ, σωρὸν λίθων τὸ πτῶμα εἰργάσαντο· ὡς καὶ μέχρι νῦν ἐκεῖθεν Σωρὸν ἐπίκλησιν τὸν χῶρον λαχεῖν.

XVII. Οἱ μέντοι ταῖς τοῦ θεοῦ προστεθέντες ἐκκλησίαις, τόγε πλεῖστον αὐτῶν ἀντὶ τῆς ἐπιστροφῆς τὸ ἀδιόρθωτον ἐπεδείξαντο· καὶ ὅγε ταλαίπωρος Συμεὼν, ἀμαθής τε ὢν σωτηρίου διδάγματος, καὶ ἄλλως τὰς φρένας κοῦφος καὶ εὐπερίαγωγος, λογοθετῶν καὶ ἀναπυνθανόμενος τὰ κατὰ τοὺς ἀποστάτας, ἀντὶ u) τοῦ μετακαλεῖν

unde factum eſt, ut ad hanc usque diem locus ille *Soros* ſeu acervus appelletur.

XVII. Et illi quidem Dei Eccleſiis adjuncti fuere; maxima pars eorum obſtinata in propoſito manſit: imo miſer quoque Symeon, utpote ſalutaris doctrinæ imperitus, & aliunde mente levis ac verſatilis, percontatus ac curioſe perquirens ea, quæ ad Apoſtatas pertinebant, qui alios ad ſententiam revocare debe-

τινας

t) λίθον] non habet noſter.

u) τοῦ μετακαλεῖν] noſter μιταβαλεῖν, ſed malim illud, quia hoc minus quadrat ad ſequens μετέβαλε.

γινας πρὸς τὸ τῆς εὐσεβείας φρόνημα αὐτὸς εἰς τὴν ἐκείνων ὀλέθριον θρησκείαν μετέβαλεν· πράξας δ᾽ οὖν ὅπερ εἴρηται, καὶ ἀναδραμὼν πρὸς τὸν ἀπεσταλκότα βασιλέα, καὶ κρύπτων ἔνδον καὶ περιθάλπων τὸ θηρίον ἐπὶ ἔτη τρία, ἐπείπερ αὐτοῦ κατανεμηθέντα ἔνδον πάντα ῥαγῆναι ἤδη καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἐβιάζετο, ἀπαίρει λάθρα τῆς βασιλίδος, καὶ εἰς τὴν προειρημένην Κίβωσσαν παραγεγονὼς, ἀθροίζει μὲν τοὺς ὁμιλητὰς Κωνσταντίνου, ὃν αὐτὸς ἐκ προστάγματος ἀνεῖλεν, διδάσκαλον δὲ καὶ διάδοχον αὐτὸς ἑαυτὸν τῆς ἀποστασίας ἐξάρχων καὶ τὴν κλῆσιν εἰς Τίτον μετέθετο· * Τρεῖς δὲ ἐνιαυτοὺς ἐν τῇ τοιαύτῃ διατελέσας πλάνῃ, καὶ πολλοὺς ἀπὸ τῆς εὐσεβείας

bat, ipſe ad pernicioſam eorum religionem acceſſit. Peractis igitur iis, quæ ſupra dicta ſunt, & reverſus ad Imperatorem, a quo miſſus fuerat, feram illam (erroris) intra ſe occultans annos tres, atque fovens, cum jam proximum eſſet, ut omnibus intra ſe devaſtatis foras erumperet, ex Imperatoria urbe furtim ſe ſubducit, cumque ad memoratam Ciboſſam remigraſſet, Conſtantini conſortes & ſocios convocat, quem ille juſſus interfecerat, ſeque apoſtaſiæ doctorem & ſucceſſorem conſtituit: atque exemplo eorum, qui præceſſerant, defectionis præfectorum, mutato nomine ſe Titum appellavit. Tribus autem annis in hujusmodi errore transa-

* Τρεῖς] MS. Hamb. habet πρὸς, mendoſe.

συλαγωγήσας x) ἔπειτα τοιαῦτα πράττων ἑάλω y) καὶ τὸν διὰ πυρὸς ἀπέτισεν ὄλεθρον, αὐτός τε καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ μυσταγωγηθέντων, ὅσους ἀνεῖλεν τὸ ἀμεταμέλητον· Ὁ γάρτοι προειρημένος Ἰοῦστος, οὗ χειρὸς ἔργον ὁ τοῦ Ἀποστάτου κατέστη θάνατος, μετὰ πολλὰς ἄλλας, οἷα εἰκὸς, ὁμιλίας τε καὶ συζητήσεις τὸ Ἀποστολικὸν προβαλλόμενος λόγιον τὸ φάσκον· ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε ἀρχαὶ εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἐκτίσθη, καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε· Τοῦτο

ctis, cum multos à pia religione avertisset, in hujusmodi gestis comprehensus, igne debitas pœnas luit, tam ipse quam ejus discipuli, qui resipiscere noluerant. Etenim Justus supra memoratus, qui Apostatam manu sua interfecerat, post alias multas, ut fieri solet, confabulationes ac quæstiones Apostolicum hoc dictum proferens: *Quoniam in ipso creata sunt omnia, quæ in cœlis, & quæ in terra, visibilia & invisibilia; sive throni, sive principatus, sive potestates, omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnia, & omnia in ipso constant.* Hoc, inquam, dictum obji-

δὴ

x) ἔπειτα] ita cum nostro lego pro ἐπεὶ τὰ Coisliniani, sensu incommodo.

y) καὶ τὸν διὰ πυρὸς] ita lego ex nostro, cum Coislinianus καὶ omittat, quod tamen verbum ἀπέτισεν cum ἑάλω conjungit.

δὴ προβεβλημένος τὸ ῥητὸν ἀντανίστατο τῷ Συμεῶνι, φάσκων, ὡς ἄρα μήποτε αὐτοί τε ἠπατημένοι εἶεν καὶ τοὺς ἑπομένους συναπατῶσιν, z) οὐ τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς Θεὸν ἀληθῶς καὶ πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν τοῦ Χριστοῦ ἐπιγράφοντες, ἀλλὰ a) παρὰ τοῦτον ἕτερόν τινα, ὃν τὰ Ἀποστολικὰ οὐκ ἐπίσταται λόγια· Εκ ταύτης δὲ τῆς κινήσεως, ἔριδος αὐτοῖς καὶ μάχης ἀσπόνδου συστάσης, πρόσεισιν ὁ Ἰοῦστος τῷ Κολωνείας ἐπισκόπῳ, ὡς ἂν τὴν διάνοιαν τοῦ Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ καταλάβοι σαφέστερον, καὶ ἀνακαλύπτει πάντα, ὅσα αὐτῷ τε καὶ τοῖς συνοῦσιν διεπράττετο· Ο δὲ ἀναφέρει ταῦτα τῷ βασι-

ciens, contra Symeonem insurrexit, dicens: Ne forte ipsi decepti essent, sequacesque suos deciperent, non eundem factorem cœli & terræ, Deumque vere & Patrem Domini nostri Christi prædicantes; sed præter hunc alium quendam, quem Apostolica eloquia non nôrunt. Cum ex hujusmodi commotione lis & pugna irreconciliabilis inter eos orta esset; Justus Coloniæ Episcopum convenit, ut Apostolici dicti sensum clarius assequeretur: cui ille omnia enarravit, quæ inter sese & sodales suos contigerant. Ille rem Imperatori denunciavit. Is

z) οὐ τὸν] ita malo cum nostro, quam αὐτὸν cum Coisliniano. Hic enim palmarius error erat Manichæorum, quod *non eundem* conditorem cœli & terræ, quem Patrem Christi, crederent & profiterentur, quod tamen Iustus vi dicti Paulini fieri debere videbat.

a) παρὰ] ita recte Coislin. at noster περί.

σιλεῖ· Ἰȣςινιανὸς δὲ ἦν, ὁ μετὰ Ἡράκλειον τὴν βασιλείαν διαδεξάμενος, καὶ ὃς ἐρεύνῃ καὶ κρίσει δικαίᾳ τὰ κατ᾽ αὐτȣ̀ς ὑποβληθῆναι κελεύσας, τȣ̀ς τε b) ἀμηταμελήτως ἔχοντας, καὶ τȣ̀ς μετάνοιαν πάλαι μὲν ἐπαγγειλαμένȣς, ὁμοίως δὲ c) καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀποστασίαν d) περιέποντας, τὸν διὰ πυρὸς ὑποστῆναι προσέταξε θάνατον· Καὶ τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος ἅμα Συμεῶνι, τῷ καὶ Τίτῳ, ȣ̔́τως τȣ̃ ζῆν πικρῶς ἀπεστερήθησαν.

tum erat Justinianus, qui post Heraclium imperium acceperat, quique mandavit, ut hæc negotia perquisitioni & justo judicio subjicerentur; ita ut iis, qui resipiscere nollent, aut qui pœnitentiam olim polliciti, nihilominus in apostasia sua perseverarent, ignis supplicium subirent. Et alia quidem multitudo una cum Symeone, qui & Titus vocabatur, acerbo mortis genere periit.

XVIII. Παῦλος δέ τις, γένος Ἀρμένιος, δύο παίδων πατὴρ, e) ὧν τῷ μὲν

XVIII. Paulus vero quidam, Armenius genere, cui duo filii erant

b) ἀμεταμελήτως] ita ex nostro, pro ἀμεταμελήτȣς quod habet Coislinianus. Phrasis Græcis perfamiliaris.

c) καὶ] rectius non agnoscit MS.

d) περιέποντας] ita optime Coislinianus, pro quo noster mendose περιπεσόντας. Frequenter Photius priori voce usus est.

e) ὧν] ita noster pro ὧν Coisliniano. Prius certe magis quadrat, referendum scilicet ad παίδων, quam posterius, quod pertineret ad πατήρ. Petrus Siculus adstruit lectionem nostram p. 48.

μὲν ἦν f) Γεγναίσιος, τῷ δὲ Θεόδωρος ὄνομα, τοῦ θανάτου g) διαδιδράσκει, ὅς κατὰ πάσης τῆς ἀποστάτου μοίρας ἐψήφιστο, καὶ παραγίνεται μὲν εἰς τὴν ἄνωθεν ἡμῖν ὀνομασθεῖσαν Ἐπίσπαριν, καὶ σπείρειν ἐσπούδαζε τὴν ἀσέβειαν. Ἐκ τούτου δὴ τοῦ Παύλου, μερὶς οὐκ ἐλαχίστη τῆς ἀποστασίας καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἕλκειν μᾶλλον ἢ ἐκ τῶν τῆς Καλλινίκης h) παίδων τὸ μυσαρὸν τῶν Μανιχαίων ἔθνος i) νομίζουσιν. Οὗτος τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν Γεγναίσιον εἰς τὸ τῆς ἀθεό-

Gegnæsius & *Theodorus*, supplicio, quod toti Apostatarum cœtui destinatum fuerat, se fuga subducens, in vicum supra memoratum, Episparim nomine, receptum habuit, ubi impietatem disseminare conabatur. Ab hoc autem *Paulo* pars defectionis non minima, & detestanda Manichæorum putat se denominationem accepisse, potius quam ex *Callinices* filiis. Hic filium suum *Gegnæsium* impietatis magistrum constituit, ejus

τη-

f) Γεγναίσιος] Petrus Siculus l. c. Γεγνέσιος ob similem τὸ αι & ε pronunciandi rationem.

g) διαδιδράσκει] ita noster pro διδράσκει Codicis Coisliniani *Petrus Siculus* habet ἀποδιδράσκει eodem sensu.

h) Καλλινίκης] de hujus filiis vide supra ad §. II.

i) Μανιχαίων ἔθνος] recentiores scilicet illi, qui Pauliciani vocantur, quique non a Paulo illo & Ioanne, de quibus l. c. sed a Paulo quodam Armenio, istis recentiore, nominis sui originem repetierunt, majorum scilicet exemplo, qui superioris ætatis doctores suos, quod ex §. 3. & 4. constat, recentioribus postponere, eorumque inter

στητος προκαθίζει διδασκαλεῖον, μετονομάσας Τιμόθεον· Ἐξ οὗ δὴ φθόνος μὲν ἐμ[illegible]ται τῷ ἀδελφῷ καὶ ὁ φθόνος τὴν στάσιν ἀπέτικτεν. Καὶ ἑαυτὴν k) διαιρεθεῖσα κατενέμετο ἡ ἀσέβεια τῶν ἀδελφῶν καὶ τὴν μήτεραν καὶ τὴν ἀσέβειαν, τοῦ μὲν λέγοντος τὴν τοῦ πατρὸς ἄνωθεν ἀπεσταλμένην χάριν, ἑαυτόν τε l) παρὰ τοῦ λαβόντος εἰσδέξασθαι, καὶ τοῦ προνομίου τῆς ἀσεβείας τῷ δευτέρῳ μὴ ἐξίστασθαι· τοῦ δὲ Θεοδώρου ταύτην ἀντισπῶντος m) ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ μὴ πατρόθεν ἐκ τοῦ λαβόντος

nomine in Timotheum commutato. Qua de caussa frater ejus invidia stimulatur: invidia autem seditionem peperit; ita ut divisa impietas se ipsam dilaceraret, altercantibus illis tam natura quam impietate fratribus, alio quidem dicente, missam a Patre desuper gratiã ab eo, qui acceperat, se suscepisse: seque præfecturam impietatis secundo non cessuram esse; Theodoro autem hanc ad se

δευ-

se memoriam obliterare consueverunt. Interim notare hic fas est, videri hoc loco Petrum Siculum a Photio abire, quando p. 48. diserte Paulicianorum nomen a Paulo & Joanne, Callinices filiis, derivat.

k) διαιρεθεῖσα] ita scribo pro διερεθεῖσα prout et Hamb. Codex & Grammaticæ rationes postulant.

l) περὶ τοῦ λαβόντος] id sibi homo voluisse videtur, quod a Patre per Christum gratiæ dona acceperit, alludens forte ad Ephes. IV. 8.

m) ἐφ' ἑαυτὸν, καὶ μὴ πατρόθεν] ita ex nostro restitui pro eo quod legebatur: ἐφ' ἑαυτῷ οὐκ. Con-

δευτέρα δόσει μεταχεῖν, ἀλλ' ἐκ τῆς πρώτης δωρεᾶς καὶ ὅθεν ὁ πατὴρ ταύτην εἵλκυσεν· ἔμεινεν οὖν ἡ τοιαύτη στάσις καὶ φιλονεικία μέχρι τοῦ ἐμβδελυγμένου τέλους τῆς αὐτῶν δυσσεβεστάτης ζωῆς. ὁ δὲ ἐκ Γερμανικείας τῆς κατὰ Συρίαν Λέων n) τηνικαῦτα τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαϊκῆς o) ἀρχῆς ἐνεχειρίζετο· ὃς τὰ περὶ τῶν ἀσεβεστάτων τούτων ἀναμαθὼν, μετάπεμπτον μὲν ποιεῖται τὸν Γεγναίσιον. οὐκ ἔχων δὲ κρίσιν τὰ τοιαῦτα διερευνᾶν, καὶ τοῦτο καλῶς συνειδὼς, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐξετάζει τὸν αἰτιαθέντα· τῷ δὲ κατὰ καιροὺς τῶν ἱερατικῶν θρόνων τὴν προεδρί-

trahente, ac dicente, se non a Patre ex ejus, qui acceperat, manu quasi secundo dono accepisse, sed ex primo dono, & inde hausisse, unde Pater traxerat. Hæc porro seditio contentioque ad usque finem impiissimæ amborum vitæ perseveravit. *Leo* autem, Germaniciæ in Syria ortus, tunc Romani imperii sceptra moderabatur, qui compertis impiissimorum hominum gestis, *Gegnæsium* accersivit. Cum autem probe sciret, hæc examinandi jus non sibi competere, reum ad Pa-

αν

sentit Colbertinus, nisi quod pro ἐφ' ἑαυτὸν legit ἐφ ἑαυτῷ. Eandem phrasin lege infra §. 19. Sensus nostræ lectionis clarus est, scilicet, quod Theodorus eam sibi vindicarit prærogativum, quod à Patre ἀμέσως, nullo interprete aut parario, gratiæ dona acceperit.

n) Λέων] Est is Leo Isaurus, qui & diserte a Petro *Siculo* p. 48. nominatur.

o) ἀρχῆς] restitui ex nostro.

αν λαχόντι ἐξεταθησόμενον ὑπὲρ τῆς θρησκείας διαπέμπει· λόγων οὖν πολλῶν πρὸς τὸν ἀποστάτην προεληλυθότων, καὶ τὰ μὲν τῶν ἀσεβημάτων, ὡς ἔθος αὐτοῖς, διὰ τῆς ἀρνήσεως ἀποδυομένου, τὰ δὲ ῥήμασιν ὀρθοδόξοις ἐπιχρωννύντος, καὶ τῷ πολυπλόκῳ τῶν μεταβολῶν ἧς ἔνοχος ἦν ἀποστασίας, διεισδύνοντός τε καὶ διολισθαίνοντος, ἡ τῶν ἀκροατῶν ψῆφος ἀφεώρα πρὸς ἀθώωσιν· καὶ ὁ πάσης ἀσεβείας πλήρης ἀνεύθυνος εἶναι τῶν ἐπικλημάτων ἐνομίζετο· οἱ δὲ λόγοι, ὡς ἂν ἡ μίμησις εἴποι, τοιούτῳ διετυποῦντο σχήματι· διὰ τί, φησὶν ὁ πατριάρχης, ὦ οὗτος, τὴν ὀρθόδοξον ἀπηρνήσω πίστιν; ὁ δὲ ἀποστάτης τὸν ἀρνησάμενον τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀνάθεμα εἶναι ὑπεκρίνατο, ὀρθόδοξον καλῶν τὸ οἰκεῖον ἀσέβημα. Ἐπεὶ δὲ καὶ δευτέρα προ-

triarcham illius temporis remisit, qui de religione ejus quæstionem haberet. Multis itaque habitis cum Apostata colloquiis, cum ille in quibusdam negando, ut mos ipsis erat, elaberetur, in aliis autem defectionis & apostasiæ suæ sententiam orthodoxis verbis multiplicique vocum mutatione obtegeret, atque ita a crimine declinaret, auditorum calculus jam ad eum innocentem declarandum paratus erat: & omnimodæ impietatis homo innoxius, & ab omni crimine purus existimabatur. Hujusmodi autem erat, exempli gratia, colloquii forma: *Heus tu*, dicebat Patriarcha, *quare orthodoxam fidem negasti?* Respondebat Apostata, eum, qui orthodoxam fidē negaret, anathema esse, orthodoxam vocās impietatem suam. Hinc altera proposita quæsti-

ηλ-

ἦλθεν ἐρώτησις· διὰ τί οὐ προσκυνεῖς καὶ περιπτύσσεις τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ; ὁ ἀποστάτης πάλιν τῇ ὁμοίᾳ ἀρᾷ τὸν μὴ προσκυνοῦντα τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν περιεπέμπετο, σταυρὸν ὁ πάσης ἀρᾶς ἔνοχος, καὶ τὰ ἄνω κάτω ποιῶν αὐτὸν ἀποκαλῶν p) τὸν Χριστόν· τῇ γὰρ τῶν χειρῶν ἐκτάσει αὐτός, φησι, διέγραψε τὸν σταυρόν· Καὶ τὰ μὲν ῥήματα ἦσαν q) τοῦ θεάτρου καὶ κοινά, τὰ δὲ διὰ τῶν ῥημάτων δηλούμενα, τῆς ἀποστασίας καὶ μυστικά· Ἐπὶ τούτοις ἐρωτᾶτο· τί δήποτε τὴν r) παναγίαν θεοτόκον τῆς ὀφειλομένης τιμῆς καὶ προσκυνήσεως οὐκ ἀξιοῖς; Ὁ δὲ τὸ σύνηθες αὐτοῦ καὶ οὗ μήποτε διίστη, ἀνάθε-

one: *Quare crucem Christi non adoras, & amplecteris?* Ille vero pari maledictioni eum, qui vivificam crucem non adoraret, subjiciebat. At ille omni exsecratione dignus homo, qui omnia susque deque vertebat, Crucem vocabat ipsum Christum, qui manuum extensione crucem delineabat. Ac verba quidem erant theatrica & communia, sed ea, quæ verbis significabantur, apostasiæ propria & mystica. Sciscitabatur iterum: *cur Sanctissimam Deiparam debito honore & adoratione non dignaris?* Ille, consveto sibi more, anathema dixit in eos, qui sanctam Deiparam non adorent; ad-

νάθε-

p) τὸν χριστὸν] vide supra §. 8. ex quo & sequentia illustrari debent.

q) τοῦ θεάτρου] id sibi procul dubio vult, iisdem verbis usuros fuisse alios omnes, qui forte ad hæc audienda admissi erant.

r) Παναγίαν] ita noster: Coislinianus vero ἁγίαν.

νάθεμα κατὰ τῶν μὴ προσκυνούντων τὴν ἁγίαν Θεοτόκον, ἀπέρριπτε, προστιθεὶς ἀσπάζεσθαι καὶ σεβάζεσθαι αὐτὴν, ἐν ᾗ ἐξῆλθεν καὶ εἰσῆλθεν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τὴν μητέρα πάντων ἡμῶν. Ταῦτα δὲ ὁ δόλιος τῇ γλώττῃ λέγων, κατὰ τὴν μυσαρὰν αὐτοῦ τελετὴν καὶ διάνοιαν, τὴν ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐσκηνοποίει καὶ ἀνέπλαττεν Θεοτόκον· ἐν ᾗ καὶ πρόδρομον ὑπὲρ ἡμῶν εἰσελθεῖν τὸν Χριστὸν, τὰ τοῦ Ἀποστόλου κηρύσσει διδάγματα· τέταρτον εἰς ἐρώτησιν s) αὐτοῦ προὔκειτο· τί δήποτε ἄχραντον καὶ φρικτὸν σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑβρίζει τε καὶ διαπτύει, καὶ μετασχεῖν αὐτῶν οὐκ ἀνέχεται; ὁ δὲ τρισαλιτήριος πάλιν τοῦτον ἀτιμίαις ὑπάγοντα τὸ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τοῦ

Θεοῦ

jecitque se illam amplecti & colere, in quam ingressus, & ex qua egressus est Dominus noster Jesus Christus, eamque omnium nostrum esse matrem. Hæc subdolus ille oretenus dicens, secundum exsecrandam ejus initiationem atque sententiam, qua supernam Jerusalem Deiparam esse confingebat simulabatque, in quam præcursorem pro nobis ingressum fuisse Christum, Apostoli verba prædicant. Quarta ipsi quæstio proponebatur: *Cur immaculatum & tremendum Christi, Dei nostri, corpus & sanguinem contumeliis afficeret & respueret, neque ipsi participare vellet?* Ille scelestissimus iterum eum, qui corpus & sanguinem Christi, Dei nostri, contumeliis afficeret, & ex-

s) αὐτοῦ] ita ex nostro pro Coisliniano αὐτῷ quod tamen itidem locum suum tueri potest.

Θεοῦ ἡμῶν καὶ τὸν τῆς μετοχῆς αὐτῶν ἔξω διαμένοντα τῷ ἀναθέματι παρετίθετο· σῶμα πάλιν καὶ αἷμα ὁ κατάρατος ἐννοῶν, οὐχ ἅπερ ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ κοινὸς δεσπότης, σῶμα καὶ αἷμα καλεῖν, ἀλλ' ἀντ' ἐκείνων τὰ Κυριακὰ λόγια· Τὰ ἴσα δὲ καὶ ὅμοια περὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀπαιτηθεὶς καὶ ἀποφηνάμενος, τὰ συνέδρια τῶν Μανιχαίων καθολικὴν ἐκκλησίαν ἐνενόει τε καὶ ἀπεσέμνυνεν· Η δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἕκτη ἐρώτησις περὶ τοῦ βαπτίσματος αὐτὸν ἀνεπυνθάνετο, εἰ μὴ καθάρσιον ἡγεῖται τοῦτο t) τῶν ψυχῶν καὶ ψυχικῶν μο-

tra participationem ejus maneret, anathemate feriebat, corpus & ſanguinem intelligens homo deteſtandus, non quæ Dominus noſter corpus & ſanguinem vocanda eſſe docuit, ſed Dominica eloquia. De Catholica Eccleſia interrogatus, dum ſimilia reſponderet, per Catholicam Eccleſiam confeſſus Manichæorum intelligebat, ipſosque hoc honore afficiebat. Hæc ſeqvuta ſexta de Baptiſmo interrogatio: *Num videlicet ipſum putaret eſſe purgationem animæ & ani-*

F

t) τῶν ψυχῶν καὶ ψυχικῶν μολυσμάτων) ita noſter, ubi Coislinianus voces τῶν ψυχῶν καὶ non agnoſcit: At veteres baptiſmum ſolent omnino animarum purgationem vocare. Eadem fere phraſi cum noſtro uti mihi videtur *Theodoretus* in Commentario in Jeſaiæ cap. XXXII. ubi aquam Baptiſmi vocat ὕδωρ λυτήριον τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ καθαρτήριον τῶν ψυχῶν.

μολυσμάτων καὶ λουτρὸν ἁμαρτημάτων ἀφήσεως· ὁ δὲ πάλιν διὰ τῆς ὁμοίας μηχανῆς καὶ προθύμως ἀπεδίδου τιμῶσαν τὸ βάπτισμα καὶ ἀποδεχομένην ἀπόκρισιν, τῇ τοῦ βαπτίσματος φωνῇ, ὁ πάντα φύρων, καὶ συγχέων, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ὑποβάλλων· u) γεγράφθαι γὰρ αὐτὸν εἶναι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν· οὕτως δὴ οὕτως τὸ δόλιον ἐκεῖνο καὶ κακομήχανον τέρας, μηδὲν μὲν τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας τὸ παράπαν φρονοῦν, μᾶλλον δὲ τἀναντία πάντα περιθάλπον τε καὶ περιέπον καὶ τιμῶν, ἐπεὶ πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἐνομίσθη τοῖς παροῦσιν οὐκ ἀπομάχεσθαι λέξεις, ὑφ' αἷς ἐκεῖνος τὸν θανατηφόρον τῆς ἀποστασίας ἐ-

mæ sordium ac lavacrum remissionis peccatorum. Ille vero pari artificio alacriterque responsionem dedit, qua baptismum venerabatur & admittebat: at per Baptismi vocem ille, omnia miscens & confundens, Dominum nostrum Jesum Christum subindicabat: scriptũ esse enim, ipsum esse aquam viventem. Sic dolosum illud & malis artibus plenum monstrum; ille, inquam, qui nihil omnino, quod Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ esset, sentiebat, imo potius omnia ipsi contraria fovebat, sectabatur, venerabatur,

ρυπ-

u) γεγράφθαι γὰρ] hoc reposui pro γέγραπται γάρ. Neque enim hæc Photius narrat, sed ex interrogati sententia & mente refert.

κρύπτειν ἰὸν, ἔδοξεν, ὥσπερ ἔφημεν ἀπ᾽ ἀρχῆς, ὁ τρισαλιτήριος ἐκεῖνος οὐκ ἔνοχος ἀσεβείας εἶναι, ἀλλὰ τοῦ φρονήματος ὑπάρχειν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ· ἀπολύεται δὲ διὰ τοῦτο τῆς ἐτάσεως ἠθωωμένος, ὁ διπλῆν ἄξιος ὑποσχεῖν τιμωρίαν τῆς τε πατρῴας ἀσεβείας καὶ τῆς ἀπάτης, δι᾽ ἧς τῶν τε κρινόντων τὴν ὀρθὴν κρίσιν διέστρεψε· καὶ δόξαν ἑαυτῷ δυσσεβέστατος ὢν, τῆς ἡμῶν εὐσεβείας περιέφερεν· Πλὴν ἀλλ᾽ ἐπείγε τοιαύταις μηχαναῖς τοῦ κριτηρίου ἀπολυθεὶς x). αἰτεῖ τε καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ βασιλέως τύπον ἔγγραφον, πᾶσαν αὐτῷ διδόντα τὴν ἄδειαν οἴκοι τε διατρίβειν, καὶ τὰ αὐτοῦ ἀνεπηρεάστως πράττειν, καὶ μηδὲν ἔτι τῶν συκοφαντῶν δεδιέναι τὰς γλώσσας. Ἀπάρας οὖν τῆς Βασιλίδος

quoniam Ecclesiasticis verbis iis, qui tunc præsentes erant, adversari non videbatur; quarum involucris vocum ille mortiferum defectionis suæ virus occultabat scelestus ille, ut initio diximus, quasi nullius impietatis reus, sed Ecclesiasticæ doctrinæ sequax evasit. Quamobrem post examen absolvitur, qui duplici dignus erat supplicio, ob paternam scilicet impietatem, & ob fallaciam, qua justum judicium pervertit, ac sibi, impiissimus cum esset, veræ nostræ religionis gloriam conciliavit. Ceterum cum talibus artificiis in judicio absolutus fuisset, ab Imperatore decretum petit & impetrat, qua sibi facultas datur domi secure versandi, negotia absque obice gerendi sua, nec

x) αἰτεῖ τε] noster legit αἰτεῖται mendose.

καὶ καταλαβὼν τὴν Ἐπίσπαριν, συναθροίζει μὲν τοὺς τῆς ἀποστασίας μαθητάς· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τὴν Μανάναλιν, ἐξ ἧς ὁ προειρημένος ὥρματο Κωνσταντῖνος, φυγὰς σὺν τοῖς ἑπομένοις παραγίνεται· χρόνους δὲ ἱκανοὺς ἐν αὐτῇ κατατρίψας, καὶ πολλὰς ψυχὰς ἀνθρώπων ὁ δείλαιος διαφθείρας, y) λοιμικῷ θανάτῳ, z) ἐπενέμετο γὰρ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἀφειδῶς τὸ ἀνθρώπινον, καὶ αὐτὶς ἄλλους a) τὸν βίον κα-

calumniatorum linguas ultra metuendi. Ab imperatoria itaque urbe profectus, cum Epiſparim ſe contuliſſet, defectionis diſcipulos convocat: atque inde Mananalin, ex qua memoratus ſupra Conſtantinus prodierat, profugus cum ſociis advenit. Ibique annis commoratus multis cum plurimas miſer animas corrupiſſet, peſtilentiæ morbo, qui tunc temporis graſſabatur, diem clauſit ex-

τέ-

y) λοιμικῷ] ita ſcribo cum noſtro pro λυμικῷ ſeu *fero* ut interpretatio habet, quod ex pronunciatione cum altero illo facile permutari poteſt. Ex peſtilentia ſcilicet obiit homo, quæ eo tempore vehementer graſſata in homines a noſtro dicitur.

z) ἐπενέμετο] ſic reſtituo ex noſtro & *Colbertino* pro ἐπεμαίνετο Coisliniani, quod ex vitioſa pronunciatione ortum eſt, inprimis ſi ſcriptum à Photio credas ἐπενείματο, quod eſt apud Thucydidem. Ἐπινέμεσθαι enim de morbis depopulantibus, ac ſpeciatim de peſtilentia Athenienſi: ἐπενείματο δὲ Ἀθήνας μὲν μάλιστα. Accedit, quod Petrus Siculus p. 50. ſcribit, cum ὑπὸ τοῦ βουβῶνος obiiſſe.

a) τὸν βίον κατέστρεψε] vides hic, quod obiter mo-

τέτρεψεν, ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα προστάτης τῆς ἀσεβείας γενόμενος. Οὗτος οὖν ὁ τρισαλιτήριος υἱὸν ἐκ σκοτίας μίξεως τὸν Ζαχαρίαν b) τίκτει, ὃν, ὡς ἔφημεν, ἔνιοι τῶν τὰ Μανιχαίων τιμώντων, μισθωτὸν ἡγοῦνται, καὶ τοῦ ποιμένος ἀνάξιον, καὶ τοῦ διδασκαλικοῦ χοροῦ ὑπερόριον.

tremum, poſtquam annis circiter triginta impietatis præfectus fuerat. Hic ſceleſtiſſimus homo ex occulta commixtione filium ſuſcepit, Zachariam nomine: quem, ut jam diximus, quidam ex Manichæis mercenarium & paſtoris titulo indignum habent, atque a magiſtrorum choro eliminandum.

XIX. Πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ Γεγναισίου ἀποφθαρέντος τὸ τῶν μαθητῶν εἰς δύο σχίζεται, c) οἱ δὲ τὸν Ἰωσήφ, ὃν καὶ νόθον τινὲς ἐπεφήμιζον· καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἐνέργειαν τοῦ μὲν ὅλην οἰκεῖν ἐν ἑαυ-

XIX. Ceterum, defuncto Gegnæſio, diſcipulorum turba in duas partes dividitur; alii quidem Zachariæ ſocietati ſe adjungunt; alii Joſephum ſeqvuntur, quem nonnulli ſpurium eſſe

F 3 τῷ

neo, exprimi vocem βίος, quæ in ejusmodi phraſibus alias utplurimum omittitur. Lege Cl. Lamberti Bos Myſterium Ellipſeos Gr. Linguæ p. 18. Eadem phraſi hic utitur Petrus Siculus.

b) Ζαχαρίαν] Abit hinc nonnihil Petrus Siculus p. 50. & hiulca nec cohærens videtur Photii, ſi cum ſequentibus compares, narratio, quæ in Petro Siculo rectius ſibi conſtat.

c) ἑταιρίζονται] Lege de hac voce *Gottfridum Olearium* in præfat. ad Vitam Apollonii p. 37.

τῷ διαπληκτιζομένῳ, θατέρου δὲ d) ἀντισπῶντος ταύτην εἰς ἑαυτὸν, καὶ κενὸν λείπειν τὸν ἀντιστασιώτην διατεινομένου. Ποῖον δ' ἂν εἴη πνεῦμα, ὃ τούτοις ἂν ἐπιφοιτήσειεν, εἰ μὴ τὸ πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον, καὶ τοιούτων δοχείων e) ἐπάξιον; πλὴν τῆς ἔριδος δι' ἅπερ εἴρηται κατισχυούσης, καὶ χερσὶν ἤδη καὶ πληγαῖς κρινομένης· ὑπεραλγήσας ὁ Ζαχαρίας, οἷα δὴ τῆς πατρῴας ἐλαυνόμενος κληρουχίας, παίει τὸν Ἰωσὴφ, ὡς ἐγγὺς θανάτου τὴν πληγὴν ἐλάσαι. Θατέρου δὲ τῶν στρατηγῶν τῆς ἀποστασίας ἐπὶ γόνυ κλιθέντος, ἔμενεν μὲν ἑκατέρα μερὶς σφοδρότερον κατὰ τῆς ἑτέρας ἐπανισταμένη· Ἐκαιροφυλάκει δὲ τὴν συμπλοκὴν, τὸ τέλος ἀμ-

dicebant. Multaque inter hos orta contentione, cum alius Spiritus Sanctivim & operationem in ſe totam habitare affirmaret, alius vero eandem ipſam in ſe pertraheret, illaque vacuum eſſe adverſarium ſuum probare conaretur. Quinam autem Spiritus ille fuerit, qui in tales homines adveniat, niſi fortaſſe malignus & impurus hujusmodique receptaculis dignus? Ceterum accreſcente ea de cauſa contentione, cum jam manibus & plagis decerneretur, admodum indignatus Zacharias, quod paterna hereditate pelleretur, Joſephum ita feriit, ut in mortis periculum adduxerit. Altero autem ex ducibus

φιβο-

d) ἀντισπῶντας] vide ſupra §. 18. not. m.

e) ἐπάξιον] non habet MS. noſter, quo tamen ad ſenſum perficiendum opus eſt.

φίβολον ἐννοουμένη τῆς μάχης· ἐπεὶ δὴ f) δὲ μᾶλλον, μετ᾽ ὀλίγον χρόνον θατέραν ἀπὸ θατέρας διαστῆναι, καὶ μὴ τῷ ἀδήλῳ τῆς μάχης καταπιστεύσαντας ἑαυτοὺς πανωλεθρίᾳ διαφθαρῆναι· Ἑκατέρου δὲ τμήματος μετὰ τὴν περιφανεστάτην διάστασιν οὐχ ὑπ᾽ ἀλλήλων g) μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν πέριξ ἐξονειδιζομένου τε καὶ διασυρομένου καὶ εἰς ᾠδὰς καὶ γέλωτα πᾶσι προκειμένου μελέτη γίνηται παρ᾽ ἑκατέρᾳ μοίρᾳ, πάσης ἐκείνης τῆς περιχώρου δρασμῷ λαθραίῳ ἐξοικισθῆναι. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν Σαρακηνῶν τὰ Ῥωμαίων ὅρια κατατρεχόντων, καὶ πολέμου νόμῳ τὴν ἔξοδον ποιουμένων, τὴν ἔφοδον πόρρωθεν ὁ Ζαχαρίας ἰδὼν φ[...]γει μὲν αὐτὸς ἀνὰ κρά-

pene prostrato, utraque factio ultro citroque urgebat, tempusq; certaminis observabat secum reputans, ancipiti marte congrediendum esse. Modico elapso tempore e re fore visum est, ut altera ab altera factione separaretur, ne incerto pugnæ exitu mutua se internecione delerent. Cum autem post dissensionem ita conspicuam, non modo sese mutuo opprobriis impeterent, sed etiam vicinorum conviciis, cantibus, derisioni paterent, inter se utrinque consultant, ut occulta fuga sedes mutarent. Interea vero cum Saraceni Romanorum fines incursarent, ac belli more expeditionem agerent, eorum inversionem antever-

 φεύ-

f) δὲ] hoc malim cum nostro pro δὴ Coisliniano.

g) μόνον] ita lego cum nostro pro μόνων Coisliniano.

τ⊙· h) λιπὼν δὲ τοῖς πολεμίοις καὶ τοῖς ξίφεσι τοὺς μαθητὰς, μόν⊙ τὸν κοινὸν ἀποδιδράσκει φόνον. Τὸ γὰρ σὺν αὐτῷ πλῆθ⊙ ἅπαν τοῦ ζῆν τοῖς ξίφεσιν i) ἀπηλάθησαν· ἥτις αὐτῷ πρᾶξις καὶ τὸ μιθωτὸν k) ἀντὶ ποιμέν⊙ ἐπώνυμον τοῖς πολλοῖς περιεποιήσατο· Ιωσὴφ δὲ ἄρα, τοῖς ποσὶ μὲν ὥσπερ ὁ Ζαχαρίας οὐ πιςεύων l) πα-

tens Zacharias fugam fecit, discipulosque relinquens inimicis & gladiis expositos, solus se subducit, ita ut caesa tota suorum multitudine ipse incolumis evaserit; hinc porro factum est, ut pro pastore mercenarius a multis audierit. Joseph vero, qui pedum velocitati non tantum fidebat, quantum Zacharias, sed ver-

h) λιπὼν] sic noster rectius pro λείπων. Desertis enim Discipulis in fugam se dedit.

i) ἀπηλάθησαν] noster ἀπηλάθη, utrumque recte. Colbertinus habet ἀπηλάθησαν, quod Grammaticæ rationes itidem ferunt. Ceterum ut Græci ἀπολαύνεσθαι ἀρχῶν, ἀπολαύνεσθαι γάμου dicunt, ita noster commode scribere potuit ἀπολαύνεσθαι τοῦ ζῆν.

k) ἀντὶ ποιμέν⊙] ita recte Coislinianus: noster nullos sensu ἀντιποιούμεν⊙. Petrus Siculus p. 52. clarius ut solet, mentem exponit his verbis: διὸ ὠνειδίσθη ὁ Ζαχαρίας παρὰ τῶν ἄλλων, ὡς μιθωτὸς, καὶ οὐκ ὢν ποιμήν.

l) πανουργίαν] ita lego cum nostro, pro quo Coislinianus πανουργία in dandi casu. Cum vero πανουργίαν ῥάπτειν æque bene dici possit ac ῥάπτειν μηχανὴν, nil video causæ, cur non eundem utrinque

πανȣργίαν δὲ καὶ μηχανὴν ῥάψαι ταχύτερος ὢν, καὶ πίςεως διαφορὰν ȣ̓ θέλων εἰδέναι, ἐτύγχανε γὰρ ἀποδιδράσκων κατ᾽ αὐτὴν τὴν τῶν πολεμίων ἔφοδον· Ουτος δὴ τοῖς ἐῤῥημένοις θαῤῥήσας, καὶ μακρόθεν τὸ πολέμιον ἐπιφερόμενον θεασάμενος, ἀναςρέφει μὲν τῆς φυγῆς αὐτὸς, ἀναςρέψαι δὲ τάτε ὑποζύγια καὶ τὰς ἁμάξας τοῖς ἑπομένοις προςάττει, καὶ δὴ κατασχηματίσας ἑαυτόν τε καὶ τȣ̀ς μετ᾽ αὐτȣ̃ πρὸς τὸ τῶν αὐτομόλων σχῆμα, τὴν ἀντιπρόσωπον ἤλαυνε τοῖς πολεμίοις· ὡς δῆθεν αὐτοῖς ἐπιȣ̃σιν προσχωρῶν m) ἅμα τοῖς συνεπομένοις, καὶ δόξας τῷ πλάσματι πιθανὸς καὶ τὰ ἐκείνων

ſatia & artibus plus valebat, cum in ipſa hoſtium invaſione illius circa fidem diſſenſionis cauſa aufugeret; technis fidens, ut ſupra diximus, ac procul inimicorum agmen adveniens conſpicatus, gradum e fuga revocat, revertique jubet jumenta & currus, ac ſe ſuosque fingens eſſe transfugas & deditos, in occurſum hoſtium venit, quaſi ſcilicet ſponte cum ſociis ſuis accederet, cumque dolis ſuis fidem adderet, atque juratus illorum ſe rebus proſpicere confirmaret, cum ſequacibus ſuis incolumis ſine ullo rei familiaris damno dimiſſus eſt. Poſtea captato fugæ tempore ubi

F 5 ςέρ-

caſum admittamus, ut taceam, incongrue dici πανȣργίᾳ ῥάπτειν μηχανὴν, æque ac Latine vix dixeris, *fraude dolos nectere.*

m) ἅμα τοῖς] ita cum noſtro pro ἅμα τῶν. Dandi enim caſus huic particulæ convenit.

στέργειν n) ἐπομοσάμενος o) ἀφείθη τε σὺν τοῖς ἑπομένοις τοῦ θανάτου, καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς τὴν ζημίαν ὑπέστη· Καιροφυλακῶν δὲ τὸν δεσμὸν, ἐπείπερ αὐτῷ τὸν μελετώμενον καιρὸν ἐπιτήδειον εὗρεν, φεύγει μετὰ τῶν ἑπομένων εἰς δὲ τὴν πολλάκις ὀνομασθεῖσαν κώμην Ἐπίσπαριν παραγίνεται, καὶ λαμπρᾶς p) παρὰ τῶν ἐνοικούντων τῆς ὑποδοχῆς τυχὼν, καὶ γὰρ ἦν τῶν τῆς ἀποστασίας ἐραστῶν τὸ χωρίον ἐργαστήριον, ὥστε καὶ q) λαμ-

occaſionem ſibi offerri vidit, cum ſequacibus ſæpius memoratum vicum, Epiſparim nempe, ſe recipit, ubi ſplendide ab incolis exceptus eſt. Locus quidem ille hominum defectioni deditorum quaſi officina erat, ita ut in ejus ingreſſu lampades accenderentur, aliaque honoris ſigna adjicerentur, qualia Chriſti diſcipulis debentur. Sic amice ſuſceptus aliquo tempore ibidem verſatus eſt, alios decipiens & dece-

πά

n) ἐπομοσάμενος] ſic noſter recte; ἐπομνύειν enim vel ἐπομνύεσθαι frequentiſſimum eſt apud Græcos. Coislinianus ὑπομοσάμενος minus bene: τὸ ὑπομόσασθαι enim ex genuina ſua notione locum hic habere non poteſt. Vide Suidam Tom. I. voce ἀνθυπομόσασθαι & compara ibi notas Kulleri.

o) ἀφείθη] ita noſter, pro quo Coislinianus ἀφέθη: utrumque recte. Paulo poſt MS. noſter mendoſe habet τὸν θάνατον, pro τοῦ θανάτου, quem caſum verbum requirit.

p) παρὰ, recte pro περὶ, quod in noſtro exſtat.

q) λαμπάδας] illuſtre hoc erat & gaudii & cultus ar-

παίδας αὐτοῦ καὶ τὴν εἴσοδον παρ' αὐτοῦ προσανάπτεσθαι καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν θεραπείαν καὶ τιμὴν, ὅση Χριστοῦ μαθηταῖς ἐποφείλεται· Οὗτος δὴ οὕτω δεξιωθεὶς χρόνον ἱκανὰ διετέλει πλανῶν τε καὶ πλανώμενος, καὶ τοὺς πειθομένους εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας κατασύρων βάραθρον· Ἀνὴρ δέ τις Κρικοράχης ἔχων ἐπώνυμον, r) τοῖς δὲ τέλεσι τῶν ἐπιχωρίων ἀρχόντων ἐξεταζόμενος, θεοσεβὴς μὲν τὸ δόγμα, εὐσταθὴς δὲ τὸ ἦθος, τόν τε ζῆλον ἀξιάγαστος, καὶ τοὺς θεοστυγεῖς μυσαττόμενος, μαθὼν τὸν πλάνον ἐπιχωριάσαντα, s) καὶ τὴν ἀποστασίαν ἔτι

ptus ipſe, aſſeclasque ſuos in perniciei barathrum deprimens. Quidam porro Cricoraches nomine, qui inter regionis magiſtratus numerabatur, doctrina pius, honeſtis moribus, religionis ſtudio admirabilis, qui illos Dei oſores deteſtabatur, ubi comperit ſeductorem in illo vico degere, & defectionem magis magisque propagari, collecta militum manu, in locum, ubi apoſtaſiæ myſteria celebrantur, ſe contulit, obſeſſaque domo, impietatis principem, ut ſolet fieri, in

μᾶλ-

gumentum. Lege de hoc more plura apud *Ciampinum* Part. I. Veterum Monumentorum cap. XXII.

r) τοῖς δὲ τέλεσι τῶν ἀρχόντων] ita noſter fere pleonaſtice: nam ſimpliciter τέλος de *magiſtratu* accipi ſolet apud Græcos. Sic οἱ ἐν τέλει ὄντες &c. Confer notas ad Philoſtrati Vitas Sophiſtarum p. 490. Alias vox τέλος nomini addita eam rem ſimpliciter denotat, quæ nomine iſto exprimitur. Ita τέλος πολέμου idem eſt, quod πόλεμος. Confer *Jac. Perizonii* notas ad Aeliani Varias Hiſtorias III. 43.

s) καὶ τὴν ἀποστασίαν ἔ. μ. ἐ. ἐ. χωροῦσαν] non

μᾶλλον εἰς ἐπίδοσιν χωροῦσαν, χεῖρα λαβὼν στρατιωτικὴν, καταλαμβάνει τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὰ τῆς ἀποστασίας ἐπελεῖτο μυστήρια· Καὶ κυκλωσάμενος τὴν οἰκίαν αὐτὸν μὲν τὸν τῆς δυσσεβείας ἔξαρχον, οἷα δὴ t) συμβαίνει, ἄλλων πρὸς ἄλλα τρεπομένων, ἐν ταῖς αἰφνιδίοις ἐπιδρομαῖς τε καὶ ἐφόδοις, οὐχ εἷλεν, u) ἔλαθε γὰρ διαφυγὼν, τοὺς δὲ μαθητὰς συνέσχε τοῦ πλάνου καὶ τὴν νομὴν τέως τοῦ τηλικούτου κακοῦ φερομένην ἐπέσχε καὶ ἀνεχαίτισεν· Ὁ δὲ τῆς ἀποστασίας οὗτος θερμὸς διδάσκαλος Ἰωσὴφ, ἦν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Επα-

repentinis hujusmodi expeditionibus, dum alii ad alia vertuntur, capere non potuit; fuga quippe se subduxerunt: discipulos autem ejus comprehendit, & grassantem tanti mali pestem coërcuit & dissipavit. Ferox autem ille apostasiæ doctor Josephus, qui etiam Epaphroditus vocabatur, vi expulsus ex eo loco, ut dictum est, & fuga dilapsus in Phrygiam, brevi postea tempore Antiochiam Pisidiæ contendit; ubi advena cum esset, tutusque ab insequentibus, utpote qui ab illis longissimo spatio

φρό-

agnoscit noster, librarii oscitantis culpa, qui ex voce ἀποχωρήσαντα in affinem sono χωροῦσαν præpropere delapsus videtur.

t) συμβαίνει] ita noster recte, pro συμβαίνειν Coisliniani.

u) ἔλαθε] hæc nostri lectio est, proba omnino, & cum altera Coisliniani ἤλασε omnino permutanda. Sic *Demosthenes*: ἔλαθον ἡμᾶς ἀποδράντες: *clam nobis fugerunt.*

φρόδιτος ὄνομα, x) κραταιῶς ἐλαθεὶς ὅθεν εἴρηται, καὶ τὴν φυγὴν ἐπὶ Φρυγίαν ποιούμενος, χρόνῳ ὕστερον βραχεῖ καταλαμβάνει τὴν ἐν Πισιδίᾳ Ἀντιόχειαν, ἐν ᾗ παροικήσας, καὶ ἀδείας τῶν δακνέντων λαβόμενος ἅτε δὴ τούτων ὡς πορρωτέρω διεστὰς, πολλοὺς μὲν τῶν ἐπιχωρίων τῆς αὐτοῦ λύμης ἔργον ἀπέδειξεν, πολλῆς δὲ τῆς παρ' ἐκείνων ἠξίωται δεξιώσεως· καὶ τὴν ἀσέβειαν ἔτεσιν ὅλοις τεσσαράκοντα κηρύξας, μόλις πότε τὸν ἐξάγιστον καὶ ἐβδελυγμένον καταλύει βίον, ἐν προαστείῳ τῆς εἰρημένης πόλεως οὐ πόρρω διακειμένῳ, καὶ τὴν ὀνομασίαν y) χορτοκοπίον ἔχοντι.

disteret, multos incolarum ad pestiferam suam sectam abduxit, magnamque apud eos benignitatem expertus est, qui postquam impiam illam doctrinam per annos quadraginta plenos prædicaverat, scelestam exsecrandamque vitam cum morte commutavit in suburbio prædictæ urbis, quod Chortocopium vocatur.

XX.

x) κραταιῶς ἐλαθεὶς ὅθεν εἴρηται, noster pro ἐλαθεὶς (vel, ἐλασθεὶς ex ἐλαύνω) legit ἐρασθεὶς, forte non parum melius, eo sensu, quod Josephus ille, qui & Epaphroditus dictus sit, valde fuerit amatus a suis, adeoque ægre dimissus, & hinc a Pisidensibus amice exceptus. Lectio ista & interpretatio confirmatur sequentibus verbis ὅθεν εἴρηται, i. e. *unde appellatus est*, scilicet Epaphroditus, quod nomen hominem venustum atque amabilem infert. Ita omnia optime sibi constant, nec hic τὸ ὅθεν εἴρηται verti debet, quod vis vocum non patitur, per *ut dictum est*.

y) Χορτοκοπίον] *Petrus Siculus* p. 52. Χορτοκοπεῖον, quod illi puto præferendum.

XX. Ἔτι δὲ τοῦ τρισαλιτηρίου τῷ βίῳ παρόντος καὶ ἀκμάζοντος τὴν ἀσέβειαν, μία τις τῶν συνήθων αὐτῷ ἀνδρὶ διὰ γάμον ἡρμοσμένη ἐξυβρίζει μὲν τὴν ἀνύβριστον κοίτην, ἔκδοτος δὲ γίνεται μοιχείᾳ. Τὸν δὲ z) διαῤῥήξαντα τοὺς ἀλλοτρίους γάμους ἕνα μὲν εἶναι τῶν μαθητῶν φασι τοῦ πλάνου· ἐξ Ἑβραίων δὲ πρὸς τὴν ἄθεον θρησκείαν μεταβληθῆναι. Πλὴν ἐκ τοιαύτης ἀδίκου τε καὶ ἐβδελυγμένης μίξεως τίκτεται τῇ μοιχαλίδι, τὸ ἐπ' αἰσχρότητι καὶ βδελυρίᾳ περιβόητον ἄγος, ὁ ῥυπαρὸς καὶ ἀκάθαρτος Βαάνης. Οὗτος οὖν τὴν κορυφὴν τῶν κα-

XX. Cum autem superstes adhuc esset, & impietate floreret, mulier quædam ipsi familiaris, quæ viro nupta erat, inviolabilem connubii torum despexit, & fornicationi se dedidit. Ajunt porro eum, qui alienas nuptias violavit, seductoris discipulum fuisse, qui ex Hebræis ad impiã illam religionem transmigraverat. Ex indigna porro & abominanda hujusmodi commixtione adultera mulier famosum illud turpissimumque scelus peperit, exsecrandum nempe

z) διαῤῥήξαντα [noster legit διορύξαντα, quod non illibenter alteri isti substituerim. Vox enim hæc de rebus minime violandis, ubi violatæ sunt, v. c. *sepulchris* usurpari solet, ut proinde aptissime ad violatas conjugii sanctissimas leges transferri queat. Facile autem fieri potuit, ut librarius διαῤῥήξαντα cum διορύξαντα loco η per ι. pronunciato scriberet.

κακῶν ὁ χείριςος a) διαδέχεται τὸν εἰρημένον Ἐπαφρόδιτον ὁ Βαάνης· ὃς πάντα μὲν τὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ, οἷς συνεκροτεῖτο ἡ ἀσέβεια, ςέργων, ἀκαθαρσίᾳ δὲ βίου καὶ σωμάτων μίξεσιν ἀῤῥήτοις καὶ ταῖς ἄλλαις ἀθεμιτουργίαις τοὺς ἔμπροσθεν φιλονεικῶν ἀποκρύψασθαι διετέλει διδάσκων τοὺς πειθομένους τὴν ὀλέθριον μάθησιν· ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους συναναφύεται τῷ πολυμόρφῳ τούτῳ καὶ βδελυρῷ θηρίῳ ἕτερόν τι παραπλήσιον δρακοντίου γέμον ἰοῦ. Κώμη δὲ ἦν αὐτῷ b) πατρὶς ἡ Ἀνιᾶ, τῇ Ταβίᾳ πλησιάζουσα πόλει, καὶ Δρυῖνος ἦν τῷ δειλαίῳ τὸ ὄνομα τῆς κλήσεως θριαμβευούσης τὸν ἰοβόλον

Baanem. Hic igitur nequissimus Baanes memoratum Epaphroditum excipit, qui omnia prius stabilitæ impietatis dogmata retinens, impuritate autem vitæ & nefandis corporum mixtionibus aliisque sceleribus prædecessores suos occultare studens, perniciosam disciplinam sequacibus tradere perseveravit. Eodem porro tempore huic multiformi & horrendæ feræ alia similis adnascitur, draconis veneno plena. Huic patria erat Ania, vicus, Tabiæ urbi proximus: scelestoque nomen erat Dryinus, quod vocabulum latitantem in humano corpore venenosum perniciosum-

καὶ

a) διαδέχεται] non habet noster, sine quo tamen sensus non elicitur.

b) πατρὶς ἡ Ἀνία] noster, ordine mutato, ἡ Ἀνία πατρίς. Ἀννιαν appellat *Petrus Siculus* p. 54.

καὶ φθοροποιὸν c) ὄφιν κρυπτόμενον ἐν d) ἀνθρωπίνῳ σκηνώματι· Τούτῳ τῷ θηρίῳ τίκτεται παῖς ἐξ αὐτῶν οἶμαι τῶν ἰοβόλων μᾶλλον σπερμάτων τοῦ e) ἀρχεκάκου ὄφεως, ἢ ἐκ τοῦ προσεχῶς φύντος ἕλκων τὰς ἀπαρχὰς τῆς γενέσεως· Τίθεται δ' οὖν ὁ πατὴρ τῷ γεννηθέντι κλῆσιν τὴν Σέργιον, σκεῦος ὕστερον ἀναδειχθέντα πᾶσαν τοῦ διαβόλου τὴν κακίαν χωρῆσαι δυνάμενον· πιθανὸν μὲν κηρύξαι τὴν ἀσέβειαν, δραστήριον δὲ καιροῦ κελεύοντος κρύψαι τὸ φρόνημα, καὶ δεινὸν μὲν τὴν ἀρετὴν σχηματίσασθαι, ὀξὺν δὲ δόλους ῥάψαι καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων συνελκύσαι πρὸς ἀπώλειαν, καὶ συντόμως φάναι τῶν

que ſerpentem indicabat. | Feræ hujusmodi naſcitur filius, ex ipſis, ut puto, veteris ſerpentis venenoſis ſeminibus potius ortum ducens, quam ex Parente ſuo. Proli ſuæ pater nomen imponit *Sergius*, quod vas eſſe totius diabolicæ nequitiæ capax ſequentia demonſtrarunt. Is erat ad perſvadendam & prædicandam impietatem natus, verſatus in occultanda, tempore ita ſvadente, ſententia ſua, ad ſimulandam virtutem compoſitus; acutus ad dolos ſtruendos, & ad pelliciendas in perniciem animas; atque ut compendio dicam, omnium qui ante ſe defectioni nomen dede-

ἐν

c) ὄφιν] δρυϊνὸς enim non ſolum *quernum* denotat, ſed & venenatum genus ſerpentum a quercubus appellatum, infert, teſte *Dioſcoride* lib. VII. c. 12.

d) ἀνθρωπίνῳ] noſter ἀνθρωπείῳ.

e) ἀρχεκάκου] ita cum noſtro pro ἀρχαϊκάκου Coisliniani.

ἐν τῇ ἀποστασίᾳ πώποτε γεγονότων πρὸς πᾶσαν δραματουργίαν δεινότατόν τε καὶ πιθανώτατον· Οὗτος ὁ ἐπάρατος ἄλλα τε καὶ ἔκθεσμα τοὺς ἠπατημένους μυσταγωγῶν καὶ τὴν περὶ αὑτοῦ δόξαν, κατὰ μικρὸν εἰς τὸ ἐξηρημένον τούτοις παρατιθεὶς, καὶ f) καταπιστεύων οὐδὲ παράκλητον οὐδὲ πνεῦμα ἅγιον, ὢ γλώσσης, καὶ ψυχῆς καὶ νοῦ καὶ στομάτων θεομάχων! καλεῖν ἑαυτὸν, κἀκείνους ὀνομάζειν τε καὶ νομίζειν οὐ μὴν οὔτε φρικτὸν ἦγεν, οὔτε ἀθεώτατον· Παρεδίδου δὲ ταῦτα μυστικῶς καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν πρὸς ἀλλήλους, τοὺς ἔξωθεν ἀκροατὰς ἀναξίους εἶναι τελετῆς τοιαύτης καὶ μυστηρίων, ὁ θεομάχος διατιθέμενος· Καὶ οἵγε τρισάθλιοι καὶ τῆς g) αὐ-

runt, ad quodvis technarũ genus paratissimus, & ad persvadendum aptissimus. Hic itaque maledictus homo cum alia multa deceptis sequacibus tradidit, tum, quid circa se ipsum sentiendum esset, paulatim de se sublimi modo proponens, & ad credendum inducens, non dubitavit, nec inhorruit: ò linguam & animam & mentem & ora Dei inimica! & se ipsum & illos vocare Spiritum Sanctum. Hæc porro tradidit impius ille, ut clam & mystice sic loquerētur, & crederent, talium mysteriorum externos auditores indignos esse jactitans. Illi autem miserrimi & ejus mystagogia revera digni tantam sceleris

f) καταπιστεύων noster simpliciter πιστεύων sed prius bonum est.

g) αὐτοῦ] noster habet ἐκείνου, sensu eodem.

τῆς μυσαγωγίας ὡς ἀληθῶς ἄξιος h) τὴν τοιαύτην τῆς ἄγους ὑπερβολὴν οὔτε διέπτυον, οὔτε ἐμυσάττοντο, ἀλλ' ἀπεδέχοντό τε τὴν μηδεμιᾷ ἀθεότητι ὑπερβολὴν λιποῦσαν ἀσέβειαν, καὶ τοῖς παρ' ἑαυτῶν ἐπεκύρουν ψηφίσμασιν· οὕτω τὸ ἄθλιον οἴμοι, ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἐπειδὰν ἀποστῇ τοῦ πλάστου καὶ τῆς ἐκεῖθεν αὐτὸν προνοίας i) ἀποτέμῃ, ὅλως γίνεται θήραμα τοῦ πονηροῦ καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν ὑποβρόχιος φέρεται· Ἔλεγεν δ' οὖν ἑαυτὸν ὁ ἐξάγιστος ἐκεῖνος καὶ λυχνοφανῆ ἀστέρα καὶ πολλὰ ἄλλα σιγᾶσθαι μᾶλλον ἢ θριαμβεύεσθαι k) ἄξια· Ἀλλὰ γὰρ οὗτος ὁ θεοβλαβὴς Σέργιος,

atrocitatem neque reſpuebant, neque deteſtabantur; ſed recipiebant eam, etſi nulla major unquam impietas fuerit, ſuiſque calamis & ſuffragiis illam confirmabant: ſic miſerum illud animal homo, cum a creatore ſuo receſſerit, & ab ejus providentia ſe ſequeſtraverit, ſtatim præda maligni ſpiritus efficitur, in omnemque nequitiam demergitur. Se item nequiſſimus ille ſtellam ſplendidiſſimam dicebat, & multa alia, quæ potius ſilentio tegi, quam publicari debent. Improbus porro ille Sergius, etſi impiiſſimo patre natus eſſet, ut

πατρὸς

h) τοιαύτην] noſter τοσαύτην, forte rectius.

i) ἀποτέμῃ] hoc repoſui ex noſtro pro διατέμῃ. prius enim requirit vox προνοίας in genitivo caſu poſita.

k) ἄξια] ex noſtro, quod dictionis ſeries requirit pro ἄξιον.

πατρὸς γεγονὼς δυσσεβεστάτου, ὥς μοι εἴρηται, οὐκ ἐκ τοῦ φύντος τὰ τῆς ἀποστασίας τελεῖται μυστήρια· ἔτι δὲ τὴν ἡλικίαν νέαν ἄγων l) προσφθείρεται γυναικί τινι πρεσβευούσῃ τε καὶ κηρυττούσῃ τὰ Μανιχαίων ὀλέθρια δόγματα, καὶ συχνὸν χρόνον τελεσθεὶς ὑπ' αὐτῆς καὶ συντελεσθεὶς τὴν ἀσέβειαν γίνεται τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομος· Ἔδει γὰρ ἔδει τοὺς τῆς βδελυρᾶς ταύτης καὶ θεομάχου ἀποστασίας διδασκάλους καὶ κήρυκας, τοὺς μὲν Ἀγαρηνῶν εἶναι γεννήματα, τοὺς δὲ τοῖς τῆς δουλείας κατεστιγμένους ὁρᾶσθαι καὶ ὕβρεσι καὶ παθήμασιν ἄλλους μοιχείας προελθεῖν βλαστήματα, ἑτέρους δὲ παραφροσύνης γυναικείας καὶ ἐμμανοῦς γνώμης μα-

diximus; non a parente mysteriis apostasiæ initiatus est; sed cum adhuc teneræ esset ætatis, a muliere quadam, quæ perniciosa Manichæorum dogmata tuebatur & prædicabat, initiatus, & diuturna mysteriorum tractatione in impietate consummatus, antichristi prodromus efficitur. Par erat enim, parerat detestandæ hujus & Deo inimicæ apostasiæ doctores & præcones alios Agarenorum prolem esse, alios servitutis contumeliosis notis inustos, alios adulteriorum partus, alios muliebris insaniæ & furiosæ doctrinæ discipulos comprobari. Ceterum, ut paucis dicam, Ser-

l) προσφθείρεται] vox in versione omissa infert clandestinam familiaritatem, in qua cum muliere illa versatus sit, fortasse & furtivos amores. Petrus Siculus exprimit per προσομιλεῖ.

θητὰς ἐπιγινώσκεσθαι· Πλὴν ἀλλ' ὅγε Σέργιος, ὡς διὰ βραχέων φάναι, ὧδέ πη τὴν τῆς ἀποστασίας κατήχησιν ἄρχεται παραδέχεσθαι. Ἡ προειρημένη μανιχαία γυνὴ ἡνίκα τὸ πρῶτον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ κατέστη, ἵνα τί φησιν, εἰπέ μοι, τὰ θεῖα οὐκ ἀναγινώσκεις Εὐαγγέλια; Ὁ δὲ, οὔπω γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἐγκάτων βαθύνας ὁ τῆς ἀποστασίας ἰὸς, μὴ ἐξεῖναι φήσας τὴν τῶν λαικῶν πληροῦντι τάξιν m) ἀνέδην οὕτως τὴν τῶν φρικτῶν λογίων ποιεῖσθαι ἀνάγνωσιν, ἀνεῖσθαι γὰρ τοῖς ἱερεῦσιν τὸ ἔργον· Ἀκούει παρὰ τῆς μαινάδος ὡς μάτην αὐτῷ ἡ n) τοσαύτη περὶ ταῦτα τιμᾶται εὐλάβεια· μὴ γὰρ εἶναι προσωποληψί-

gius apostasiæ disciplinam sic accipere incipit. Prædicta Manichæa mulier, ubi primum cum illo colloquia miscuit: Cur, inquit, divina non legis Evangelia? Ille vero, qui nondum apostasiæ virus in præcordiis tam profunde positum habebat, non licere, inquit, ei, qui Laicorum ordinem impleret, sic impudenter tremendorum eloquiorum lectionem aggredi: illud enim Sacerdotum officium esse. Tum a furiosa illa muliere audit, frustra se tantam reverentiam exhibere, nullam enim esse personarum acceptionem apud Deum, qui vellet omnes salvos

αν

m) ἀνέδην] vocem hanc inserui præeunte MS. nostro, quæ ex Græco forte casu excidit in edito, quia interpretatio Latina exprimit per *impudenter*.

n) τοσαύτη] *tanta*; ita lego cum nostro pro τοιαύτη Coisliniani.

αν παρὰ τῷ θεῷ, πάντας γὰρ o) βούλεσθαι αὐτὸν σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν· Ἀλλὰ λέγει διακεῖσθαι εὐλαβῶς ὑμᾶς περὶ τὰ κυριακὰ λόγια, οὐ τιμῆς ἐκείνων ἐστὶ πρόνοια, μηχανὴ δὲ καὶ σόφισμα τῶν λεγομένων ὑμῶν ἱερέων, οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ p) καπηλεύειν ἐθέλοντες, καὶ τῶν ἐν Εὐαγγελίοις μυστηρίων ἀμετόχους εἶναι σπουδάζοντες· Διὰ τοῦτο μὴ q) παραπλησίως ὑμᾶς ἐκείνοις ἀναγινώσκειν ταῦτα ἀπείργουσιν· ἐπεὶ καὶ ὅσα ὑμῖν εἰς r) ἐπήκοον

fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Sed, ait, quod ita reverenter vos habeatis circa dominica eloquia, non ad honorem illorum ita provisum est, sed illud est artificium & techna eorum, qui apud vos Sacerdotes dicuntur, qui verbum Dei adulterare volentes, curantesque, ne mysteriorum, quæ in Evangeliis sunt, participes sitis; ideo vetant, ne perinde atque ipsi vos ea legatis. Siquidem ea, quæ vobis audientibus le-

 ἀνα-

o) βούλεσθαι] recte, pro eo quod noster habet βουλεύεσθαι.

p) καπηλεύειν] respexit procul dubio ad 2. Corinth. II. 17.

q) παραπλησίως] ita scripsi cum nostro pro παραπλησίους.

r) ἐπήκοον] hoc malui, quam ὑπήκοον Coisliniani, quamvis & Petrus Siculus hic habeat εἰς ὑπήκοον ὑμῶν. Τὸ ὑπήκοον enim obedientiam potius & obsequium, quam auditionem infert, de qua tamen hic

ἀναγινώσκουσι περικόπτοντες τοῦ ὅλου σώματος καὶ ἀποσπαράσσοντες, οὕτως ὑμᾶς ἀκροατὰς τῶν λεγομένων παραλαμβάνουσιν· Οὕτως μὲν τὴν πρώτην πεῖραν ἡ μαχλὰς καὶ μαινὰς τῷ πεσεῖν ἑτοίμῳ προσῆκεν ὑπορύττουσά τε τὸν νοῦν τοῦ ἀθλίου, καὶ διαμοχλεύουσα. Ἐφεξῆς δὲ προσηρώτα, τί δὲ βούλεται δηλοῦν τὸ κυριακὸν λόγιον ἐκεῖνο, τὸ λέγον. πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν τῇ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ λέγοντες· κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν· Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν· τίνες s) οὖν εἰσιν οὗτοι πρὸς

gunt, a tota ſerie detruncantes & dilacerantes, ſic vos, auditores, intercipiunt. Ita captioſe illa mænas primum de illo ad lapſum jam prono experimentum accepit, miſeri mentem ſuccutiens ac pelliciens: iterumque interrogabat: Quid ſignificat dictum illud Domini? *Multi dicent in die illa, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus. Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos, diſcedite a me, qui operamini iniquitatem.* Quinam illi ſunt, quibus Dominus ait: *non novi vos.* Hæc ipſâ interrogante, ille, qui ex gregalium numero adhuc

οὓς

potiſſimum agitur. Sic Plato de Legibus lib. II. ἐν ἐπηκόῳ αὐτοῦ i. e. *eo audiente.*

s) οὖν] non habet noſter.

ὗς ὁ Κύριος λέγει, ὐκ οἶδα ὑμᾶς· ἀλλ' ἡ μὲν ταῦτα διηρώτα· ὁ δὲ τῶν ἀγελαίων εἷς ὢν ἔτι καὶ ἀγροίκων καὶ τῶν θείων λογίων παντελῶς ἀμαθὴς ἐξαπορούμενος μὲν ἐσιώπα· ἐζήτει δὴ παρ' αὐτῆς τῆς t) διαπυνθανομένης τὸν νοῦν τῶν ἐπηρωτημένων ἀναμαθεῖν. Η δὲ οὗτο μὲν εὐθὺς οὐκ ἐποίει· Δεινὸν γὰρ γυνὴ θηρεῦσαι δι' ἀναβολῆς τὸν σπουδαζόμενον, εἰς ἐπιθυμίαν δὲ μᾶλλον τὸν ἠπατημένον τῶν ζητουμένων ἐκκαίουσα, καὶ προσαναφλέγουσα, οὗ μὲν ἐγλίχετο τυχεῖν, οὐκ ἐδίδου, προὔτεινε δὲ αὐτῷ ῥητὸν εὐαγγελικὸν ἕτερον, περὶ τίνων εἰπεῖν νομίζει τὸν κύριον, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσα-

erat, homo rudis & divinorum eloquiorum prorſus imperitus, dubius ſilebat, ab illa vero, quæ interrogaverat, quæſtionis ſolutionem requirebat. Illa vero non ſtatim rationem dabat. Callidum enim eſt mulierum genus ad captandum procraſtinatione diſcendi cupidum: utque magis deſiderium ejus, quem decipere volebat, ad quæſitorum notitiam adipiſcendam incenderet, ſolutionem non dabat, ſed aliud proponebat Evangelicum dictum, nempe, de quibusnam putaret dixiſſe Dominum: *Multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Jacob, in regno cælorum: filii autem regni* ac,

t) Διαπυνθανομένη] noſter utitur verbo ſimplici πυνθανομένη.

ακ, καὶ Ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· τίνας δὴ τοὺς υἱοὺς τῆς βασιλείας u) ὑπονοεῖς καὶ πῶς ταύτης ἀπορριπτούμενοι τῷ ἐξωτέρῳ σκότει παραπέμπονται. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα τὸ γυναικόμορφον ἐκεῖνο τῆς ἀπάτης ὄργανον τῷ τελαιθλίῳ προτείνουσα καὶ κατὰ μικρὸν ὑπογοητεύουσα, ἐπείπερ ὅλον αὐτῇ προσκλιθέντα εἶχε καὶ καθάπερ x) διδασκάλῳ προσέχοντα ἴδεν, ὑπολαβοῦσα y) δὲ τῆς βασιλείας ἔφησεν υἱοὶ οἱ ταύτης μὲν ἐκβαλλόμενοι, τῷ σκότει δὲ τῷ ἐξω-

ejicientur in tenebras exteriores. Quos esse putas filios regni, & quomodo ab hoc rejecti in tenebras exteriores abjicientur? Hæc & similia fallaciæ organum, muliebri forma, miserrimo offerens, & eum paulatim præstigiis alliciens, ubi vidit, illum omnino pronum et se tanquam doctorem auscultantem, priora resumens, Regni filii, inquit, qui ab illo ejecti ad tenebras exteriores damnantur, ii sunt, quos & tu, & ii, qui tuæ sectæ sunt, sanctos vocatis & existimatis, qui & dæmonas ejiciunt &

u) ὑπονοεῖς] noster ὑπονοεῖ, quod locum habere prorsus nequit, nisi scripsisse auctorem putes ὑπονοῇ i. e. *quem censeat.*

x) διδασκάλῳ] ita recte Coisliniano pro διδασκαλίῳ seu, ut scribendum erat, διδασκαλείῳ nostri.

y) δὲ] ex nostro, quod ad perficiendam orationis seriem requiri videtur.

ἐξωτέρῳ καταδικαζόμενοι οὗτοί εἰσιν, οὓς σύ τε καὶ οἱ κατά σε ἁγίους καλοῦσι καὶ νομίζουσι, z) οἱ καὶ δαίμονας φυγαδεύουσιν καὶ πάθη θεραπεύουσι οἷς καὶ προσάγειν διεγνώκατε σέβας τὸν μόνον ζῶντα καὶ ἀθάνατον a) καταλιπόντες θεόν· οὗτοι γὰρ οὗτοι καὶ παρὰ τοῦ δικαίου ἐκεῖθεν ἀκούουσι κριτοῦ, ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· Ἐκ ταύτης b) οὖν τῆς πονη-

morbos ſanant quibus cultum exhibere ſoletis, uno vivente & immortali relicto Deo. Hi ſunt, hi, inquam ſunt, qui a juſto illo judice audiunt: *Recedite a me, quia nunquam novi vos.* Ex hoc itaque nequiſſimo & pernicioſo ſemine jam paratum ad Zizaniorum agriculturam ſibi conciliaus, reliqua impietatis germina facile in eo pullulare fecit,

G 5 ρᾶς

z) οἱ καὶ δαίμονας] ita edenda hæc putavi, quæ in Coisliniano miſere corrupta ſunt, qui ſic habet: οἵ καὶ πάθει δαίμονας θεραπεύουσι, καὶ δαίμονας πάθει φυγαδεύουσι. Rectius ex parte noſter, οἱ καὶ δαίμονας θεραπεύουσι, καὶ πάθη φυγαδεύουσι, qui tamen in eo errat librarii lapſu, quod bina illa verba non ſuis locis collocavit, ſed confudit. Scribi enim debebat, ut edidi. Ita res ipſa requirit, & Petrus Siculus confirmat, cujus hæc ſunt verba, οὗτοί εἰσιν οἱ ἅγιοί σου, οἱ τοὺς δαίμονας φυγαδεύοντες, καὶ τὰ πάθη θεραπεύοντες τῶν ἀνθρώπων. Scilicet ludibrio femina habuit conſuetudinem, illa ætate jam receptam, qua invocatis Sanctis dæmones expellebantur.

a) καταλιπόντες] hoc malo præ καταλείποντες, quod eſt in Coisliniano.

b) οὖν] non agnoſcit noſter.

ρᾶς καὶ ὀλεθρίου σπορᾶς τὸν ἕτοιμον εἰς γεωργίαν τῆς ζιζανίων ἑαυτῆς ποιησαμένη τὴν λοιπὴν τῶν ἀσεβημάτων βλάστην εὐχερῶς εἶχεν αὐτόματον ἀναφυομένην, καὶ οὕτω πάσης λύμης καὶ διαφθορᾶς τὴν ἐκείνου ψυχὴν καρποφόρον c) χωρίον ἀνέδειξεν, ὡς καὶ τοὺς ἔμπροσθεν πάντας ἐπ' ἀσεβείᾳ βεβοημένους καὶ μάλιστα ταύτῃ παῖδας νομισθῆναι τῇ ἐκείνου παραμετρουμένους ῥᾳδιουργίᾳ τε καὶ τοῖς ἐπικλόποις ἤθεσι, καὶ τῇ ἄλλῃ τῆς ἀπάτης μηχανουργίᾳ τε καὶ περινοίᾳ, οἱ μὲν γὰρ πρὸ αὐτοῦ εἰ καὶ τῷ βορβόρῳ τῆς ἀκολασίας καὶ τῇ ἄλλῃ τῶν ἔργων ἀρρητουργίᾳ καὶ ταῖς εἰς θεὸν ἀνυπερβλήτοις βλασφημίαις τὸ πρωτεῖον εἶχον,

ejusque animam ut agrum exitii & corruptionis fructibus omnigenis plenum exhibuit; ita ut omnes, qui ante fuerant impietate conſpicui, in hac maxime hæreſi, velut pueri putarentur eſſe comparati cum illius vafritie & captioſis moribus, aliisque ad fallaciam compoſitis machinamentis atque commentis. Nam ejus prædeceſſores, etiam ſi in cœno laſciviæ, nefariis operibus, ingentibusque contra Deum blaſphemiis primas tenuerint; & illi abominandi & exſecrandi apud omnes fere habebantur: nam deteſtandorum facinorum conſpicuitas omnium ipſis odium conciliabat,

c) χωρίον] addidi ex noſtro, quam vocem requirere videtur allegorica loquendi ratio, quæ ſe hic auctori probavit, de germinibus loquens, quibus ager ridere ſolet.

χον, ἀλλ' ἐν βδελυκτοί τε καὶ ἀποτρόπαιοι μικροῦ πᾶσιν ἐνομίζοντο τοῖς ἀνθρώποις τῷ προδήλῳ τοῦ μύσους, ὧν ἐτόλμων πάντας ἔχοντες μισοῦντας. Καὶ d) ὀλίγους ἦν ὁρᾶν, πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπάτην μεταχωροῦντας, e) ἀπερικαλύπτων καὶ χωρὶς τεχνασμάτων τῶν ἀσέμνων ἔργων προκειμένων, καὶ τῆς ἀναίδην ἀποστασίας εἰς προφυλακὴν ἀρκούσης τοῦ μὴ θᾶττον πρὸς αὐτὴν ὑπολισθαίνειν καὶ ἀθρόον θήραμα τοῦ πονηροῦ τ' ἀνθρώπινα γίνεσθαι.

paucosque vidisses illorum fallaciis circumventos, quia aperte & sine ullo artificio res infames ignominiosæque proponebantur, ipsaque defectionis impudentia ad cautelam satis erat, ne quis facile ad eam declinaret, neve homines à maligno caperentur.

XXI. Οὗτος δὲ τὰ τῶν μιασμάτων πρόδηλα περικόπτων καὶ ἃ κατέλιπε τῆς ἀκολασίας ἐπικαλύπτων, τά τε μὴ δ' ἀκοῇ φορητὰ τῶν ἀσεβημάτων ἢ συστέλλων ἢ καταμιγνὺς τοῖς f) ἀνε-

XXI. Hic vero, quæ turpiora erant, resecans, reliqua obtegens, si qua ob impietatem auditu intolerabilia essent, aut comprimens aut cum tolerabilioribus commiscens,

κτοτέ-

d) ὀλίγους] noster ὀλίγοις, mendose.

e) ἀπερικαλύπτων] ita noster melius, quam Coislinianus, qui habet ἀπερικάλυπτων.

f) ἀνεκτοτέροις] optime Coislinianus pro συνεκτοτέροις, quod noster affert.

κλοτέροις καὶ σύμπαν εἰπεῖν g) κωδίῳ προβάτου τὸν λύκον h) ἐναποκρύπτων, πολλοῖς μὲν ἔδοξε διδάσκαλος εὐσεβείας καὶ ὁδηγὸς σωτηρίας, πολλοὺς δ' ἀπροόπτως αὐτῷ καταποθέντας τῷ βαράθρῳ τῆς ἐσχάτης ἀπωλείας κατεκρήμνισε. Καὶ γὰρ οὐδὲ τοῖς πρότερον ἀμελούμενον ὅμως καὶ τοῦτο αὐτῷ σπουδαιότερον μεμηχάνηται· ὥστε μὴ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τοῖς αὐτοῦ μυεῖσθαι προσερχομένοις τὰ i) τελειότερα τῶν ἀσεβημάτων θαῤῥεῖν μηδὲ τῶν μυστηρίων προτιθέναι τὰ ἐξάγιστα, ὧν k) ἐστι

&, ut sammatim dicam, pelle ovis lupum abscondens, multis doctor pietatis & dux salutis esse videbatur; multos ex improviso adortus in extremæ pernicici barathrum præcipitavit. Etenim quod prædecessores sui non neglexerant, id ille majore cum diligentia observavit; nempe ut non ab ipso statim principio iis, qui ad initiationem accederent, sublimiores impietates concrederet, neque horribiliora proponeret my-

τὸ

g) κωδίῳ] ex nostro pro κωδίου, quod operarum vitio ante legebatur.

h) ἐναποκρύπτων] sic iterum noster pro simplici ἀποκρύπτων Coisliniani.

i) τελειότερα] ita lego pro τελεώτερα, pro quo noster habet ταχεώτερα, vocem nihili. Per τέλειος autem alluditur iterum, quod solenne nostro est, ad Gentilium sacra, quibus qui non tam initiati quam imbuti erant, τέλειοι dicebantur.

k) ἐστι] Lectio nostri Codicis proba & genuina pro ἔστη, quod est in Coisliniano.

τὸ κεφάλαιον ἄρνησις παντελὴς θεοῦ, καὶ τοῦ διαβόλου δόξα καὶ κράτος, καὶ δημιουργίας ἰσχὺς, καὶ τιμὴ, καὶ οἰκείωσις. Οὐδὲν οὖν ἐκεῖνος τοιοῦτον κατεπίστευεν τοῖς ἄρτι μυουμένοις. Ἀλλὰ πρῶτα μὲν τοῖς Εὐαγγελικοῖς ἐπειρᾶτο καταῤῥυθμίζειν ῥήμασιν αὐτῶν τὰ ἤθη, καὶ ἃ μηδὲν ἐκέλευσε περὶ δόγματος. Καὶ τούτοις τέως κατακηλεῖν τε καὶ καταγοητεύειν ἐπεχείρει, καὶ χειροήθεις ἀπεργάζεσθαι τοὺς μυσταγωγουμένους. Ἐπειδὰν δ' εὔνους εἶχεν καὶ ὡς διδασκάλῳ καὶ σωτηρίας ἑώρα προσανέχοντας ὁδηγῷ, τότε καὶ τὸν ὅλον τῆς ἀποστασίας ἰὸν χανδὸν αὐτοῖς παρεῖχεν ἐκροφεῖν, καὶ τετελεσμένους ὁμοίως ἐκείνῳ ἀνηγόρευεν τε καὶ ἀνεκήρυττεν τὴν ἀσέβειαν. Τυχικὸν δ' αὑτὸν καὶ οὗτος ὁ τρισαλιτήριος ἐπωνόμαζεν οὐ τὴν κλῆσιν ἐκκλέπτων,

ſteria; quorum caput eſt abnegatio Dei omnimoda, & diaboli gloria ac imperium, vis creandi, honor & famulatus. Nihil itaque ſimile recens initiatis concredebat; ſed primo eorum mores, nec non alia, quæ nihil ad doctrinam ſpectabant, Evangelicis verbis aptare ſtudebat; deinde ipſos pellicere, & præſtigiis ſuis illaqueare initiatosque ad manum & obtemperantes ſibi reddere conabatur. Poſtquam autem eos ſibi benevolos, & tanquam ſalutari duci morigeros eſſe conſpiciebat, tunc totum apoſtaſiæ virus hiantibus ipſis ſorbendum propinabat; atque initiatis eandem quam ipſe tenebat, impietatem tradebat. Tychicum autem ſe ſceleſtiſſimus homo denominabat,

μόνον

μόνον τοῦ μακαρίου Παύλου μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν καὶ ὑπόστασιν εἰς ἑαυτὸν μεταπλάσσων καὶ παραχαράσσων, καὶ ὑποβαλλόμενος· οὐ γὰρ ἄλλον τινὰ, ὦ μωρᾶς γλώσσης, μωροτέρας δ' ἀκοῆς τῶν παραδεχομένων! ἀλλ' ἐκεῖνον εἶναι τὸν Τυχικὸν ἑαυτὸν ἐτερατολόγει, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Ἀποστόλου φερόμενόν τε καὶ l) πολλαχοῦ μνήμης ἐπαινουμένης ἀξιούμενον· Τοῦτο δὲ τὸ κακόπλαστόν τι καὶ ἀναιδὲς καὶ ἠλίθεον καὶ ἄθεον, καὶ m) οὗ μή ἐστι παρ' οὐδεμιᾷ τῶν πώποτε γεγενημένων αἱρέσεων παραπλήσιον· Τοῦτο δὴ n) καταβαλὼν καὶ προθε-

neque solum sibi nomen ex discipulorum numero tribuebat, sed ipsam existentiam usurpabat, & ad se pertinere comminiscebatur. Non enim se alium, ò stultam linguam, stultioresque auditores! esse portentose dicebat, quam ipsum illum Tychicum, qui in epistolis Pauli memoratur, honorabili ejus mentione sæpe facta. Hoc commentum teterrimum, impudens, insanum, impium, cui simile nunquam apud hæreses, quæ ante fuerunt, exstitit, hoc, inquam, ceu fundamen-

με-

l) πολλαχοῦ] Vide Actor. XX. 4. Ephes. VI. 21. Coloss. IV. 7. Tit. III. 12. & 2. Timoth. IV. 12.

m) οὗ μή] hic noster rectissime, pro οὐ μὴ Coisliniani: prius requirit series orationis, οὗ μή ἐστι παραπλήσιον, quod & versio recte indicat.

n) καταβαλὼν] Noster habet καταβάλλων: illud rectius.

μελιώσας ταῖς τῶν ἠπατημένων ψυχαῖς ἐκεῖθεν ἐπῳκοδόμει τὰ ἄλλα· κήρυκά τε γὰρ ἀπεςάλθαι πρὸς αὐτοὺς παρ' αὐτοῦ. καὶ ἃ διαγγέλλει, καὶ λέγει, μὴ τῆς αὐτοῦ σοφίας εἶναι, οὗ δὲ διδάξαντος καὶ ἀπεςαλκότος Παύλου παραγγέλματα· Καὶ ὁ πολλάκις τοῖς o) ἔτι μᾶλλον μυςικωτέροις τὴν ἀσέβειαν πνεῦμα καὶ παράκλητον ὑμνῶν ἑαυτὸν, εἰς τὸν χορὸν τῶν μαθητῶν οὗ θεσπεσίου Παύλου πρὸς τὸ ἄλλο πλῆθος κατέλεγεν ἑαυτὸν, ἑπτακοσίων ἐτῶν ἐγγὺς μεταγενέςερος καὶ Παύλου καὶ Τυχικοῦ γεγονώς. καὶ γὰρ ὁ κατάρατος οὗτος καὶ τερατίας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐγνωρίζετο χρόνοις, κήρυξ τῆς ἀσεβείας p) ὡς οὔπω τις διάπυρος ἕτε-

tum ponens in deceptorum animis, cetera deinceps ædificabat: nam ſe ab Apoſtolo ad ipſos præconem miſſum eſſe dictitabat, & ea, quæ annunciaret ac diceret, non ſuæ ſapientiæ, ſed Pauli docentis & mittentis eſſe præcepta mentiebatur. Ac qui ſæpe perfectioris in impietate initiationis diſcipulis ſe Spiritum & Paracletum eſſe jactitabat; rudiori multitudini ſe inter divini Pauli diſcipulos connumerabat, qui ſeptingentis pene annis poſt Paulum & Tychicum vixit. Etenim maledictus ille & portentoſus homo noſtris pene temporibus cognitus eſt, impietatis præco, quo nullus alter

ρος.

o) ἔτι] noſter ἐπὶ forte recte. Nimis enim πλεονάζειν videtur ἔτι μᾶλλον μυςικωτέρους.

p) ὡς] noſter non agnoſcit, quod tamen recte contextu vindicatur.

ρος· Πολλὰς γὰρ ὁ πλάνος πόλεις περιῆλθεν καὶ χώρας, θηρῶν, ἀπατῶν, q) καὶ παγιδεύων τῆς τῶν ἁπλουστέρων οἴμοι ψυχὰς, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ ψεύδους ὡς ἀληθῶς υἱὸς ἐν μιᾷ τῶν αὐτοῦ φησιν ἐπιστολῶν· ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου ἔδραμον κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον Χριστοῦ τοῖς ἐμοῖς γόνασιν. Εἰ γὰρ ὡς ἐν πᾶσιν οὕτω κἀνταῦθα ἠλαζονεύετο, ἀλλ' οὖν οὐκ ὀλίγον δρόμον ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν πειθομένων ἀπωλείας r) κατεβάλετο. Εγγὺς δὲ καὶ οὗτος τριάκοντα ἔτη ἐπὶ τοῖς τέσσαρσι τῆς ἀσεβείας προέστη, καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς πλάνης διήνυσεν· Εἰρήνη δὲ τηνικαῦτα τὸ φιλόθεον ἐκεῖνο καὶ θεομακάριον γύναιον τῆς βασιλείου ἀρχῆς ἐπεστάτει,

ardentior fuit. Multas enim seductor ille urbes & regiones peragravit, multos captans, decipiens, illaqueans, ò damnum! simpliciorum animas; & ipse mendacii vere filius in aliqua Epistolarum suarum ait: *Ab Oriente & Occidente, ab Aquilone & meridie annucians Evangelium Christi, genuum meorum labore cucurri.* Etiamsi enim hic ut alibi semper jactatione utatur; verum tamen est, eum non modicum cursum in suam sequaciumque suorum perniciem confecisse. Triginta autem & quatuor annis impietati præfuit, & erroris certamen consummavit. Irene porro, religiosa illa & Deo accepta mulier,

ἡνίκα

q) καὶ] ex nostro adjeci.

r) κατεβάλετο] noster κατεβάλετο.

ἡνίκα τῷ φρονήματι τῆς ἀποστασίας ὁ θεομάχος οὗτος καὶ θεοβλαβὴς ἤκμαζεν, ἐξ οὗ χρόνου μέχρι τοῦ παρόντος s) ἡ νῦν ἐπιχωριάζουσα ἀσέβεια τῆς ἐκείνου μὲν ἤρτηται διδασκαλίας. t) Παρευδοκιμεῖ δὲ τὰς u) ἀντιτέχνους, κἂν πρὸς τὸν αὐτὸν αὐτή τε καὶ αἱ παρασπίζουσαι ταύτῃ x) φέρωσιν ὄλεθρον. Ἐπὶ τοσοῦτον δ' αὐτὸν οἱ τά-

imperium moderabatur, quo tempore Dei hostis & impius ille apostasiæ doctrina florebat, ex quo usque ad præsens tempus, quæ nunc in nostris regionibus grassatur, impietas, ab ejus doctrina profluxit. Fama autem ceteris ipsius æmulis impietatibus præstat, licet & hæc & illæ ipsi succenturiatæ in

H λα-

s) ἡ νῦν] noster recte habet pro ἡμῶν. Innuere enim vult noster, eam, quæ cum maxime obtineat, impiam doctrinam illius hominis esse foetum.

t) παρευδοκιμεῖ] hoc malo cum nostro & Colbertino pro παρευδοκιμεῖται, quod exhibet Coislinianus. Sic Aristophanes in Equitibus: παρευδοκιμεῖ τὰν ἀκρίβειαν τῶν ἔργων ἡ τῆς ὑποθέσεως καινοτομία.

u) ἀντιτέχνους] *æmulis* verti pro *oppositis*: ἀντίτεχνος enim vi vocis & usu eum notat, qui eandem cum altero artem facit, sed ita, ut alterum in studio vincere conetur. Res tralatitia est & pervulgata. Confirmat notionem hanc sequens παρασπίζουσαι i. e. *succenturiata*. Id scilicet sibi vult Photius, alios eo tempore similibus sententiis addictos, & principatum affectantes in secundis substitisse.

x) φέρωσιν] ita scripsi pro φέρουσιν, adstipulante nostro.

λανες τῶν μαθηλευθέντων θειάζουσιν, ὥστε ἄλλα τε ἄτοπα περὶ αὐτοῦ καὶ ἀκοῇ ἀνύποιστα φθέγγονται, καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὰς ἰδίας προσευχὰς, μᾶλλον δὲ ὑλακὰς, ἀποσφραγίζουσιν, ἡ εὐχὴ λέγοντες y) τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐλεήσει ἡμᾶς. Ἐκάλει δ' οὗτος ὁ σκολιὸς ὄφις ἑαυτὸν καὶ θυρωρὸν καὶ ποιμένα καὶ ὁδηγόν· Γράφει γὰρ τοῖς ἐν Κολωνίᾳ· Τὸ δόκιμον ὑμῶν τῆς πίστεως προεγνωκότας ὑπόμνησιν πρὸς ὑμᾶς ποιούμεθα, ὅτι ὥσπερ αἱ παρελθοῦσαι ἐκκλησίαι ποιμένας καὶ διδασκάλους ἐδέξαντο· λέγει δὲ Κωνσταντῖνον, καὶ τοὺς ἄλλους, οὓς ὁ λόγος ἀνωτέρω ἠριθμήσατο· οὕτως καὶ ὑμεῖς λαμπάδα φαεινὴν καὶ λύχνον φαίνοντα καὶ ὁδηγὸν σωτηρίας ἐδέξασθε κατὰ τὸ γε-

eandem perniciem deducant. Tantum autem ipsi honoris exhibent ejus miseri discipuli, ut tum alia absurda, quæ ne auditu quidem tolerari possunt, de ipso narrent, tum etiam in nomine ejus orationes, seu potius latratus suos obsignent. *Oratio*, inquiunt, *Spiritus Sancti miserebitur nostri.* Porro ille tortuosus serpens se ipsum ostiarium, pastorem, & ducem vocabat. Scribit enim Coloniensibus: *Probationem fidei vestræ præscientes, vos commonefacimus, quod, sicut Ecclesiæ, quæ ante fuerunt, pastores & doctores susceperunt*, dicit autem Constantinum & alios, qui supra numerati sunt; *Sic & vos lampadem lucidam & lu-*

γραμ-

y) αὐτοῦ ἁγίου πνεύματος] cum scilicet appellantes, Tychicum volebant, qui se ipsum Spiritum & Paracletum discipulis suis jactabat, quod noster paulo ante monuit.

γεγραμμένον· ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. Καὶ μετ' ὀλίγα· μηδεὶς ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον, ταύτας δὲ τὰς ἐπαγγελίας ἔχοντες παρὰ θεοῦ θαρσεῖτε. ἡμεῖς γὰρ πεπεισμένοι ὄντες ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐγράψαμεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θυρωρὸς καὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ ὁδηγὸς τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ λύχνος τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ, ἐγώ εἰμι καὶ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Οὗτος οὖν, ὦ τί ἄν τις αὐτὸν εἰπὼν ἀξίως εἴποι; ἀλλ' οὖν ὁ κάκιστος καὶ ἀθεότητος ἀνθρώπων ὑπεράνω φέρων ἑαυτὸν καὶ ὑψῶν, z) ἀξίαν μὲν, ὡς ὕστερον δηλωθήσεται, πτῶσιν κατηνέχθη· γράφει δ'

cernam splendentem suscepistis: secundum id, quod scriptum est: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit. Et paucis interpositis: *Nemo vos decipiat ullo modo. Has autem promissiones habentes a Deo, confidite. Nos enim persuasi in cordibus nostris scripsimus vobis, quod ostiarius & pastor bonus, & dux corporis Christi, & lucerna domus Dei ego sim, & vobiscum sim omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Hic igitur, ò quid illo dignum dixeris! attamen mortalium nequissimus & impiissimus, qui sese supra modum jactabat & extollebat, in promeritam, ut narrabitur, ruinam dejectus est. Hic, inquam,

z) ἀξίαν μεν] ita recte Coislinianus, noster mendose ἄξια ὑμῖν, sensu nullo: prior lectio commode refertur ad sequentem vocem πτῶσιν.

ἐν καὶ πρὸς Λέοντά τινα a) Μοντανόν· σὺ δὲ τήρησον σεαυτὸν ἔνδος τὸ τέμνειν τὴν ἀκλινῆ πίστιν· o) τίνα γὰρ κατηγορίαν ἔχεις καθ' ἡμῶν; μή τινα ἐπλεονέκτησα, ἢ ὑψηλοφρόνησα; οὐ p) δύνασαι εἰπεῖν. Εἰ δὲ καὶ εἴπῃς, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο μισῆσαί σε· ἀλλὰ q) παρακαλέσαι ὡς ἐδέξω Ἀποστόλους, καὶ Προφήτας, οἵτινές εἰσι τέσσαρες, δέξαι καὶ ποιμένας καὶ διδασκάλους, ἵνα μὴ θηριάλωτος γένῃ. Οὕτως μυρίαις ἑαυτὸν μετέπλαττεν μορφαῖς

ad Leonem quendam Montanum ſcribens. *Tu autem*, ait, *cave tibi, ne fidem dividas indeclinabilem: quam enim accuſationem habes adverſum nos? Num aliquem circumveni, aut ſuperbe egi? Non potes dicere: & ſi dicas, teſtimonium tuum verum non eſt. Mihi vero abſit, ut te odio habeam: ſed ſolum te oro, quemadmodum Apoſtolos & Prophetas ſuſcepiſti, qui quatuor numero ſunt, ita paſtores & magiſtros ſuſcipias, ne ferarum præda fias.* Ita ſe in ſexcentas formas converte-

ἰς

a) Μοντάνον] vertere malui *Montanum*, ut nomen hominis ſit, non ſectæ *Montaniſtarum*: ſic enim vocandus videbatur Μοντανιστής.

o) τίνα] hoc repoſui ex noſtro, pro τὴν Coisliniani. Adſtipulatur Petrus Siculus p. 66. qui Tychici hanc ſcriptionem iisdem verbis recitat.

p) δύνασαι] recte Coislinianus: mendoſe noſter οὐ δύναμαι: neque enim de ſe loquitur Tychicus, ſed alterum alloquitur, quod ſequens: εἰ δὲ καὶ εἴπῃς, evincit.

q) παρακαλέσαι] ita recte Coislinianus, pro quo noſter παρακαλεῦσαι.

πρὸς τὰ διάφορα τῶν ἀπατωμένων ἁρμοζόμενος ἤθη. Καὶ νῦν μὲν γίγας, νῦν δὲ Πίθηκος, νῦν δὲ Λέων, νῦν δ' ἀλώπηξ, νῦν δ' ἄλλό τι καὶ ἄλλό τι καὶ ἄλλο τυπούμενός τε καὶ διαπλαττόμενος. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν λέγει· r) ἡ πρώτη πορνεία, ἣν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ περικείμεθα, εὐεργεσία ἐστὶν· ἡ δὲ δευτέρα μείζων ἐστὶ, περὶ ἧς λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος, ὁ s) πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. Πορνείαν δὲ ταύτη λέγων ὁ ἐξάγιστος τὴν ἐκ τῶν αὐτοῦ βδελυρῶν δογμάτων ἀναχώρησιν, ἐκάλει δὲ σῶμα Χριστοῦ ἑαυτόν. Διὰ τοῦτο τοὺς ἀποφοιτῶντας αὐτοῦ τε καὶ τῶν θεοστυγῶν αὐτοῦ ἐντολῶν τῷ τῆς πορνείας ἁλῶναι διελοιδορεῖτο πάθει. Πολλὰ δὲ καὶ ἀλ-

bat, ut ad diverſos eorum, qui decipiebantur, mores ſe accommodaret, modo gigas, modo ſimia, nunc leo, nunc vulpes, modo illum, modo alium morem ſimulans, & præferens. Alibi vero iterum dicit: *Prima fornicatio, qua ex Adamo circumdamur, beneficium eſt; ſecunda autem major, de qua dicit Apoſtolus: qui fornicatur, in proprium corpus peccat.* Fornicationem autem cum hic memorat ſceleratiſſimus homo, ſeceſſum ab abominandis ejus dogmatibus ita vocat, corpusque Chriſti ſe ipſum dicit. Quamobrem eos qui a ſe & a Deo peroſis ſuis præceptis abſcedebant, ut

H 3 ἀλ-

r) ἡ πρώτη] recte: noſter corrupte ἦν, quod forte ex proxime ſequenti formatum eſt.

s) πορνεύων] ita legitur 1. Cor. VI. c. 18. & apud *Petrum Siculum*: at noſter habet πορνεύσας.

ἄλλα τῆς αὐτῆς ἐχόμενα θεοβλαβείας καὶ τερατολογίας ἐν πολλοῖς αὐτοῦ τῶν μιαρῶν γραμμάτων ἐστὶν t) ἐνιδεῖν, ἃ δευτέρου ἂν εἴη λόγου καὶ ἰδιάζοντος καθεξῆς διελθεῖν καὶ στηλιτεῦσαι, καὶ εἴτι ἄλλο τούτοις συνήρτηταί τε καὶ συνδιαπλέκεται. Καὶ γὰρ καὶ ἅπερ εἴρηται πρὸς ἔνδειξιν μόνον ἐρρέθη τῆς πολυπλόκου ταύτης καὶ πολυμηχάνου θεομαχίας.

fornicationis nomine reos insectabatur. Multa quoque alia perinde impia & monstri similia in fœdissimis ejus scriptis videre est, quæ in secuudo, & ad hanc rem *destinato libro* persequi operæ pretium erit, nec non si qua alia, ab his pendeant, vel cum his complicentur. Nam quæ supra diximus, ad specimen solum multiplicis hujus & callidissimæ impietatis dicta sunt.

XXII. Μηδεὶς δὲ οἰέσθω ῥίζης ἑτέρας βλάστημα εἶναι, παρ' ἣν ἐρρίζωσεν ὁ θεομάχος Μάνης τὴν παραφυάδα ταύτην τῶν δυσσεβῶν Σεργίου δογμάτων. μία μὲν γάρ ἐστι καὶ ἡ αὐτὴ καὶ τὸν αὐτὸν ψυχόλεθρον καρπὸν φέρει. Ηνίκα δὲ Σέργιος τοῦ διδασκαλικοῦ τῆς ἀποστασίας ἐπέβη

XXII. Ceterum nemo putet, hunc impurissimum surculum ab alia, quam Manetis, radice prodire, una quippe eademqne radix est, quæ eundem animæ perniciosum fructum profert. Quando autem *Sergius* doctrinalem apostasiæ thronum conscendit,

θρόνου

t) ἐνιδεῖν] noster simpliciter ἰδεῖν.

θρόνου, θέλων πολλοὺς u) ἀποπλανῆσαι τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, σχίζεται μὲν προφανῶς, μέχρι τότε καιροῦ συναγελαζομένων ἀλλήλοις, τοῦ ῥυπαροῦ Βαάνους. Αναδέχεται δὲ κατ' ἐνώπιον τῶν μαθητῶν καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ φιλονεικίαν, καὶ μάχην, καὶ ἡ στάσις αὐτοῦ δραματουργεῖται δημοσίῳ θεάτρῳ, δι' ἧς ἐτέχναζεν δελεάζειν, καὶ τῆς οἰκείας πλάνης ἕλκειν ὀπίσω ἄλλους τε ὅσους ἐδύνατο καὶ οἵτινες ἠταιρίζοντο τὸν Βαάνην. Ην δὲ αὐτῷ καὶ σκηνὴ ἀρετῶν προβεβλημένη, μέγα δέλεαρ τῶν προσιόντων, καὶ x) ταπεινὸν ἦθος καὶ δεξιώσεως κατεσχηματισμένος

cum multos ab Ecclesia Catholica in errorem abducere vellet, aperte scinditur ab impuro Baane, quia hactenus conventus cælebrabat: & in conspectu discipulorum adversus illum certamen init, contentioque ejus in publico theatro repræsentatur, qua re id moliebatur, ut multos inescaret, & ad errorem suum pertraheret, quotquot videlicet potuisset ex iis, qui Baanis sodales erant. Ipsi autem virtutum species & scena proposita erat, magna decipula iis, qui accederent; tum modestia inerat, atque ementita benignitatis &

u) ἀποπλανῆσαι] ita scripsi ex Colbertino: pro quo Coislinianus habet ἀποπλανεῖσθαι, inconvenienter legibus Grammaticis, noster autem ἀποπλανᾶσθαι, melius quidem eo, sed non satis recte: sermo enim nostro est de Tychici studio avertendi alios a veritate. Siculus expressit per ἀποσπᾶσαι.

x) ταπεινὸν] noster ταπεινῶν ἦθος, eodem sensu.

τρόπος καὶ ἡμερότης οὐ τοὺς οἰκείους ὑποσυναίνουσα μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τραχύτερον διακειμένους ὑπολεαίνουσά τε καὶ συλαγωγοῦσα. Ἀλλὰ γὰρ τὸ μὲν ῥυπαρὸν τῶν μιαρῶν πράξεων τοῦ ἀντιστασιώτου Βαάνους στηλιτεύειν τε καὶ ἀποπέμπεσθαι, μάλιστά y) γε κατὰ τὸ ἐμφανὲς μελέτην εἶχεν· πρὸς δὲ τὰ δυσσεβῆ τῶν δογμάτων z) κατ' οὐδὲν ἀντιπίπτων οὐδὲ διαφερόμενος ὤφθη. ὁ μὲν οὖν Βαάνης ἀσυνηγόρητον ἔχων τὴν τῶν ἐκθέσμων ἔργων ἐπίδειξιν ἐπὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ μόνον κατέφευγεν, καὶ διὰ τῆς τῶν προσώπων ποιότητος, ὡς ἐνόμιζε, τὸ κίβδηλον αὐτοῦ καὶ κατεστυγημένον τοῦ φρονήματος συνεκρότει τε καὶ ἀπεσέμνυνε, μαθητὴν ἑαυτὸν τοῦ Ἐπαφροδίτου εἶ-

mansuetudinis species, quæ non suos modo domesticos commoveret, sed etiam eos, qui asperiori essent affectu, deliniret & raperet. Contra vero fœditatem gestorum adversarii ipsius Baanis palam facere & traducere, maxime vero publicis in locis, toto studio curabat. Quod ad impia vero dogmata spectabat, nihil ab eo differre videbatur. Baanes porro cum facinorum declarationem nulla posset ratione excusare, ad prædecessores tantum suos confugiebat, & ex conditione personarum turpitudinem suam, ut putabat, nec non, quod in sententia sua odiosum erat, defendebat & cohonestabat. Se esse discipu-

ναι

y) μάλιστά γε] noster μάλιστα δέ γε.
z) κατ' οὐδὲν] noster mendose πρὸς οὐδέν.

ναι μεγαλαυχῶν, καὶ τὴν ἐκείνου τιμῶντα παράδοσιν, πρὸς τὰς ἀποτροπαίους τῶν πράξεων καὶ βδελυρὰς οὐδένα δισταγμὸν ἢ ἐρύθημα φέρειν, ὡς οὐ χρὴ a) πράττεσθαι. νεοφανῆ δὲ Σέργιον ἐλοιδορεῖτο, καὶ μηδένα τῶν ἐπισήμων διδασκάλων μήτε ἰδεῖν, μήτε b) ἀκροατὴν χρηματίσαι, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν ἐκεῖθεν σπάσαντα φωτὸς ἐν πλάνῃ καὶ ἀπάτῃ διαπορεύεσθαι. Ο μὲν οὖν ἐξάγιστος Βαάνης τούτοις τε τὸν ὁμότεχνον καὶ ἀντιστασιώτην ἔβαλεν καὶ ἑαυτὸν ἐμαγάλυνεν. Τὸ δὲ ποικίλον θηρίον ὁ Σέργιος, τὸ μὴ βεβυθέσθαι περιφανῶς οὕτως τῶν πράξεων τῷ βορβόρῳ, μὴ δ' οὕτως ἀπόζειν ὥσπερ ὁ Βαά-

lum Epaphroditi gloriabatur, utpote qui ejus traditionem veneraretur, circa illa abominanda gesta nihil dubitationis vel pudoris habere dicebat, ac si non facienda essent. Sergium vero quasi novitium conviciis insectabatur, qui nullum ex insignibus magistris vel vidisset, vel audisset: ideoque cum nihil inde lucis matuatus esset, in errore & fallacia incederet. Scelestissimus itaque Baanes his æmulum & adversarium suum impetebat, seseque jactabat. Versipellis autem illa fera Sergius, qui non aperte in luto scelerum volutaretur, ne-

a) πράττεσθαι] recte, pro eo quod noster habet πραττεύεσθαι.

b) ἀκροατὴν] optime: noster mendose ἀκροατάς. De uno enim Sergio sermo hic est, tanquam qui multos ex præstantionibus doctoribus audiverit.

Βαάνης τὴν ἀκαθαρσίαν, ἀλλὰ πολλοῖς ταύτην καὶ ῥημάτων καὶ φασμάτων περικαλύμμασι περιστέλλειν ἔλαβεν ἰσχὺν εἰς δύο τὴν ἀποστασίαν c) σχῖσαι, καὶ τοὺς μὲν ὅσοι τῆς μερίδος ὤφθησαν τοῦ Βαάνους, αὐτὸς διαπτύων Βαανίτας ἐκάλει. ἐκεῖνος δ' ἀμειβόμενος τὴν ὕβριν, ἀποτροπαίους τε οὓς ἡ μοῖρα εἶχε τοῦ Σεργίου ἐποιεῖτο, καὶ Σεργιώτας ὠνόμαζεν ὁμοίως. Καὶ ἦν μὲν αὐτοῖς ἡ ἔρις καὶ στάσις καθ' ἡμέραν αὐξομένη τε καὶ κραταιουμένη, καὶ τὰς μιαρὰς μερίδας εἰς ἄσπονδον ἔχθραν καθεστῶσα.

que pravum impuritatis odorem præferret, ut Baanes, ſed illam multis & verborum & fictionum involucris obtegeret, ita invaluit, ut apoſtaſiam in duas partes ſcinderet, & quotquot in Baanis factione manebant, reſpuens Baanitas appellaret. Ille vero ut ipſi contumeliæ vicem redderet, eos, qui ex parte Sergii ſtabant, averſatus, Sergiotas ſimiliter denominavit, quotidie vero contentio & diſſidium inter eos augebatur & invaleſcebat, indeque odium inter deteſtandas illas factiones irreconciliabile factum eſt.

XXIII. Χρόνῳ δὲ ὕστερον θανάτῳ τὸν βίον καταστρέψαντος Σεργίου, ἐπὶ τοιοῦτον οἱ τούτου μαθηταὶ εἰς τὴν πρὸς τοὺς

XXIII. Inſequenti vero tempore vita functo Sergio in tantam diſcipuli ejus contra Baanitas contentio-

Βαα-

c) σχῖσαι] recte pro σχίσθαι, quod in noſtro legitur;

Βαανίτας ἀνερράγησαν μάχην, ὡς οὐκ ἔτι λόγοις καὶ λοιδορίαις ἀλλὰ καὶ χερσὶ καὶ ξίφεσι κρίνεσθαι τὴν ἔριν, καὶ πολὺν φόνον τῶν Βαανίτων ῥυῆναι. Ἐπεκράτει γὰρ ἡ μερὶς Σεργίου τῷ τε πλήθει, καὶ ὅτι τῆς ἐν αὐτοῖς ὁπλιτικῆς δυνάμεως ὁ ἄρχων τῇ δόξῃ προσαπέκλινε Σεργίου· καὶ ἂν εἰς τέλος, ὥσπερ ἦν ἄξιον, οἱ Βαανῖται ὑπὸ τῶν ὁμοδόξων καὶ ὁμοφύλων χειρῶν ὠλοθρεύθησαν, εἰ μή τις Θεόδοτος ὄνομα, δυσσεβὴς εἰ καί τις ἄλλος τὴν θρησκείαν, συνέκδημος Σεργίου λεγόμενος τὸν φόνον ὀξέως ῥέοντα ἀνέσχε τε καὶ ἀνέκοψεν, ἄλλοις τε πολλοῖς αἱμυλίοις λόγοις καὶ τὸ κοινῇ συνοῖσον εἰσηγούμενος, φάμενός τε καὶ διατεινόμενος, καὶ πολλοῖς κατασκευάζων ἔργοις καὶ λόγοις τὸ προτεινόμενον, ὡς ἑκατέρα μερὶς τῆς αὐτῆς εἰσι βλα-

nem eruperunt, ut non ultra verbis & contumeliis, ſed manibus & gladiis, decerneretur, & magna cædes fieret Baaniſtarum. Prævalebat enim Sergii factio tum multitudine, tum, quia militum, qui apud illos erat, præfectus, Sergio aſſentiebat, ac Baanitæ a contribulibus & conſectaneis interneciane deleti fuiſſent, niſi quidam, nomine Theodotus, cultu impius, ſi quis alius Sergii comperegrinus, graſſantem cædem compeſcuiſſet, & ſedaſſet, tum blanditiæ plenis verbis uſus, tum etiam communi rei conferre dictitans, atque multis geſtis verbisque probans, utramque factionem ejusdem eſſe originis, iisdemque conſuetudinibus accreviſſe, communem habuiſſe vi-

στήματα σπορᾶς καὶ τοῖς αὐτοῖς ἔθεσι συνηυξήθησαν καὶ d) κοινὴν τὴν δίαιταν εἶχον, καὶ ὁμονοίᾳ περιετειχίζοντο· οὐδὲν μέγα περὶ τῶν ἀμφιβαλλομένων στασιάζοντες, καὶ οὕτω ἐκράτει χρόνοις πολλοῖς μέχρι τῆς τοῦ διδασκάλου Σεργίου ἀναδείξεως· καὶ ὡς οὐ χρὴ οὐ μὴν οὖν τὴν ἐν τοσούτοις χρόνοις σύμπνοιάν τε καὶ συνάφειαν εἰς αἵματα καὶ σφαγὰς διαλῦσαι, οὐδὲ τοὺς εἰς αὐτὰ e) τὰ καίρια καὶ νῦν f) συνημμένους τε καὶ ὁμοφρονοῦντας διά τινας g) προσφάτως ἀ-

ctum, concordia sibi securitatem parasse, cum in dubiis circa doctrinam nihil magni momenti esset; annisque multis ita perseverasse usque ad Sergii magistri inaugurationem: non oportere tot annorum consensum & societatem in sanguinem & cædes desinere, neque par esse, eos, qui in rebus præcipuis etiamnunc conjuncti & ejusdem opinionis essent, ob quasdam recentes controversias ultro citroq; su-

νηρ-

d) κοινὴν] ita restitui ex nostro, pro κοινῇ, quod habebat Coislinianus.

e) καίρια] i. e. *præcipua, palmaria.* Sic Rhetoribus καίρια vocantur ea argumenta, quæ rem conficiunt. Vide *Longinum* περὶ ὕψους sect. X. 1. Confer. *Claud. Salmasium* ad Simplicium p. 4.

f) συνημμένους] optime pro συνηγμένους, quod noster legebat. Prius proprie conjunctos animo, posterius loco junctos denotat.

g) προσφάτως] recte Coislinianus: noster προσφάτους, eodem quidem sensu, sed minus eleganter, cum adverbium hic magis quadret, quam participium.

ναῤῥιπισθείσας διαφορὰς h) ὡς ἑτεροπίστους παντελῶς καὶ ἀθέους εἰς τὸν διὰ ξίφους i) ὄλεθρον ἀφειδῶς παραπέμπειν. Ἀλλ' ὁ μὲν τοιούτοις τισὶ ῥήμασι τὴν κατ' ἀλλήλων, ὡς εἴθε μὴ ὤφελεν, οὐ γὰρ ἂν ὁ ψυχόλεθρος πλείους ἐπενεμήθη ψυχὰς, ἔστησε φόνον.

XXVI. Μιχαὴλ k) μέντοιγε τοῦ βασιλέως, τὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα διέποντος, ὃς ἐκ τῆς βασιλείου στολῆς εἰς τὸ τῶν μονάχων ἠμείφθη σχῆμα, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος Λέοντος οὐκ ἐν τῷ ῥαθύμῳ· τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἔρευναν τῆς ἀποστασίας τιθεμένων, ἀλλὰ καὶ σπουδὴν τὴν πρέπουσαν ἀναδεξαμένων, στέλλονταί τινες

bortas, quasi omnino heterodoxos & impios gladio & exitio tradi. Talibus ille dictis mutuam cædem compescuerat, quod utinam factum non fuisset: lues enim illa tot animarum pernicem non parasset.

XXIV. *Michael* vero, qui Imperatoriam vestem in Monachalem commutavit, & ejus successor Leo, de hujusmodi apostasia perquisitionem fieri non indiligenter curarunt, sed qua par erat sollicitudine per omnes Imperii Romani fines viros dignitate præstantes miserunt, ut, quandoquidem ab Episcopis

τῶν

h) ὡς] recte, pro quo mendose in nostro εἰς.
i) ὄλεθρον] noster θάνατον legit eodem sensu.
k) Μιχαὴλ] Curopalates scilicet, cognomine Rhancabe, de quo ejusque successore Leone legatur *Cedrenus* p. 396. sq.

τῶν οὐκ ἀσήμων ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ρωμαϊκὴν ἀρχὴν, τοὺς, εἴτινες ἂν φωραθεῖεν τῆς τοιαύτης κάτοχοι θεομαχίας, ἐπείπερ πολλάκις αὐτοὺς αἱ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων νουθεσίαι καὶ παραινέσεις οὐδὲν οὔτε ὤνησαν, οὔτε 1) μεταβάλλειν ἔπεισαν τὴν ἀσέβειαν, τούτους οὕτως ἀμεταθέτως ἔχοντας ὡς κοινὴν λύμην καὶ φθορὰν τοῦ γένους πρὸς τὸν διὰ ξίφους θάνατον ὑπάγειν. ἧκεν οὖν τὰ προστάγματα καὶ εἰς τὴν καλουμένην χώραν τῶν Αρμενιακῶν. Θωμᾶς δὲ ἦν τηνικαῦτα Νεοκαισαρείας ἐπίσκοπος καί τις ἕτερος Παρακονδάκης ἐπώνυμος ἐξάρχων κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ὅσοι τῆς κατὰ τὸν βίον σεμνότητος εἴχοντο, καὶ τῆς ὑψηλοτέρας πολιτείας ἐποιοῦντο ἐπάγγελμα συντηρεῖν τὰ δέσμια. Τούτων τοίνυν τῶν

& Sacerdotibus frequenter moniti impii illi nec obtemperaverant, nec resipuerant, si quos deprehenderent tali impietati obnoxios, qui ad meliorem se frugem recipere nollent, quasi communem pestem & generis humani perniciem gladio plecterent. Hæc itaque jussa venerunt in regionem Armeniacorum dictam. *Thomas* vero tunc Neocæsareæ Episcopus erat; aderat & alius quidam nomine *Paracondaces*, qui tunc temporis eminebat inter eos, qui, honestate morum præditi, sublimiorem vitæ rationem profitebantur. Ambo igitur imperatorio decreto cum aliis quibusdam eruditis Viris consultare jussi, apostatas a politica

av-

1) μεταβάλλειν] noster μεταβαλεῖν.

ἀνδρῶν ἑκάτεροι ἅμα συνεδριάζειν μετὰ καὶ ἑτέρων τινῶν λογίων βασιλικὸν δεξάμενοι θέσπισμα, οὓς ἂν τῶν ἀποστατῶν ἡ πολιτικὴ χεὶρ εὑρηκέντε καὶ συνελάμβανεν, καὶ πρὸς αὐτοὺς διεπέμπετο, ἐξήταζόν τε καὶ ἐλογοθέτουν λεπτομερέστερον, καὶ τοὺς ὑπαιτίους τῶν ἀναιτίων φυλοκρινοῦντες τοὺς μὲν ἀπέλυον, ἔστι δ' οὓς καὶ ἐπιτιμίοις ἐκκλησιαστικοῖς καθυπέβαλλον, τοὺς δὲ παντελῶς ἀνιάτους οἱ πολιτικοὶ νόμοι, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀρχόντων παρελάμβανεν τὸ m) δικαιωτήριον. οὕτω δὴ τῆς ἐρεύνης τε καὶ κρίσεως καὶ τῆς n) λογοθεσίας, καὶ τῆς πράξεως προϊούσης, μερίζονται τῶν εἰρημένων κρι-

manu ad hoc deputata deprehenſos & oblatos examinabant, & minutatim interrogabant, ſonteſque ab inſontibus ſequeſtrantes, alios quidem abſolvebant, non nullos Eccleſiaſticis pœnis ſubjiciebāt; penitus inſanabiles politicis legibus & magiſtratuum tribunali tradebant. Dum examen, judicium, interrogatio & acta ſic procederent, Cynochoritæ, ut vocábant, & ii, qui dicebantur Aſtati: erant autem ſelecta pars diſcipulorum Sergii; prædictorum Judicum cædem patrandam inter ſe dividunt. Aſtati igitur, nulla petita ope, me-

τῶν

m) δικαιωτήριον] optime: noſter δικαιότερον, non ſine mendo.

n) λογοθεσίας] medii ævi vox, ſicut & proxime antecedens λογοθετέω vide *du Freſne* in Gloſſario Græc. p. 821.

τῶν τὴν σφαγὴν οἵτε λεγόμενοι o) Κυνοχωρῖται, καὶ οὓς ἐπωνόμαζον Ἀστάτους. Ἦσαν δὲ οὗτοι τῶν τοῦ Σεργίου μαθητῶν οἱ λογάδες. οἱ μὲν οὖν Ἀστάτοι μηδενὸς ἑτέρου δεηθέντες αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς δόλῳ καὶ προδοσίᾳ κατασφάζουσιν τὸν εἰρημένον ἔξαρχον. τοῖς δὲ Κυνοχωρίταις ἐπείπερ ἐνέδει στρατηγὸς τοῦ μιάσματος, εἷς τῶν εἰρημένων Ἀστάτων ἐφίστατο, καὶ κατασφάζουσι καὶ αὐτοὶ τὸν Ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ Θωμᾶν. Ἀναίδην δὲ τούτων οὕτω παρανομηθέντων, ὡς ἔφην, ἑκατέρας μιαιφονίας ἀρχιτέκτονες, φεύγουσι μὲν σὺν τοῖς ἑπομένοις p) σπουδῇ ἀπὸ πάσης γῆς, ἣν ὁ Χριστιανῶν ἐ-

moratum Præfectum dolo & proditione confodiunt, Cynochoritæ vero cum duce ad exſecrandum facinus egerent, aſſumto ex Aſtatis uno, Epiſcopum Thomam a Deo conſtitutum obtruncant. His audacter geſtis, Aſtati, qui, ut ſupra dixi, utriusque parricidii auctores erant, cum ſequacium turma feſtinantes fugiunt ab univerſis regionibus, quæ Chriſtiana lege utebantur, & Melitinam ſecundæ Armeniæ urbem, ſe conferunt, quam tunc Chriſti oſores Saraceni incolebant, quibus Ameras, nomine Monochera-

κόσ-

o) κυνοχωρῖται] de his vide *Cedrenum* p. 433.

p) σπουδῇ] ita noſter diſerte, & procul dubio recte: ſenſus enim optime reſpondet. Cl. *Montfauconius* ex Coisliniano habet σπουδῆς addito aſteriſco, quaſi aliquid (ni conjectura me fallit) deeſſet. Sed omnia ſibi conſtant, & gignendi caſus natus eſt ex ſequentibus vocibus πάσης γῆς.

κόσμει θεσμὸς, παρα-
γίνονται δὲ ἐν Μελιτινῇ
πόλει τῆς δευτέρας Ἀρμε-
νίας, πολιτείαν οὖσαν τό-
πε τῶν μισοχρίστων Σα-
ρακηνῶν, ἧς καὶ q) Ἀμη-
ρᾶς ἦρχεν, ὃν ἐπεκάλουν
r) Μονοχεράρην καὶ οὗτος
ὁ μισόχριστος τοὺς μι-
σοχρίστους φυγάδας τάτε
ἄλλα φιλοφρονησάμενος
δεξιῶς καὶ παντὸς ἐλευ-
θερώσας ἀνθρωπίνου δέ-
ους, τὸ s) Ἀργαοῦν, πολί-
χνιον οὕτω καλούμενον ἐπι-
χωρίῳ γλώττῃ, οἰκεῖν ἐπι-
τρέπει· ἀθροίσματος δὲ
ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ τῶν
τὴν ἀποστασίαν φρονούντων
συνερρυηκότος, ὡς καὶ
εἰς λῃστρικὴν ἐξαρκεῖν ἐπι-
δρομήν τε καὶ χεῖρα, πολ-

res imperabat, qui, Christi inimicus, Christi inimicis profugis benigne exceptis, & omni metu liberatis, Argaum sic dictum oppidulum dat incolendum. Confluente autem eodem impiorum multitudine, ita ut jam prædatoriis incursibus pares essent, vicini Christiani multi ab iis frequenter in captivitatem abducti sunt: & malo indies invalescente non modo veteres impietatis cultores libere potuerunt in ea perseverare, sed etiam quosdam ex captivis ad eam amplectendam

I λη

q) Ἀμηρᾶς] non ignotum Historicis hujus ævi nomen: vide *Cedrenum* p. 350. Idem verò de re nostra exponit p. 444.

r) Μονοχεράρην] ita Colbertinus & noster, cum quibus *Petrus Siculus* p. 70. Coislinianus itaque Μονοχεράνης scribens, in mendo cubat.

s) Ἀργαοῦν] ita Coislinianus, & *Petrus Siculus* p. 70. & *Cedrenus* p. 444. Deserendi itaque sunt noster & Colbertinus, quorum uterque legit Ἀργοῦν.

λὴ καὶ πολλάκις τῶν πλησιοχώρων Χριστιανῶν αἰχμαλωσία τοῖς ἀθέοις ἐπετηδεύετο. κἀκεῖθεν κραταιούμενον τὸ κακὸν οὐ μόνον τοὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς θεραπευτὰς ἀδεῶς ἐδίδου τὴν ἀσέβειαν θρησκεύειν, ἀλλὰ καί τινας τῶν αἰχμαλωτιζομένων πολλὴν παρεῖχεν τὴν ἐξουσίαν συναναγκάζειν, εἰς τὴν αὐτὴν αὐτοῖς καταπίπτειν ἀθεότητα. Γίνεται δὴ καὶ Σέργιος, οὗ πολλάκις ἔσχε μνήμην ὁ λόγος, ἐκεῖσε, καὶ χρόνον τινὰ τοῖς φυγάσι διατρίψας, καὶ βαθύνας αὐτοῖς ἐπὶ πλέον τῆς ἀσεβείας τὰ δόγματα, τὴν ἄνωθεν ὅμως δίκην t) οὐ διδράσκει. ξυλουργίας ἦν ὁ καιρὸς καὶ τεκτονικῆς ὁ Σέργιος οὐκ ἀμελέτητος ἦν, καὶ δὴ καὶ συνήθης ἦν κεχρῆσθαι τῇ τέχνῃ, καὶ εἰς σανίδας ἀποξέειν τῶν

cogere. Contigit autem, ut *Sergius*, cujus frequens mentio facta est, postquam aliquo tempore cum transfugis versatus fuerat, iisdem in impietate confirmandis intentis debitas cœlitus pœnas lueret. Ligna cædendi tempus erat, nec lignariæ artis imperitus erat Sergius, solebatque illam exercere, truncosque in asseres secare. Cum autem in montem Argai proximo huic operi vacaret, Tzanio quidam Nicopolitanus, religione pius, animo manibusque strenuus, ut vidit illum Dei hostem præstigiis suis fidentem, & veneficiis vitam concredentem, ita ut solus ligna cædere auderet, magna & in-

πρέμ-

t) διδράσκει] noster διαδιδράσκει, quod præferendum puto. Photius enim amat compositis uti pro simplicibus.

πρέμνων τὰ ἐπιτήδεια· Οὗτος κατὰ τὸ σύνηθες εἰς τὸ προκείμενον ὄρος τοῦ Αργαοῦ παραγεγονὼς ἔπραττε τὰ αὐτοῦ, καὶ εἰς σανίδας τὰ ξύλα ἀπέξεεν· πρὸς ταύτῃ δὲ ὄντα τῇ ἐργασίᾳ u) Τζανίων ὄνομα, γένος ἐκ Νικοπόλεως, εὐσεβὴς τὴν θρησκείαν, τὴν γνώμην ἀνδρεῖος, καὶ τὰς χεῖρας παραπλήσιος, ὡς εἶδεν οὕτω τὸν θεομάχον x) ταῖς μαγγανείαις αὐτοῦ τεθαῤῥηκότα, καὶ ταῖς γοητείαις τὴν ζωὴν πεπιστευκότα, καὶ καταμόνας ξυλουργεῖν ἐπηρμένον, μέγα τι καὶ διάτορον κατὰ τοῦ ἀπατεῶνος ἐμβοήσας καὶ τῇ φωνῇ φόβου τε καὶ ἐκπλήξεως πληρώσας, ἀ-

genti contra ſeductorem emiſſa voce, quæ terrore ſtuporeque hominem replevit, inermis cum eſſet, ſecurem e manibus ejus abſtulit, ſceleſtumque ita percuſſit, ut mors ejus ſequeretur. Sic fallaciæ ille vere ſpiritus, pernicies humanarum animarum, acerba illa & profunda apoſtaſiæ radix, extremum & peſſimum malorum omnium, quæ ante fuerunt, manus & artis ſuæ inſtrumento obtruncatus impiorum, ſuperborumque ſermonum, vanarum promiſſionum & exſpectationum, ipſiusque vitæ finem accepit, & in ignem inexſtinguibi-

u) τζανίων] confer Petrum Siculum p. 70.

x) μαγγανείαις] Magicas artes jam alias noſter Manichæis exprobravit. Eadem dica pluribus aliis hæreticis ſcripta eſt a veteribus: vide *Spenceri* notas ad Origenem contra Celſum p. 6. ſqq.

φαιρεῖται μὲν αὐτὸς, y) ἄνοπλος ὤν, τὴν ἀξίνην τῶν χειρῶν, παίει δὲ τὸν πλάνον καιρίαν, καὶ αὐτοῖς ταῖς πληγαῖς ὁ πικρὸς ἐπηκολούθησε τοῦ ἀλιτηρίου θάνατος. Οὕτω μὲν δὴ οὕτω τὸ τῆς ἀπάτης ὡς ἀληθῶς πνεῦμα, ὁ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν ὀλετὴρ, ἡ πικρὰ καὶ βαθεῖα τῆς ἀποστασίας ῥίζα τὸ ἔσχατον καὶ χεῖρον τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντων κακῶν τῆς οἰκείας αὐτοῦ χειρὸς καὶ τέχνης τῷ ὅπλῳ κατακοπεὶς, τῶν τε θεομάχων καὶ ὑπερηφάνων λόγων, καὶ βδελυκτῶν καὶ ἀνοσίων ἔργων καὶ τῶν ἀμηχάνων ὑποσχέσεων καὶ ἐλπίδων, καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐξεκόπη, καὶ εἰς τὸ ἄσβεστον πῦρ z) καὶ αἰώνιον αὐτῷ τῷ θεομάχῳ φρονήματι παρεπέμφθη.

lem æternumque cum impia ſua ſententia amandatus eſt.

XXV. Τρίτον καὶ τεσσαρακοστὸν καὶ τριακοσιοστὸν πρὸς τοῖς ϛʹ ἀπ' ἀρχῆς τῆς κοσμογενείας ἠνύετο a) ἔτος, ὅτε b) τὸν βίαιον ὁ θεομάχος οὗτος ἀπέτισε θάνατον· λείπει δὲ μαθητὰς τῆς αὐ-

XXV. Tertius & quadrageſimus & treceuteſimus poſt ſexies milleſimum a creatione mundi annus complebatur, cum impius ille morte ſcelera luit. Diſcipulos autem reli-

y) ἄνοπλος] noſter ἄοπλος: utraque forma apud Græcos adhibetur.

z) καὶ] addidi ex noſtro, quod orationis ſeries poſtulat.

a) ἔτος] addidi ex noſtro, ad ſenſum complendum.

b) τὸν βίαιον-θάνατον] noſter legit τὸν βίον-θανάτου. Sed inſueta hæc phraſis eſt: itaque malim acquieſcere in lectione Coisliniani Codicis.

τοῦ μυσαρότητος καὶ ἀποστασίας, οἱ τὸ πρωτεῖον ἐν ταῖς μυστικαῖς μαγγανείαις τε καὶ γοητείαις ἔφερον, τρεῖς, ὧν ὁ μὲν Μιχαὴλ, c) ὁ δὲ Κανακάρης, ὁ δὲ τρίτος Ἰωάννης ὠνομάζετο, οἷς καὶ ὁ μνημονευθεὶς ἄνωθεν Θεόδοτος συνητάζετο. οἱ δὲ μετ' ἐκείνους Βασίλειός τε καὶ Ζώσιμος, καὶ ἕτεροι πλείους ἦσαν· ἀλλ' οὗτοί γε οἱ τοῦ τρισαλιτηρίου ἐκείνου τρισκατάρατοι μαθηταὶ, οὓς καὶ συνεκδήμους τὸ ἠπατημένον πλῆθος ἐπονομάζουσιν, τὸν ἀθροϊσθέντα λαὸν ἐν τῷ Αργαοῦ, καίτοι τὸν πικρὸν καὶ θεήλατον τοῦ διδασκάλου θάνατον ὄψει λαβόντες, καὶ οὐδὲν, ὧν ἐθεομάχει καὶ ἐτερατεύετο, προελθὸν, ὅμως τοῖς ὁμοίοις κακοῖς δια-

quit apostasiæ improbitatisque suæ, qui in mysticis maleficiis suis atque præstigiis primas tenebant, tres numero, *Michaelem*, *Kanacarem* & *Joannem*, quibuscum annumerabatur memoratus supra *Theodotus*: post illos autem *Basilius* & *Zosimus*, & alii complures. Sed hi illius scelestissimi hominis ter maledicti disscipuli, quos decepta plebs comperegrinos appellat, populum in Argai locum congregatum, tametsi acerbam & divinitus immissam magistri mortem viderant, & nihil eorum, quæ ille portentose confinxerat, accidisset, populũ, inquam, illum corrum-

c) ὁ δὲ Κανακάρης] ita scripsi ex nostro, pro quo Coislinianus: τὸν δὲ κανακάρην. Illud magis respondet τῷ ὀνομάζετο: cum altera illa lectio sine ellipsi locum habere non possit.

φθείροντό τε καὶ κατελυμαίνοντο, οὐκ ἔτι μὲν εἰς ἕνα τινὰ ἢ εἰς δύο τὸ διδασκαλικὸν τῆς θεομαχίας ἀναφέροντες ἀξίωμα, ὁμοτίμως δὲ ἀλλήλοις αὐτοὶ κατὰ πλῆθος τῆς πλάνης τῷ πλήθει καθηγούμενοι. ὅμως δὲ καὶ ὑποβεβηκότας αὐτῶν τινας ἑτέρους ἔταττον, οὓς καὶ νοταρίους ὠνόμαζον, καί τινα τῶν ἀπορρήτων καὶ βδελυκτῶν ὀργίων εἰς ἐποψίαν καὶ τελεστικὴν ἀφωρίζον ἐπιμέλειαν.

pere, & pessumdare pergebant: nec ultra impietatis magisterium ad unum vel duos referebant. Sed pari inter se honore multitudini præficiebantur: attamen quosdam inferioris gradus constituerunt, quos appellabant Notarios, quibus curam quandam & officium in abominandis suis orgiis & initiationibus assignabant.

XXVI. Ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς ἀναφαίνεται d) καιροὺς καὶ ὁ τελεσαλιτήριος e) Καρβέας, ἀνὴρ δεινὸς μὲν ὑπελθεῖν ὄχλον, στεγανὸς δὲ κρύπτειν τὸ ἀνέκφορον, καὶ τοῖς χείλεσιν ἄλλα προφέρειν

XXVI. Sub hoc tempus eminebat sceleratissimus Carbeas, vir ad subornandam plebem acutus, callidus ad ea occultanda, quæ efferre par non erat, & ad alia persvadenda,

παρὰ

d) καιροὺς] noster καιρίας, mendose.

e) καρβέας] ita rescripsi ex nostro pro καρβαίας Coisliniani Codicis. Nobiscum facit *Petrus Siculus* p. 72. & *Cedrenus* p. 444. qui rem hanc, prout gesta est, data opera recitat.

παρὰ τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ μελέτην πιθανότατος, καὶ πίστιν μὲν οὐδ' ἥντινα στέργων, ἐπεὶ καὶ τὰ τῶν f) Ἀράβων θειάζειν ἐσχηματίσατο· πλὴν τῆς ἀποστασίας ἐραστὴς καὶ λέγεσθαι καὶ νομίζεσθαι κλέος ποιούμενος, οὐδὲ τῆς κατὰ πόλεμον ἐμπειρίας g) ἀγύμναστος· Διὸ καὶ τῆς ἀποστατικῆς ἐκείνης πληθύος ἤδη πρὸς χεῖρα πολεμικήν τε καὶ βαρεῖαν ἀδρυνομένης, ἄρχειν ὑπὸ τοῦ πλήθους ᾑρέθη, ὃς ἐπὶ μᾶλλον αὔξων τε καὶ κρατύνων τὸ θεομάχον ἀθροῖσμα, ἐπεὶ τῇ βαρύτητι τοῦ πολυχνίου στενοχωρούμενος εἶδε τοὺς ὑπὸ χεῖρα, πόλιν ἄλλην εὐρυχωροτέραν ἐγείρει, ἣν ἐπωνόμαζε h)

quam quæ in corde latebant, nullam revera tenes fidem, quippe qui Arabum religionem se admirari simularet: ceterum apostasiæ amatorem & dici & existimari honori & gloriæ sibi esse ducebat, neque bellicæ rei imperitus erat. Quamobrem cum apostatica illa multitudo jam eo incrementi venisset, ut militarem manum suppeditare posset, ad imperium ab illa evectus est, utpote qui impiissimum cœtum & augere & confirmare posse crederetur. Cum autem oppiduli angustia pressos cerneret subditos, ali-

f) Ἀράβων] recte, pro quo noster Ἀρράβων.

g) ἐμπειρίας] addit noster ἦν, quo tamen opus non est.

h) Τεφρικὴν] ita recte noster, pro quo Coislinianus male Τεφικὸν, pejus Petrus Siculus Τιβρικήν. Pro nostra scriptione facit & Codex Colbertinus, & Cedrenus p. 444.

τεφρικὴν, καὶ ταύτην τοῖς ἑπομένοις πολίζει, ὁμοῦ μὲν καὶ τὴν ἐπιφερομένην τῶν i) Μελιτινιτῶν ἀποκλίνων τυραννίδα. Καὶ γὰρ εἰ κατ' ἀρχὰς φιλοφρόνως ὑπεδέξαντο, ἀλλ' οὖν πλουτοῦντας ὁρῶντες, καὶ πλέον ὧν ἤλπιζον, ταῖς καθ' ἡμέραν λῃστρικαῖς ἐφόδοις εἰς εὐπορίαν ἐπιδιδόντας οὐκ ἔτι τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῖς ἐπιβάλλειν φθόνου χωρὶς καὶ πλεονεξίας ἠδύναντο. Διὸ λαφυραγωγοῦντες αὐτοὺς τέχναις πολλαῖς καὶ μεθόδοις οὐκ ἐνέλιπον. Μία τοίνυν καὶ αὐτὴ αἰτία, δι' ἣν ὡς ἀπωτέρω τῆς προτέρας οἰκήσεως πολίζειν ἔγνω τὸ ὑπήκοον· ἔτι δὲ καὶ τῷ ἀνεπιμίκτῳ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς τὰς δαιμονιώδεις καὶ ἐκτόπους τῶν πράξεων, ἅτε δὴ καθ' ἑαυτοὺς ὄντας, ἀδεῶς χω-

am ampliorem urbem excitavit, quam Tephricam nominavit, ipsamque sequacibus suis incolendam dedit, ut imminentem Melitinorum tyrannidem declinaret. Nam etiamsi initio perhumaniter ab illis excepti fuissent, & tunc cum illos divites esse cernerent ac quotidianis deprædationibus rerum copia crescentes, non poterant eos sine invidia & cupiditate respicere. Quare non cessabant eis insidiari, ut spolia eriperent. Quæ quidem una ipsi causa fuit, cur procul a prima habitatione subditos suas sedem ponere decreverit. Ad hæc autem curabat, ut separati a ceteris hominibus, dæmoniacis &

ρεῖν

i) Μελιτινιτῶν] recte, pro quo noster mendose Μελιτηνιτῶν.

ρεῖν καὶ σὺν παῤῥησίᾳ προνοούμενος. ἐκ γειτόνων γὰρ ἔχοντες πρότερον τοὺς Σαρακηνοὺς, k) ἐσέβοντο μὲν τὰ αὐτῶν, ἐσέβοντο δὲ καὶ τὰ ἐκείνων· l) ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων θεατρίζοντες, τὰ δὲ οἰκεῖα μυστηριαζόμενοι.

XXVI. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἐπίκαιρος ἐδόκει πρὸς τὰς καταδρομὰς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἣν ἀνέστη πόλιν. μᾶλλόν τε γὰρ ἐπλησίαζε τοῖς αὐτῆς ὁρίοις. ἀλλὰ καὶ εἴτις αὐτομολεῖν ἐκεῖθεν ἐβούλετο τῶν τὴν αὐτὴν ἀσέβειαν ἐγκόλπιον φερόντων, ἑτοιμοτέραν εὗρισκε διὰ τὸ γειτόνημα τὴν πρὸς αὐτὸν καταφυγήν τε καὶ ἀναχώρησιν· οὓς μὲν οὖν ἐκεῖνος διήνεγκεν οὐκ ἔτι λῃστρικοὺς, ἀλλ' ἐκ πα-

absurdis rebus seorsim positi liberius & cum fiducia vacarent. Cum enim antea vicinos haberent Saracenos, eorum simul ritus & suos observabant; sed eorum ritus theatrico more, suos vero mystico cultu.

XXVII. Præterea urbs illa a se structa opportuna videbatur esse ad Romanum imperium incursandum, utpote illius finibus vicinior. Quin etiam si quis inde transfugere vellet ex iis, qui eidem impietati assentiebantur, paratiorem ad fugam & secessum ob vicinitatem locum habebant. Bella vero deinde non prædationibus gessit, sed justis præ-

k) ἔσεβον] bis, pro quo utrinque noster ἐσέβοντο. Sed bene habet utraque verbi forma.

l) ἀλλὰ τὰ μὲν] sensus est, Saracenorum instituta eos publice & in conspectu aliorum, domestica vero clam & occulte sectatos esse.

ρατάξεώς τε καὶ τοῖς Σαρακηνοῖς συνταττόμενος. ἐν οἷς τε τὸ πλέον ἔσχε, καὶ ἐν οἷς ἀπηνέγκατο τὸ ἧττον, ἄλλης τέ ἐστιν ὑποθέσεως, καὶ ἰδιάζοντος χρόνου. ὅτι δὲ παντοδαπῶν ἐπλήρωσε συμφορῶν τὰς τῆς Ρωμαϊκῆς ἀρχῆς πλησιαζούσας αὐτῷ χώρας, τὸ μέγεθος ἐξαρκεῖ τοῦ πάθους ἀντὶ λόγου, τοῖς μεθ' ἡμᾶς παρασχεῖν m) ἀνεπίληστον τὴν γνῶσιν.

liis & aciebus, ſive ſolus cum ſuis ſive cum Saracenis dimicaret: quandonam autem vicerit, & quandonam ſuperatus fuerit, alterius eſt inſtituti temporisque referre. Quod vero vicinas ſibi Imperii Romani regiones innumeris affecerit calamitatibus, ipſa mali magnitudine plus, quam verbis, poſteri noſtri cognituri ſunt.

XXVIII. Πλὴν ἀλλ' ὅγε παλαμναῖος ἐκεῖνος χρόνοις μακροῖς τὰ ἀνήκεστα δράσας, ὀψὲ καὶ μόλις νόσῳ τὴν βίον κατέστρεψε, καὶ τῆς ἐκείνου τυραννίδος, καὶ τῆς ἀσεβείας διάδοχος ἀναδείκνυται ἐπὶ παιδὶ μὲν γαμβρὸς, ἐκ τοῦ γένους

XXVIII. Poſtquam autem ſanguinarius ille & exſecrabilis homo longis temporibus intolerabilia perpetraſſet, ſero tandem & vix ægritudine conſumtus periit. Ejusque tyrannidis & impietatis ſucceſſor declaratur

δὲ

m) ἀνεπίληστον] ita ſcripſi ex noſtro pro ἀνεπίπληστον Coisliniani. Photius ſcilicet innuit, horum hominum fraudes tam longe lateque graſſatas eſſe, ut eorum memoriam apud poſteros nulla oblivio deletura ſit; nec verbis opus eſſe, ſed rem ipſam, &, quæ hinc conſecuta ſint, mala inſpici debere.

δὲ τὸ ἀνεψιὸν ἕλκων, καὶ τὸ ἐπώνυμον n) Χρυσοχέρης· Καθ' οὓς καιροὺς τὴν δὲ τὴν συγγραφὴν ὁ λόγος ἀναταξάμενος o) τοῦ πρόσω χωρεῖν, ἅτε δὴ τῶν μελλόντων τὴν γνῶσιν οὔτε ἔχων, οὔτε ἐπαγγειλάμενος ἀπέστη· εἰ δὲ καὶ τὰς ἐλπίδας δοίη τις, ὅσαι γε μάλιστα εἰς τὴν θείαν εἰσὶν εὐμένειαν ἠρτημέναι p) καὶ τῆς τοῦ γένους

ejus gener ex filia, & consobrinus genere, cui nomen Chrysocheres: quo tempore hanc historiam describentes, quod futurorum notitiam nec habeamus, nec polliceamur, ultra progredi non possumus. Quod si quis eam spem dederit, quæ ex benignitate pendet, quæque humani gene-

n) χρυσοχέρης] noster Χρυσοχάρης, *Cedrenus* p. 470. Χρυσόχειρ, *Petrus Siculus* denique χρυσοχέρις, quod idem est cum χρυσοχέρης, nec nisi pronunciatione unius literæ differt. De bello contra hunc gesto legatur Cedrenus ibidem.

o) τοῦ πρόσω] noster τὸν πρόσω, mendose: referendum enim est ad sequens ἀπέστη.

p) καὶ τῆς τοῦ γένους] ita scripsi ex nostro, pro eo quod habet Coislinianus: καὶ τῆς τοῦ γένους ἐρῶσι σωτηρίας μὴ σφαλερᾶς μηδὲ πλάνης εἶναι. Ibi voces σφαλερᾶς & πλάνης referri debent ad σωτηρίας, quod tamen fieri non potest, sine sensus præjudicio, nec in versione Latina factum est. Itaque hanc puto esse mentem Photii ex nostra lectione, secundum quam σφαλερὰς & πλάνους ad vocem ἐλπίδες pertinet: *Spem, divina gratia innixam, non solere fallere aut in errorem seducere homines, de salute sua sincere sollicitos.* Sic omnia cohærent. Ceterum quod vox γένος simpliciter posita *genus humanum* denotet, tralatitium

νους ἐρῶσι σωτηρίας μὴ σφαλερὰς μηδὲ πλάνους εἶναι, τάχα ἂν οὐ νεανιεύσαιτο ἡ γραφὴ οὐκ εἰς μακροὺς q) προαγορεύουσα χρόνους, ῥυῆναί τε καὶ διαφθαρῆναι τοῦ ἀποστατικοῦ τούτου καὶ ἀθέου πληρώματος, καὶ τὸ φρύαγμα καὶ τὰ δόγματα καὶ τὴν ἰσχύν· Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν παρὼν λόγος ὅθεν τε τὰς πρώτας ἀρχὰς εἶχεν ἡ πλάνη, καὶ ὅπως δευτέρας ἐπισπορᾶς αὐτὴ τῆς πικρίας ῥίζα βλαστοὺς ἀνέδωκε τῆς θεομαχίας, καὶ ὡς καὶ μέχρι τρίτης προῆλθε προβολῆς ζιζανίων· τίνες δὲ τῆς ἀποστασίας αἱ καλούμεναι ἐκκλησίαι καὶ πόσαι, καὶ τίνας ἔσχε διδασκάλους, ὅπως τε τὰς ἱερὰς κατακιβδηλεύουσι φωνὰς, καὶ οἷς αὐτῶν τὸ

ris amantes non fallit unquam, nec in errorem inducit, fortasse non nimis audacter scribatur, non multo abhinc tempore futurum esse, ut apostatici hujus & impii cœtus audacia, dogmata & robur dissolvantur & destruantur. Ceterum hic liber, unde initium duxerit error, repræsentavit, nec non quomodo secundo jacto semine hæc ipsa amaritudinis radix surculos impietatis emiserit, ac etiam, quomodo usque ad tertiam vicem zizania repullulaverint: item quænam & quot fuerint defectionis Ecclesiæ, ut vocabant, qui magistri, & quomodo illi sacras

δυσσε-

est, & vel Libanii exemplo Tomo I. Opp. p. 182. constat.

q) προαγορεύουσα] ita malo cum nostro legere, quam cum Coisliniano προσαγαρεύουσα. *Prædicere* enim hic Photius futura instituebat.

δυσσεβὲς ἐπισκιάζουσι φρόνημα, καὶ ὅσα ἄλλα κατ' ἐπιδρομὴν ἡ ἱστορία διεπεράνατο· Ταῦτα διελθὼν εἰς τὸν δεύτερον ἀνατίθεται λόγον τάς τε κατ' r) ἔπος τῶν δυσσεβῶν δοξασμάτων ἀνασκευὰς, ὅσα μάλιστα μὴ μέχρι νῦν τὸν ἔλεγχον ὑπέσχε, καὶ, εἴ τι ἄλλο ῥηθῆναι δέον, παρῆκεν, ἂν ἄρα τὸν γράφοντα τῆς πολλῆς συνοχῆς ἀνοχὴν ἡ φιλάνθρωπος ἰδεῖν παρασκευάσει καὶ θεία εὐμένεια.

voces adulteraverint, quibusnam iterum verbis suam ipsi sententiam obumbrent, & alia multa, quæ postquam cursim historia enarravit; ad secundum librum remittit tum impiorum dogmatum refutationem, eorum maxime, quæ hactenus depulsa non fuere, tum, si qua alia, quæ dici oportuit, prætermiserit: si tamen divina gratia negotiis obruto Scriptori requiem & vacationem concesserit.

Ἀπο-

r) ἔπος] ita recte, pro quo noster habet ἔτος i. e. *annus* mendose, cum hic non de recensione sermo sit, annalium more facta, sed de confutatione errorum scripto instituta. Ceterum Petrus Siculus historiam Manichæorum æque ac noster usque ad Chrysocherin perduxit, &, quæ huc pertinent, a se ipso, regiis auspiciis illuc misso, visa esse refert, ac cetera secuturis libris persecuturum se pollicetur.

Ἀπορίαι καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων.

Λόγος β'.

I. Εἰ ὁ ἀγαθὸς μὲν τὴν ψυχὴν δημιουργεῖ, ὁ δὲ πονηρὸς τὸ σῶμα, πῶς ἠνέσχατο ὁ ἀγαθὸς ἑνωθῆναι τὸ πλάσμα a) αὐτοῦ τῷ πλάσματι τοῦ πονηροῦ· πῶς δὲ καὶ ὑπέμεινε τὴν ἕνωσιν ὁ πονηρός; ἢ γὰρ ἕνωσις ἢ ἀγαθοποιήσει τὸ σῶμα, ὅπερ οὐ χρὴ τὸν ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ τὸ ἔργον ἀγαθοποιεῖν· ἢ κακοποιήσει τὴν ψυχήν, ὅπερ πολὺ ἀτοπώτερον, ἡττᾶσθαι τὸ δημιούργημα τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ πονηροῦ· διατί δὲ καὶ ἠνέσχετο ὁ ἀγαθὸς Θεὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἑνωθῆναι τῷ ἔργῳ τοῦ πονηροῦ, καὶ κα-

Dubia & solutiones Manichæorum.

Sermo II.

I. Si Bonus (Deus) animam quidem format, malus vero corpus, quomodo Bonus ille creaturam suam cum creatura Mali istius conjungi passus est? imo qui conjunctionem eandem Malus admisit? aut enim compositio illa bonum efficiet corpus, quod certe non convenit, quia sic Bonum Mali operi prodesset: aut malam efficiet animam, id quod longe foret absurdius, quia hoc modo opificium Dei ab opere mali superaretur. Quæ vero causa fuit,

κω-

a) πλάσμα] cum hac voce frequenter utatur noster, semel monuisse suffecerit, eam ipsi semper rei conditæ seu *creaturæ* notione usurpari. De aliis vocis significatibus lege *Ezech. Spanhemium* ad Juliani Orationes p. 18. & 19.

κωθῆναι ὑπ' αὐτȣ· ὁ πονηρὸς δὲ πάλιν πῶς ὑπέςη ἀγαθύνεσθαι τὸ ἔργον αὐτȣ· b) χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων τίς ἀπήρξατο τῆς ἑνώσεως; εἰ μὲν γὰρ ὁ ἀγαθὸς, πῶς ȣκ ἐκακώθη κατὰ ȣ̃το τὸ πονηρὸν ἔργον προσλαβόμενος, εἰ δὲ ὁ πονηρὸς, δῆλον ὡς καὶ αὐτὸς ἠγαθύνθη κατὰ ȣ̃το, ἔρωτα λαβὼν ἀγαθȣ̃ δημιȣργήματος, ὥστε ἀγαθὸν γέγονεν ἅμα πονηρόν τε καὶ ἀγαθόν· ἡ γὰρ ἕνωσις τὴν ἑκατέρȣ φύσιν τῇ κοινωνίᾳ συγχέȣσα, ὥστε οἰκεῖον ἐλωβήσατο καὶ τὸ ἀλλότριον ᾠκειώσατο· ὥςε καὶ ὁ ἀγαθὸς πονηρόν τε ἅμα καὶ ἀγαθὸν ἐποίει τὸ ἔργον αὐτȣ, καὶ ὁ πονηρὸς πονηρόν τε ἅμα καὶ ἀγαθόν. ȣ̃ τί ἂν εἴη ἀνοητότερον ἢ ἀτοπώ-

cur Deus bonus opus ſuum jungi pateretur operi Mali, a quo malo inficeretur, & qui viciſſim ſuſtinuit Malus, ut opus ſuum redderetur bonum? Præterea vero quis unionis illius auctor eſt? Si Bonus, quomodo is non malus effectus eſt, malo ſcilicet opere recepto; ſin Malus, manifeſtum eſt, eum in tantum Bonum evaſiſſe, cum amore in Bonum opus ferretur, ſicut viciſſim Bonum ſimul & bonum & malum factum oportuit. Conjunctio enim illa utriusque naturam miſcens & confundens id, quod altera habebat proprium, injuria affecit, alienum vero ſibi vindicavit, adeo ut & Bonus opus ſuum eadem opera bo-

b) τὰ ἔργα αὐτȣ] ſimilia his, & fortiora alia argumenta Manichæis opponit Titus Boſtrenſis lib. I. apud Cl. Basnagium in Lectionibus Caniſianis p. 92. ſq.

πρότερον· οὕτω μὲν οὖν, εἰ συμπροῆλθε τῇ τῶν ἔργων δημιουργίᾳ καὶ ἡ ἕνωσις· εἰ δ' ἦν ἀλλήλων ποτὲ κεχωρισμένα ταῦτα καὶ ὑφ' ἑκατέρου πλάστου προνοίας τε καὶ ἐπιμελείας τὸ οἰκεῖον πλάσμα ἠξιοῦτο, ἀμιγὲς συντηρούμενον τοῦ ἀντικειμένου, τίς οὖν αὐτοῖς ὁ τότε τῆς διακρίσεως λογισμός; καὶ πόθεν ὕστερον εἰς τὴν τῆς ἑνώσεως ἠλλοιώθησαν; ἢ γὰρ πρότερον πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλάσματος συνετήρει ἑκάτερος ἀνεπίμικτον, ἢ ἀσύμφορον εὑρόντες, ἐκεῖθεν ἐσωφρονίσθησαν πρὸς τὴν ἕνωσιν. καὶ πόσας ἄλλας δυσσεβείας τε καὶ ἀνοίας βρύει ἡ πρώτη τῆς πλάνης ὑπόθεσις, οὕτω θεομαχοῦντε καὶ ἐμμανὲς καὶ ἀνόητον, τὸ ἄλλον μὲν τῆς ψυχῆς, ἕτερον δὲ τοῦ σώματος δημιουργὸν τερατεύεσθαι.

num ac malum, Malus vero malum & bonum efficeret, quo nihil potest esse vel absurdius vel insolentius. Atque ita res se omnino habuit, siquidem juxta cum formatione operum illorum & ipsa conjunctio locum habuit: quod si vero aliquando a se invicem sejuncta illa fuere, alterutrum alterius conditoris curam ac providentiam sibi propriam habuit, & ab oppositi labe immune permansit, quomodo in cogitationem discriminis venerunt, & quomodo postea aliam de conjunctione facienda susceperunt? Aut enim prius uterque se ipsum & opus suum in proprium commodum intaminatum conservavit, aut, cum id sibi noxium esse intelligerent, facti prudentiores in

con-

conjunctionem consenserunt. Taceo impia & absurda alia, quibus primum erroris hujus fundamentum abundat. Adeo Deo oppositum furoreque ac insania plenum est, alium quidem animæ, alium vero corporis fingere conditorem.

II. Τὸ δὲ φάσκειν τοὺς ἐν τῇ πλάνῃ κατεχομένους ὡς ἐνοχλεῖ ἡμᾶς πρὸς κακίαν ὁ πονηρὸς, τῆς ἀληθείας ἐστὶν, ἀλλ᾽ οὐ τῆς πλάνης ἐδος. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ παρασκευάζεσθαι μερίζειν ἡμᾶς τὸν ἄτμητον καὶ ἀδιαίρετον τοῦ Θεοῦ ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν εἰς δύο, τῆς πολυμηχάνου καὶ σφοδρᾶς ὀχλήσεώς ἐστι τοῦ πονηροῦ. πλὴν ἐκεῖνος μὲν δυνατός ἐστιν ὀχλεῖν, οὐδὲ ἡμεῖς δὲ ἀδυνατοῦμεν διακρούσασθαι τὴν ὄχλησιν αὐτοῦ. διακρουόμεθα δὲ διά τε σώματος καὶ ψυχῆς. ὥστε εἰ τὸ σῶμα ἡμῶν δύναται διακρούσασθαι τὴν ὄχλησιν τοῦ πονηροῦ καὶ οὐ διακρούσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ καταβαλεῖν αὐτοῦ πᾶσαν μηχα-

II. Quod vero illi, qui ita errant, dicunt, malum nos ad malitiam compellere, id omnino veritati, non autem errori, patrocinatur. Quod enim incitamur, ut indivisibilem & inseparabilem Dei potestatem ac imperium in duo dividamus, id quidem a doloso & vehemente impulsu Mali proficiscitur. At ille quidem tentare nos & impetere potest, nobis vero irritamenta ejus propellere omnino licet. Propulsamus vero tum corpore, tum anima. Quod si vero corp9 nostrum impulsus ejus propulsare valet, imo non propulsare solum, sed omnes quoq; artes ejus frangere quomo-

νὴν, πῶς ἐστιν ἐκεῖνος πλάστης αὐτοῦ; τὸ μὲν γὰρ ποίημα τοῦ θεοῦ ἐντολῆς ὀλιγωρῆσαι δεσποτικῆς, καὶ τῆς ἀπάτης γενέσθαι τοῦ ἐχθροῦ, γνώμης ἐστὶ τῆς ἐπ᾽ ἄμφω ῥέπειν, ἐν τῇ πλάσει δεδομένης ἡμῖν· αὐτεξούσιον c) γὰρ ἡ ψυχή· καὶ ἰδοὺ τέθεικα πρὸ προσώπου σου τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωήν· τὸ δὲ ἤδη τὴν ὁλοκληρίαν ἔχον τοῦ κακοῦ, πῶς οἷόν τέ ἐστιν καταστρατηγῆσαι τῆς ἀρχῆς; πόθεν γὰρ κρεῖσιν οὐκ ἔχον ἐξέστη τοῦ χείρονος;

do ejus conditor fuerit? Quod enim creatura Dei præceptum Domini sui negligere, & ab inimico opposito decipi possit, id argumentum est arbitrii in utramq; partem liberi, cujus nobis copia in creatione facta est. Anima enim libera est. *Et ecce proposui tibi ante oculos mortem & vitam.* (*Deuter.* XXX. 19.) Jam vero quod totum, quantum est, malum est, quomodo repugnare principio suo po-

πῶς

c) αὐτεξούσιον] in Lect. Canisian. hanc arbitrii libertatem contra Manichæos diligenter adstruit Titus Bostrensis lib. II. fere toto, apud Cl. Basnage p. 94. sq. Gentiles quoq; eam agnovisse & in abusum ejus vitiorum causam retulisse luculentis eorum locis constat, quorum amplam habes segetem apud *Thomam Gatakerum* in notis ad Antonini lib. II. §. 9. & *Pet. Danielem Huetium* in Alnetanis Quæstionibus lib. II. cap. 10. p. 166. sqq. Elegans mihi semper visum est *Maximi Tyrii* in hac causa judicium, quod legitur in Dissertationibus ejus dissert. 25. Θεὸς ἐπέθηκε τὴν ψυχὴν γηίνῳ σώματι, ὡς ἡνίοχον ἅρματι, καὶ παραδοὺς τὰς ἡνίας τῷ ἡνιόχῳ ἀφῆκε θεῖν, ἔχουσαν μὲν παρ᾽ αὐτοῦ ῥώμην τέχνης, ἔχουσαν δὲ καὶ ἀτεχνίας ἐξουσίαν.

πῶς δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον ἔκλινε, καὶ τῆς προαγούσης ἰσχύος ἐκράτησεν; ὥστε ἀδύνατον εἰς ἀντικειμένας ἀναφέρεσθαι ἀρχὰς τοῦ σώματος τὴν δημιουργίαν d) καὶ τῆς ψυχῆς.

test? Quomodo enim, judicio destitutum, a malo descivit? vel quomodo in bonum deflexit, & pristinum imperium vicit? Itaque fieri non potest, ut ad duo opposita principia corporis & animæ creatio referatur.

III. Ἀλλὰ γὰρ ἔτι φασὶ καλῶς γε φάσκοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδ' οὕτω κατεκράτησεν οὐδὲ τῶν ἑκόντων προδεδωκότων ἑαυτοὺς τῆς ψυχῆς ὁ ἐχθρὸς, ὡς μηδαμῆ πρὸς μηδεμίαν ὅλως τῆς ἀληθείας αἴγλην τοὺς ἐσκοτισμένους ἐπιστρέφεσθαι· διό φασιν, ὅτι ὁ ἀγαθὸς θεὸς ἦν ἀεὶ, καί ἐστι καὶ ἔσται· e) καὶ ὅτι ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος· ἀλλὰ οὗτο μὲν

III. Præterea vero, idque recte, monent; hostem in animam eorum, qui se sponte ipsi dederent, ita non esse dominatum, ut tenebris obducti nullum prorsus veritatis radium ullo modo admittere potuerint. Ajunt itaque, Deum bonum fuisse ab æterno, & esse & fore, eundemque nec videri nec compre-

d) τὴν δημιουργίαν] Disputat hanc in rem fusius Titus lib. I. p. 76.

e) καὶ ἔσται] tres illas temporis differentias ad describendum Deum Gentiles quoque adhibuerunt. Lege *Julii Cæs. Bulengeri* Eclogas Arnobianas p. 28. & *Theod. Janssonii Almelovenii* Opuscula p. 107. sq. Confer. Philologos ad Apocalypsi. I. 4.

γὴ τῆς ἀκτῖνός ἐστι τῆς ἀληθείας· Τῷ χρόνῳ δὲ τὸ σκότος δύναμιν πολλὴν λαβὼν αὐτίκα καταχεόμενον αὐτῶν τῆς διανοίας, τυφλοῖ τοὺς λογισμοὺς καὶ παρανοεῖν καὶ λέγειν, ὡς ὁ πονηρὸς γέγονεν ἐκ τοῦ σκότους τε καὶ τοῦ πυρὸς ὁ πολλοῦ γέλωτός ἐστιν ἄξιον, μᾶλλον δὲ δακρύων ἀεννάων f) καὶ ἀδιανόητον γέννημα ψυχῆς· τὸ γὰρ σκότος καὶ τὸ πῦρ εἰ μὲν αἰσθητὸν λέγουσιν, πάντως καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν προελθὸν αἰσθητόν· ὥστε ὁ πονηρὸς αἰσθητός ἐστιν· εἰ δὲ νοητόν ἐστι τὸ σκότος καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο, μᾶλλόν ἐστιν ὁ πονηρὸς καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν προελθόν· καὶ τοῦτο δὲ τὸ σκότος καὶ τὸ πῦρ ἄρα συναΐδιά ἐστι τῷ θεῷ ἢ ὕστερον γέγονε· καὶ ποῦ ἦν τότε ὁ πονηρὸς ὅτε ταῦτα ἦν· εἰ δὲ ὕστερον

hendi posse. Atque is quidem splendor est radii veritatis; tenebræ vero cum tempore magnas accessiones nactæ ipsorumque intellectui offusæ rationem ita occœcant, ut insanientes dicant, malum prodiisse ex tenebris & igne, id quod multo risu vel potius lacrymis non sistendis dignum est, & pro incredibili animæ monstro habendum. Si enim de tenebris & igne sensibili ipsis sermo est, & illud, quod inde natum est, pro sensibili habendum fuerit. Itaque Malum principium sensibile est. Quod si vero tenebræ illæ & ignis mente tantum percipi possunt, multo magis ejusmodi quid fue-

γέγο-

f) ἀεννάων] ita lego, pro eo quod in MS. est ἀνεννάων.

γέγονε, τίς ὁ προαγαγὼν αὐτά; τὸ γὰρ νοητὸν σκότος ἀπ' ἀρχῆς ὑπάρχον σκότος, οὐδὲ τὸν προαγαγόντα αὐτὶν ἀθῷον ἀφίησιν· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ πῦρ, εἴπερ νοητὸν ὂν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κακίας γέγονε προβολεύς· καὶ πῶς ἀρχηγὸς ὁ ἐξ ἑτέρων τὴν ὕπαρξιν λαβόν; καὶ πόσα ἄν τις εἴποι τὴν ἄλογον ταύτην συζυγίαν λογοθετῶν;

rit Malum, tanquam quod hinc profectum est. Itaque tenebræ illæ ac ignis aut æterna erant æque ac Deus, aut postea demum orta? Ubi vero erat tunc Malum, illis jam existentibus? Si vero postea demum prodierunt, quis illa in lucem produxit? Tenebræ enim, quæ ratione tantum intelliguntur, ab initio tales fuerunt, neque permittunt, ut illarum conditorem culpa vacare credamus. Similiter nec ignis, qui scilicet animo tantum cerni potest, auctor fuisse potuit Principium mali. Et quomodo Principium esse potest, quod aliis originem suam debet? Et quot alia afferre possit is, qui stultam hanc conjunctionem sub rationis examen vocare voluerit?

IV. Πῶς οὐκ ἤρκεσε τὸ σκότος μόνον προαγαγεῖν; πῶς οὐχὶ τὸ πῦρ; τίς ὁ συναγαγὼν ταῦτα μᾶλλον; καὶ τί γέγονε; τί δὲ ποιεῖ; τοῦ ἐξ αὐτοῦ προεληλυθότος ἁρπάσαντος τὴν ἀρχήν; ἀλ-

IV. Cur nempe tenebræ solæ suffecerunt illi producendo? cur nec ignis suffecit? quis utraque illa ad productionem principii mali conjunxit? quomodo non potius illa pro

λως τε δέ· εἰ ἐγένετο ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ σκότους καὶ τοῦ πυρὸς, πῶς πάλιν τοῦ σκότους καὶ τοῦ πυρὸς ποιητὴν λέγουσι τὸν πονηρόν; εἰ δὲ οὐκ ἔστι τοῦ πυρὸς ὁ πονηρὸς ποιητὴς, ἔστι δὲ τὸ πῦρ αἰσθητὸν, πῶς λέγουσιν, ὅτι ὁ ἀγαθὸς θεὸς οὐδὲν ἐποίησεν αἰσθητόν; εἰ γὰρ αἰσχυνθείη τὸ ἀναίσχυντον αὐτῶν τῆς πλάνης, δοῦναι τῷ πονηρῷ τὴν γένεσιν τοῦ πυρὸς, ἵνα μὴ νῦν μὲν πλάστην νῦν δὲ πλάσμα τὸ αὐτὸ διελέγχοιτο ληροῦσα, εἰς οὐδὲν ἐλάττονα γινωσκέτω καταστρέφουσα αἰσχύνην· ὁμολογήσει γὰρ καὶ ἄκουσα καὶ σιγῶσα τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι θεοῦ δημιούργημα· ὅπερ αὐτοῦ πάσῃ σπουδῇ καὶ μηχαναῖς ἀφῃρεῖτο πάσαις· πάντως γὰρ τὸ αἰσθητὸν πῦρ, ὅσον ἂν ἐσκοτίσθησαν, οὔτε ἄναρχον, οὔτε ἀΐδιον ἐροῦσιν.

principio agnoscuntur? Quid vero de illis factum est? & quid nunc agunt, postquam illud, quod progenuerunt, principatum sibi vindicavit? Præterea, si Malum ex tenebris & igne prodiit, quomodo vicissim Malum tenebrarum & ignis tradunt auctorem? Si vero Malum non est principium Ignis, Ignis vero sensibus subjectus est, quomodo dicunt, Deum bonum nihil, quod ad sensus pertinet, condidisse? Si enim impudentissimos homines pudere posset hujus erroris, quo Ignis originem in Malum referunt, caverentque adeo sibi, ne nunc quidem conditorem, nunc vero opus ipsum iisdem criminationibus impeterent; vel sic tamen rem non minus pudendam admissuros se esse sciant. Profitebitur enim factio hæc etiam invita

vita

vita & tacita, Boni Dei esse opus, quod antea omni studio & opere omni ipsi surripiebat. Omnino enim ignem sensibus perceptibilem, quantumcunque etiam obtenebrati sint, nec initio carere, nec æternum esse dicent.

V. Εἶτα τοῦ σκότους πάλιν, εἰ καὶ μὴ πάντες αὐτῶν, ἔνιοι δὲ ὅμως ἀναδύντες λέγουσι, τὸν ἀγαθὸν θεὸν ἔχειν μὲν τὰ ἐπουράνια, καὶ δημιουργὸν εἶναι τοῦ οὐρανοῦ καὶ χορηγὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις πράξεων, οὐ μέχρι πολλοῦ δὲ τὴν ἀχλὺν ἀποσκευασάμενοι πάλιν δυσφημοῦσιν, οὔτε τῆς γῆς δημιουργίαν, οὔτε τῶν ἐν μέσῳ αὐτοῦ συναρμόττοντες, ἕτερον δὲ δημιουργὸν ἐπεισάγοντες· τινὲς δὲ αὐτῶν, πολυσχιδὴς γὰρ ἡ πλάνη, καὶ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ τὰ ἐν μέσῳ πάντα τετολμήκασι λέγειν ποιήματα τοῦ ἐχθροῦ· Ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν ὁ οὐρανὸς κατὰ τὴν ἐκείνων ἐμβροντησίαν ἔργον τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ ἀγαθὸς θεὸς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἀνα-

V. Tum vero, si non omnes, aliqui certe eorum, ex tenebris emersi dicunt, Bonum quidem Deum cœlestia tenere, & opificem esse cœli, ac hominibus bonarum actionum auctorem existere; at iidem caliginem suam non magna ex parte amoliti iterum nugantur, quando nec terræ nec eorum, quæ in ipsa sunt, creationem adscribunt, sed alium potius conditiorem introducunt. Quidam vero eorum, (in multas enim partes error abit,) & cœlum ipsum, & quæ in eo sunt omnia, hostis audent fœtus pronunciare. Enimvero si pro stupore eorum, cœlum Mali opus

παύεται, καὶ εἰ ὁ οὐρανὸς περιέχει τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ γὰρ καὶ τὰ καταχθόνια περιέχεται ἐν αὐτῷ, πῶς ὁ οὐρανὸς τοῦ ἐπουρανίου θεοῦ οἶκος ὢν τὰ τοῦ πονηροῦ ἔργα τουτέστι γῆν καὶ πῦρ καὶ ἀέρα περιέχει, καὶ οὐ περιέχει μόνον, ἀλλὰ καὶ διακυβερνᾷ; ἐκ γὰρ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς δύσεως, καὶ τῶν ἄστρων, ἅ εἰσι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ γῆ καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ, καὶ πῦρ, τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ, καὶ τῆς εὐκρασίας ἀπολαύουσι, καὶ τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν ἐπὶ κοινῷ καρποῦνται συμφέροντι καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν ἁρμόζονται. ἀλλ' εἰ τῆς πονηρᾶς ἀρχῆς ὁ οὐρανὸς, πῶς ὁ σωτὴρ ἡμῶν εὔχεσθαι τὴν θαυμασίαν ἐκείνην καὶ φρικτὴν ἐκδιδάσκων καὶ παραδιδούς· πάτερ ἡμῶν, φησὶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

eſt, quomodo Bonus Deus in cœleſtibus habitat, & ſi cœlum comprehendit aera & terram, & aquam, (nam & ſubterranea eo continentur) quomodo cœlum, Dei cœleſtis habitaculum exiſtens, Mali opera, h. e. terram, ignem & aerem continet, nec continet ſolum, ſed & gubernat? Ex ortu enim & occaſu Solis, aſtrorumque, quæ cœli ſunt, & terra, & aqua, & aer, & ignis, divinis auſpiciis, tum bona ſua temperatura gaudent, tum mutua inter ſe permutatione in commune bonum perfruuntur, humanoque generi aliisque animantibus ad præſentes neceſſitates opitulantur. Quod ſi vero Principii Mali opus cœlum eſt, quomodo Servator noſter veneran-

καὶ

καὶ. ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· πῶς οὖν ἐν ἀλλοτρίῳ κτίσματι ὁ πάσης δημιουργὸς κτίσεως ἐνοικεῖ; καὶ τῷ τε g) πονηρῷ καὶ ἔργον ὑπάρχοντι πονηροῦ· ἀλλαχοῦ δὲ συμπαθεῖς εἶναι πρὸς ἀλλήλους νομοθετῶν ὁ σωτὴρ ἐὰν ἀφῆτέ, φησι, τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος· καὶ πάλιν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ κατακολουθεῖν παραινῶν, ἐπεὶ αὐτὸς πρῶτον ὑπερφυῶς ἐτελείωσε τὸ θέλημα αὐτοῦ· ὅστις ἄν, φησι, ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστί. φιλανθρώποις δωρούμενος σπλάγχνοις, ὅπερ αὐτὸς εἶχε κατὰ φύσιν· Αὐτὸς μὲν γὰρ υἱὸς τοῦ πατρὸς οὐ κατὰ χάριν ἀλ-

dam illam & mirandam precandi formulam docens & præscribens *Pater noster*, inquit, *qui in cœlis es*: *Matth. VI.* 9. iterumque: *sanctificetur nomen tuum, sicut in cælo ita & in terra.* (*ibid.* v. 9. & 10.) Quomodo itaque in aliena creatura omnis creaturæ opifex habitat, quæque & mala sit & mali Principii opus. Alibi quoque Servator homines in se invicem indulgentes esse cupiens, *si remiseritis*, inquit, *hominibus lapsus eorum, & vobis Pater vester cœlestis vestros remittet* (*Matth. VI.* 14.) Alibi idem voluntati Dei obsecundandum præcipiens, sicut & ipse primum voluntatem ejus eminenter implevit; *quicunque* inquit, *voluntatem Patris mei, qui in cœlis est,*

K 5 λὰ

g) τῷ τε] ita scripsi pro τότε, quod in MS. exstat.

λὰ κατὰ φύσιν· πληρῶν δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τὸ θέλημα αὐτῶν τοὺς κατὰ μίμησιν πληρωτὰς εἰς υἱοθεσίαν ἄγει, καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν χαρίζεται ὄνομα. Καὶ τί ἄν τις ἀναλέγοι, δι' ὧν οὐράνιον καὶ ἐν οὐρανοῖς ὁ σωτὴρ τὸν πατέρα ἀνυμνεῖ· Τί δὲ τἄλλα λέγω; πῶς τῶν παλαμναίων οὐ καταδύεται τὸ ἀναίσχυντον τῆς δεσποτικῆς ἐχούσης h) φωνῆς· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς· οὐ γὰρ μόνον ἐνταῦθα τοῦ οὐρανοῦ κύριον ἀλλὰ καὶ τῆς γῆς τερανολογεῖ· καὶ τί ταύτης τῆς μαρτυρίας σαφέστερον; τί δὲ δυνατώτερον καὶ τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δημιουργὸν καὶ κύριον παραστῆσαι τοῦ παντός, καὶ τὸ θεομάχον τῆς ἀποστασίας θριαμβεῦσαι.

perfecerit, is & frater meus, & ſoror & mater exiſtit, (Matth. XII. 50.) ex miſericordia ſcilicet hominum amantiſſima id donans aliis, quod ipſe natura poſſidebat: ipſe enim filius Patris non ſecundum gratiam, ſed ſecundum naturam eſt. Cum vero ut homo voluntatem ejus perfeciſſet, eos, qui imitatione idem exprimunt, in filios recipit, fratrumque nomine cohoneſtat. Et quid quæſo quisquam obverterit eis, per quæ Servator Patrem ſuum cœleſtem & in cœlis exiſtentem prædicat? Et quid cetera commemorem? quomodo ſacerrimorum hominum impudentia non frangitur, audita Domini voce: *confiteor*

VI.

h) ἐχούσης] Legerem libenter ἠχούσης, ex ἠχεῖν.

tibi, Pater Domine cœli & terræ. (*Matth. XI. 25.*) ubi eum non ſolum cœli ſed & terræ Dominum aperte pronunciat? & quid hoc teſtimonio clarius eſt, quidque magis valere poteſt ad efficiendum, ut Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti opificem & Dominum totius univerſi conſtituamus, & de defectionis hujus impietate triumphemus?

VI. Θεολογήσαντι i) δὲ πάλιν τῷ κορυφαίῳ τῶν Ἀποςόλων Πέτρῳ τὸν κοινὸν ἡμῶν διδάσκαλον καὶ θεὸν, ὥστε τῆς θεολογίας αὐτὸς ἀνταποδιδὺς μισθὸν, μακαρίζει μὲν τὸν θεολόγον θεοπρεπῶς· τὴν ἀποκάλυ-

VI. Cumque alibi Petrus, Apoſtolorum coryphæus, communem noſtrum Magiſtrum & Deum profeſſus eſſet, is hujus profeſſionis præmium ipſi quaſi relaturus beatum quidem

ψιν

i) θεολογήσαντι] θεολογεῖν idem hic eſſe, quod *Deum aliquem profiteri, pro Deo habere*, ex Matthæi loco allegato, & Petrina confeſſione ibi memorata, per ſe patet. Atque iſta vocis notio antiqua admodum & Doctoribus Chriſtianis perfamiliaris eſt. Vide *Jo. Caſpar. Suiceri* Theſaurum Eccleſiaſt. p. 1355. *Dionyſium Petavium* in præfat. ad Tomum I. Dogmatum Theologic. & eos, qui ad cognomen Johannis Evangeliſtæ, qui *Theologus* vocatur, commentati ſunt. Similem ſignificatum voci θεολογία, qui & hic paulo poſt occurrit, reſpectu *Chriſti* in primis vindicavit luculentis veterum locis *Jo. Pearſon* in notis ad Ignatii Epiſtolas p. 7. Alias θεολογεῖν & θεολογία de laudatione & celebratione Dei adhiberi oſtendit *Henr. Valeſius* ad Euſebii Hiſtor. Eccleſ. X. 3. pag. 190.

ψιν δὲ ταύτην τὸν ἐν οὐρανοῖς πατέρα ἐκδιδάσκει παρασχεῖν αὐτῷ· μακάριος εἶ, φησι, βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· κἀγὼ δέ σοι λέγω· σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς· καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· Καὶ μυρία ἂν τις εἰς ἔλεγχον τῆς ἀσεβοῦς διανοίας ἐκ τῶν ἱερῶν συναγάγοι λογίων. Ὅρα δὲ καὶ τοῦτο· βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἄνεισιν εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Ὢ γλώσσης μελετώσης δυσσέβειαν! Ἐν τῷ πλάσματι τοῦ πονηροῦ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ πατρὸς ἀγαθὸς υἱὸς

eum prædicat, revelationem vero hanc Patrem in cœlis ipsi exhibuisse docens: (*Matth. XVI.* 17.) *Beatus es*, inquit, *fili Jonæ, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus in cœlis. Ego vero dico tibi: tu es Petrus, & in hac petra ædificabo Ecclesiam meam & portæ inferonum ei non prævalebunt. Et dabo tibi claves regni cœlorum; & quicquid ligaveris in terra, ligatum erit in cœlis, & quicquid solveris in terra, solutum evit in cœlis.* Millia ejusmodi in confutationem impiæ hujus sententiæ ex sacris libris afferre liceret. Perpende vero & hoc: *Jesus baptisatus confestim ex aqua adscendit.* (*Matth. III.* 16.) En linquam impia declamantem! Boni Patris Filius optimus in creatura Dei bapti-

βα-

βαπτισθεὶς ἐκεῖθεν ἄνεισι, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί! ἄλλο πλάσμα πάλιν πονηρᾶς χειρός· διατί δὲ ἀνεῴχθησαν, καὶ τίνος χάριν; εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ φησὶ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστεράν· Τρίτος οὗτος τῆς ἀσεβείας ἐν ὀλίγοις ῥήμασιν θρίαμβος. Πῶς γὰρ ἐν τῷ σχήματι τοῦ πλάσματος τοῦ πονηροῦ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα τυποῦται, καὶ κάτεισιν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἐχθροῦ κἀκεῖθεν κατιὼν ἔρχεται ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν· καὶ τετάρτη στήλη k) τῆς ἀσεβείας· φωνὴ δίδοται ἐκ τῶν οὐρανῶν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα· Επι-

ſatus exſcendit, & *ecce cœli ſuper ipſum aperiuntur*! En tibi aliam malæ manus creaturam! cur vero aperti ſunt, & cujus cauſa? *Vidit*, inquit, *Spiritum Dei deſcendentem inſtar columbæ.* Tertium hæc pauca verba de impietate triumphandi argumentũ ſuppeditant. Quomodo enim per rem, a malo profectam Principio, Spiritus Dei adumbratur? Prodit illa ex operibus hoſtis, atque inde progreſſa deſcendit in Chriſtum. Accedit quartum impietatis argumentum. Vox enim e cœlo ſonat: *hic eſt fi-*

σκό-

k) στήλη] proprie columnam, tum vero titulum ac inſcriptionem, columnis inſcribi ſolitam, & aliam quamcunque, ac hinc notam cum dedecore conjunctam denotare ſolet, qui poſtremus ſignificatus hic quoque locum obtinere videtur, quem alias in vocibus hinc derivatis στηλιτεύω & στηλιτευτικὸς frequenter obſerves. Compara *Claudium Salmaſium* de Cruce p. 268. *Henric. Valeſium* ad Euſebium p. 32. & *Anton. Muratorium* ad Anecdota Græca p. 14. & 15.

σκόπει μοι, ἀγαπητὲ, καθεκάστην λέξιν, ὅπως αὐταῖς συμπρόεισιν ὁ κατὰ τῆς ἀσεβείας ἄφυκτος ἔλεγχος· οὗτός ἐστί φησιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα· Τίς οὗτος ὁ ἐν ὕδατι βαπτιζόμενος, ᾧ ἀνεῴχθησαν οἱ οὐρανοὶ, ἐφ' ὃν τὸ πνεῦμα τὸ ἐμὸν ἐν μορφῇ περιστερᾶς καταβαῖνον ἐκ τῶν οὐρανῶν συνεπιμαρτύρεται τοῦ βαπτιζομένου τὴν υἱότητα; Πάντα ἐμὰ διὰ τῶν ἐμῶν κτισμάτων, ὁ ἐμὸς υἱὸς, τὸ θέλημα πληρῶν τὸ ἐμὸν, τὴν σωτηρίαν καταπράττει τοῦ κόσμου· μόνης δὲ τοῦ πνεύματος ἐξουσίας, τῷ ὁμοφυεῖ συμπαρούσης καὶ ἀνακηρυττούσης τῷ πράγματι τὸ γνήσιον τῆς υἱότητος. Ἑτέρωθεν δὲ πάλιν τοῖς πάντα πράττουσι, πρὸς τὸ ἀρέσκειν ἀνθρώποις, ἐπιτιμῶν, μισθόν φησιν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐ-

lius meus dilectus, in quo delectatus sum. Considera, quæso, singulas voces, ut cum eis invicta impietatis confutatio offeratur. *Hic est*, inquit, *filius meus dilectus, in quo delectatus sum.* Quis est, qui in aqua baptisatur, super quo aperti sunt cœli, in quem Spiritus meus, habitu columbæ descendens ex cœlis, testatur baptisatum hunc esse filium? Omnia mea sunt, quia omnia condidi: filius quoque meus est, qui, voluntatem meam perficiens, mundo salutem conciliat, dum interim virtus Spiritus mei, quæ ipsi, unius & ejusdem naturæ mecum participi, præsens est, opere ipso palam facit, eum verum esse filium. Alibi iterum eos, qui omnia ideo faciebant ut placerent

ρα-

ρανοῖς· Καὶ πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; Καὶ εἷς ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· τί δὲ καὶ ἀνέβλεπεν ὁ ἀγαθὸς υἱὸς τοῦ ἀγαθοῦ πατρὸς ἀλλότριον ποίημα τὸν οὐρανὸν, καὶ τοὺς δακτύλους εἰς τὰ ὦτα ἐμβαλὼν τοῦ κωφοῦ ἥπτετο τῆς γλώσσης πτύσας καὶ τῆς κωφώσεως ἀπέλυε τὸν κωφόν; Ἄλλο πάλιν πλάσμα πονηρὸν, ὡς οἱ θεομαχοῦντές φασίν· Τί δὲ λέγοντος αὐτοῦ· πάτερ δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἧκεν ἡ φωνὴ λέγουσα. καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω· ᾔδει μὲν γὰρ αὐτὸς ὅτι καὶ ἐδόξασε καὶ δοξάσει. Καὶ οὐ διὰ τοῦτο ᾔτει τὸν πατέρα· Αὐτὸς γὰρ ἔχων πάντα τοῦ πατρὸς, καὶ μόνος εἰδὼς τὸν πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ἠγνόει· ἀλλ᾽ ἵνα καὶ τὸ παρὸν τῶν ἀκροωμένων πλῆθος σαφῶς

hominibus, *mercedem*, inquit, *non habetis apud Patrem veſtrum in cœlis* (*Matth. VI.* 19.) Item: *quanto magis Pater veſter in cœlis dabit bonum petentibus ab ipſo*, (*Matth. VII.* 11.) Item: *unus eſt Pater veſter in cœlis.* Et quid Optimi Patris Optimus Filius cœlum, alienam creaturam, reſpexit, digitisque in aures immiſſis, muti tetigit linguam, ſputoque emiſſo mutum malo ſuo liberavit? Nova hic eſt creatura mala, ut Deo adverſantes loquuntur. Qui vero ipſo dicenti: *Pater, glorifica filium tuum*, ex cœlo venit vox dicens: & *glorificavi*, & *iterum glorificabo.* Noverat enim & ipſe, quod & glorificaverit, & glorificaturus ſit. Neque propterea exorabat Patrem. Ipſe enim omnia, quæ Pa-

tri·

ἐπιγνῷ, καὶ μάθῃ, ὅτι καὶ παραιτεῖται τὸ πάθος ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐπιζητεῖ τοῦτο, πάντας διδάσκων ὡς ἑκὼν αὐτὸ ὑπέρχεται· διὸ καὶ ἔλεγεν· οὐ δι' ἐμὲ γέγονεν ἡ φωνὴ, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Ἐγὼ μὲν γὰρ ᾔδειν τὰ τοῦ πατρὸς πάντα, καὶ οὐδὲν ἠγνόουν· οὐδὲ δι' ἐμὲ τὴν φωνὴν πρὸς αὐτὸν ἀφῆκα, οὐδὲ δι' ἐμὲ ταύτην αὐτὸς ἐβεβαίωσεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς· ἵνα γνῶτε ὅτι συντρέχει τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν τῷ θελήματι τοῦ Πατρός, καὶ τὸ πάθος δόξαν ὀνομάζω. Ὑπὲρ γὰρ ὑμῶν ἁπάντων ἀνακαταδέχομαι τοῦτο· διὰ τοῦτο καὶ ἡ αἴτησις προσήχθη, καὶ ἡ ἐξ οὐρανῶν πατρικὴ φωνὴ ἐβεβαίωσε τὰ αἰτηθέντα· Ἀλλὰ τέως μὲν τοσαῦτα περὶ τούτων.

tris ſunt, habens, & ſolus ſciens Patrem, neque hoc ignorabat. Ut vero præſens audientium turba perſpectum haberet, diſceretque, ſe & paſſionem inſtar hominis declinare, & tamen expetere, omnes docet, ſe ſponte ſua illam ſubire. Hinc & ait: *non propter me, ſed propter vos vox iſta facta eſt.* Ego enim Patris conſilia omnia noveram, neque quidquam eorum ignorabam. Neque propter me vocem ad ipſum emiſi, neque propter me ille eam obſignavit, ſed propter vos, ut ſciatis, voluntatem meam cum voluntate Patris conſpirare, meque perpeſſionem gloriam appellare. Pro vobis enim omnibus hoc in me recipio. Hoc fine & precatio hæc, & Patris ex cœlo vox petita confirmavit. Atque hæc quidem de his ſufficiant.

VI. Εἰ δέγε τὸ πῦρ ποίημα τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ ἀγαθὸς θεὸς, ὁ τοῦ ἀγαθοῦ υἱὸς, τοὺς μυσταγωγουμένους αὐτῷ ἐν πνεύματι ἁγίῳ βαπτίζει καὶ πυρὶ, τὸ πλάσμα συνάπτων τοῦ ἐχθροῦ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, καὶ δι᾽ ἀντικειμένων ἁγιάζων τὸν βαπτιζόμενον; ποῖος γὰρ ἄν τις τοῦτο παραδέξηται νοῦς; ποῖος οἴσει τὸ δύσφημον λογισμός; τίς δὲ οὐ καταγνοίη τῆς δυσσεβείας τὸ μέγεθος; πῶς δὲ πάλιν ὁ ἀγαθὸς θεὸς ποιεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα; τοῖς ἀλλοτρίοις ἔργοις ποιητὴν ἐπιγράφων ἑαυτόν· Τὴν γὰρ προφητικὴν ταύτην φωνὴν ὡς ἐκ θεοῦ καὶ θείαν ὁ Παῦλος καὶ τῆς ἀληθείας ἐπισφραγίζεται κήρυγμα. Καὶ τὸ ἄχυρον δὲ ὃ τῶν ἁμαρτωλῶν μηνύει τὸ ἄχρηστον, πῶς πάλιν τῷ πλάσματι παραδίδωσιν

VI. Quod ſi vero Ignis Mali opus eſt, quomodo Bonus Deus, Boni Filius, eos, qui ad ipſum adducuntur, *baptizat Spiritu S. & igne* (*Luc. III.* 16.) creaturam Mali Spiritui Sancto jungens, atque adeo per contraria baptiſatum ſanctificans? Quæ enim mens hæc capiat? quæ ratio inepta hæc ferat? quis vero impietatis magnitudinem non abominetur? quomodo itaque Deus bonus *angelos ſuos facit Spiritus, miniſtros ſuos ignis flammam*, (*Hebr. I.* 7.) alienorum operum ſe ipſum venditans conditorem. Propheticam enim illam vocem tanquam divinam & veritatis præconium, Paulus obſignat. Quomodo vero paleam, quæ peccatorum levitatem deſignat, crea-

εἰς κόλασιν τοῦ ἐχθροῦ, πυρὶ γὰρ ἀσβέστῳ φησὶ κατακαίεσθαι· Καὶ πῶς ἦλθε πῦρ βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν ὁ καθαιρέτης τοῦ ἐχθροῦ, τὸ ἔργον πλατύνων καὶ αὔξων τοῦ ἐχθροῦ; πῶς δὲ καὶ ἡτοίμασται τῷ διαβόλῳ τὸ πῦρ, εἰ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ τούτου δημιουργός; οὐ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν τιμωρὸν ὑφίστησιν δίκην· 1) ἄλλως δὲ, εἰ μὴ τὸ πῦρ, ὡς ἔοικεν, ὑπέστησεν ὁ ἐχθρὸς, οὔτε δι' οὗ τοὺς ἀνεπιστρόφως ἁμαρτάνοντας κολάσει, οὔτε αὐτὸν σπορέα τῶν ζιζανίων, δι' οὗ τὴν δικαίαν εἰσπράξεται δίκην· καὶ πόσα ἄν τις ἀπαριθμήσαιτο τοιαῦτα;

turæ Mali in ſupplicium tradit, quandoquidem eam igne inexſtinguibili comburendam eſſe nunciat? (*Luc. III.* 17.) Et quomodo domitor hoſtis venit, *ut ignem jaceret in terram* (*Luc. XII.* 49.) hoſtis opus ſic amplificans & augens? quomodo item *diabolo paratus eſt ignis*, (*Matth. XXV.* 41.) ſi ipſe eſt ejus conditor? neque enim ipſe ſibi parabit ſupplicium. Viciſſim vero, ſi hoſtis ignem, ut videtur, non paravit, non paravit etiam quidquam, per quod homines ſine emendatione peccantes punire poſſit, neque ipſum illum, qui Zizania ſparſit, per quem juſtam ſumat ultionem. Et quis omnia ejusmodi enumerarit?

VII.

1) δίκην] ita quoque argumentatur Titus lib. I. apud Cl. Basnage p. 85. Ἰδοὺ τὸ πῦρ ἑαυτὸ οὐ καίει, ἕτερον γὰρ καὶ οὐχ ἑαυτὸ ἀναλώσει.

VII. Ἀλλ' ἐπεὶ ὡς ἡ βλάσφημος καὶ δυσσεβὴς θρασύνεται γλῶσσα, τὰ ἐπίγεια τοῦ πονηροῦ, πῶς λέγει αὐτὰ ἴδια ὁ κοινὸς ἡμῶν δεσπότης καὶ σωτήρ; εἰς τὰ ἴδια γὰρ ἦλθέ, φησι, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Εἰ δὲ λέγοιεν οἱ ἀποστάται, ἴδια μὲν εἶναι τοὺς προφητικοὺς λόγους, m) ἐλθεῖν δὲ εἰς αὐτοὺς τὸν Χριστὸν, ἐκείνους δὲ τοῦτον μὴ παραδέξασθαι· ὅρα τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτῶν ἄνοιαν καὶ ἀναισχυντίαν· Πρῶτον μὲν πῶς λέγουσι τοὺς προφητικοὺς λόγους ἰδίους εἶναι τοῦ Χριστοῦ, αὐτοὺς τοὺς προφήτας λέγοντες πλάσμα τε εἶναι καὶ ἐπίπνοιαν δέχεσθαι τοῦ πονηροῦ; δεύτερον δὲ, πῶς εἰς τοὺς προφητικοὺς λόγους ἦλθεν ὁ Χριστός; Πρῶτον μὲν γὰρ εἰς ἀλλοτρί-

VII. Quoniam vero maledica & impia lingua terreſtria ad malumPrincipiũ audet referre, quomodo ea ſua dicit communis noſter Dominus & Servator? *In propria enim venit*, inquit, *ſed ſui non receperunt eum.* Quod ſi dixerint apoſtatæ, proprie hic dici ſermones Propheticos, in hos vero veniſſe Chriſtum, ipſos vero eum non recepiſſe, vide quæſo inſignem eorum inſaniam & impudentiam. Primum enim, quomodo Propheticos ſermones proprios Chriſti eſſe ajunt, cum ipſos Prophetas & inſpirationem eorum ad malum referant? Deinde, quomodo in Propheticos ſermones ve-

 ous

m) προφητικοὺς λόγους] hinc recte colligas, homines infrunitos τὰ ἴδια in tam alienum ſenſum detorquere ſolitos, quem vix ſomniando quis probarit.

ους ἦλθε, κατὰ τὸν ἐκείνων λόγον. Ἀλλότριοι γὰρ οἱ προφητικοὶ λόγοι, ὡς ἐξ ἀλλοτρίου ἐμπνεόμενοι, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ· ἔπειτα δὲ πῶς δύνανται ὅλως ἴδιοι εἶναι οἱ προφητικοὶ λόγοι τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν; Λέγει γάρ, εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ἔτι δὲ τίνας ἔδωκεν ὁ Χριστὸς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι; ἆρα τοὺς προφητικοὺς λόγους; καὶ πῶς οὐ μακρὸς λῆρος τοῦτο; οἱ λόγοι γάρ, εἰ μὲν ἐκ θεοῦ εἰσιν, αὐτόθεν ἔχουσι τὸ εἶναι οἰκεῖον θεοῦ· εἰ δὲ πονηροί, πῶς ἂν τεκνωθεῖεν θεῷ; ἔτι δέ, ποῖος μὲν λόγος προφητικὸς ἐξ αἱμάτων καὶ ἐκ θελήματος ἀνδρός, καὶ ἐκ θελήματος σαρκὸς ἐγεννήθη; Ἐπάγει γάρ· οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, οὐδὲ ἐκ θελήμα-

nit Chriſtus? Primo enim, quod & ipſi ajunt, ad alienos venit. Prophetici enim ſermones alieni quid ſunt, tanquam ab alieno inſpirati, nec ad Bonum Deum pertinent. Deinde, quomodo omnino proprii eſſe poſſunt Chriſti ſermones Prophetici, qui non receperunt eum? Dicitur enim: *in ſua venit, ſed ſui eum non receperunt.* Porro, quibus poteſtatem fecit Chriſtus, ut filii Dei fierent? num ſermonibus Propheticis? Hoccine non eſt nugari? Sermones enim ſi ex Deo ſunt, eo ipſo proprii ſunt & domeſtici Dei; ſi vero mali, quomodo filii Dei efficientur? Tum, qualis ſermo Propheticus ex ſangvinibus & voluntate Viri & ex voluntate carnis pronatos

τος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· Τίνες οὖν οἱ ἐξ αἱμάτων γεγεννημένοι λόγοι; καὶ τίνες οἱ μή; οὐδεὶς γὰρ λόγος οὔτε ἀγαθὸς οὔτε πονηρὸς, ἀλλ' οὔτε ἀληθὴς οὔτε ψευδὴς, κἂν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ πρόεισιν, κἂν ἐκ τοῦ πονηροῦ, οὐ μενοῦν ἐξ αἱμάτων, εἰ καὶ πλέον μανῶσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, οὐ γεγέννηται· Ὥστε χώραν ἐν τούτοις τοῖς δεσποτικοῖς ῥήμασιν οὐδεμίαν οἱ προφητικοὶ λόγοι λαμβάνουσιν· Ἀλλ' ἴδια μὲν καλεῖ τὸν κόσμον, n) ὥς πού καὶ ἀλλαχοῦ φησι πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλή-

tus eſt? Addit enim: qui non ex ſanguinibus, nec ex voluntate Viri, nec ex voluntate carnis, ſed ex Deo nati ſunt. Qui igitur ſunt illi ſermones, ex ſanguinibus prognati, & qui non? Nullus enim ſermo, ſive bonus, ſive malus, ſive verus ſive falſus ſit, ſive a Bono, ſive a malo Deo proficiſcatur, certe ex ſanguinibus, quamvis maximopere inſaniant ejusmodi res proferētes, natus dicetur. Itaque in his Domini verbis Prophetici ſermones nullum lo-

n) κόσμον] ex recentioribus poſt Grotium plrique τὰ ἴδια de domo, quam nonnulli de templo interpretati ſunt, accipienda putarunt. Vide *Fulleri* Miſcellanea Sacra IV. 17. & Jo. Vorſtii Diſſertatt. S. lib. III. c. 12. Lambertus Bos de myſterio Ellipſeos Græcæ linguæ in eandem ſententiam ſubintelligit οἰκήματα. Cum noſtro facit Theophylactus ad locum Johannis, vel mundum vel Judæam ſpeciatim hic ſignificari ſcribens. Ἴδια αὐτοῦ, inquit is, ἢ τὸν ὅλον κόσμον νοήσεις ἢ τὴν Ἰουδαίαν.

ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε, ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ποῖα οὖν ἴδια λέγει ἐνταῦθα; ἆρα τοὺς προφητικοὺς λόγους; ἢ δηλονότι τὸ κτῆμα καὶ τὴν κατοικίαν ἑκάστου; ὥσπερ οὖν ἐνταῦθα ἴδια οὐχὶ κατὰ τὸν μεμηνότα λῆρον τοὺς προφητικοὺς λόγους λέγει, ἀλλὰ τὸ ἑκάστου κτῆμα καὶ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, οὕτω καὶ ἐπειδὰν λέγῃ· εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, ἴδια μὲν τὸν αἰσθητὸν κόσμον λέγει, κτῆμα γὰρ αὐτοῦ καὶ ποίημα οὗτος· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐν αὐτῷ, ὧν οἱ μὲν παρέλαβον αὐτοῦ τὴν μυσταγωγίαν, οἱ δὲ οὔ· καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, τὴν ἰδίαν περιτρέχων πατρίδα, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς περιδρομῆς ἀποδιδοὺς ἐμαρτύρησε λέγων· ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει· Φανερᾶς τοίνυν γεγενημένης

cum inveniunt. Sed propria ibi appellat mundum, ſicut & alibi ad diſcipulos ſuos ait: *Ecce venit hora, & jam venit ut diſpergantur ſinguli in ſua (Joh. XVI. 32.)* Quæ igitur ibi ſua vocat? num ſermones Propheticos? an poſſeſſionem & domum cujusque? Sicut igitur ibi *ſua* (τὰ ἴδια) prout illi quidem nugantur, non appellat ſermones Propheticos, ſed propriam cujusque domum & facultates, ita &, quando dicit: *in ſua venit, & ſui non receperunt eum:* ſua quidem mundum ſenſibilem vocat: poſſeſſio enim ejus & creatura ille eſt: ſicut & iſti, qui in eo ſunt, & quorum alii doctrinam ejus receperunt, alii minus. Alibi quoque ipſe Jeſus Servator noſter ſuam circumiens

τῆς

τῆς φωνῆς ἐξ αὐτῶν τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων, τῆς σημαινούσης τὰ ἴδια, ὅτι τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ πατρίδα τὸ ῥῆμα δηλοῖ· πῶς οὐ μεμήνασι φανερώτερον οἱ πρὸς μύθους καὶ λήρους τὰ οὕτω περιφανῆ καταστρέφοντες; Τῶν γοῦν δεσποτικῶν λογίων ἴδια μὲν τοῦ κυρίου τὸν κόσμον λεγόντων, ἰδίους δὲ τοὺς ἐν αὐτῷ, κἄντε ἔλαβον αὐτὸν, κἄντε μή· οἱ μὲν γὰρ λαβόντες μετὰ τοῦ εἶναι ἴδιοι ὡς ποιήματα αὐτοῦ, καὶ ἐτεκνώθησαν αὐτῷ, δεξάμενοι τὸν ἐπὶ τῇ σφῶν αὐτῶν σωτηρίᾳ παραγεγονότα· οἱ δὲ μὴ παραλαβόντες αὐτὸν, κἂν ἴδιοι ὦσιν, ὡς πλάσμα αὐτοῦ, ἀλλ' οὖν οὐ παραδεξάμενοι αὐτὸν τῆς δευτέρας καὶ πνευματικῆς υἱοθεσίας ἀπεξένωσαν ἑαυτούς· οὕτω γοῦν τῶν λογίων τὰ ἴδια καὶ τοὺς ἰδίους ἑρμηνευόντων, πῶς οὐ βδελυκτὸν τῆς πλάνης

patriam, atque hujus sui instituti rationem redditurus, testatus est dicens (*Matth.* 13. 57.) *Propheta in patria sua honorem non habet.* Cum itaque dictio hæc ex ipsis Evangelii verbis ita illustrata sit, ut per *propria* mundum, & quæ in eo est, patriam indicari appareat; nonne manifeste insaniunt, qui tam clara oracula ad ineptias & nugas transferunt? Quoniam igitur Domini verba propria Domini mundum vocant, proprios vero ejus, qui in eo sunt, sive receperint eum, sive minus (nam qui receperunt, postquam, ut creaturæ, ejus jam fuerant, etiam filii ejus effecti sunt, quam primum eum, qui salutis ipsorum causa venerat, amplexi sunt: qui vero non receperunt, quamvis

 οἱ

ἕτερόν τι τοῖς ῥήμασιν ὑποβαλλόμενοι· ὅτι δὲ ἴδια τὸν κόσμον φησὶ, καὶ ἐκ τούτων ἐστὶ σαφῶς συνορᾶν· Ην γάρ φησι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· ποῖον κόσμον; δηλονότι τὸν αἰσθητόν· καὶ πότε ἐφώτισεν; ὅτε παραγέγονεν ἐν αὐτῷ· Πότε δὲ παραγέγονε; τὸ Ευαγγέλιον βοᾷ· Εν τῷ κόσμῳ γὰρ ἦν, φησι, πάντως γὰρ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ὢν τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον ἐφώτιζεν· Ειτα τίνος ἦν ὁ κόσμος ποίημα, ἐν ᾧ τε αὐτὸς ἦν, καὶ τὸν ἐρχόμενον εἰς αὐτὸν o) ἐφώτιζεν, οὐκ ἄλλοθεν δεῖ μαθεῖν, ἀλλ' ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν Ευαγγελικῶν ῥημάτων· Ο κόσ-

proprii ſint, tanquam creatura ejus, illi, non recipientes, ſe ipſos dignitate filiorum ſpiritualium privarunt) quoniam, inquam, Evangelica verba *propria* & *proprios* ita interpretantur, quomodo non abominandus eſt eorum error, qui aliam notionem verbis ſubjiciunt? Quod vero *propria* mundum vocet, inde etiam clariſſime perſpici poteſt. *Erat enim*, inquit, *lux vera, quæ illuminat hominem omnem in mundum venientem.* (*Joh. I. 9.*) Quem innuit mundum? omnino ſenſibilem. Quando vero illuminavit? cum in eum venit. Quando vero venit? Evangelium

μος

o) τὸν ἐρχόμενον εἰς αὐτὸν] verba itaque hæc ad ἄνθρωπον refert Photius, conſentientes ſibi habens pleroſque omnes. Interim ſunt, qui putant hæc ad φῶς ſive Chriſtum ipſum reſpicere. Lege B. *Joh. Fechtii* Philocaliam Sacr. in Theſibus Biblicis §. 20.

μος γάρ φησι δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Ὅ ἴσον ἐστὶ τῷ· εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὁρᾷς πῶς πανταχόθεν αὐτὴ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ ἡ ἀλήθεια; καὶ τὸ φῶς αὐτῆς μᾶλλον ἀναλάμπει τοῖς ἐπιζητοῦσιν αὐτόν; Τῶν οὖν ἱερῶν ῥημάτων καὶ ἴδια τοῦ σωτῆρος τουτονὶ τὸν ὁρώμενον κόσμον καλούντων, καὶ δι' αὐτοῦ κηρυττόντων αὐτὸν γενέσθαι, καὶ τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸν κόσμον οὐκ ἄλλον, ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὸν φωτίζοντα, πῶς οὐ πεφώρακασι τὰ τῆς ἀποστασίας ὡς ἀληθῶς πλάσματα, καὶ τοῦ πονηροῦ τέκνα, ἄλλον μὲν εἰσάγοντες δημιουργὸν τοῦ ὁρωμένου κόσμου, ἕτερον δὲ τὸν φωτίζοντα τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, κόσμον, ὃν τῆς νοητῆς μόνον δημιουργὸν καταλείπουσιν ὑποστάσεως·

clamat: *in mundo enim erat*, inquiens; omnino enim in ſenſibili mundo exiſtens hominem in mundum ſenſibilem venientem illuminavit. Porro cujus fuerit creatura mundus, in quo & ipſe erat, & venientem in illum illuminabat, non aliunde rectius diſcitur, quam ex ipſis verbis Evangelicis. *Mundus enim*, inquit, *per ipſum factus eſt & mundus ipſum non cognovit* (*Joh.* I. 19.) Id quod ſimile eſt alteri illi: *in ſua venit, & ſui non receperunt eum.* Vides, quomodo veritas undiquaq; ſibi teſtimonium ferat, & lux ejus magis magisque affulgeat ipſam quærentibus? Quandoquidem igitur ſanctiſſima oracula & mundum hunc viſibilem *propria* Servatoris

vocat, & per eum factum esse pronunciat, & eos, qui in mundum veniunt, non alium, quam ipsum illuminare confirmat, quomodo non contremiscunt homines, defectionis vera progenies, & Mali Principii filii, quando alium quidem mundi visibilis conditorem ferunt, alium vero eum, qui venientem in mundum illuminet, quemque substantiæ intelligibilis tantum opificem profitentur?

VIII. Καὶ ἀλλαχόθεν ἄντις τὸ ἄτοπον ἐπιδείξοι ἀνακαλυπτόμενον. Ει γὰρ τὰ ἐπίγειά ἐστι τοῦ πονηροῦ; πῶς ἠνέσχετο διὰ τῶν καρπῶν, οὓς ἔφυσε τὸ ποίημα τοῦ πονηροῦ, τοῦτο μὲν καὶ ἐκ πέντε ἄρτων, τοῦτο δὲ ἐξ ἑπτὰ, πολλὰς μυριάδας χορτάσαι· Πόσῳ γὰρ ἦν ἄμεινον καὶ θεοπρεπέστερον μὴ ἐξ ἀλλοτρείων καρπῶν, ἀλλ᾽ ἐξ οἰκείων δημιουργημάτων τρέφειν τοὺς μυσταγωγουμένους αὐτῷ. Μᾶλλον δὲ πῶς ὅλως τροφὴν ἢ ποτὸν αὐτὸς προσηνέγκατο, ἃ καρπὸς ἦν τῶν ἔργων τοῦ πονηροῦ; πῶς δὲ πάλιν ὀφθαλμοὺς δημιουργῶν τῷ τυφλῷ οὐκ ἐξ

VIII. Et absurditatem rei aliunde quoque manifestam facere licet. Si enim terrestria Mali sunt, quomodo sustinuit, frugibus uti, quas creatura Mali protulit, ita ut nunc ex quinque panibus, nunc ex septem, multas myriadas saturaret? Multo enim satius Deoque convenientius erat disciplinæ suæ alumnos non ex fructibus alienis, sed de suis rebus pascere. Imo quomodo in universum cibo aut potu ipse usus est, tanquam fructibus operum Principii mali? Quomodo

ἀλ-

ἄλλης ὕλης ἀλλ' ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἅπερ ἦν τοῦ πονηροῦ, τὴν ὄψιν ἐκαινοποίει, μονονουχὶ συμμεριζόμενος τῷ ἐχθρῷ, καὶ τῷ μὲν ἀφεὶς τὸ πλέον ποιεῖν· αὐτὸς δὲ τὸ μέρος ἐξ ἀλλοτρίας ὕλης ὥσπερ ἀπορῶν ἰδίας, τοῦ ἀλλοτρίου πλάσματος ἀναπληρῶν· Καίτοι εἰ μηδὲν ἄλλο, ἀλλ' αὐτόγε τοῦτο τοὺς ἀθλίους ἔδει δυσωπηθῆναι καὶ κατανοῆσαι. Ὅτι ὄντως ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ πηλοῦ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ κατ' ἀρχὰς πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἐκ πηλοῦ· οἵας γὰρ ὕλης ἐστὶ τὸ μέρος, τῆς αὐτῆς καὶ τὸ ὅλον· καὶ ὃν ἔσχε τὸ ὅλον δημιουργὸν, τὸν αὐτὸν καὶ τὸ μέρος· ἄλλως τε δὲ, εἰ τὸ σῶμά ἐστιν ἐκ τοῦ πονηροῦ, πῶς ἔκλαυσε διαφθειρομένου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου, καὶ πῶς ὑπέμεινε διαλυόμενον τὸ ἔργον τοῦ πονηροῦ αὐτὸς πάλιν συσφίγξαι καὶ ζωο-

iterum cœco oculos fabricans non ex alia materia, quam ex terra & aqua, quæ erant Mali, viſum reſtituit, operas cum hoſte partitus, atque illi quidem potiora permittens, ipſe vero partem ſuam ex aliena materia, tanquam qui propria ſit deſtitutus, & aliena acceſſione explens. Hujus certe, ſi nullius præterea, pudere debebat homines perditiſſimos, ut conſiderarent, quod, qui oculos formavit ex luto, ipſe vere eſt is, qui ab initio hominem ex luto condidit. Cujus enim materiæ pars eſt, ejusdem quoque eſt totum: & quem conditorem habuit univerſum, eum & pars habuit. Adde his: ſi corpus a Malo profectum eſt, quomodo flevit ipſe, cum id in

πο-

ποιῆσαι, καὶ τὸν Λάζαρου ἀναστῆσαι; Καὶ τότε τὸν ἴδιον ἐπικαλούμενος Πατέρα, ἵνα τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ καλῶς διαφθειρόμενον αὐτὸς πάλιν ἀνασώσῃ καὶ ζωώσῃ. Καὶ εἰ τὸ σῶμά ἐστι τοῦ πονηροῦ, πῶς τὸν τῆς χήρας υἱὸν τεθνεῶτα ἀνέστησε; πῶς τὰς ἄλλας μυρίας θεοσημείας, ὅσαις τὰ τῶν ἀνθρώπων εὐεργέτησε σώματα, διεπράξατο; ὁ δὲ τοῦ ἑκατοντάρχου παῖς, ἡ δὲ τοῦ Πέτρου πενθερά, ἡ συγκύπτουσα τῷ πάθει γυνή, ἡ τῷ πολυχρονίῳ ῥεύματι κατασυρομένη τοῦ αἵματος καὶ πᾶσαν ἀφῃρημένη σωτηρίας ἐλπίδα, οἱ λεπροί, οἱ παράλυτοι, οἱ κωφοί, τὰ μυρία τῶν παθῶν καὶ τῶν νοσημάτων γένη, ὧν ἁπάντων καθαρὸν ἀπέλυε τὸ σῶμα· Ταῦτα πάντα οὐχ ἱκανὰ καταισχῦναι τοὺς λέγοντας τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα πλάσματα τοῦ πονηροῦ; πῶς γὰρ

Lazaro periret, & quomodo opus Mali abolitum ipse restituere & in vitam vindicare, ac Lazarum resuscitare sustinuit? ipsum quoque Patrem eo tempore implorans, ut creaturam Mali optime perditam ipse iterum reficeret & in vitam revocaret? Imo si Corpus Mali est Principii, quomodo filium viduæ mortuum resuscitavit? quomodo tot mille alia miracula, quibus hominum profuit corporibus, perpetravit? nonne denique centurionis puer, Petri socrus, mulier ex morbo depressa (*Luc.* XIII. 11.) femina sanguinis fluxu per multos annos debilitata, omnique salutis spe privata, leprosi, paralytici, claudi, surdi, atque mille alia calamitatum & morborum exempla, a

τὸ πλάσμα τȣ̃ ἐχθρȣ̃ ὁ ἀγαθὸς θεὸς διαφθειρόμενον ἀνεκαίνιζε; καὶ ȣ̓ προσιόντων μόνον τὰ πάθη ἀπήλαυνεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐκείνοις ἐπιφοιτῶν καὶ παραγινόμενος· Περιῆγε γὰρ ὁ Ἰησȣ̃ς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Καὶ ȣ̓κ ἐθεράπευσε μὲν ȣ̃τως, ἐσίγα δὲ τὴν θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ προσέταξε διαγγέλλεσθαι· Πορευθέντες γάρ φησιν ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ· τυφλοὶ ἀναβλέπȣσι, χωλοὶ περιπατȣ̃σι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκȣ́ȣσι, καὶ νεκροὶ ἐγείρονται. Καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ σημεῖον τῆς αὐτȣ̃ δυνάμεως καὶ ἰσχύος καὶ χάριτος, τὸ ἐπὶ ἀῤῥώςȣς χεῖρας ἐπιθεῖναι καὶ ἰᾶσθαι δίδωσιν· ȣ̃τως ὡς οἰκείȣ πλάσματος ἐποιεῖτο τὴν πρόνοιαν, ὁ καὶ τὴν ψυ-

quibus corpora immunia reddidit: nonne, inquam, iſta omnia idonea ſunt ad perfundendos rubore illos, qui corpora hominum Mali creaturam dicunt? Quomodo enim opus hoſtis perditum Bonus Deus renovavit, neque ſolum eorum, qui ad ipſum ſe recipiebant, mala averruncavit, ſed & ipſe ad eos acceſſit. *Jeſus enim urbes omnes & vicos obiit, docens in Synagogis ipſorum, & morbos omnis generis ac infirmitates ſanans.* (*Matth.* IX.35.) Neque ſolum medelam illis attulit, factamque tacuit medicinam, ſed &, ut narrarent aliis, præcepit. *Euntes enim*, inquit, *renunciate Ioanni: cœci vident, claudi ambulant, leproſi purgantur, muti audiunt, & mortui reſurgunt.* (*Matth. XI.* 5.) Diſcipulis vero

χὴν

χὴν καὶ τὸ σῶμα παραγεγονὼς σῶσαι Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ μέχρις αὐτοῦ τὴν εὐεργεσίαν αὐτοῦ περιγράφων, ἀλλὰ καὶ τοῖς μαθηταῖς τὰ ἴσα ποιεῖν διδοὺς τὴν ἐξουσίαν· Ει δὲ ὡς τὰ τοῦ πονηροῦ στόματα θεομαχεῖ, τὸ σῶμά ἐστι τοῦ πονηροῦ, πῶς δι᾽ αὐτοῦ τὰ μέγιστα τῶν κατορθωμάτων πράττομεν, σωφροσύνην, ἐγκράτειαν, ἀγρυπνίαν, στάσιν, πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίαν, μαρτυρίου πόνους, ἃ πάντα σώματος μᾶλλον ἢ ψυχῆς ὄντα, εἰς δόξαν ἀναφέρεται τοῦ πλάστου καὶ δημιουργοῦ· Καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ καθ᾽ ἑαυτὴν οὔτε πρᾶξαι ταῦτα πρὸς ἀγῶνας ἔλθοι, p) οὔτε λό-

ſignum potentiæ ſuæ, virtutis ac gratiæ largitur, ut ægrotis manus imponant eisque medeantur. Adeo Chriſtus, Deus noſter, qui ad ſervandam animam & corpus venit, corporis, tanquam proprii operis, curam ſuſcepit, neque beneficentiam ſuam in eo juſſit acquieſcere, ſed &, ut eadem facerent, diſcipulis ſuis poteſtatem fecit. Si vero, quod Mali Principii ora contra Deum profitentur, corpus a Malo ortum eſt, quomodo per illud præclariſſima quæque efficimus, temperantiam, v.c. continentiam, vigilantiam, re-

γον,

p) πρὸς ἀγῶνας ἔλθοι] phraſis gymnaſtica, cujus vox media variis ſignificatibus ſubjecta eſt, quas Euſtathius ſummatim, ad Iliados σ. p. 1148. ita complexus eſt: ὁ δὲ ἀγὼν πολυσήμαντος λέξις, κατὰ τοὺς παλαιούς. Ἀγὼν γάρ, φασιν, ὅμιλος, κύκλος, μάχη, ἔρις, ἀγορά, συναγωγὴ καὶ ἐπίδειξις. Ego hic locum, in quo certamen ſuſcipitur, indicari pu-

γον, ὅτι μὴ ἔπραξεν, εἰσπραχθήσεται πλημμελείας. Πῶς οὖν τὸ ποίημα τοῦ πονηροῦ πράττει τὰ ἀγαθὰ, καὶ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ κατορθῶσαι, ἃ, μὴ παρόντος, οὐμενοῦν οὐ κρίνεται κατορθώματα. Σὺ δὲ λογίζου καὶ τοῦτο. Εἰ τὸ σῶμα ἦν τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ Παῦλος ἐλυπεῖτο, νοσοῦντος τοῦ Ἐπαφροδίτου, καὶ ἔλεγεν· ὅτι ἐλέησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς, οὐκ ἐκεῖνον δὲ μόνον, ἀλλὰ καί ἐμε, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ· τί γὰρ ἔδει λυπεῖσθαι τὸν Παῦλον, ὁρῶντα λυόμενον τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ, καὶ εἰ τὸ πλάσμα ἦν τοῦ πονηροῦ, πῶς ἐπέστελλε Τιμοθέῳ ὁ αὐτὸς μετάρ-

sistentiam, patientiam in adversis, martyrii labores, quæ quidem omnia ad corpus magis quam animum pertinentia in conditoris creatorisque gloriam tendunt. Anima enim, sibi relicta, non ingrederetur unquam studium ad ejusmodi præstanda, neque si omitteret, ad reddendam rationem vocari posset. Quomodo itaque creatura Mali perficit bona, & succurrit animæ ad præclara illa perficienda, quæ, eo absente, perficere non judicatur. Tu vero etiam hoc velim consideres. Si corpus Mali

σιος

tem per ἀγῶνας, quam vocis notionem demonstravit *Io. Georg. Gravius* in notis ad Hesiodi Ἀσπίδα v. 312. De aliis significationibus lege *Ezech. Spanhemium* ad Orationes Iuliani p. 11. 12. *Ludovic. Cresollium* in Theatro Rhetorum & Sophistarum lib. III. c. 17. *Gottfred. Olearium* ad Philostrati Vitas Sophistarum l. 22. §. 1. n. 4. & *Iac. Tollium* ad Longinum περὶ ὕψους Sect. IX. & XI. n. 1. Pertinet huc phrasis ἀγὼν πρόκειται, de qua exponit *Lamb. Bos* in notis ad N.T. p. 254.

σιος ἄνθρωπος· οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας· Ἔδει γὰρ τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον διδάσκαλον, εἴπερ ἐφρόντιζε Τιμοθέου, ἐπεὶ καθ' ὑμᾶς πλάσμα ἦν τὸ σῶμα τοῦ πονηροῦ, γράφειν αὐτῷ, μηδόλως κέχρησο οἴνῳ, ἵνα θᾶττον ῥαγῇ τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ, καὶ ἐλευθερωθῇς τοῦ βάρους αὐτοῦ· Καὶ εἰ τὰ σώματά εἰσι τοῦ πονηροῦ, πῶς λέγει ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Τί γὰρ μέλει τῷ ἀγαθῷ θεῷ ὑπὲρ τῶν πλασμάτων τοῦ πονηροῦ· οἷς οὔτε πρόκειται ἆθλα, οὔτε ζωὴ αἰώνιος· οὔτε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὅτι κτίστης αὐτῶν καὶ κύριος, καὶ ἐξουσιαστής· διὰ τοῦτο οὐδὲ ταῦτα χωρὶς αὐτοῦ στερίσκεται ζωῆς·

fuit principii, quomodo Paulus, ægrotante Epaphrodito, triſtatus fuit, & dixit: *Deus miſertus eſt illius, nec illius ſolum, ſed & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitia haberem.* (*Philip. II.* 27.) Quid enim neceſſe erat Paulum triſtari, videntem, quod creatura Mali perdita ſit: &, ſi creatura fuiſſet Mali, quomodo idem Vir divinus ſcripſit Timotheo: *vini parum adhibe ob ſtomachum tuum, & morbos frequentiores.* (1. *Timoth. V.* 23.) Divinum enim illum Doctorem, ſiquidem vere de Timotheo ſolicitus fuit, ſecundum vos, quia corpus Mali erat creatura, ſcribere decebat: omnino non utere vino, ut eo citius id, quod Mali eſt, frangatur, tuque onere ejus leveris. Quod ſi corpora ad

Πῶς

Πῶς δὲ καὶ μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ τοῦ Παύλου σώματι, εἴπερ τὸ σῶμα πλάσμα τοῦ πονηροῦ; Καὶ πάλιν αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ μυστηρίων ὑποφήτης, εἴπερ οὐκ ἦν τὸ σῶμα πλάσμα τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ, πῶς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν ὁλόκληρον ἐπεύχεται διατηρηθῆναι, καὶ τότε ἐν τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ; Λέγει γάρ· αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς, καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διατηρηθείη. Χωρὶς δὲ τούτων εἰ ἄλλης μὲν ἦν ἀρχῆς ἔργον ἡ ψυχή, ἑτέρας δὲ τὸ σῶμα, πῶς ὁ ἀληθὴς ἡμῶν πλάστης καὶ Θεὸς ἀπερισπάστους εἶναι βουλόμενος, τοὺς αὐτοῦ νουθετῶν λατρευτάς, παραινεῖ περὶ ἑκατέρου λέγων· μὴ μεριμνᾶτε

Malum originem ſuam referunt, quomodo Jeſus Chriſtus, Dominus noſter, ait: *nonne duo paſſeres uno aſſario venduntur, neque tamen unus eorum ſine Patre veſtro, qui in cœlis eſt, cadit* (*Matth.* X. 29.) Quid enim Bono Deo curæ eſt de creaturis Mali, quibus nec præmia, nec vita æterna, nec regnum cœlorum propoſita ſunt? At quoniam Dominus eorum & conditor & ſuperior eſt, ideo neque illa ſine ipſo vita privantur. Quomodo vero Chriſtus in corpore Pauli glorificabitur, ſiquidem corpus a Malo eſt formatum? Imo quomodo myſteriorum divinorum præco, ſi corpus non fuit creatura Dei, qui eſt ſuper omnia, corpus & ſpiritum & animam precatur totam

τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε, ἢ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσησθε· εἶτα καὶ πλέον ἡμᾶς τῷ παραδείγματι πρὸς τὴν νουθεσίαν ἕλκων· Ἐμβλέψατέ, φησιν, εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας. καὶ πόθεν αὐτοῖς ἡ ζωή; ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· Ει οὖν πατέρα ἡμῶν οὐράνιον τὸν τρέφοντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἶδε καὶ λέγει τῆς ἀληθείας ἡ πηγὴ, λέγει δὲ καὶ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ τὸν εἰς τὸν κλίβανον βαλλόμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, κάλλος ἀμφιέννυσθαι, οἷον οὐδὲ Σολομὼν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ περιεβάλετο τῇ δόξῃ, πῶς τὰ ἀπύλωτα τῆς ἀσεβείας στόματα, ἄλλον μὲν τοῦ χόρτου καὶ τῶν πετεινῶν καὶ τοῦ σώματος, καὶ τῶν αἰσθητῶν ἁπάντων χειροτονοῦσι

conſervari, idque ad Domini adventum? Ait enim: *Deus vero pacis ſanctificet vos integros, & totus Spiritus veſter, & anima & corpus inculpata conſerventur in adventum Domini noſtri Jeſu Chriſti.* (1. *Theſſal.* V. 23.) Præter vero iſta, ſi anima alterius Principii opus exiſteret, alterius vero corpus, quomodo verus noſtri conditor & Deus, ſervos ſuos curis non diſtractos eſſe cupiens, de utroque præcipit dicens: *ne curate de anima veſtra, quid edatis aut bibatis, neq; corpori veſtro, quid induatis.* (*Matth.* VI. 25.) Poſtea adhuc magis exemplo quodã ad percipiendas admonitiones perducturus, *Inſpicite*, inquit, *in volucres cœli, quia non ſerunt, nec metunt, neque in granaria congerunt*; & unde illis victus ſuppetit? *Pater*

δημι-

δημιουργὸν ἑτέρῳ δὲ τὴν ἡμίτομον χαρίζονται ἀρχήν;

vester cœlestis nutrit eas. (*Matth.VI.26.*) Si itaque Patrem nostrum cœlestem eum, qui volucres cœli nutrit, & agnoscit, & appellat veritatis fons, imo vero gramen agri, in fornacem conjici solitum, ab eodem Deo, ea forma indui ait, qua nec Salomon in omni sua gloria conspicuus fuerit, quomodo effrenata impietatis ora alium quidem graminis, & avium & corporis & rerum sensibilium omnium conditorem renunciant, alteri vero dimidium principatum ex gratia quasi largiuntur?

IX. ὅτι δὲ ὁ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ ταῦτα τὰ πρόσκαιρα διδοὺς, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν λεπτομερέστερον βεβαιῶν τὸ δόγμα, οἶδε γάρ φησιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων· ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. τίνος οὖν, ἄθλιε, ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνος ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ; καὶ τίς ὁ προστιθεὶς καὶ τὰ εἰς τὴν χρείαν τοῦ σώματος διαρ-

IX. Quod vero idem sit, qui & secularia hæc & cœlorum regnum largitur, paucis commonstraturus Servator: *novit enim*, inquit, *Pater vester cœlestis, quod his omnibus indigetis. Quærite vero primum regnum Dei, & justitiam ejus, & ista omnia adjicientur vobis.* (*Matth. VI.* 32.) Cujus est, homo perditissime, regnum cœlorum, & cujus est justitia ejus? & quis suppeditat necessitatibus corporis cōsultura?

κῇ; οὐχ ὁ αὐτὸς θεὸς ὁ εἷς καὶ μόνος; οὐχ ὁ κοινὸς πλάστης; οὐχ ὁ πάντων δημιουργός; εἰ δὲ ὁ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ὁ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ διὰ τὴν τελείωσιν τῶν ἀρετῶν υἱοθετούμενος ἡμᾶς, οὗτος δέ ἐστιν ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πῶς οὐχὶ σφόδρα βδελυκτὸν ἡ ἀσέβεια τῶν Ἀποστατῶν; Ἐγὼ γάρ, φησιν ὁ σωτὴρ, ὑμῖν λέγω· Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· Εἶτα· καὶ τίς ὁ τοῖς πειθομένοις μισθός; ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἀλλὰ τίς ὁ ἐν οὐρανοῖς πατήρ; ὁ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς

nonne idem Deus, qui unus est & solus? nonne communis formator? nonne omnium Dominus? Si vero, qui Solem suum oriri facit super malos & bonos, & pluviam super justos & injustos demittit, idem est, qui ad perficiendas virtutes nos in filios adoptavit; hic vero est Pater noster, qui in cœlis est; Nonne vehementer abominanda est Apostatarum impietas? *Ego enim*, inquit Servator, *vobis dico: Diligite inimicos vestros, bene facite odio prosequentibus vos.* (*Matth. V.* 44.) Pergit, si quæratur, quænam sit obedientiæ merces? *ut fiatis filii Patris vestri cœlestis.* Quis vero est Pater cœlestis? *qui Solem suum oriri facit super malos & bonos, & pluviam mittit super justos & injustos* (*ibid.* v. 45.) *Sitis*

ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν· ὁ γοῦν τέλειος πατὴρ, ὃν ἡμᾶς μιμεῖσθαι ὁ φύσει παραινεῖ υἱὸς, αὐτὸς οὗτός ἐστιν, οὐκ ἄλλος, ὁ τὸν ὁρώμενον ἀνατέλλων ἥλιον· καὶ τὸ φῶς ἡμῖν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ αἰσθητὸν χορηγῶν, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ἐπὶ καρποφορίᾳ καὶ γεωργίᾳ τῆς γῆς· καὶ ὡς ἂν, εἴτι πρὸς ἀκρασίαν ἀπέκλινε διὰ ξηρότητα, ᾧ χρώμεθα πρὸς ἀναπνοὴν, ὁ ἀὴρ, διὰ τῆς ἀπὸ τῶν ὑετῶν νοτίδος πρὸς εὐκρασίαν ἐπαναχθῇ· ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τῆς ἀμερίστου τοῦ θεοῦ βασιλείας ἔκθεσμοι μερισταί. οἱ τῆς γῆς μὲν καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ὑετῶν, καὶ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν ὁμοστοίχων ἕτερον ἀναπλάττοντες δημιουργὸν, ἄλλον δὲ τῶν

igitur perfecti vos, sicut Pater vester cœlestis perfectus est. Perfectus igitur Pater, quem imitari nos jubet, qui natura est filius, idem ille est, non alius qui Solem visibilem oriri facit, quique lucem sensibilem nobis, qui sensibus subjecti sumus, suppeditat, & pluit super justos & injustos, ut fructus ferre & coli terra possit, utque, si quid ob ariditatem ad intemperiem vergat, aer, quo ad respirationem utimur, per humorem pluviæ temperetur. Ubi igitur sunt nefandi illi imperii Dei partitores, qui terræ, aëris, pluviarum, Solis, aliorumque ejusmodi alium fingunt conditorem, alium vero eorum, quæ in classe & ordine rerum in-

ἔτι παρὰ ταῦτα τὴν τῶν νοητῶν ἐπέχει q) τάξιν.

X. Σὺ δέ μοι σκόπει καὶ τοῦτο· Εἰ θρόνον τοῦ θεοῦ τὸν οὐρανὸν καλεῖ ὁ μᾶλλον τῶν ἄλλων τὸν πατέρα καὶ τὰ τοῦ πατρὸς εἰδὼς, ὑποπόδιον δὲ τὴν γῆν καὶ πόλιν αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα, πῶς οὐκ ἐσχάτης ἀσεβείας, ὧν μάρτυς ὁ υἱὸς, ταῦτά τινας περικόπτειν αὐτοῦ, καὶ ἕτερον τῶν περικοπέντων ποιεῖν ποιητήν; ὁ γὰρ πάντα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν καὶ πράττων καὶ παραινῶν Χριστὸς ὁ θεὸς, τὸν ὅρκον ὡς ὄντα τῆς ἐπιορκίας πύλην τῆς ἀνθρωπίνης ἀποκλείων πολιτείας, φησίν· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὀμῶσαι ὅλως, μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ, μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑπο-

telligibilium locum tenent.

X. Tu vero & hoc mihi expende: Si thronum Dei cœlum appellat is, qui præ aliis Patrem, & quæ Patris sunt, novit, terram scabellum, & Hierosolyma civitatem ejus, nonne maximæ impietatis argumentum est, ea, quorum filius testis est, quosdam ipsi, præscindere, & eorum, quæ prærepta sunt, alium venditare auctorem. Christus enim Deus, qui omnia ad salutem nostram & facit, & monet, jusjurandum, tanquam perjurii inter homines portam, in civili societate claudens, ait: Ego vero dico vobis: *ne juretis*

πό-

q) ἐπέχει] Legendum fuerit, vi constructionis, ἐπεχόντων, nisi τὸ ἔτι proxime antecedens, quod hic locum non admodum tueri videtur, cum ἅ permutandum censeas.

πόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐστι· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ Βασιλέως τοῦ μεγάλου· ἀλλὰ μηδὲ ἐν τῇ κεφαλῇ σου φησὶν, ὅτι οὐ δύνασαι ποιῆσαι ἐξ αὐτῆς λευκὴν τρίχα ἢ μέλαιναν. Κεφαλὴν, καὶ Ἱεροσόλυμα καὶ γῆν, καὶ οὐρανὸν τὰ αἰσθητὰ, τὰ ὄψει κρινόμενα, λέγων, ἃ τοῖς Ἰουδαίοις ἔθος ἦν ὅρκον ποιεῖσθαι. r) Μηδὲ πάλιν εἰς μύθους καὶ λήρους τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν ἡ μανία περιτρέποι· Τὸν γὰρ ὁρώμενον οὐρανὸν, καὶ τὴν αἰσθητὴν γῆν, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἃ πάλαι μὲν ᾠκοδόμητο, γενεαῖς δὲ ὕστερον ὁ Δαβὶδ ἀνοικοδομεῖ καὶ πολίζει· ταῦ-

omnino, neque per cœlum, quia thronus est Dei; neque per terram, quia scabellum est pedum ejus; neque per Hierosolyma, quia civitas est Regis magni: (Matth. V. 34.) sed neque per caput tuum, addit, quia non potes producere ex ea capillum album aut nigrum. Caput, & Hierosolyma, & terram, & cœlum sensibus & visu dignoscenda hic memorat, per quæ Judæi jurare consveverant. Caveat vero sibi insana cohors, ne denuo in fabulas & nugas caput, & Hierosolyma, & terram & cœlum convertat. Cœlum enim, quod conspicitur, & terram, qua sentitur

 τα

r) ὅρκον ποιεῖσθαι] de his aliisque jurandi formulis, apud Judæos tunc receptis lege post *Joh. Lightfotum* ad istum Matthæi locum, *Buxtorfium* in Lexico Rabbinico fol. 2314. *Seldenum* de Synedriis Hebr. II. 11. §. 7. & inprimis *Io. Friederic. Miegium* in notis ad Maimonidis Tract. de Juramentis p. 122. sqq.

τα τὸν μὲν θρόνον καλεῖ, τὴν δὲ ὑποπόδιον, τὰ δὲ πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ποίου βασιλέως; αὐτὸς ἑτέρωθι σαφέστερον ἐκδιδάσκει· μὴ ποιεῖτε, λέγων, τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου· τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τοῦ πατρὸς οἶκον ἀποσεμνύνων· δι' ὃν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τοῦ βασιλέως πόλιν καλεῖ. Ὃν γὰρ ἐν τῇ τῶν ὅρκων ἀπαγορεύσει μέγαν ἀνεῖπε βασιλέα, ἐνταῦθα πατέρα ἴδιον ἐθεολόγει· διὸ καὶ τοὺς πωλοῦντας τὰς βόας καὶ τὰ πρόβατα, καὶ τὰς περιστερὰς, τὴν πατρικὴν οἰκίαν τῆς ἐμπορικῆς καθαίρων παροινίας ἀπελαύνει· καὶ τὴν δικαίαν αὐτοῖς ὀργὴν ἀπειλεῖ. οἷα δὴ καταφρονητὰς εὑρὼν καὶ τοῦ πατρικοῦ οἴκου καὶ τῆς πατρικῆς ἐντολῆς. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων· εἰ πρότερον μὲν ὑπὸ τοῦ παναγίου πνεύματος ἐμ-

& Hieroſolyma urbem olim quidem exſtructam, aliquot autem ſæculis poſt à Davide reædificatam, ea inquam thronum, ſcabellum & urbem magni Regis appellat. Cujus autem Regis? ſic ipſe alibi clarius edocet: *ne faciatis*, inquit, *domum Patris mei domum nundinationis* (*Joh. II.* 16.) templum ſcilicet Hieroſolymitanum domum Patris appellans, propter quod & Hieroſolyma Regis urbem vocat. Quem enim in prohibitione jurisjurandi magnum pronunciavit Regem, eum hic Patrem ſuum & ſimul Deum appellat. Ideo & vendentes boves & oves & columbas a paterna domo, caſtigata mercandi inſolentia, arcet, juſtamque illis iram comminatur, quos ſcilicet &

πνεύ-

πνεόμενος ὁ Δαβὶδ, ὕστερον δὲ καὶ ὁ θεῖος Παῦλος λαμπρᾷ διακέκραγε τῇ φωνῇ· ὡς ὁ κηρυττόμενος ὑπὸ Μωσέως Θεὸς, πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λέγει. Τῷ σωτῆρι γὰρ ἡμῶν ὁ Παῦλος πρὸς Ἰουδαίους γράφων, τὴν πατρικὴν ἁρμόζει φωνὴν, τὴν διὰ τοῦ Δαβὶδ προφητευθεῖσαν· Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, καὶ πάλιν· Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν· Καὶ πάλιν· καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ· Καὶ ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος τῆς βασιλείας σου· Εἶτα· ἀκούσατε οἱ κωφοὶ, καὶ οἱ τυφλοὶ ἀναβλέψατε! Ἐπάγει γάρ· καὶ σὺ κατ᾽ ἀρχὰς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί· Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις·

paternæ dom9 & paterni præcepti contemtores videbat. Quid præterea dicent, ſi primum quidem David, a Spiritu Sancto actus, deinde vero etiam divinus Paulus clara voce clamavit, quod Deus a Moſe prædicatus ad Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum inquit: Ad Servatorem enim noſtrum Paulus, ad Hebræos ſcribens, Patris accommodaɩ vocem per Davidem prænunciatam: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Iterumque alibi: *ego ero tibi in Patrem, & ipſe erit mihi in filium.* (*Hebr. I. 5.*) Item: *& adorabunt ipſum omnes Angeli Dei.* (*ibid. v.7.*) Et: *thronus tuus, ò Deus, eſt in ſæculum ſæculi: ſceptrum regni tui*, (*ibid. v.* 8.) Porro: (attendite ſurdi, & videte cœci!) Addit enim: *Tu vere a*

Καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς καὶ ἀλλαγήσονται. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν· Εἰ ταῦτα προεῖπε μὲν ἐν πνεύματι ὁ θεοπάτωρ Δαβίδ, ἐπεσφράγισε δὲ ὁ τῶν ἀρρήτων μύστης καὶ μυσταγωγὸς, ὡς ὁ τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας Θεὸς αὐτὸς μέν ἐστιν ὁ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πατήρ· αὐτὸς δέ ἐστιν ὁ καὶ τὸν θρόνον τοῦ φύσει παιδὸς s) εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ἑδρασάμενος· καὶ τῶν ἀγγέλων πάντων τὰ τάγματα προσκυνητὰ καὶ δοῦλα πεποιηκὼς τοῦ γεννήματος· ὁ αὐτὸς δὲ

principio, Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cœli. Illi peribunt, tu vero permanebis. Et omnes instar involucri convolves eos, & immutabuntur. Tu vero idem es, & anni tui non deficient (ibid. v. 10. & 11.) Quod si ista in Spiritu prædixit, qui Dei pater est, David, obsignavit autem arcanis sacris initiatus & initians alios Paulus, quod scilicet Veteris Testamenti Deus idem est & Domini nostri Jesu Christi filius, idemque thronum sui natura filii in sæculum sæculi firmavit, & omni-

καὶ

s) τοῦ φύσει παιδὸς] i. e. *veri filii*, non adoptivi, non putatitii. Hæc enim inter ceteras notio hujus vocis est apud Scriptores Ecclesiasticos. Vide inprimis *Dionys. Petavii* Dogmata Theologic. Tom. II. lib. IV. c. 2. pag. 190. *Mosen Amyraldum* Diss. VI. Theolog. de Peccato Originali p. 581. sqq. & ex nostratibus *Christoph. Franckii* Exercitatt. Anti-Limborch. p. 246. sq. & Celeb. *Ioh. Albert. Fabricium* ad Sextum Empiricum. p. 9. Sic noster infra γνήσιον υἱὸν appellat.

καὶ οὐκ ἄλλος τήν τε γῆν ἐθεμελίωσε, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰσιν οἱ οὐρανοί· Πῶς οὐ πᾶσαν ἀσέβειαν ἀποκρύπτουσιν, οἱ ἄλλον μὲν τὸν Πατέρα λέγοντες τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄλλον δὲ τὸν δημιουργήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀφαιροῦντες μὲν τοῦ κτίστου τὰ κτίσματα, νέμοντες δὲ ταῦτα τῷ σπορεῖ τῶν ζιζανίων, ἐφ᾽ ᾧ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς ἀνταμείψεται, καὶ τὴν ἡτοιμασμένην αὐτῷ τιμωρίαν συμμετάγονται· Τὰ ἴσα δὲ τοῖς εἰρημένοις κἀν ταῖς Πράξεσιν ὁ θεῖος Λουκᾶς εἰ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἀποστασίας αὐτῶν τὰς ἐκείνου φωνὰς οὐ προσίενται· ὅμως ἐκεῖνος τῇ Ησαίου φωνῇ, μᾶλλον δὲ τῇ τοῦ Στεφάνου κεχρημένος γλώσσῃ, λαμπρῶς αὐτῶν διὰ μέσου τῶν Ἰουδαίων ἐμφράττει τὰ στόματα· οὗτος γὰρ ὁ τὸν ἀθλοφορικὸν πρῶτος ἀ-

um Angelorum ordines progeniei suæ adoratores & famulos constituit, imo qui idem, & non alius, terram fundavit, & cujus manuum opera cœli sunt; nonne omnem impietatem in sinu reconditam habent, qui alium quidem Patrem Domini nostri Jesu Christi, alium vero cœli & terræ conditorem fingunt, conditori creaturas suas auferentes, easdemque Zizaniorum satori vindicantes? Pro quo certe interitum ipsis retribuet, ut in pœnam, quæ illi parata est, cum ipso ducantur. Similia dictis in Actis afferens divinus Lucas, (quamvis maxima horum Apostatarum pars dicta ejus non recipiat,) Jesaiæ scilicet vel potius Stephani lingua usus, egregie per Judæos ora va-

ναδησάμενος στέφανον, ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐλέγχῳ, ἄλλοις τε ἐπιχειρήμασι τὸ ἀναίσχυντον αὐτῶν καταισχύνων εἰσάγει καὶ τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διακεκραγότα καὶ λέγοντα· ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι λέγει κύριος. Καὶ ἅπερ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ σωτὴρ ἔφη περὶ τοῦ Πατρός· θρόνον μὲν καλῶν τὸν οὐρανὸν, ὑποπόδιον δὲ τὴν γῆν, καὶ πόλιν αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα· ταῦτα συμμαρτυρῶν ὁ πρωτομάρτυς τῷ δεσπότῃ διὰ τῆς Ἡσαίου φωνῆς τὸν πατέρα παράγει λέγοντα ταῦτα· Ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν ὁ σωτὴρ τὴν τῶν ὀμνυόντων στηλιτεύων καὶ ἐπιστομίζων ματαιολογίαν, τὴν αὐτὴν κρατύνει διδασκαλίαν· μωροὶ γάρ, φησι, καὶ τυφλοὶ, τίς μείζων ἐστιν; ὁ χρυσὸς ἢ

illis obturat. Is enim, cum primus coronam victricem reportasset, in sua Judæorum confutatione, inter cetera argumenta, quibus impudentiam eorum confundit, Patrem Domini nostri Jesu Christi introducit clamantem & dicentem: *cælum mihi thronus est, & terra scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, ait Dominus.* (*Act. VII.* 49.) Et quæ in Evangeliis Servator dixit de Patre, thronum quidem ejus cœlum, scabellum vero terram, & urbem ejus Hierosolyma vocans, eadem testatus primus Martyr Jesaiæ verbis Patrem introducit eadem dicentem. Alibi quoque iterum Servator, vaniloquentiam jurantium reprimens & cohibens eandem doctrinam adstruit.

ὁ ναὸς, ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν; οὐκοῦν ὁ τῆς παλαιᾶς ναὸς οὐ μόνον ἅγιος ἦν, ἀλλὰ καὶ ἁγιάζειν εἶχεν ἰσχύν. Καὶ πάλιν· τί μεῖζον; τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον; σαφῶς κἀνταῦθα δεικνὺς, ὅτι τὸ θυσιαστήριον ἅγιόν τε ἦν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀνατιθέμενα ἅγια ἐποίει· Καὶ μετὰ βραχέα· καὶ ὁ ὀμόσας φησὶν ἐν τῷ οὐρανῷ· διάνοιξον ἄνθρωπε τὸ οὖς, ὅπερ ἔπλασε μὲν ὁ θεὸς ἀκούειν, μετέπλασε δὲ ὡς ἀληθῶς ὁ πονηρὸς εἰς κωφόν· Πλὴν ἄκουσον· Ὁ ὀμόσας, φησὶν, ἐν τῷ οὐρανῷ ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ· Ὥστε ἅγιος μὲν ὁ ναὸς, ἅγιον δὲ τὸ θυσιαστήριον, καὶ χάριν ἔχον θείαν ἁγιοποιεῖν, καὶ θρόνος ἐστὶν ὁ οὐρανὸς τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· οὐ καὶ ἡ κτίσις σύμ-

Stulti enim, ait *& coeci, quis major est? aurumne, an templum, quod sanctificat aurum.* (*Matth. XXIII.* 27.) Itaque templum Veteris Instrumenti non solum sanctum erat, sed & sanctificandi vi pollebat. Iterum: *utrum majus est? donumne, an altare, sanctificans donum?* Ubi diserte ostendit, & altare sanctum fuisse, & quæ in eo offerebantur, sancta effecisse. Et post pauca: *Et qui jurat*, inquit, *per cælum:* (aperi, homo, aurem quam ad audiendum formavit Deus transformavit autem is qui vere malus est, ut surdus esses; audi inquam) *Qui jurat*, inquit, *per cælum, jurat per thronum Dei & per eum, qui sedet super ipsum.* (*Matth. XXXII.* 21.) Itaque sanctum quidem est templum, sanctum

πα-

πᾶσα ποίημα καὶ ἔργον· Εἰ δὲ τῷ θεῷ καὶ Πατρὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ διακεκραγότι ταῦτα ἀντιφθέγγονται, Χριστῷ δὲ τῷ ἀληθινῷ θεῷ ἡμῶν συνφθεγγομένῳ τῷ γεγεννηκότι οὐ πείθονται· Παῦλον δὲ μαρτυροῦντα, οὗ ψευδεπώνυμοι παραγράφονται, καὶ τὸν Δαβὶδ μὲν ὑπερορῶσι προφητεύοντα· Λουκᾶ δὲ τῷ μαθητῇ καὶ Εὐαγγελιστῇ τοῦ σωτηρίου λόγου οὐ προσέχουσι· Στέφανον δὲ τὸν ἐν μάρτυσι πρῶτον καὶ τὸν Προφήτην συνεπαγόμενον μυκτηρίζουσιν, ἀκόλουθόν ἐστιν αὐτοῖς, ὃ καὶ πράττουσι, τῷ πονηρῷ μόνῳ πειθαρχεῖν, ᾧ καὶ τὰς ψυχὰς ἐνεχείρισαν, καὶ τὰ σώματα, τὰς μὲν τῇ ἀσεβείᾳ τοῦ φρονήματος, τὰ δὲ διὰ τοῦ βορβόρου τῶν πράξεων· ἁρμόσειε δ' ἂν αὐτοῖς εὖ μάλα καὶ ὁ κατὰ τῶν ἀχαρίστων Ιουδαίων δεσποτικὸς ὀνειδισμὸς, ὅτι τὸν

vero & altare, idemque divino beneficio sanctificans: cœlum vero est thronus veri Dei & Patris Domini nostri Jesu Christi. Cujus & creatura universa opus & effectus est. Quod si vero Deo & Patri Domini nostri Jesu Christi, ista quidem proclamanti, obloqvuntur, si Christo, Deo nostro vero, eadem cum Patre dicenti, non credunt; si Paulum, a quo falso cognominantur, eadem testantem, & Davidem prophetantem supine negligunt; si ad Lucam, discipulum & præconem salutaris doctrinæ, non attendunt; si Stephanum denique, Martyrum primum & Prophetam, adductum adunco naso suspendunt; consequitur, eos, quod & faciunt, Malo solum Principio

τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἀπεκάλεσαν· ὄντως γὰρ ἡ ἀποστασία τὸν τοῦ παντὸς οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ὀνομάζουσι· μᾶλλον δὲ ἑκατέραν ὕβριν δι' ἑκατέρας εἰσάγουσιν· οὕτω πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ πᾶσαν τόλμαν ἡ προκειμένη θεομαχία κουφοτέραν ἀπεργάζεται.

obedire, cui & animas ſuas & corpora tradiderunt, illas quidem impiis cogitationibus, hæc vero ſordidis actionibus indulgentes. Egregie vero in illos quadrat reprehenſio, a Domino in ingratas Judæos conjecta, eo quod Patrem familias, *Beelzebul* vocaverant. Apoſtatæ enim illi Patrem familias totius univerſi Beelzebul vocant, vel potius injuriam aliam ſuper aliam accumulant. Adeo omnem impietatem omnemque inſolentiam factio hæc Deum oppugnans leviorem ſua efficit.

XI. Ἐντολὰς δὲ πάλιν ὁ σωτὴρ τὰ Μωσαϊκὰ διατάγματα καλῶν καὶ πανταχοῦ τιμῶν τὴν νομοθεσίαν τὴν πατρικὴν, ὁ θεός, φησίν, ἐνετείλατο, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου· Καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω· ὑμεῖς ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν· Καὶ ταῦτα εἰπὼν

XI. Alibi Servator Moſaica inſtituta præcepta appellans, & Legem a Patre latam undique in pretio habens, *Deus*, inquit, *præcipit: honora Patrem tuum, & matrem tuam. Et: maledicens Patri aut Matri, morte moriatur. Vos mandatum Dei abrogaſtis per traditionem veſtram.* (*Matth.* XV. 46.) Atque hæc dicens Jeſaiam te-

μαρ-

μάρτυρα τὸν Ησαΐαν ἐπάγεται, καλῶς, λέγων, προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ησαΐας, Εγγίζει μοὶ ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ· Καὶ πρόσεχε λοιπόν· μάτην δὲ σέβονταί με· διατί; διότι διδάσκουσι διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων· ὥστε ἅπερ μὲν ἦν ἐντάλματα ἀνθρώπων, οὐκ ἤρεσκε ταῦτα τῷ νομοθέτῃ θεῷ· ἀλλὰ καὶ δίκης ἐνόχους τοὺς εἰσηγητὰς αὐτῶν ἐποίει· Εἰσῆγον δὲ ταῦτα οἱ πρεσβύτεροι τῶν γραμμάτων καὶ Φαρισαίων, σέβειν μὲν τοῖς χείλεσι λέγοντες τὸν ἀληθινὸν θεὸν, τῇ δὲ καρδίᾳ πόῤῥω διεστηκότες αὐτοῦ· Ο οὖν ἀληθινὸς παῖς καὶ υἱὸς ἀληθινοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, οὗ τῆς νομοθεσίας τὰς οἰκείας t) προέκρινον διδασκαλίας οἱ ἀγνώμονες ἐν Ισραὴλ·

ſtem adfert, *Bene*, inquiens, *prædixit de vobis Jeſaias: Appropinquat ad me populus hic ore ſuo, & labiis ſuis honorat me: cor vero eorum longe a me remotum eſt.* (*Matth. XXII.* 7.) Attende quoque adſequentia: *fruſtra vero colunt me.* Cur? *quia docent doctrinas, præcepta hominum*, adeo, quæ erant hominum præcepta, ea Legislatori Deo non placebant. Imo & doctores eorum pœnæ obnoxios faciebat. Tradebant vero hæc Seniores Scribarum & Phariſæorum, labiis quidem ſe Deum colere verum dicentes, corde vero ab eo procul remoti. Verus igitur filius & natus Dei ac Patris, cujus Legi ſuas præceptiones imperiti Iſraelitæ præferebant, ille, inquam,

t) οἰκείας] ita lego pro οἰκίας, quod in MS, exſtat.

Ἰσραήλ. οὗτος ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τήν τε ματαίαν κατὰ τῶν μαθητῶν μέμψιν τῶν ἀχαρίστων Ἰουδαίων ἐπιστομίζων, καὶ τὰ βρώματα, ὡς τοῦ πατρὸς ποιήματα, πάσης πονηρᾶς ὑπολήψεως καθαρίζων, καθὰ δὴ συνεπιμαρτύρεται καὶ ὁ εὐαγγελιστής· οὐ τὸ εἰσερχόμενόν, φησιν, εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπων. Ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν βραχέσι ῥήμασι τὴν ἐν ἀνθρώποις εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην κρατύνων καὶ νομοθετῶν δι' ὧν ἔλεγε· πάντα ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· Ταύτης αὐτοῦ τῆς παραινέσεως καὶ νομοθεσίας τὸ ἀνεπίληπτον καὶ λυσιτελοῦν παριστῶν, τῷ ἀξιώματι τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν ἐπισφραγίζει· οὕτω γάρ ἐστι φη-

Servator noster & vanam ingratissimorum Judæorum in discipulos suos animadversionem obtundit, & cibos, tanquam Patris creaturam, ab omni prava suspicione liberat, sicut & testatur Evangelista: *non, quod ingreditur*, inquiens, *in os, inquinat hominem, sed quod egreditur ex ore, illud inquinat hominem.* (*Matth. XV.* 11.) Alibi vero iterum paucis verbis concordiā & justitiā inter homines stabiliturus, ista præcipit: *Quæcunque volueritis, ut faciant vobis homines, eadem & vos facite illis.* Hanc suam admonitionem & Legem ut inculpatam & utilem commendaturus, addito elogio Legis & Prophetarum, obsignat; *ita enim*, inquiens, *habet Lex & Prophetæ.* Sic & parabola illa, in qua regnum

σιν ὁ νόμος καὶ οἱ Προφῆται. Ναὶ δὴ καὶ ἡ παραβολὴ, καθ' ἣν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἀπεικάζει ὁ σωτὴρ ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, οὐκ ἔλαττον καταισχύνει τὴν ἀσέβειαν· Πῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ παρὼν κόσμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ ἐν αὐτῷ, ὁπότε αὐτοῦ μὲν τὸν ἀγρὸν αὐταῖς λέγει φωναῖς, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δὶς, εἶναι δὲ τὸν ἀγρὸν τὸν κόσμον, τὸν δὲ κόσμον ὥσπερ ἀγρὸν αὐτοῦ, οὕτω καὶ βασιλείαν αὐτοῦ· Αναπτύσσων γὰρ τὴν παραβολὴν ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, φησὶν, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἀγρός ἐστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· Τὰ δὲ ζιζάνιά εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς, ὁ σπείρων αὐτὰ, ἔστιν ὁ διάβολος· Ακούεις, πῶς

cœlorum Servator noſter cum homine bonum in agrum ſemen ſpargente comparat, non minus impios homines pudore ſuffundit. Nonne enim præſens mundus, & qui in ipſo ſunt, ad regnum Dei referri debent, quando agrum ſuum iisdem verbis vocat non ſemel, ſed bis: agrum vero ait eſſe mundum, mundum autem ut agrum ita & regnum ſuum. Parabolam enim explicans *ſerens bonum ſemen*, inquit, *eſt filius hominis, ager vero eſt mundus. Bonum vero ſemen ſunt filii regni: Zizania autem filii Mali, hoſtis denique, illa ſerens, Diabolus eſt.* (*Matth.* XIII. 38.) Audisne, quomodo mundum quidem ſuum, & eos, qui in eo ſunt, ſemen ſuum appellet, quos & filios regni vocat, ſolam

τὸν

τὸν κόσμον μὲν αὐτοῦ λέγει, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ τοὺς ἐν αὐτῷ οὓς καὶ υἱοὺς τῆς βασιλείας λέγει, μόνην δὲ τὴν τῶν ζιζανίων ἐπισπορὰν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀποπέμπει· ἀλλ' ἐπίστησον τοῖς λογισμοῖς εἴτι λείψανον τῆς τοῦ πλάστου χειρὸς ἐν ἑαυτῷ περιφέρεις. Ἐν γὰρ τοῖς ἑπομένοις περιφανῶς αὐτοῦ βασιλείαν ἀνακηρύττει τὸν κόσμον· Πῶς; ἐν τῇ συντελείᾳ φησὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ μέλλοντος, ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, δηλονότι τοῦ παρόντος κόσμου τὰ σκάνδαλα· οὐ γὰρ ἐν τῇ μελλούσῃ καὶ ἀπελευτήτῳ, οὐ μὲν οὖν οὔτε ζιζάνια φύεται, οὔτε ταῦτα σπείρει ὁ πονηρὸς, οὔτε συνίσταται σκάνδαλα, ἵνα ἐκ ταύτης οἱ ἄγγελοι τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου συλλέξωσιν αὐτά· Ἐπεὶ καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῶν ἀν-

Zizaniorum projectionem in hostem referens. Sed inquire argumentando, numquod manuum conditoris vestigium tecum circumferas? In sequentibus enim clarissime mundum regnum suum pronunciat. Quomodo? *in consummatione*, inquiens, *mundi hujus*, non autem futuri, mittet filius hominis angelos suos, & colligent ex regno ejus, puta præsenti mundo, offendicula. Neque enim in futuro & æterno regno vel Zizania crescunt, vel sciet ea Malus, vel offendicula locum habent, ut ex eo angeli filii hominis ista colligere valeant: sicut & post factam istam collectionem Zizania in fornacem ignis conjicientur. Tunc vero & justi in regno Patris sui lucebunt

ταῦτα συλλογὴν ταῦτα μὲν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς βάλλονται· τότε δὲ καὶ οἱ δίκαιοι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος. Τί τούτων τῶν κυριακῶν φωνῶν λαμπρότερον ἢ δυνατώτερον; καθελεῖν μὲν τὴν ἀποστασίαν, ὑψῶσαι δὲ καὶ κρατῦναι τὴν εὐσέβειαν; δι' ὧν τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἀνακηρύττουσι· δεσπότην δὲ καὶ βασιλέα τοῦ παντὸς ὥσπερ τῆς μελλούσης οὕτω καὶ τῆς παρούσης ἀναγορεύουσι βασιλείας· τί δὲ φιλονεικοῦσι τῶν ἀψύχων γενέσθαι ἀναισθητότεροι; ὁπόταν ἥλιος μὲν καὶ γῆ καὶ πέτραι, δι' ὧν τῷ δεσποτικῷ συνέπασχον πάθει, τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν κηρύττουσι, οὗτοι δὲ κἀκείνων τὴν ἄνοιαν αὐτῶν ἐλεγχόντων οὐκ αἰσχύνονται· ἀπὸ γὰρ τῆς ἕκτης φησὶν ὥρας ἕως

instar Solis. Quid his Domini vocibus hinc ad deprimendam defectorum impietatem, hinc ad provehendam & amplificandam pietatem illustrius aut efficacius esse potest? Eae enim mundum, & quæ in eo sunt, Christi & Servatoris; ipsum autem Dominum & Regem universi, ut in futuro ita in præsenti regno esse prædicant. Quid vero homines magis sensu, quam ipsa inanimata, destituti esse cupiunt? quandoquidem Sol & terra & petræ, in quantum cum Domino patiuntur, principatum ejus publice edicunt. At illos ne tum quidem pudet, cum imprudendentiam suam ab iis vident castigatam. *A sexta enim*, inquit, *hora usque ad nonam tenebræ factæ sunt, & terra com-*

ἐν-

ἐννάτης σκότος ἐγένετο, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν· τίς γὰρ κοινωνία ἢ συμπάθεια πονηροῦ πλάσματος καὶ δεσποτικοῦ πάθους; Ἐχρῆν γὰρ μᾶλλον ὅσον, ἐπὶ τῷ τῶν ἀσεβῶν δόγματι, λαμπρύνεσθαί τε καὶ κόσμον περιβάλλεσθαι μείζονά τε καὶ περιφανέστερον, ἐφ᾽ ᾧ τὸν καθελεῖν παραγεγονότα τὸν πλάστην αὐτῶν τηλικοῦτον πάθος ἔβλεπον ὑφιστάμενον· Πῶς δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν μὲν, οὔπω δὲ πρὸς τοὺς πατρικοὺς ὁ μηδέποτε τούτους λιπὼν ἀνελθὼν κόλπους, παρὰ τοῦ πατρὸς τὴν ἐξουσίαν λαμβάνει τοῦτε οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὧν οὐκ ἦν κύριος ὁ διδοὺς; οὕτω γὰρ ἡ θεομάχος γλῶσσα δυσφημεῖ. Ἐπὶ τούτοις δὲ εἰ ἀγροὶ καὶ οἰκίαι τῆς χειρός εἰσι τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ ἀγαθὸς θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν τοῖς προθύμως ἠκολουθηκόσιν αὐ-

mota est, & petræ scissæ sunt. (*Matth.* XXVII. 45.) Quæ enim inter creaturam malam & Dominicam perpessionem communio aut commiseratio intercedit? Nā secundum impiorum illorum placita terram superbire decebat & splendido habitu indui, quandoquidem videbat eum, qui conditori suo perniciem allaturus erat, tantis cruciatibus exponi. Quomodo vero post resurrectionem, cum nondum in Patris sinum, quem nunquam deseruerat, rediisset, a Patre accepit potestatem in cœlum & terram, quorum, qui dederat, non existebat Dominus? Ita enim lingua Deo adversa maledicit. Insuper vero si agri & domus a manu Mali proficiscuntur, quomodo Bonus Deus, Ser-

τῷ μετὰ τῶν αἰωνίων ἀγροὺς καὶ οἰκίας ἐπαγγέλλεται παρέχειν, ἃ φαῦλά τέ ἐστι καὶ φαύλου ποιητοῦ, καὶ ὧν οὔτε κύριος αὐτὸς ἔχειν, οὔτε ἄλλοις παρασχεῖν. Τί δὲ καὶ εἰς μισθὸν ἔδει φέρειν τὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῖς πάντα λιποῦσιν καὶ ἀκολουθήσασιν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαμβάνειν αὐτοῖς ἐν τῷ δώρῳ, καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν ἀγαθοῖς συνάπτειν φαῦλα· καὶ διὰ τῆς προσθήκης τοῦ χείρονος ἐνυβρίζειν καὶ ὃ ἂν ἦν χωρὶς τῆς προσθήκης κάλλιστον τῶν δώρων. Πῶς δὲ πάλιν ἐρωτησάμενος ὁ σωτὴρ περὶ τῶν νομικῶν ἐντολῶν πρώτην μὲν εἶναί φησιν, ἄκουε Ισραήλ· κύριος ὁ θεός σου κύριος εἷς ἐστι· Καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου·

vator noster, asseclis suis præter æterna bona & agros & domos exhibiturum se pollicetur, quippe quæ & mala sunt, & mali conditoris, & in quæ ipse potestatem non habet vel possidendi ea, vel aliis exhibendi. Quomodo vero fas erat, ea, quæ hostis sunt, præmii loco dare iis, qui omnia reliquerant, & ipsum secuti erant, & inter præmia illa æternam quoque vitam reponere, atque adeo mala cum bonis conjungere, & accessione mali diminuere id, quod sine illa accessione donorum omnium erat præstantissimum? Quomodo verus etiam Servator noster de præceptis Legalibus interrogans primum dixit esse: *Audi Israel: Dominus Deus tuus Dominus unus est.*

Δευ-

Δευτέραν δὲ, ἣν οὐδὲ ἡ ἐρώτησις ἀπῄτει, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν· Καὶ οὐ μέχρι τούτου ἔστη, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπερωτῶντα σύμψηφον εὑρὼν οὐ μακρὰν ἀνεῖπεν εἶναι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ· Πῶς γὰρ αἱ Μωσαϊκαὶ νομοθεσίαι, εἴπερ ἦσαν τοῦ ἐχθροῦ, πρῶτον μὲν ἕνα Θεὸν καὶ κύριον νομοθετοῦσιν εἰδέναι καὶ νοεῖν· Εἶτα τοῦτον μόνον ἀγαπᾷν ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν. Εἰ οὖν ἕνα Θεὸν καὶ Κύριον ἀνακηρύττει Μωσῆς, καὶ παρὰ τοῦτον ἄλλον μήτε λατρεύειν, μήτε προσκυνεῖν, μετὰ δὲ ταύτην τὴν πρώτην ὡς ἀληθῶς ἐντολὴν, καὶ τὸ φιλάλληλον καὶ φιλάνθρωπον κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον τοῦ σωτηρίου προσάγματος νομοθετεῖ, ποῦ ἡ πονηρὰ τῆς ἀποστασίας ἀρχή; ἀλλ' ὁ μὲν Γραμματεὺς συνῆκε τοῦ δεσπότου, τὴν Μω-

Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. (*Matth.* XII. 29.) Alterum vero, quod quæstio ne requirebat quidem; *Diliges proximum tuum ut te ipsum.* Neque in eo acquievit, sed cum interrogantem sibi consentientem nactus esset, non procul ab eo esse dixit Dei regnum. Quomodo autem Leges Mosaicæ, si quidem fuissent hostis, primum quidem unum Deum & Dominum scire se & agnoscere, atque eundem solum ex toto corde, & proximum ut hominem ipsum amandum esse profiterentur? Si igitur unum Deum & Dominum prædicat Moses, nec præter eum alium coli vel adorari vult, post illud vero

σαϊκὴν κυροῦντος φωνὴν, ὅτι εἷς ἐστιν ὁ Θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. Οἱ δὲ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων πλέον ἔχειν προσαχθέντες, οὐδὲ τὴν ἐσχάτην μοῖραν τῆς εὐσεβείας σώζουσιν ἐν ἑαυτοῖς· Λουκᾶς δὲ ὁ τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων συγγραφεὺς πῶς τὸν Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ελισάβετ ἐν τῇ παλαιᾷ νομοθεσίᾳ βιοῦντας, δικαίους, καὶ τότε ἐνώπιον μαρτυρεῖ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐνώπιον ἀνθρώπων, καὶ πορευομένους ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καὶ δικαιώμασιν ἀμέμπτως, εἶτα καὶ τὴν ἱερατείαν τὸν Ζαχαρίαν τελεῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν νομικὸν ναὸν, ἐν ᾧ εἰσήει, ναὸν προσαγορεύει τοῦ Θεοῦ. ἐν αὐτῷ τε τὸν ἄγγελον ὀφθῆναι κυρίου, καὶ τότε τίνα; τὸν ἀρχιστράτηγον Γαβριὴλ, ὃς καὶ τὴν ἐκ παρθένου τοῦ δεσπότου γέννησιν, αὐτῇ τε τῇ

primum præceptum mutuum in homines amorem præcepto Servatoris nostri convenienter urget, ubi, quæso te, Malum Apostatarum Principium locum habet? At Scriba quidẽ ille intelligebat Dominum, Mosaicam Legem approbantem, quod scilicet unus sit Deus, nec ullus præter eum. Qui vero Scribis & Pharisæis meliores esse jussi sunt, ne minimam quidem pietatis partem sibi servant. Lucas vero, verborum Domini Scriptor, quomodo Zachariam & Elisabetham, in Veteri Testamento viventes, justos, eosque coram Deo, non tantum coram hominibus fuisse, & in omnibus Dei præceptis & statutis inculpate versatos testatur? Quomodo ait Zachariam Sacerdo-

ἀκη-

ἀκηράτῳ κόρῃ, καὶ δι' αὐτῆς τῷ κόσμῳ εὐηγγελίσατο· καὶ τήν τε προσευχὴν τοῦ ἱερέως εἰσηκοῦσθαι διὰ τῶν εὐαγγελίων ἐβεβαίωσε, καὶ τὸν ἐκ τῶν Εὐαγγελίων παῖδα μέγαν ἐνώπιον ἔσεσθαι κυρίου, καὶ πεπληρωμένον πνεύματος ἁγίου, καὶ πολλῆς πολλοῖς ἀγαλλιάσεως πρόξενον, καὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οὐκ ὀλίγοις ἐπιστροφῆς αἴτιον γενέσθαι τῆς ἐπὶ τὸν θεὸν, τῷ πνεύματι καὶ τῇ δυνάμει κεχρημένον τοῦ Ἠλίου· ὥστε ὁ Εὐαγγελιστὴς, μᾶλλον δὲ ὁ ταῦτα διὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου λέγων θεὸς, οὗτος οὐχὶ τὸν Ἰωάννην μόνον, ὃς τὴν χάριν εἶδε βλαστάνουσαν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἠλίαν, ὃς πολλῷ προϋπῆρχε τῆς χάριτος, τὰς πλανωμένας ψυχὰς ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ ὀπίσω τῶν δαιμονίων ἐκπορευούσας ἐπὶ τὸν ἀληθι-

tio coram Deo perfunctum? quomodo templum legale, in quod introibat, templum Dei appellat? & in ipſo Angelum Dei, eumque Gabrielem copiarum Ducem, qui & nativitatem Domini ex Virgine, & ipſi illi intemeratæ Virgini & cum ea mundo nunciavit, viſum, precesque Sacerdotis exauditas eſſe in Evangeliis affirmat, puerumque ibidem memoratum magnum coram Domino futurum, Spiritu item Sancto plenum, multisque magni gaudii interpretem, nec paucis Iſraelitarum converſionis ad Deum auctorem, Spirituque ac virtute Eliæ uſurum pronunciat? Itaque Evangeliſta, vel potius Deus, qui hæc per Archangelum loquitur, non Johan-

νὸν ἐπιστρέψαι θεὸν, ἀπαράγραπτον τὴν μαρτυρίαν παρέχεται. Πάλιν δὲ ὁ Ζαχαρίας πνεύματος ἁγίου γίνεται πλήρης, καὶ τοὺς ἀπ' αἰώνων προφήτας χορὸν ἁγίων κηρύσσει· Ἤγειρε γάρ, φησι, προφητεύων, καὶ διὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου φθεγγόμενος, κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. Καὶ πόθεν ἡ ἀπόδειξις; καθὼς ἐλάλησέ, φησι, διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἐχθροῦ· Καὶ τί προεφήτευσαν; μνησθῆναι τὸν θεὸν διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ, τρισάθλιε, τοῦ ἐχθροῦ· Ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν ἀσεβῶν χαλινῶν τὰ στόματα ὅρκον, ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, ἐπάγει, τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυ-

nem ſolum, qui gratiam propullulantem videbat, ſed & Eliam, qui diu ante gratiam exſtitit, animas a vero Deo averſas, & poſt Satanam ſcortantes, ad verum Deum convertiſſe teſtimonio, omni exceptione majori, confirmat. Iterum vero Zacharias Spiritu Dei repletur, & Prophetas antiquos Sanctorum appellat chorum. *Erexit enim*; inquit prophetans, & per Spiritum Sanctum loquens, *cornu ſalutis in domo Davidis, filii ſui.* Et unde hoc demonſtratur? *ſicut locutus eſt*, inquit, *per os Sanctorum a ſæculo Prophetarum ſuorum.* (*Luc. I. 69.*) Prophetarum, inquit, *ſuorum*, non autem hoſtis. Quid autem vaticinati ſunt illi? *Deum recordaturum teſtamenti ſui ſancti*, non ſane,

σθέν-

θέντας λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. Συλλογίζου τὰ εἰρημένα· Πνεῦμα ἅγιον πληροῖ τὸν Ζαχαρίαν, καὶ πληρωθεὶς ἐκεῖθεν ἁγίους τοὺς ἀπ' αἰῶνος Προφήτας καὶ Θεοῦ θυηπόλους ἀναγορεύει, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν προφητεύει, καὶ τὸν ὀμόσαντα πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ἐκεῖνον τῆς ἐλευθερίας εἶναι δοτῆρα κηρύσσει· Καὶ τοὺς προσάγοντας αὐτῷ τὴν λατρείαν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ λατρεύειν. Εἰ ταῦτα πλησθεὶς ὁ Ζαχαρίας πνεύματος ἁγίου διῆλθε, πῶς οὐχὶ τοῦ πονηροῦ πλησθέντες πνεύματος οἱ τἀναντία τούτοις ἀπελέγχονται φωνοῦντες· Τί δ' ἂν φαῖεν οἱ πικροὶ τῆς Μωσαϊκῆς κατήγοροι διαθήκης, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας μερισταί, ὅταν ἐρῶσι διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἀναγόμενον μετὰ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸν Ἰησοῦν, πλοῦντα δὲ

homo perditissime, hostis. Adhuc vero magis impiorum ora refrenaturus juramentum, quod Abrahamo Patri nostro juravit, adducit, *ut daret nobis potestatem, ex manu inimicorum nostrorum liberatis sine timore in sanctitate & justitia ipsi serviendi.* (*Luc. I.* 74.) Perpende, quæ dicta sunt. Spiritus Sanctus implet Zachariam, plenus eo Prophetas antiquos Sanctos Deique Sacerdotes appellat, Mosis item testamentum prædicat sanctum, nobisque libertatem prænunciat, & eum, qui Abrahamo juraverit, hujus libertatis datorem fore, eosque, qui cultum ipsi præstent, in sanctitate & justitia ei servire asseverat. Si hæc omnia Zacharias, Spiritu Sancto repletus, edisserit, nonne

τὰ

τὰ Μωσαϊκά, καὶ φέροντα θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ἀγκάλαις δὲ δωροφορούμενον τοῦ δικαίου Συμεὼν, ὃς μετὰ τῆς ἄλλης εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος χρηματισμὸν λαβὼν ἅμα τε ἐνηγκαλίζετο τὸν κοινὸν λυτρωτὴν, ηὐλόγει τε αὐτὸν καὶ θεολογῶν προεφήτευε σωτηρίαν παραγενέσθαι κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, καὶ φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν τῶν μετὰ ταῦτα πεπιστευκότων εἰς αὐτόν; ὁ δὲ θεῖος Εὐαγγελιστὴς οὐκ ἠρκέσθη τὸ τότε μόνον γεγενημένον κατὰ τῶν ἀσεβῶν εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ὡς ἔοικε τὸ ἀναίσχυντον αὐτῶν προειδὼς, καὶ τὴν Ἄνναν, ἧς ἡ φυλὴ τὸν Ἀσὴρ ἀρχηγὸν εἶχε, συμπαρουσάντα τῷ πρεσβύτῃ, καὶ ἀνθομολογοῦσαν τῷ Κυρίῳ, καὶ περὶ τοῦ κοινοῦ δεσπότου τὰ ἴσα καὶ ὅμοια προφητεύ-

Spiritu malo pleni judicandi ſunt, qui contraria his omnia contendant. Quid vero dicent amarulenti Legis Moſaicæ accuſatores, vel potius principatus Dei partitores, quando vident Jeſum in Evangeliis Hieroſolyma perductum, ibique Moſaica inſtituta obſervantem, ſacrificia ſecundum præceptum Legis Domini offerentem, brachiisque juſti Simeonis inſtar doni ſuſceptum, qui inter cetera pietatis & juſtitiæ argumenta per Spiritum Sanctum oraculum nactus, & communem Servatorem brachiis complexus eſt, & benedixit ei, & prænunciavit, eum in ſalutem adveniſſe coram facie omnium populorum, & inſtar lucis ad illuminationem gentium,

νουσαν

ουσαν παραδίδωσι διὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας. Καὶ τὸ μετὰ ταῦτα δὲ γεγονὸς ὕστερον πολλὴν ἔχει τὴν ῥώμην ἐκκόψαι καὶ ταπεινῶσαι τῶν τὴν ὀφρὺν κατὰ τῆς θείας δόξης ἐπαιρόντων. Συνανιόντος γὰρ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τῇ κατὰ σάρκα παρθένῳ μητρὶ, καὶ τῷ νομιζομένῳ Πατρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τελεσθέντων, ὅσα τὰ ἱερὰ λόγια λέγει· Εἶτα καὶ ἐν τῷ ἀνακομίζεσθαι οἴκαδε τοῦ παιδὸς τοῦ παρόντος, καὶ διὰ τοῦτο τῆς κατὰ σάρκα μητρὸς καὶ τοῦ νομιζομένου πατρὸς ἀπορουμένων τε καὶ τὸν ποθούμενον ζητούντων, ὁ πάντων μὲν ποιητὴς, διὰ δὲ φιλανθρωπίαν παρθένου παῖς, Τί ὅτι φησὶν ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρός μου δεῖ εἶναί με; ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν u) τοῦ Πατρὸς εἶναι κα-

λῶν,

quæ posthæc in eum sint credituræ, Divinus vero Evangelista non satis habuit id, quod tunc gestum erat, contra impios hos homines commemorare, sed impudentiam eorum, ut videtur, prævidens etiam Annam, cujus tribus Aserem habebat auctorem, cum Sene illo præsentem, Dominumque celebrantem, & de communi Domino eadem ac similia proferentem in Sacra historia sistit. Quod vero postea contigit, multum omnino valet ad reprimendos & dejiciendos eos, qui supercilium adversus divinam gloriam efferunt. Cum enim Jesus una cum Virgine Matre sua, quod ad

u) τὸ ἱερὸν] Hinc patet, τὰ τοῦ Πατρὸς a nostro de templo accipienda visa esse, quam sententiam plerique omnes ex veteribus & recentioribus adoptant, atque ex his nominatim *Io. Vorstius* in Dissert. Sacr. lib. III. c. 12.

λῶν, ὁ τὸ τῆς ἀπωλείας στόμα τῆς πονηρᾶς ἀρχῆς θυσιαστήριον δυσφημεῖ· ἀλλὰ πῶς ἡ αἱρετικὴ μέθη οὐρανοῦ καὶ γῆς ἄλλον παροινοῦσα λέγει δημιουργὸν, αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν ἀγαλλιάσει τε πνεύματος καὶ τῷ ἀρρήτῳ καὶ ἀνεπινοήτῳ τῆς ἐξομολογήσεως ἀνακράζοντος· ἐξομολογοῦμαί σε, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ γνήσιος υἱὸς βοᾷ, καὶ τὸ πᾶσαν ἀσέβειαν ἀπο-

carnem, & Patre suo putatitio Hierosolyma profectus esset, peractis ibi, quæ Sacer Codex præscribit, sacris, ipsisque postea domum revertentibus, & ob absentem puerum tum Matre secundum carnẽ, tum Patre putatitio solicitis, &, quem desiderabant, quærentibus, is, qui omnium quidem conditor, sed ob amorem in homines Virginis erat filius, *quid me*, inquit, *quærebatis? nonne sciebatis, me in iis, quæ Patris mei sunt, esse debere.* (*Luc. II.* 49.) idem illud tem-

κρύπ-

Io. Kenchenius in notis ad h. l. *Ludov. Cappellus* item ad h. l. & *Lambertus Bos* de mysterio Ellipseos Græcæ L. Atque illi quidem in locutione hac elliptica vocem τόποις intelligi volunt. Ab his abeunt pauci, qui ellipsin per vocem πράγμασι supplentes non tam templum, quam *res* & *negotia* Patris hic innui existimant. Horum causam agit *Jo. Buxtorfius* in Catalectis Theologico-Philolog. p. 29. & post eum data opera M. *Io. Casp. Kregel* in Epistola propemptica ad Cl. Christianum Schoetgenium Lipsiæ 1716. in 4. edita.

κρύπτον μῦσος ἀντιφθέγγεται τῷ σωτῆρι, καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κύριον τὸν Βεελζεβοὺλ ὀνομάζει· Εἰ δὲ ὁ νόμος ἦν τοῦ πονηροῦ, πῶς πάλιν ὁ νομοθέτης τῆς χάριτος τὸν ἐκπειράζοντα νομικὸν, καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον ὑποκρινόμενον ζητεῖν, ὡς εἰς μέγα ἴαμα τὸν νόμον παραπέμπει, κἀκεῖθεν εὑρεῖν τὸ ζητούμενον ὑποβάλλει. Τοῦ νομικοῦ δὲ τὰς δύο πρώτας αὐτοῖς ῥήμασι διελθόντος ἐντολὰς, καλῶς τε αὐτὸν ἀποκριθῆναι ἀλήθεια ἔφη, καὶ, εἰ κατὰ ταύτας πολιτεύοιτο, τὴν αἰώνιον ζωὴν κληρονομεῖν·

plum Patris ſui vocans, quod perditorum ora Mali Principii altare injuſte nominant. Quomodo vero hæreticorum temulentia alium cœli & terræ conditorem petulanter fingit, cum Servator noſter ipſe, Spiritu exſultans, ineffabili & incomprehenſibili quadam confeſſione clamat: *Confiteor tibi, Pater, Domine cœli & terræ, quod abſcondiſti hæc ſapientibus & intelligentibus, & infantibus iſta revelaſti. (Matth. XI. 25.) Pater, Domine cœli & terræ*, genuinus filius clamat, ſcelerata vero hæc hominum, impietatem omnem recondentium, turba Servatori obloquitur, & cœli terræque Dominum Beelzebul vocat. Si vero erat a Malo, quomodo Legis gratioſæ auctor Legis peritum tentantem ipſum, & vitam æternam quærere ſimulantem, ad Legem tanquam ad eximiam medicinam amandat, & ibi ut quæſitum inveniret, adhortatur. Cumque Legis peritus duo prima præcepta iisdem verbis repetiiſſet, eum

eum bene reſpondiſſe veritas ipſa ait, & de vita æterna, ſi ſecundum ea viveret, certum eſſe juſſit.

XII. Ὅρα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων τὴν ἰσοτιμίαν τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος, x) ἵνα γνῷς ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης νομοθέτης· Ἀμὴν, ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. Τοῦτο τῆς χάριτος· Ὅρα δὲ καὶ τοῦ νόμου· Εὐκοπώτερόν ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ μίαν κεραίαν τοῦ νόμου διαπεσεῖν· Εἶδες πῶς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν τῆς ἀποστασίας τὸ θράσος προειδὼς τὰ ἴσα νέμει γέρα καὶ τὸ κλέος τῇ τε παλαιᾷ καὶ τῇ νέᾳ διαθήκῃ;

XII. Tu vero ex aliis quoque æqualem legis & gratiæ ſeu Evangelii dignitatem æſtima, ut ſcias, eundem eſſe & veteris & novi Teſtamenti Legislatorem. *Amen, amen, dico vobis: cœlum & terra tranſibit, verba vero mea non tranſibunt.* Hoc ad doctrinam de gratia pertinet. Vide vero ſimile de Lege! *Facilius eſt, cœlum & terram tranſire, quam unum apicem legis in terram cadere* (*Luc. XVI.* 17.) Vides quomodo Servator noſter, defectorum inſolentiam prævidens,

x) χάριτος] Evangelium hic innui & ſcopus Photii, & oppoſita vox νόμος ſatis evincit. Eam notionem locum habere in Johan. I. 16. χάριν ἀντὶ χάριτος exiſtimarunt veterum Doctorum permulti, quos vide apud *Gatakerum* in Adverſar. Sacr. c. 27. & *Io. Caſp. Suicerum* in Theſauro Eccleſiaſt. p. 1498.

θήκῃ; καίτοι γε ἐν πολλοῖς πολλῷ προέχει τὰ τῆς χάριτος. Παιδαγωγὸς γὰρ ἦν ἐκεῖνος τῶν ἐν τῇ χάριτι· ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸν αὐτὸν ἐκεῖνά τε καὶ τὰ παρόντα κατὰ διάφορον καὶ ἀπόρρητον οἰκονομίας νομοθετῆσαι τρόπον, ταῖς αὐταῖς καὶ ἴσαις φωναῖς περὶ ἑκατέρας νομοθεσίας ἐχρήσατο. Ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ τῶν ἀπειθούντων αὐτοῦ τοῖς σωτηρίοις διδάγμασιν οὐκ ἄλλον κατήγορον καὶ θρίαμβον, ἀλλὰ τὸν Μωσῆν εἰσάγει. Μὴ γὰρ δοκεῖτέ, φησιν, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· οὐχὶ, ἀλλά τίς ἐστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωσῆς δηλονότι, πρὸς τὸν πατέρα· οὗ τοὺς νόμους αὐτὸς πιστευθεὶς, καὶ τὴν περὶ Χριστοῦ προφητείαν, ἀξιόπιστος ἂν κατήγορος εἴη, καὶ ἀπαράγραπτος μάρτυς τῶν μεγαλαυχούντων μετ' αὐτοῦ τοὺς νό-

æqualem dignitatem & gloriam Veteri & Novo Instrumento tribuat, quamvis in multis Gratia multum præstet. Lex enim pædagogus erat ad ea, quæ sunt gratiæ. Ut vero ostenderet, eundem & præterita & præsentia pro diverso & ineffabili dispensationis modo constituisse, iisdem & similibus phrasibus de utraque Legislatione usus est. Ita & contra eos, qui non credunt salutari doctrinæ, non alium vel accusatorem vel victorem, quam Mosen affert. *Ne existimetis enim*, inquit, *quod ego vos apud Patrem accusaturus sum* (*Joh. V.* 45.) non sane, sed est, qui vos accusat, Moses scilicet, *apud Patrem.* Hujus enim Leges ipse sibi creditas una cum prophetia de Christo na-

O μους

μους καὶ τιμᾶν καὶ στέργειν, μηδὲν δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τοῦ κοινοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν θεσπισθέντων προσιεμένων, ὃ κεφάλαιον ἦν καὶ κρηπὶς, καὶ προοίμιον τῆς ὅλης αὐτοῦ νομοθεσίας, ἀλλὰ μηδὲ συναίσθησιν ἀναστολῆς λαβόντων τῆς εἰς τὸν προφητευθέντα παροινίας τε καὶ θεομαχίας. Διὰ πολλῶν τοίνυν δεσποτικῶν φωνῶν, καὶ οὐ φωνῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ πράξεων, ναὶ δὴ καὶ διὰ τῶν Αποστολικῶν ἔργων τε καὶ ῥημάτων τῆς πλάνης ἠλεγχμένης, ἣ τὸ κράτος τῆς τοῦ θεοῦ βασιλείας εἰς ἀρχὰς ἀντικειμένας σχίζει, τίνα λοιπὸν συγγνώμην ἔχουσιν οἱ μετὰ τοσούτους τῆς ἀσεβείας ἐλέγχους ἔτι τῷ τοῦ πονηροῦ, δι' ὧν τε φρονοῦσι καὶ δι' ὧν βιοῦσι, καθυπηρετοῦντες θελήματι· καὶ τὸν μὲν οἰκοδεσπότην τοῦ παντὸς Βεελζεβοὺλ καλοῦντες, τὸν δὲ

ctus, accusator omnino fide dignus & testis omni exceptione major erit contra eos, qui Leges ejus & colere & amare multum quidem glorientur, nihil vero eorum recipiant, quæ ab ipso de communi nostro Domino & Servatore prædicta sunt, quod tamen & caput, & apex & initium totius Legislationis ejus erat; imo nec correptione ob temeritatem eorum & pugnam adversus eum, qui prænunciatus ab eo est, factam afficiantur. Postquam igitur multis Domini verbis, imo non verbis solum, sed & factis Apostolorum, errorem illum confutatum dedimus, qui principatum regni Dei in duas contrarias partes scindit, quam tandem veniam sperare possunt illi, qui post tot

Βεελ-

βεελζεβὲλ θεὸν κρύφιον καὶ ἄῤῥητον, καὶ ἀγαθὸν, καὶ πατέρα, ἀλλ' ὲκ ἂν εἴποιμι τὸ ἀθεώτερον, ἀποφαίνοντες· Καὶ μηδὲ τὸν πρὸς τὲς δυσφημὲντας τῶν Ιεδαίων δεσποτικὸν ἐκτεθηπότες καὶ καταπλήσσοντες θρίαμβον, ὃν δὶ ἐκείνων ὲδὲν ἔλαττον εἰ καὶ μὴ μᾶλλον κατὰ τῆς νῦν ἀποστασίας. Κοινὸν γὰρ αὐτοῖς τὸ θεομαχεῖν, εἰ καὶ νεανικώτερον ὁ ἀποστάτης θρασύνεται προτείνων ἔλεγε· Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μεριζομένη ὲ συσταθήσεται. Επεὶ γὰρ οἱ τῶν Ιεδαίων ἀγνώμονες τὸν πλάστην ὁρῶντες ἀπελαύνοντα καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων τὰ πάθη, τὸν Βεελζεβὲλ ταῖς θεοσημείαις ἐπεφήμιζον, καὶ οἱ τῆς ἀποστασίας ὑπέρμαχοι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτὲ εἰς τὸν αὐτὸν ἀναφέρεσι. Διὰ ὲτο δικαίως τῇ αὐτῇ δεσποτικῇ φωνῇ καὶ τὸ θεομά-

impietatis confutationes adhuc Mali Principii voluntati iis, quæ ſapiunt & vivunt, obſecundant, & Patremfamilias univerſi Beelzebul vocant, Beelzebul vero Deum occultum, & ineffabilem, & Bonum, & Patrem, ut fœdiora non dicam, renunciant, nec victoriam Domini a calumniantib9 Judæis relatam ſtupent ac reverentur, quam per illorum latus non minus, ſi non magis & illuſtrius, a præſenti defectione reportavit. Impietatem enim, quam utrique communem habent, etiamſi novus ille apoſtata audacius ſe hac in parte jactat, objectans dicebat: *omne regnum in partes ſciſſum, non conſiſtet.* (*Matth. XII.* 25.) Quoniam enim improbi & ſtupidi Judæi, videntes Creatorem &

χον ἀμφοῖν στηλιτεύοιτ' ἄν. Καὶ γὰρ εἴπερ ἡ μία τοῦ παντοκράτορος ἀρχὴ διατέτμηται, οὐκ ἂν συσταίη τμηθεῖσα· Ἀλλ' ἡ πρώτη τομὴ ὁδὸς καθέσταται τοῦ καὶ εἰς μυρία διαιρεθῆναι, καὶ μηδεμίαν ἕδραν καὶ στάσιν μηκέτι δύνασθαι λαβεῖν. Ὥσπερ οὖν ἑκάτερος ἁλίσκεται θεομαχῶν, καὶ ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ ἀποστάτης, ὁ μὲν τὰς θεοσημείας, ὁ δὲ τὰ δημιουργήματα τοῦ θεοῦ διδοὺς τῷ ἐχθρῷ, οὕτω κατ' ἀμφοῖν κοινὴ καὶ ἄφυκτος ἡ ἀπόφασις ἡ δεσποτική.

animas & corpora morbis liberantem, Beelzebul miracula hæc tranſcripſerunt, ita & defectionis hujus propugnatores opera manuum ejus in eundem transferunt. Propterea ex merito eadem Domini voce utriusque partis pugnam Deo intentatam confuderis. Quod ſi enim indiviſum Omnipotentis imperium dividatur, diviſum nunquam conſiſtet. Sed prima illa diviſio viam ſternet, ut in mille diſtrahi queat, nec unquam certam ſedem locumque conſequi poſſit. Quemadmodum itaque uterque deprehenditur contra Deum pugnare, Judæus ſcilicet & Apoſtata, ille quidem miracula, hic vero creaturas Dei hoſti adſcribens, ita contra utrosque valet communis & invincibilis Domini rejectio.

XIII. Ἀλλ' ὦ ποῖ φέρεσθε ἄνθρωποι! τί τὸν δεσπότην ἀφέντες τὸν ὁμόδουλον, μᾶλλον δὲ δοῦλον καὶ ἀποστάτην, καὶ

XIII. Sed quo devenitis homines! cur Domino relicto, conſervum veſtrum, vel potius ſervum & apoſta-

τῆς

τῆς ὅλης ἡμῶν ἀπ' ἀρχῆς ἐπίβουλον φύσεως δημιουργὸν ἑαυτοῖς ἐπιγράφετε; τί τὸν πλάστην ἀθετοῦντες τῷ τὴν φθορὰν ἡμῶν ζητοῦντι καὶ σπουδάζοντι, οὐ τὴν τῆς ψυχῆς μονον, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ἑαυτοὺς ἐγχειρίζετε; τί πρὸς τὸ φῶς ἐτυφλώθητε; τί δὲ τὸ σκότος τοῦ φωτὸς ἠλλάξασθε; ἐκνήψατε τῆς μέθης· ἀνάστητε τοῦ ψυχοφθόρου κάρου· ἀναλάβετε τῆς ἀπωλείας ἑαυτούς· Καὶ πῶς ἂν γένοιτο τοῦτο; εἰ τῶν πράξεων, ἐν αἷς ἔχει τὸ κράτος ὁ ἐχθρὸς, ἀποστροφὴν μελετήσοιτε, πρότερον πορνείαν, δι' ἧς φθείρεται μὲν τὸ σῶμα, φθείρεται δὲ τὴν χαλεπωτέραν φθορὰν ἡ ψυχὴ, τὸ αὐτοδέσποτον διδοῦσα δουλεύειν τοῖς πάθεσιν· ἀδικίαν, ἧς ἐπικρατούσης οὔτε οἰκία, οὔτε πόλις, οὔτε βίος ὅλος ἀνθρώπινος διασώζεται·

tum, & universæ nostræ naturæ inde ab initio insidiatorem conditorem vobis constituitis? cur creatori renunciantes ei vos traditis, qui interitum nostrum quærit, & non animæ solum sed & corpori perniciem afferre conatur? cur ad lucem cœcutitis? cur vero tenebras cum luce permutastis? evigilate ex crapula, surgite ex lethali sopore, eripite vos perditioni. Quomodo vero fieri hoc potest? si ab actionibus illis, in quibus hostis vis posita est, avertere vos laboretis: & primum quidem a scortatione, per quam perditur corpus, multoque magis anima, a qua libertatem habetis indulgendi affectibus: tum ab injustitia, qua dominante nec domus, nec civitas, nec vita

ἐπιορκίαν, τὴν βυθίζουσαν τὴν ψυχὴν εἰς καταφρόνησιν τοῦ θεοῦ· μισαδελφίαν, δι' ἧς ὁ κοινὸς ὑβρίζεται πλάστης· ὁ γὰρ τὸ πλάσμα μισῶν δωρεὰν, τὴν εἰς τὸν πλάστην διαβιβάζει παροινίαν· Μισήσατε ψευδολογίαν, συνιέντες, ὡς ὁ τοῦ ψεύδους πατὴρ ὁ διάβολος ἐστι. μυσάχθητε συκοφαντίαν, ἥτις τῶν ἀνελπίστων κακῶν πολλὰ καὶ ἐρᾶσθαι κατεπράξατο· φύγετε τὴν μιαιφονίαν· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἀνθρωποκτόνος ἦν· τὴν φιλαργυρίαν, εἰ μή τι ἄλλο, τὸν Ἰούδαν ἐννοοῦντες· βδελύξασθε κλοπὴν καὶ δόλους κατὰ τοῦ πλησίον, καὶ γάμων ἀλλοτρίων διαφθορὰς, καὶ τρυφὴν, καὶ ἀκολασίαν, καὶ μέθην τῆς πολιτείας ὑμῶν ἐκκαθάρατε· τούτοις γὰρ συνεισέρχεται, τούτοις ἥδεται ὁ ἐχθρός· Ἐν τούτοις λαμβάνει τὴν ἰσχὺν καταδου-

hominis tota conſervatur: a perjurio, quod animam in contemtionem Dei præcipitem agit: ab odio proximi, per quod communis creator injuria afficitur: qui enim creaturam ſine cauſa odit, impotentiam ſuam in ipſum conditorem transfert. Odio porro habeatis mendacium, cogitantes, mendacii patrem eſſe diabolum: averſemini fraudulentiam; quæ mala etiam non ſperata conciliavit: fugite homicidium: hoſtis enim ab initio homicida erat: avaritiam item, Judam, niſi aliud quicquam, recogitantes: exſecremini furtum & dolos contra proximum, itemque adulterium, & luxum & incontinentiam, & temulentiam a vitæ veſtræ rationibus alienam habeatis. His

λῶ·

λῶσαι μὲν τὸ φρόνημα ὑμῶν, καὶ διαστῆσαι τοῦ δημιουργήσαντος θεοῦ, πεῖσαι δὲ πλάσματα, καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι αὐτοῦ· ἂν τῶν ἔργων αὐτοῦ τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν παραπλησίων ἀποστᾶτε, καὶ αὐτὸς ἀφίσταται ἀφ' ὑμῶν, οὐκ ἔχων οἷς ἑδρασθῇ, καὶ οἷς ἐπαναπαύσηται ἐν ὑμῖν· Καὶ τότε ὑμῖν ἡ θεία χάρις ἐπιλάμψασα ἐναυγάσει πλάσην ἐπιγιγνώσκειν καὶ δημιουργὸν, οὐ τὸν ἐπίβουλον ἐχθρὸν, ἀλλὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον θεὸν, ἐν ᾧ ἐκτίσθη τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ἀρχαὶ καὶ θρόνοι, καὶ ἐξουσίαι καὶ δυνάμεις, καὶ ὁ παρὼν σύμπας καὶ ὁρώμενος κόσμος· Καὶ γὰρ δι' αὐτοῦ πάντα γέγονε, κἂν ἡ ἀποστασία, προκαταλαβοῦσα τῆς ψυχῆς τὰ ὄμματα, τὸν δημιουργὸν βλέπειν οὐ δίδωσιν. Ἕως δ' ἂν τοῖς τοῦ πονηροῦ καθυπηρετῆτε θελήμασιν, καὶ τῷ

enim consvescit, his delectatur hostis. In his facultatem accipit mentes vestras sibi subjiciendi, & avertendi a Deo conditore, persvadendique creaturis, ut suæ & sint & appellentur: si vero ab operibus ejus tum commemoratis tum illorum similibus abstineatis, etiam ipse abstinebit a vobis, non habens quidquam, in quo innitatur & acquiescat. Tunc vero divina gratia affulgens illuminabit vos, ut conditorem & opificem agnoscatis, non inimicum illum insidiatorem, sed bonum illum & hominum amicum Deum, per quem creata sunt omnia, visibilia & invisibilia, magistratus, & throni, & potestates, & virtutes, & præsens omnis ac visibilis mundus. Per ipsum e-

βορβόρῳ τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν συναναφέρησθε, καὶ ἀντὶ τῶν σωτηρίων πόνων τῇ ψυχοφθόρῳ ῥᾳστώνῃ συναναστρέφησθε, οὐμενοῦν οὐκ ἂν ὑμῖν ἡ θεία καὶ οὐράνιος ἐναστράψῃ αἴγλη· οὐδὲ ἐκστήσηται τοῦ κράτους τῶν ψυχῶν ὑμῶν καὶ τῶν λογισμῶν ὁ ἐχθρὸς, τοῖς ἔργοις ἔχων δεδουλωμένους. Πλὴν ἔτι ταῖς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος μαρτυρίαις ὁδηγεῖν ὑμᾶς πρὸς τὸ φῶς τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν ἀποστασίαν ἐλέγχειν, οὐμενοῦν οὐκ ἂν τὸν ὄκνον τῆς ἐπιμελείας προελοίμεθα.

nim omnia facta sunt, quamvis defectio illa, mentis oculos fascinans, conditorem videre non patiatur. Quoad enim Mali voluntati obsecundatis, & sordibus turpium voluptatum maculamini, & pro salutaribus laboribus delicias animæ noxias sectamini, nunquam certe divinus & cœlestis splendor vos illustraverit, neque potestatem in animas & mentes vestras amiserit hostis, quas scilicet per actiones sibi subjectas habet. Interim nequaquam, posthabita industria, testimoniis Spiritus Sancti vos ad lucem pietatis ducere, & defectionem confutare pigrabimur.

Notæ

Notæ & Emendationes Viri docti, nescio cujus, ad exemplum DIONIS CHRYSOSTOMI edit. Paris. an. 1623. fol. adscriptæ, quod exstat in Biblioth. Bodlejana.

ORATIO I. de Regno.

Pag. 8. B. 3. μακάριοι δὲ ὑμεῖς οἱ συμμετέχοντες] lege ἡμεῖς. i. e. beati autem & *nos*, qui participes sumus. *Felicem hanc esse conjecturam dictionis series evincit, nec minus familiaris Dionis mos, ut se ipsum jungat ceteris, ad quos loquitur.*

Pag. 12. D. 3. οὐδ' Εὐρυσθέα] l. οἱ δ' Εὐρυσθέα φησὶ βασιλεύειν τότε i. e. Atque Eurystheum ajunt tunc regnasse. *Recte omnino, quemadmodum & Interpres hanc lectionem in versione sua expressit.* Veneta editio pessime scribit ἀρυσθέα.

P. 16. l. 2. ὡς μία μὲν ἐφαίνετο, πρόδηλος καὶ αὕτη σχεδὸν, ὁποίαν πρότερον εἴπω, ἐπισφαλὴς δὲ καὶ παρ' αὐτὸν] Distingue aliter & lege sic: ὡς μία μὲν ἐφαίνετο πρόδηλος· καὶ αὕτη σχεδὸν, ὁποίαν πρότερον εἶπον, ἐπισφαλής τε καὶ i. e. ut unus quidem appareret (ingressus) manifestus, sed & idem, qualem antea descripsi (vide p. 14.) periculosus, & ad ipsum ducens præcipitium. *Nihil verius.*

ibid. l. 15. καθημένην, ὑψηλὴν ἐξεπίτηδες, προσποιȣμένην] Diſtingue ita: καθημένην ὑψηλὴν, ἐξεπίτηδες προσποιȣμένην καὶ &c. i.e. quæ ſublimis ſedebat, & data opera fingebat ſe & ornabat, ut Baſileæ ſimilis eſſet. *Neminem puto dubitaturum* eſſe, quod τὸ ἐξεπίτηδες, *induſtriam* denotans, magis ad affectatum illud προσποιεῖσθαι, quam τὸ *ſedere in folio* quadret.

Oratio II.

Pag. 18. l. 10. ὁ δὲ ȣ̓χ οἷος τ' ἦν κατέχειν αὐτὸν] lege ἀυτὸν, hoc ſenſu: ille vero, (nempe Alexander) non poterat ſe continere. *Interpres Latinus retulit id ad Philippum Patrem, qui retinere non potuerit Alexandrum. At Dionem ad Alexandrum ipſum, qui ſe tenere non potuerit, reſpexiſſe, evincit comparatio ſequens cum canibus generoſis facta, qui domi relinqui nolint.*

l. 19. ἐπάσχετο πρῶτον] Lege ἔπασχε τὸ πρῶτον hoc ipſi primum uſu venit, vel accidit. *Frequentiſſima eſt iſta verbi* πάσχειν *in Activa forma (nunquam in Media) notio. Genuinam hanc lectionem ex parte repræſentavit editio Veneta, ubi legitur* ἔπασχετο. *Certe accentus in antepenultima poſitus oſtendere poterat, articulum* τὸ, *accentu ſuo inſtruendum & a* τῷ ἔπασχε *ſeparandum eſſe.*

P. 22. l. 13. εἰ καὶ ποιητὴς ἀγαθὸς εἴη] lege εἴην, h. e. nihil foret abſurdi, ſi & bonus Poeta eſſem. *Loquitur de ſe ipſo Alexander, affirmat-*

matque Poeseos facultatem, ad eloquentiam quippe facientem, sibi, Regi futuro, utilem fore. Alioqui τὸ εἴη nihil habet, quo referri possit. Lectio marginalis εἴαν genuinæ hujus vestigium habet.

Ibid. l. 21. αὐτὸ τῆς Δημοσθένους δεινότητος] lege ἀντί· Rectissime, nam idem & Interpres Latinus expressit. Sensus est: Philippum Atheniensibus libenter cessurum Amphipolin pro insigni gravique dicendi copia Demosthenis. Quid sibi velit illa δεινότης, disces ex Philostrato & ex notis ad eum p. 483.

P. 25. l. 26. Πινδάρου τοῦ μουσοποιοῦ, *Pindari Musici*] verte: Pindari, Musis amici, tecta flammis ne date. *Ita noster.* Videri poterat ferri posse interpretatio Latina, si vox *Musicus* eo sensu capiatur, quo usus est *Terentius* in Prolog. Heautont. *repente poëtam ait se adplicasse ad studium musicum*, i. e. ut innuatur facultas poetica Pindari.

Ibid. l. 36. κόσμοις ἱλάσκεσθαι] quid si κόσμοισιν ἀσκεῖσθαι· *Ingeniosa omnino est conjectura, qua tamen forte non opus est*, cum ἱερὰ possint dici ἱλάσκεσθαι respectu Deorum qui in illis coli, & hostium devictorum spoliis delectari soleant. Certe *Apollonius* lib. II. simili phrasi usus est θηεύμενοι ἱλάξονται ἱερὸν αἰπύ.

Pag. 30. l. 4. μόνον αὐτῶν] lege αὐτὸν. *Luculenta est emendatio.* Nihil enim est in contextu, ad quod τὸ αὐτῶν referri possit. Αὐτὸν vero

ro reſpicit Βασιλέα, *Regem* ante memoratum, quem non ſolum fortitudine & gravitate, ſed & aliis virtutibus valere debere ſcribit.

Pag. 32. l. 5. τῶν Ἀττικῶν σκολιῶν τε καὶ εὐχὰς ἐπαίνων. Lege σκολιῶν τε καὶ παιάνων εὐχάς. *Bene puto habere hanc emendationem.* Certe σκολιὰ & παιᾶνες ſive παιανικὰ ut ſynonyma a veteribus uſurpantur. Ita Ariſtotelis *ſcolium*, quod eſt apud Athenæum XV. c. 16. aliis audit *Paean.* Alia hanc in rem lege apud *Stephanum Le Moyne* in notis ad Varia Sacra p. 971. Utrumque carminis genus lætum eſt, ita ut τὰ σκολιὰ inprimis in comeſſationibus adhiberentur, παιᾶνες vero, ubi victoria vel exſpectabatur vel jam reportata erat. Sic Proclus in Chreſtomatia: τὸ δὲ σκολιὸν μέλος ᾔδετο περὶ τοὺς πότους. Svidas vocat παροίνιον ᾠδήν. Etymologicon M. σκολιὰ τὰ συμποτικὰ ᾄσματα· Hinc patet, cur Dio hic τὰ σκολιὰ non decere dicat niſi homines λίαν ἀνειμένους *valde molles.* Quid proprie παιᾶνες ſint, docent *Henr. Valeſius* in notis ad notas Mauſſaci in Harpocrationem p. 286. *Iſaac. Caſaubonus* ad Athenæum XV. 16. *Ægid. Menagius* ad Laertium p. 188. & *Blondellus* in Comparatione Pindari & Horatii p. 43. ſq.

Ibid. l. 7. φράτορσιν ἀγαθοῖς] forte ἁπαλοῖς vel ἀργοῖς. *Videtur auctor conjecturam hanc feciſſe ex ſequentibus vocibus σφόδρα ἀνειμένοις.* At tueri locum poteſt ἀγαθὸς, ſi dicamus per eum reſpici ad popularem quandam familiaritatem,

tem, quæ inter homines molles & deliciis deditos facile contrahitur. Qui autem φοςάτορες ſint, diſces ex *Harpocrationis* Lexico, ſuo loco, ubi compara notas Valeſii. Adde *Caſauboni* notas ad *Equites* Ariſtophanis v. 255.

ORATIO III.

Pag. 36. D. 5. ἐπειδὴ καὶ ὁρῶ σε] Lege: ἔπειτα καὶ ὁρῶ σε· *Feliciter, credo, conjecit Auctor.* Enumerat enim hic Dio varias Trajani (ad eum enim laudandum præcipue quatuor illæ de Regno Orationes ſpectant) virtutes, atque illis hanc, quod cum veteribus verſetur, ultimam addit, tandemque ex his omnibus conjunctis evincit, filium eum eſſe, qui poſt Deos maxima polleat poteſtate, eaque optime utatur.

P. 37. C. 6. πάντων δὲ] lege πάντων δὴ vel γε. Res clara.

Ibid. D. l. 3. ἀδικεῖς αὐτῆς] lege αὐτῆς, *ſeſe communicat*, quemadmodum & verſio Latina expreſſit. Neque ſane quidquam antecedit, ad quod τὸ αὐτῆς referri queat.

ib. D. 10. προςάττοντα ὁρῶν, ᾧ μόνῳ τὸ προςτάττειν ἔνειμεν ὁ Θεὸς] Quid ſi πράττοντα ἐρῶν. *Ingenioſa fateor, conjectura eſt*, ſed tamen ſine auctoritate Codicis MS. non facile in textum recipienda. Videtur enim id ſibi velle Dio, illi cum voluptate & libenter obediri, cui ſoli imperare datum ſit. Neque video, cur hic πράττειν commemorare volue-

luerit Orator, qui paulo post τ͂ πονεῖν faciat mentionem. Interim certum est τὸ πράττειν & προστάττειν solere secum invicem permutari. Vide infra ad pag. 232. C. 4.

P. 38. B. 7. μήτι πράξαντι] forte παράξαντι vel παραΐξαντι· μήτι· ἀρχαϊκῶς ἀντὶ τ͂ μηδέ. Vide, quæad primam Themistoclis epistolam annotavimus. *Ita Auctor.* Ingeniosissime sane, &, puto, vere, quod ex collato contextu fere ad oculum patet. Dio ait Trajanum omnes homines habere sui spectatores, comparatque cum Sole, qui ut per tenebras ingredi non possit, ut scilicet se non prodat, ita nec ipse si vel *cursim prætereat*, vel *raptim se proripiat* (id enim sibi vult παραΐξαντι ex παραΐσσω) latere quenquam posset. Ita sane sententia optima est, & admirationis aliquid habet, quæ non apparet, si legeris πράξαντι. Quid enim mirum est, aliquem non latere, ubi quid agit in luce, & aliorum conspectu. Ceterum, quas hic Auctor notas suas ad Themistoclis epist. allegat, eæ in proprium usum ab ipso consignatæ existimandæ sunt.

Pag. 39. D. 1. ἢ μὴ χαρίζεσθαι] fortean delenda negatio.

D. 2. αὐτίκα] nota, αὐτίκα hic, (ut alibi apud Græcos Scriptores) sumi pro *primum, nempe, verbi gratia.* Sic etiam Clemens Alexandr.

Pag. 43. D. l. 8. συμβῆναι] quid si συςῆναι? Feliciter iterum conjecisse videtur Auctor sagacissimus. Loquitur Dio de Formis Reipublicæ, easque constituit tres, omnium vero primam ait Monarchicam, quæ unius consilio & virtute regatur. Atque eam ait maxime *consistere* posse, si legas συςῆναι, aut *contingere*, si receptum συμβῆναι retineas. Prius omnino rei ipsi magis respondere videtur, quam posterius.

Pag. 45. D. 10. Distinguo post θέμις. Deinde lego: ἐδὲ μὴν ἐδὲ ἄχθεται ἄπε προσηκέσας αὐτῷ ἐργασίας νομίζων. i. e. *& ne quidem vel angitur aut tristatur, sui scilicet officii esse existimans.* Optime hæc restituisse videtur Auctor, cui succurrit ex parte lectio marginalis. Sequentia certe favent.

Pag. 47. B. 2. ἐδ' ἐπίπονον] lege ἀλλὰ ἐπίπονον· Confer notas ad Casauboni Animadversiones his subjunctas.

B. 4. αὐτίκα ἐν νηί] i. e. ne longe exempla petantur.

B. 5. Vel delendæ sunt negationes, vel inserendum post ἀμέλειν, μόνον· Ita & interpretatio Latina negationem neglexit.

C. 8. λήσεται πεἰπεσεῖν] l. πεἰπεσών. Rectissime. Nam verbum λανθάνω in ejusmodi loquendi formula semper cum participio conjungitur.

Pag.

Pag. 49. B. 5. *ἀμελήσεις*] *Ex textuali* & marginali lectione quæ habet *σικελίσεις* feliciter genuinam, duabus vocib⁹ constantem, elicuit noster legendū svadens *ἀμελήσας ἐκλύσεις*, i.e. *ex negligentia remittat*. Verbum *ἐκλύειν* usurpatur de enervatione animi & corporis. Vide doctissimum *Georg. Raphelium* in Annotatt. ad N. T. ex Polybio p. 59.

P. 50. A. 6. *καὶ τρόπον*] quid sit *κατὰ τροπὰς*, i. e. ut interpretor, per vicissitudines. Malim ego *κατὰ τρόπον ἡμᾶς λανθάνων*.

l. 7. *ἵνα*] forte *διὰ*.

l. 9. *δὲ τοῦ μετοπώρου*] *διὰ τοῦ μετοπώρου*. Utrinque bene.

D. 8. *εἰ γὰρ μὴ οὗτο*] *ἡ δὲ αὖ τρυφή*· Hoc sensu: deliciæ vicissim labores semper difficiliores repræsentant. Sententia optima. Emendatio hæc ex parte confirmatur lectione marginali *μὲν τρυφή*.

Pag. 51. B. 3. *οὐ γὰρ οὕτως αἰσχρὸν εἶναι τὸ βασιλεύειν*] *ἀχρεῖον εἰς τὸ βασιλεύειν* vel *αἰσχρόν ὅτι τῷ βασιλεῖ* aut *βασιλεύοντι*. Amplius hic puto esse cogitandum.

P. 52. A. 3. *καὶ τοίνυν* usque ad l. 8. *ἐξελέγχεται* videntur *παρέλκειν*·

Pag. 53. A. 1. *καὶ ὅσοι μαστεύουσιν εὔνοιαν*] *μνηστεύουσι σὺν εὐνοίᾳ* vel *μετ' εὐνοίας*. Confer notas ad Casauboni Emendatt.

P. 54. B. 10. *οὐχ αὐτῶν*] forte *οὐχ ἧττον*, *non minus*: ita & expressit Interpres Latinus.

C. 1.

C. 1. τῆς αὐτοῦ ἴυγγος, τέρψεως] ἤγουν ἴυγγος οὖν ἰδίας τέρψεως.

D. 12. ἐλάττων ἐκείνων] ἔλαττον ἔχειν. Recepta lectio videtur locum suum tueri posse.

P. 55. l. 1. καὶ ἄλλο μὲν] lege: καὶ οὗτο μὲν. Ita sensus postulat, quemadmodum & exprimit versio.

l. 5. οἱ τοὺς παῖδας ἀγαπῶσι] lege: ἢ αὐτοὶ τοὺς παῖδας, vel ἢ τοὺς παῖδας ἀγαπῶσι i. e. *quam ipsi filios diligunt*, prout & Interpres expressit.

P. 65. A. 5. ἐνοχλοῦσι] ἐνοχεύουσι i. e. *ineunt*. De Eunuchis sermo est τὰ ἀφροδίσια affectantibus. *Nescio*, an emendatione hac opus sit, quia recepta vox commodum habet sensum, præterea vero τὸ ἐνοχεύειν de brutis tantum, vel certe potissimum, adhiberi solet. De re ipsa vide *Raynaudum*, de Eunuchis p. 148. *Nicol. Rigaltium* ad Phædrum p. 447. edit. Burmanni, *Pet. Bælium* Tom. I. Dictionarii Historico-Critici p. 955. B. ubi de *Combabo*, & Tom. II. 1253. in *Flora*.

Ibid. D. 3. μανθάνειν] lege μαθητεύειν, i. e. *discipulum se præbere*. Certe posterius hoc magis respondet antecedentibus, ubi Minos dicitur Jovis ὁμιλητὴς & μαθητὴς, ad quæ deinceps optime quadrat ὁμιλεῖν & μαθητεύειν, præcipue cum utrumque verbum dandi casum, qui hic exprimitur, postulet.

Pag. 67. D. 1. κακίστῃ ψυχῇ] forte καὶ τῇ ψυχῇ. Alioquin enim non cohæret oratio.

Pag. 68. A. 1. ἢ σύ. Desunt, ni fallor, non pauca.

D. 10. ἀνελευθερώτατοι] l. ἀνελευθερώτεροι. Proxime enim præcedit idem gradus, χείρους ἐμοῦ i. e. *me pejores.*

Pag. 69. D. 3. ἐξωμίδα] Servorum igitur videtur fuisse ἐξωμίς. Hac observatione nihil est verius. Idem enim testantur Scholiastes ad Aristophanis Vespas δουλικὸν vocans ἱμάτιον, tum *Pollux* VII. 13. & *Gellius* VII. 12. Lege plura apud *Thomam Gatakerum* in Cinno lib. I. c. IX. p. 110. sq. & *Jac. Perizonium* ad Æliani Varias Historias IX. 34. qui eadem opera *Suidæ* locum quendam, qui contrarium affirmare videtur, levi mutatione facta, integritati suæ vindicat.

Pag. 73. A. 8. κἀκεῖνοι] κἂν ἐκεῖνοι·

l. 11. γυμνοὺς, τὸ πλέον γένειον πολὺ καθεικότας] Distingue: γυμνοὺς τὸ πλέον, γένειον πολὺ καθ· i. e. *maximam partem nudos* (loquitur de fluviis, eorumque repræsentatione in hominum forma) *barbam multum promittentes.* Nihil certius hac interpunctione. Quid enim sibi vult τὸ πλέον quandoquidem statim sequitur πολύ;

B. 7. τῶν τελῶν βίων distingue post βίων. Sensus itaque erit: se mores rationemque triplicis genii comparare velle cum triplici vivendi ratione.

Pag. 74. C. 7. ἔμφρων] quid si ἔκφρων? Vix ego putem dubitandum, recte nostrum conjecisse.

cisse. Sermo enim est de avaro, qui insano impetu in corradendam pecuniam feratur; unde & statim sequitur συντεταμένους. Hunc vero non dixeris ἔμφρονα, nisi per antiphrasin. Ἔκφρων a Suida exponitur per ἐξεστηκὼς & παραπαίων, ἐκφρόνως vero per ἀνοήτως suo loco.

ORATIO V.

Pag. 85. B. 3. οὐκ ἀφανὴς] οὐκ ἀφανεῖς. Res clara est, quamvis & Veneta editio ita habeat. Interpres Latinus emendationem hanc in versione expressit.

B. 7. ἀπολειφθείσας] ἀποληφθείσας i. e. *inclusas*.

C. 5. καταλαβόντας] καταβαλέντας aut καταληφθέντας, i. e. *somno oppressos*, sicut & Interpres recte expressit. Non est dubitationi locus. Ceterum simplicia & composita βαλεῖν & λαβεῖν, βάλλω & λαμβάνω, περιλαβεῖν & περιβαλεῖν, ἀναλαβὼν & ἀναβαλὼν sæpissime inter se permutari permultis exemplis evincit *Jo. Baptista Cotelerius* ad Tom. II. Monumentorum Ecclesiæ Græc. pag. 642. sqq.

D. 2. κατακαίειν] κατακαίνειν. Ita legisse mihi videor in Auctoris αὐτογράφῳ, sed forte legere debebam κατακτείνειν i. e. *occidere*. Sermo est de bestiis, quæ ignem evaserint, ab Hercule occisis.

Pag. 86. B. 4. καὐτὰ] καὐτές.

ORATIO VI.

Pag. 87. B. 10. ἐκεῖ συῤῥεόντων] ἐι καὶ συῤῥεόντων. Confer & animadverſiones ad Caſauboni notas p. 16.

Pag. 92. B. 1. ἐξάπαντος] ἐξαπατηθέντας, ut ſenſus ſit, homines, qui ſemel ſe deliciis dederint iis capti, ſemper vivere injucundius. Emendatio, fateor, audacior, ſed non contemnenda.

D. 6. διαγαγόντας] inſerendum δὲ vel τι.

P. 94. B. 4. τὸ μικρὸν τυχὸν ἀναπαύσασθαι] Lege: τὸ μετὰ μικρὸν χρόνον ἀναπαύσεσθαι, vel τόγε προσδοκᾷν ἀναπαύσεσθαι, vel τὸ χρόνῳ &c.

ORATIO VII.

P. 98. C. 6. πρεσβυτέρῳ] πρεσβυτικῷ. Auctor emendationis videtur reſpexiſſe ſequens ἀληθικόν. Alioquin πρεσβύτερος æque ac πρεσβυτικὸς de ætate ſenili uſurpatur. Sic paulo poſt οἱ πρεσβύτεροι πεπόνθασι. Ubi tamen noſter legere mavult ἀμφότεροι, ut ſcilicet ea, quæ dicit, & de Senibus & de circulatoribus intelligantur. Sed acquieſcendum puto in lectione recepta, quia de ſenibus dicere ceperat Dio, atque ad eos proinde cauſam idoneam referre debebat.

D. 10. ἐκβαλόντες] quid? mercesne? nullæ inerant. Armamenta? nullius ponderis, & magno uſui erant. An igitur nautas & vecto-

vectorem ? An potius intelligendum de ipsa navicula, quam nautæ piscatores fluctibus impares quasi a recto cursu errasse (*ita lego*) dicuntur ? An scribendum ἐκβαλέντες ? Huc usque noster. Si *Suidam* audimus ἐμβαλεῖν ἰδίως est, τὸ ταῖς ναυσὶ κρȣ̃σαι ἢ ταῖς κώπαις i. e. *remis aquam pulsare*, id quod ex Aristophanis Scholiaste ad Equites p. 324. hausit. Imo ἐκβαλεῖν secundum eundem p. 688. nisi mendum hic scriptioris cum *Ludolpho Kustero* esse censeas, λέγȣσιν ἰδίως τὸ κρȣ̃σαι ταῖς ναυσί. Itaque Dio nihil aliud sibi vellet, quam nautas, dum remos agerent, naufragium fecisse. Mihi quidem vulgata lectio placet, eo sensu, ut nautæ navim ex cursu suo recto, acrius scilicet impellendo, evertisse dicantur. Confer p. 100. l. 4. ubi idem, de quo hic sermo est, navigium dicitur εἰς τὴν γῆν ἐκπεσὸν, quia scilicet nautæ illuc ἐξέβαλον.

Pag. 99. B. 2. προβὰς] cum præcedat προελθὼν, quorsum hic προβάς; Forte προσβάς. Recte noster, ut puto. Nam τὸ προσβαίνειν de ascensione in loca sublimiora usurpari solet. Sic Homerus Iliad. β. ἠὼς προσεβήσατο μακρὸν ὄλυμπον.

C. 10. καὶ τῶν σκελῶν ἀποτεμόντα ὀπίσθια] lege ἀποτεμὼν τὰ ὀπίσθια. Egregie! Sensus est *crura extrema quæ absciderat, cum tergore portavit.* Ἀποτεμόντα sensu passivo, ceu Interpreti visum est, adhiberi nequit.

D. 6. φοβηθεὶς] lege ᾠήθης & pro βȣλόμην l. βȣλοίμην. De posteriori non puto dubitandum. Priorem lectionem eo sensu accipiendam auctor, ni fallor, credidit; *nunc navigari amplius non potest, quamvis id tibi vix persuaseris.* Vel: *neque aliud tibi, velim, persvadeas.*

D. 9. mira ὡς ἐν ἀφελεῖ λόγῳ elegantia.

P. 100. A. 4. ȣ̓κȣ̃ν ῥάδιον] lege: ȣ̓κ ἦν ῥάδιον.

Pag. 102. A. 11. τῶν μὲν ἐμπιπλάμενοι, εἴποτε ἀλώῃ ȣ̓͂ς σίτȣ] lege ἀλώῃ τι vel τις τῶν θηρῶν. Ita noster. Nihil hic puto in textu vel mutandum vel supplendum, modo ita verba, quæ Interpres non adsecutus est, capiantur: *illis*, scilicet carnibus, *se satiabant, ubi quis eorum cibi desiderio caperetur.* Quod enim huic oppositum est, statim sequitur: ὁπότε δὲ μὴ πεινῶντες. Sic neque necesse fuerit, ut mutata, ceu noster vult, interpunctione legamus: σίτȣ δὲ ὁπότε μὴ πεινῶντες, μᾶλλον ἤδη τȣ́τῳ προσεῖχον. Nec dubium est, Græce dici ἁλῶναι τȣ̃ σίτȣ pro *esurire*, cum Philostratus in Heroicis dixerit: ἁλῶναι τῆς κόρης, captum esse amore puellæ.

B. 8. αὐτοῖς] parentibus nostris.

Pag. 104. B. 4. καταλαβόντες] lege καταβαλόντες. Pulchre omnino: i. e. ut pro terra sua nec pretium solverint ulli, neque cuiquam invito eandem surripuerint: ȣ̓́τε τιμὴν καταβαλόντες ȣ̓δενὶ τῆς γῆς, ȣ̓́τε δωρεὰν παρὰ τȣ̃ δήμȣ

λα-

λαβόντες. Vides Dionem ludere in vocibus καταβαλόντες & λαβόντες, quarum affinitas hic permutationis, a librario factæ, causam dedit. Vide aliud exemplum paulo ante.

C. 7. cur non, quam citissime possumus, communia diripimus?

Pag. 105. D. 10. ὥστε μοι δοκεῖν μᾶλλον] forte: ὥστε χρὴ (μοὶ δοκεῖν) Sensus foret: ut, meo quidem judicio, alios magis cohortari deceat. Recte: vidit id etiam Interpres Latinus, quod & alias ipsi usu venit.

Pag. 106. C. 3. οἷόν τε] Interpres legit δέονται. recte.

D. 1. πρώτους] vel πρῶτον i. e. πρῶτον τότε, οὔποτε πρότερον ἐπιδημήσαντας.

Pag. 107. A. 1. Distinguo: ὅτι ἔρημον vel ἀχρεῖον γεωργήσαντες τὴν γῆν κατεβάλοντο h. e. quod desertam & inutilem terram colendo reditus illos jam persolverint. Quid si legas? κατέβαλον τὸ μίσθωμα, vel quid tale: certe aptissime sequerentur ista, ἐὰν δὲ καὶ τὴν τιμὴν θέλωσι καταβαλεῖν τοῦ χωρίου. Sed quis scit, an librarii ordinem horum verborum inverterint, & an hoc modo ab auctore scripta sint: ἔρημον καὶ ἀχρεῖον καταλαβόντες τὴν γῆν ἐγεώργησαν. Equidem amplius hic cogitandum puto.

Pag. 111. C. 8. μενεῖ] μένειν, ut repetatur ἐκ κοινοῦ, δύναμαι, & fortasse scribendum: ἀλλ' οὖν εἶπον.

Pag. 112. B. 2. οἱ μάλιστα ἐδόκουν μοι τότε ἄθλιοι, καὶ πρότερον δοκοῦντες ἔτι μᾶλλον &c.] distingue: οἱ μάλιστα ἐδόκουν μοι τότε ἄθλιοι καὶ πρότερον, δοκοῦντες ἔτι μᾶλλον ὁρῶντι τὴν ἐκεῖ πενίαν, h. e. *qui maxime miseri cum antea mihi videbantur, tum vero longe magis, cum viderem &c.*

P. 113. A. 8. αἰθρίαν λαμπρὰν] glossam olent.

C. 4. ἐρώτων οὖν αὐτὸν ἀληθῶς] Lege: Ερωτῶν οὖν αὐτὸν· ἀληθῶς; i. e. *cum igitur ex eo quærerem: verene ita res haberet?* Recte omnino.

C. 9. καὶ ἄλλοι τὸ δέρμα ἐπέβαλον] hæc verba non puto exterminanda: scripserim potius: καὶ αὖον τὸ δέρμα ἐπέβαλον h. e. *& siccum tergus pallii vice mihi injeci*; vel καὶ λαβὼν τὸ δέρμα, ἐπέβαλον, vel καὶ καλὸν ὂν τὸ δέρμα &c. Hactenus noster. Putem ego stare posse lectionem vulgatam, sed ita, ut venator catulum sibi vindicasse existimetur, (aliis pellem detractam sibi invicem risus causa injicientibus,) pro quo & deinde scrofam nactus sit.

Pag. 114. A. 10. καὶ τὴν ἀδελφιδὴν] expungerem libens copulam. Quam hujus instituti caussam habuerit noster, non video.

D. 7. πατρὶ] γράφεται πέρι. Id sibi vult noster, pro πατρὶ legendum esse πέρι i. e. *porro, amplius*. Nec hoc præter morem Græcorum, convenienter quoque sensui, modo vox προμνηστριῶν & ceteri genitivi referantur ad antecedens ἐνθυμούμενος τῶν

πλου-

πλουσίων. Interim fieri facile potuit, ut ex τῶ πέρι nasceretur πατρὶ vel oscitante librario, vel alia quacunque de causa. Nam vox πατρὶ per compendium scribi solet πρι.

D.9. ἀπατῶν] quid si ἀπαιτήσεων; Auctor hanc vocem maluit forte, quia antecedit ὑποσχέσεων. Quemadmodũ enim ea vox *promissionis*, ita altera illa *postulationis* & *exactionis* habet notionem. Interim ego quidẽ in recepta lectione persistere malim, inprimis cum ἀπάται i. e. *fallaciæ* promissionibus nimis frequenter inprimis in isto negotio respondeant. Confer animadversiones nostri ad notas Casauboni, & videbis, ipsum τὸ ἀπατῶν probare.

Pag. 116. C. 4. λέγειν] λέγει περὶ αὐτοῦ κελεύων αὐτόν. Nihil credo hic posse desiderari.

D. 6. καὶ περὶ τῆς προαιρέσεως] lege: καὶ τῆς περὶ ξενίας προαιρέσεως.

D. 10. τὸ πολὺ] lege: τὸ πάλαι. Id evincit orationis nexus, qui ita habet: καὶ ταῦτα ὡς τὸ πολὺ γιγνόμενα, εἰ μὴ νὴ Δί' ὑπερβάλλει τὰ νῦν τοῖς πρότερον h. e. si legas πάλαι: *atque hæc quidem, ut olim, fiunt, nisi forte, per Jovem iis, quæ hodie accidunt, majores vincamus*. Vides hic τὰ πάλαι optime comparari cum τοῖς νῦν.

Pag. 118. A. 11. pone punctum integrum post πλοῦτε; Atque ita quidem etiam Interpres, &

 recte,

recte, egit, vertens: *Ergo ne valde admirandus est ob divitias?*

C. 3. θαυμάζουσι punctum mutetur in comma: ibidem lege καί τι pro καί τοι & lin. 4. ἀφ' ἑκάστου. Puto omnia.

C. 8. γενέσθαι] παρέλκειν ἔοικε i. e. videtur superfluum.

Pag. 119. B. 8. ἄγοντα] hoc comma ponatur post ἔργα.

C. 4. συχνοῖς. punctum mutetur in comma.

D. 3. καὶ] forte κἄν.

Pag. 120. A. 1. ἄλλως τε μὴ τὸ τυχὸν ἔργον] forte ἄλλως τε ὅτε.

A. 4. νυμψοὺς] forte κομψοὺς i. e. quos hactenus laudavimus & beatos prædicavimus.

A. 5. ἵνα μὴ] forte ἵνα δή.

Pag. 121. A 11. ἀποτρέπει] forte ἀποπρέπει. Eo, credo, sensu: *quæcunque autem non dederant consectantes.* Sic oratio sibi satis constat, quæ nec quoad voces cohæret, si prior lectio ἀποτρέπει locum retineat. Qui enim ἀποτρέπει cum μετιοῦσι potest conjungi?

D. 2. ἄντινας ἔελθος] Lege ἄντινος ἔελθος ἢ ἡ μήτηρ, ἡ τρυγήτρια, ἐξελθοῦσά ποτε.

D. 8. ἂν λέγωσιν] παρενθετικῶς.

Pag. 122. A. 4. μὴ ονομάζοντες &c.] Lege: ὀνειδίζοντας καθ' ἑαυτὸ τὸ ὃ ψέγουσι τὰ συμβαίνοντα δι' αὐτὸ βλασφημεῖν προσφέροντας πολὺ

πλείω

πλείω ἂν ἔχοιμεν λέγειν καὶ τῷ ὄντι αἰσχρὰ, διὰ &c.

A. 8. οὐχ ἥκιστα δὲ τῷ] lege τὸ & mox τὸ τῆς ἀργίας ἐρωτῶντας ἔτι, τί σε ἄνθρωπε &c. cum nota interrogandi.

C. 11. ὡς πρὸς] forte οἷς πρός.

Pag. 123. B. 3. ὑπὲρ τῆς] Lege ὑπὸ τῆς, recte omnino, ſicut & Latinus Interpres expreſſit.

Pag. 126. D. 8. χρόνῳ ὁ νομοθέτης δῆλον ὅτι κ.τ.λ.

P. 127. C. 5. τοῦ πάνυ] forte τῷ πάνυ. Non dubito. Senſus eſt: *eo quod facile hæc quisquam audet.*

D. 4. ὅπως ὑμῖν] Lege: ὅπως δὲ] i. e. *videte vero, ne* &c. Ellipſis Græcis perquam familiaris. Diſtinguo autem admirationis nota poſt φάρμακον! & forte melius ſcripſeris: ἀλλ᾽ ὅπως, eodem ſenſu.

Pag. 129. C. 7. pro οὗτον lege τούτων vel τούτου. Res mihi manifeſta videtur, eo ſenſu, ut terminum ponere dicantur incontinentiæ, quem ipſa fixit natura.

D. 1. παρανομωτέρω] lege παρανομωτέραν ὕβριν. Altera illa lectio ex antecedente voce μείζω nata eſt.

ORATIO VIII.

Pag. 131. D. 4. ὡς ἧττον οὗτος ὑπὸ τούτων] ὡς ἧττον ὑπὸ τούτων ἢ ἐκείνων ἐνοχλούμενοι, ἢ χαλεπώτερον ὂν &c.

Pag.

Pag. 132. A. 9. κινȣ́ντων] κερνόντων. Malim ego acquiescere in lectione vulgata. Κινεῖν ἱέρατα bene dici possunt qui *præstigias moliuntur*.

Pag. 133. A. 3. ἀλὶ καὶ θαλάσσῃ] lege : ἀλὶ καταπάσσοντας i. e. *sale inspergunt*.

A. 11. ȣ̓χ ὑπὲρ σελίνȣ, ὥσπερ αἱ γυναῖκες] Quid si ὥσπερ οἵγε νέκυες, i. e. *ut mortui*. At ego non video, qui mortui dici possint pro apio pugnare. Σελίνȣ quidem δεῖσθαι dicuntur, qui ex gravi decumbunt morbo; sed id nihil facit ad mortuos. Fortasse vulgata lectio loco movenda non est, inprimis si τὸ σελῖνον, præeunte Hesychio, de γυναικείῳ interpreteris qua notione alias occurrit.

B. 2. ȣ̓χ ὅταν Θετταλῶν] includenda notis parentheseos.

B. 4. αὐτὸν lege αὐτῶν. Res clara est.

B. 5. παρακαλȣ́μενον] lege προκαλȣ́μενον. Recte, prout etiam expressit Interpres Latinus : *provocabit*. Frequentissime vero præpositiones πρὸ & παρὰ, sive seorsim, sive verbis junctæ inter se permutantur. Lege notas ad Justini Martyris Apologiam I. p. 131.

B. 7. φιλονεικȣ̃ντας] φιλονεικȣ̃ντα sicut lin. 8. ὑπομένοντα pro ὑπομένοντας. Dio enim adhuc describit Virum, strenue præclare & fortiter res suas agentem.

C. 5. μηδὲν ἔφη] lege μέν. Recte, eo sensu

ſu, quem Latinus Interpres optime repræſentavit: *& ſane videatur quidem &c.*

Pag. 136. B. 5. ἠδυνήθη προσελθεῖν] lege προελθεῖν. Optime. *Quo enim potuiſſet progredi?*

ORATIO IX.

Pag. 138. B. 5. τούτους] malim τοιούτους.

C. 1. ὅτε ἐπιπλήττοιτο] lege ὅτι πρᾶττον τὸ τοῦ κυνὸς vel ἐπιπληροῖ τὸ τοῦ κυνός. Alterutrum omnino probandum eſt.

Pag. 140. C. 9. ἄξιος] Lege ἀξιοῖ. Ita rectiſſime. Hæc enim Dionis mens eſt, Græcorum neminem voluptatem dignam putare, cum qua certamen ingrediatur, quam ſcilicet animo pridem vicerit.

Pag. 141. D. 1. ad verba: καὶ πῶς;] ὅτι δὴ πολλάκις αὐτὸν πόδας ὠκὺν καλεῖ ὁ ποιητὴς, οὐκ εἰωθὼς ἄλλως καὶ παρὰ τὸ σαφὲς χρῆσθαι τοῖς ἐπιθέτοις. i. e. *quia ſæpe eum pedes velocem vocat Poeta, qui alias non conſuevit, niſi in re manifeſta, epithetis uti.*

ORATIO X.

Pag. 147. A. 5. eraſo commate poſt αὐτὰ lego πολλὰ ποιήσας μάτην, ut ſenſus ſit: *& dolebis, multo labore fruſtra exantlato.*

Pag. 149. C. 10. ἀλλὰ μὴ ἐκτιθέναι.

D. 2. ἔθρεψεν] lege ἐξέθηκε.

Pag. 151. A, 10. non intellecto, quod Sphinx juſſe-

jusserit eum hominem cognoscere; Interpres videtur legisse ἀκήκοας. Male.

ORATIO XI.

Pag. 158. B. 1. ὀ προςιθέμενοι] forte ὀ προτιθέμενοι i. e. sed non ex proposito, verum παρέργως, & quasi aliud agentes dicunt. Unde necessario evenit, ut ea auditori minus attento dicantur. Amant enim fere negligi, quæ præter institutum narrantur. Forte autem scripserit Dio προεκτιθέμενος. Vide Eustathium initio commentarii in Περιήγησιν Dionysii, Dio tamen hac ipsa oratione pag. 160. D. δοκεῖ δέ μοι μηδὲ προθέσθαι ταῦτα τὴν ἀρχήν. *Hactenus noster.* Existimaverim recte se habere emendationem hanc, sed voci aliam subjiciendam esse notionem ut scilicet προτιθέμενοι denotet eos, *qui aperte aliquid præ se ferunt*, & volunt esse manifestum. Ita *Nazianzenus* alicubi: εἰς τοὐμφανὲς προτιθέμενος. Idem hoc sæpe usurpari de rebus, quæ in publico loco spectandæ collocantur, ostendit *Lambertus Bos* in Observatt. ad Novum Testamentum p. 103.

Pag. 159. B. 10. ἂ τυχὸν] τὸ ἂ forte ex præcedentis dictionis fine natum. Pro ἂ τυχὸν igitur legerim ἐξὸν sensu aperto.

B. 11. καὶ μήθ' ὅσε] lege μεθ' ὅσε τἆλλα, vel μεθ' ὅσε μήκες vel κάλλες.

Pag. 161. B. 4. deleto post χαρίεσθαι commate insero negationem ὀχ. Sed & perfectæ sen-

ſententiæ notam poſt συνέβη paulo ſupra muto in comma; & e contra poſt.

Pag. 171. A. 10. ἔλθοιεν] forte ἕλοιεν.

Pag. 173. D. 12. elegans βραχυλογία, qua ſignate notatur, non ultra victoriam progreſſum Ajacem, ſed Hectorem vivum e pugna dimiſiſſe, prout antea etiam Alexandrum Menelaus. Ad verbum ſic vertas: *ultra vero nihil.* Miror hic etiam Caſaubonum cœcutiiſſe.

Pag. 176. B. 7. diſtinguo poſt ἐκείνων, vel certe poſt ἔτι, ut ſenſus ſit: & illi, qui ipſi res illas, ut geſtæ erant, norant, & ipſorum etiam progenies &c.

Pag. 178. l. 6. λέγειν] forte λέγει ſcilicet Homerus.

Pag. 179. B. 1. Diſtinguo poſt Πάτροκλος, & pro τοῦτον malo τοῦτο.

Pag. 180. A. 8. τεθνηξόμενον] Puto quidem, Dionem ſcripſiſſe τεθνηκότα, hoc autem a ſciolo quodam, mentem ejus non aſſecuto, repoſitum. Vide paginam ſequentem B.

B. 1. καὶ γὰρ ἐκ τοῦ] locus mihi mutilus videtur. Lego: καὶ γὰρ εἶχεν ἐκ τοῦ.

B. 2. forte diſtinguendum plenius poſt ὅπλα. Deinde poſt γελοίως, ποιεῖ, aut tale quid inſerendum.

D. 11. εὑρίσκων, niſi deſit forte ἰσχύων vel δυνάμεως, aut ſimile quid.

Pag. 181. A. 5. προθεὶς] etſi ἀγῶνι optime quadret

dret τὸ προθεὶς, ſequentibus tamen aptius fuerit ὁ προθεὶς, ut & Dionem arbitror ſcripſiſſe, & Interpretem legiſſe.

Pag. 182. A. 10. ἀναγκαῖον μένειν ἦν] forte μένειν αὐτοῦ ἦν.

Pag. 186. A. 5. locus nequaquam integer. Quid ſi legamus ἐν τοῖς ὕστερον πεποιημένοις: ſed nec hoc placet, nec Caſauboni conjectura negationem inſerentis.

D. 8. πόθεσθαι] forte πέτεσθαι i. e. *volare.* Ita noſter. Cum vero ſtatim ſequatur καὶ βαδίζειν ἐπὶ τῆς θαλάττης, & ex antecedentibus pateat, Dionem contraria ſibi invicem conjungere, forte non incongruum fuerit legere βυθίζεσθαι i. e. *ſubmergi.*

Pag. 187. C. 3. πάντα] forte πάνυ.

Pag. 189. B. 3. πῶς δὲ ἐβασίλευσαν] lege πῶς δὲ οὐκ ἐβασίλ. C. 4. vox hæc non interrogative videtur hic accipi, ſed, ut alibi ſæpe pro *aliqua, quadam.* Sed hujus loci turbæ majores, puto, ſunt, quam ut ſine melioribus libris poſſint componi.

D. 3. ἀλλὰ τὸ γενόμενον] hæc mihi novam videntur inchoare ſententiam. Verto itaque: *at ſcilicet, quod factum eſt,* fieri potuit. Deinde lego: τόν γε Ἕκτορα.

Pag. 190. B. 5. παραχρῆμά τε] verto: & ab initio potentem fuiſſe & poſtea. Hoc enim, ni fallor, vult Dio.

C. 4. C. 4. diſtinguo poſt ἐπύθετο. Verto: Diomedem ex Argis fugientem, poſtquam de

de Ænea audiverat, classe ad eum venisse, & opem ejus implorasse, Æneamque illum suscepisse cum paucis navibus venientem.

Pag. 191. A. 7. verto: *& tamen hæc statim, atque gesta erant, scripta sunt.*

P. 194. A. 4. ἀνακλάσας τὴν οὐρὰν] i. e. *reflexa cauda.*

B. 3. puto equidem prius hoc κῦφον alius vocis sedem occupasse. Succurrebat primum, quam substituerem, κομψὸν quod ad literas attinet, apprime similem, nec ad sententiam prorsus ineptam. Sed magis placet scribere ὄγκον κῦφον ὄνθ' ὡς &c.

C. 8. ἔυγηρως] conjectabam ἔυγηρος. Postea a Morello ex codice Regio allatum vidi.

D. 10. οὗτο δὲ ὡς πολλοὺς σοφιστὰς] haud scio, an hæc e glossa. Forte: τούτους δὴ τοὺς πολλοὺς σοφιστάς

Pag. 195. B. 1. Περικλέα δὲ καὶ] Delenda forte particula καὶ. Sensus certe est, Phidiam, volente ac jubente populo, noctuam sculpsisse: eridem ipsum non nisi furtim in clypeo Minervæ adumbrasse.

C. 7. πεζὸς ὢν αὐτὸς, πτηνὰ ἐπιπέμπων βέλη. Jambum olent ex aliquo Poeta.

Pag. 196. B. 2. εἴτε εἰς τὴν Βαβυλῶνα] Fortean Apollonium Tyaneum (quem puto Dioni fuisse invisum,) ironice perstringit.

D. 6. Frustra hic sunt, qui punctum post κατακοπαθεῖν tollendum non viderunt, quo

 sub-

ſublato reliqua ferri quidem ſine mutatione poſſunt; melius tamen meo judicio eſſet, διὰ ταῦτα ἀγαπᾷν εἴπε ὃ δυνησόμεθα: vel διὰ τὸ κακὸν καὶ ποθεινὸν εἴπε &c. vel διὰ τοῦτο καὶ ποθεινὸν εἴπε &c. Hoc enim voluit dicere, ſibi propter valetudinem & ætatem malam neceſſe, imo vero & optabile eſſe, ſi quas veterum reliquias & abjectamenta reperire poſſit. In ſequentibus pro καὶ βῶλον, quod locum hic non habet, lego σκύβαλον. *Hactenus noſter.* Ingenio certe ſe commendat poſtrema hæc emendatio, ubi pro βῶλος legitur σκύβαλον. Interim vox σκύβαλον turpior & inhoneſtior videtur, quam ut ad σοφίαν accommodari poſſit, nec memini eo unquam a veterum quoquam relatam eſſe. Lege, quæ de iſta commentatur *Thomas Gatakerus* in Adverſariis Miſcellaneis cap. XLIII.

P. 201. C. 3. περὶ αὐτὴν] forte παρ᾽ αὐτῶν, εἰ δέ.

C. 7. Diſtingue poſt ἡμέρας, & lege: ἐντυγχάνοντες δὲ ποικίλοις καὶ ἀνομοίοις εἴδεσιν, ὄψεις τε &c.

D. 4. τὸ γαῦρον] forte γλαφυρόν. Equidem non dubitem recte conjeciſſe noſtrum: γλαφυρὸν enim *concinnum* quid & *politum*, quod linguæ apprime convenit, infert.

Pag. 202. D. 8. μῦθον ὑπερφυῆ] lege μυχὸν ὑπερφυῆ. Nihil verius. Μυχὸς enim de antris ſacris inprimis uſurpari ſolet. Vide Æſchyli Eumenid. v. 39. & Choephor. v. 953. item de

de penetralibus, in quibus pretiosa quæque & nominatim pecuniæ reconduntur. Vide Athenæum Dipnosoph. VIII. p. 360. Hinc & θεοὶ μύχιοι apud Harpocrationem. Conf. *Ezech. Spanhemium* ad Juliani Orationes p. 68. 69. Vox ὑπερφυῆ egregie quadrat ad sequentia κάλλει καὶ μεγέθει. Indicatur enim penetrale pulchritudinem & magnitudinem insolitam præferens. Eadem omnino phrasi utitur noster p. 209. C. 9.

Pag. 206. C. 8. Apage hanc corruptelam! Scriptura recte habet, modo recte distinguatur τελῶν δὴ προκειμένων γενέσεων τῆς τοῦ δαιμονίου παρ' ἀνθρώποις ὑπολήψεως, ἐμφύτου &c. Ita noster. Rejiciendam scilicet vult correctionem marginalem vocis γενέσεων in γενέων.

Pag. 207. C. 3. ὡς δὲ] propius a vetere scriptura ὅμως δὲ, vel οἱ δέ.

Pag. 208. C. 8. Lege ac distingue: ἀνδρός τε ἐπιθεὶς μορφὴν ὑπερφυῆ τὸ κάλλος καὶ μέγεθος δείξας πλὴν ἄνδρα. Vel si cum Regio Codice omittas δείξας, ἀνδρός. Malim ego posterius.

Pag. 210. C. 11. πρῶτος ἡμῖν] lege ὑμῖν. Res extra dubium posita mihi videtur.

D. 9. πλὴν ὅσον κατὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ποιήσεως. Hæc parenthesi inclusa oportuit, sublato post ἦσαν puncto.

Pag. 211. B. 4. τοιοῦτον] Distingue plenius post τοιοῦτον. Deinde lego: ὅθεν ἴσως καὶ. Vidit

us cum noſtro etiam Interpres Latinus. Nec puto in poſteriori falli.

C. 1. καταφεύγομϑν. Tolle punctum hoc, quod interpretem mire fefellit: pone autem poſt σῶμα. Deinde pro ζητῦντες fortean ζητῦμϑν, niſi, quod magis puto, deſit aliud, neſcio quod verbum, puncto poſt χρώμϑνοι ſublato. *Tota itaque* periodus hæc, circumducta admodum, ex noſtri mente ita eſt vertenda: *Id vero, in quo hæc naſcuntur, non ſuſpicantes, ſed certiſſime ſcientes ad ipſum corpus humanum confugimus, vaſculumque prudentiæ & rationis Deo, præ exemplaris inopia, adaptantes, re viſibili & ad comparationem accommodata, id quod nec videri nec effingi poteſt, exprimere; adhibita in conſilium potentia, conamur: melius quidem, quam quod barbari facere dicuntur &c.* Mihi videtur τὸ ζητῦντες non ſolicitandum, viciſſim vero τὸ χρώμενοι in χρώμεθα permutandum eſſe. Sic omnia ſibi ſatis conſtant, niſi quod non plane ſatis faciunt voces συμβόλῳ δυνάμει, pro quo libenter γνώμῃ legerim eo ſenſu, quo alias νῦν ſeu *mentem* & judicandi facultatem denotat. In hoc enim negotio phantaſia judicio omnino temperanda eſt, niſi illa quidem evagari debeat.

C. 9. θνητὸν] forte θεῖον. Ita & Interpres Latinus. Fortaſſe & recte legeris ἀθάνατον, eodem ſenſu.

Pag. 212. A, 10. ὄρη θεὸς &c. Perſas notat, judice

dice noſtro. Imo & Hebræi montium meminerunt, ubi de Deo ſermo eſt. Vide Pſalm. CXXI. 1. Nec Græcis inſolens eſt Deos vel appellare a montibus, vel cum iis comparare, quemadmodum & ibi illis ſacra fecerunt. Lege veterum loca apud *Jo. Spencerum* de Legibus Hebræorum Ritualibus lib. I. c. 6 pag. 130. & lib. III. Diſſ. VI. p. 839. *Eſchenbachium* de lucis Gentilium conſecratis §. 5. & Cl. *Jo. Henr. Majum* in Obſervationibus Sacris Tom. I. p. 15. ſq. ubi ſpeciatim de Diis Montenſibus exponit.

Pag. 214. D. 4. παντοδαπὰς ἐπειδὴ] lege παντοδαπὰ δὲ εἴδη. Feliciter! Quam enim commode fluunt iſta: τοῖς δὲ ποιηταῖς πολλάς τινας μορφὰς καὶ παντοδαπὰ δὲ εἴδη περιλαβεῖν τῇ ποιήσει ῥᾴδιον i. e. *Poetis vero varii generis formas & diverſas ſpecies carmine complecti facile eſt.* Interpres Latinus labem contextus hic vidit, & ex parte ſuſtulit: fontem vero non oſtendit.

D. 10. ἐπινοΐα] ἐπιπνοία· Libentiſſime huic emendationi ſubſcribo. Quamvis enim & ἐπίνοια ſtare cum ſequente voce ὁρμὴ commode poſſit, tamen, cum paulo poſt eadem vox in calce ejuſdem periodi recurrat, nihil ea correctione puto verius. Poetis autem ἐπίπνοια i. e. *inſtinctus divinus* tribui ſolet. Ita noſter Orat. I. p. 12. C. ubi de Poetis: ὅσοι δὲ ἄνευ δαιμονίου κατοχῆς καὶ

ἐπιπνοίας λόγους τινὰς ὡς ἀληθεῖς παρ' αὐτῶν ἐκόμισαν εἰς τὸν βίον.

D. 11. πλῆθος ἐπήρυσεν] πλῆθος ἐπέων ἤρυσεν. Nihil, meo judicio, afferri poterat vel elegantius vel verius. Comparat noster Poetam cum fonte. Hic *aquam* profundit copiose: ille *verborum* copiam *haurit* (ita enim τὸ ἤρυσε vertendum est) ex mente divinitus excitata.

Pag. 215. A. 3. καὶ ὀλίγον] κατ' ὀλίγον.

Pag. 216. B. 10. ἔσω] Lege: ὅμως δὲ ἐπιδεῖξαι ταῦτα μὴ φθεγγόμενον ἄρα οὐχ ἱκανῶς ἔσχε κατὰ τὴν τέχνην. Interpres certe nihil hic sani.

D. 9. χαλάζης] Lege ἢ χαλάζης.

D. 10. post ἱερὸν inserendum forte εἰρήνης π.

Pag. 217. C. 4. ἀέρα τε] Lege: ἀέρα δὲ καὶ πῦρ ἐργάσασθαι, καὶ τὴν ἄφθονον πηγὴν ὕδατος ἐν τισι θνητοῖς ὀργάνοις, ὅσον ἐν ἅπασι τούτοις στερεὸν ἔργμα (λέγω δὲ οὐ χρυσοῦ καὶ λίθου, ταῦτα μὲν γὰρ μικρὰ καὶ φαῦλα, ἀλλὰ τὴν πᾶσαν ἰσχυρὰν καὶ βαρεῖαν οὐσίαν) ἰδίᾳ τε ἕκαστον διακρίνοντα, καὶ ἐμπλέκοντα εἰς ταυτὸ γένος ζώων, καὶ φυτῶν, οὐδὲ θεοῖς πᾶσι &c. Malim tamen pro ἔργμα, ἔγκειται aut simile verbum.

D. 2. οὗτο] forte τούτῳ.

D. 3. ὅ πάνυ] ὂν πάνυ.

Pag. 218. D. 9. ἀλλὰ ἐκεῖνος] ἀλλὰ ἐκεῖνα φροντίζων σκόπει, ὅτι &c. Videtur se ipsum alloqui,

qui, & versus sequentes suæ ipsius fortunæ accommodare.

Pag. 219. lin. ultima: distingue post μαρτυρεῖν, non post πολλά.

Pag. 220. B. 8. νομίζων quid si θαμίζων.

Pag. 226. A. 2. αἴσχιστον αὐτοῖς ἐδόκει] Lege: αἰσχρὸν ἴσως αὐτοῖς vel αἶσχος ἴσον.

C. 2. εἴ ποτε] forte εἰ τότε.

C. 3. ἔπειτα] ἢ ἔπειτα. Utrumque præclare puto restitutum.

D. 5. post ὡς deest, opinor, negatio. Assentior nostro. Postea enim D. 8. explicatur, qui sint ἀμαθεῖς, de quibus antea, nempe illi, qui ignorent officia viri boni honestique.

Pag. 230. A. 2. ὅπως δὲ] ὅμως δέ.

C. 10. distinctio ponenda post ἐπίῃ, non post νηΐ. Nam ista, ἂν αὐτῷ μὴ ἐπίῃ, idem plane valent, quod ἂν αὐτῷ μὴ δοκῇ. Deinde addendum ἂν δὲ κελεύσῃ.

Pag. 231. A. 9. in versione: *Neutiquam igitur dices* &c.] imo vero: numquid non dicis liberum esse tuum virum?

C. 2. οὐδὲ] οὐ δὴ i. e. οὐκοῦν.

D. 10. ταῦτα] ταὐτά.

Pag. 232. A. 9. οὐδὲν ἧττον] οὐ δήπου, vel οὐδ' οὔτοι.

B. 4. δοῦλος; tolle interrogationem.

C. 4. πράττει] lege προστάττει. Optime hic conjecisse puto nostrum. Naucleri enim, medici & præceptoris officium est suadere & præcipere.

Pag. 234. D. 3. ἔστι] forte ἔσται.

Oratio XV.

Pag. 237. B. 4. τὸ γινόμενον] forte γενόμενον vel γεννώμενον.

B. 8. οἰήσεως] rescribe οἰνέως, & vide, quæ ad notas Casauboni in margine notavi. Vide infra ad pag. 29.

Pag. 239. C. 10. μὴ Ἀθηναίων] forte μὲν. Idem vidit Interpres Latinus, & versionem suam huc comparavit.

Pag. 241. C. 11 Ego κυρίως mordicus retineo: emendat Casaubonus.

Pag. 243. A. 5. ἀλλὰ μὴ] sed vide ne non.

Oratio XVI.

Pag. 244. D. 5. εἰ μὴ πάντως] Lege ἢ μὴ πάντως vel εἰ μὴ πάντως ἀφανίζεσθαι τὴν αἰτίαν vel ἀφαιρεῖσθαι τὴν αἰτίαν.

Ibid. D. l. 12. ἢ περὶ τὸ δέον] forte: ἢ π. τ. δ. ἀσχολία, κίνδυνος, μυρία ἄλλα ὅσα, συμβαίνει κατὰ τὸν βίον: ut ὅσα non relative hic sumatur pro *quæ* (ut Interpreti placuit) sed jungatur cum μυρία.

Pag. 245. A. 2. γιγνώσκεται] γίγνεται vel γίγνηται.

B. 3.

B. 3. αὐτῷ δεινὸν] lege αὐτό.

D. 1. εἰ δὲ μὴ, μηδὲ ῥαδίως: & si μήγε post μὴ optime hic quadrat.

ORATIO XVII.

Pag. 249. C. 11. τὰς δὲ] forte τόγε τὰς δέ.

Pag. 250. A. 8. ὥσπερ] forte ὅπερ.

Pag. 252. C. 4. ὀργάνων τούτων] lege τάτων, vel ἐντάτων vel ἐντόνων. Recte hic vidit noster ex parte. Legendum tamen est ἐντατῶν. Scilicet instrumenta solent distingui in ἐντατὰ & ἐμπνευστά. Patet id ex illustri loco *Plutarchi* scribentis: διττὴ δέ ἐστιν ἡ μελωδία. ἡ μὲν τῇ φωνῇ, ἡ δ᾽ ἐν ὀργάνοις, τοῖς τε ἐμπνευστοῖς, τοῖς τε ἐντατοῖς. Εντατὰ sunt, quæ chordis instructa sunt, quas intendere & remittere licet: ἐμπνευστὰ vero, quæ diversimode inflantur. Priora Polluci IV. 58. audiunt κρουόμενα, ἔγχορδα, ἐντατὰ &c. posteriora ἐμπνεόμενα, καταπνεόμενα, ἐπιπνεόμενα, ἐμφυσώμενα. De prioribus sermonem nostro esse & res ipsa credere jubet, & sequens phrasis: εἰ πλεονεκτήσει τῶν φθόγγων τι τῇ τάσει. Vox τούτων prorsus locum hic habere nequit, cum de instrumentis antea mentio non facta sit.

B. 10. Lego: μὴ οὕτως αὐτὸν ἀναγινώσκοντα ἑτέρων δ᾽ ἐπισταμένων, μάλιστα μὲν καὶ ἡδέως εἰ δ᾽ οὖν ἀλύπως ὑποκρίνασθαι. Vult eum, cui consulit, Euripidi & Menandro operam dare, non ipsum per sese legentem, sed

ſed aliis (legentibus) qui norint, ſi minus forte jucunde, & ſine offenſione ſaltem, cum actione & geſtu pronunciare & quaſi agere eorum dramata. Ὑποκρίνασθαι non eſt æſtimare, ſed ut hiſtrio vel hypocrita agere.

D. 4. εὐπαθήματος] rejectis Caſauboni & aliorum commentis lego ἐμπαθήματα. Tragœdiæ certe nihil magis proprium, quam ut ἐμπαθὴς ſit, & affectibus incitetur. Etſi, quod ſequitur, ἤθη καὶ πάθη δεινὸς πληρῶσαι videatur hanc conjecturam nonnihil infirmare.

Pag. 257. B. 1. ἢ & mox δεδουλωμένοι. Hæc vidi poſtea etiam Caſaubono in mentem veniſſe.

D. 9. ἐπιβολὴ] ἐπιβολὴ mihi certe non eſt impetus, ſed εὐστοχία, ſeu ea virtus, qua rem acu tangimus, & ſcopum in oratione attingimus, efficacia.

Pag. 258. B. 11. ὅπως] πως deleto ο.

Oratio XIX.

Pag. 261. D. 1. in fine orationis: deſunt quædam, nec, ut puto, pauca; quod miror ab Interpretibus ne animadverſum quidem.

Oratio XX.

Pag. 263. B. 3. diſtingue poſt προσέχειν.

Pag. 265. B. 5. Lege καὶ ἡ μέν.

C. 9. ἐμπλέκοιντο] implicentur & immiſceantur, ſcilicet odori ferino.

Pag.

Pag. 266. A. 10. ἢ ὐκ ἐν ταῖς] ὐδ' ἐν ταῖς ἐρημίαις καὶ ἡσυχίαις ἢ ὐκ ἐν τ'.

B. 7. ἀναπλάττοντες] ἀναζύττοντες. *Ita scripsisse mihi videbatur noster: qua tamen voce, siquidem recte legi, quid sibi velit, non capio.*

D. 8. τὸν Ἀλέξανδρον] tollenda distinctio.

Pag. 268. D. 1. αἱ δὲ τῶν Μονάρχων] Lege τὰ δέ.

Pag. 269. A. 3. ἀληθὲς] Addendum αἰνιττόμενος. Potest tamen abesse, cum præcedat ἔφη. Ut hæc clausula sit expositio præcedentis, mysticum poëtæ sensum aperiens, & forte exciderit vocula ἤτοι vel γὖν, aut tale quid.

Pag. 270. C. 7. Atqui contrarium scribunt *Oppianus* & alii, pullos scilicet equinos nullo modo adduci posse, ut cum matribus consvescant·

Pag. 271. A. 1. amabatur, credo, aut ἐμνηστεύετο forte ab eo, quo cum loquitur Dio, Rhodogone nescio quæ.

A. 8. οἱ ὖν] forte τί ὖν, καὶ ὑπέχοντο; τί γὰρ ὐκ ἐμ.

B. 5. διατεμεῖν] concidere.

D. 4. χρόνον οἵγε &c.

Pag. 273. A. 5. ὡς ἔμοι γε] hæc ei, qui cum Dione loquitur, libens tribuerim, deinde ὐκὖν &c. ipsi Dioni.

B. 8. ὐ δεῖ] ὐδεὶς ἂν πυ ἀγνοῆσαι, vel ὐδεὶς δήπυ ἀγνοήσει vel ἀγνοήσειεν ἄν.

C. 5.

C. 5. οὐ γὰρ μόνον] hæc Dioni tribuo; deinde isti alteri ὅπου γε τὰς ν. ἐμπ. Tum iterum Dioni οὐ γὰρ οἶμαι.

In fine Orationis non dubito multa deesse.

ORATIO XXII.

Pag. 274. l. 8. ἀμφιλογίας] mutata distinctione scribo ἰδιωτικὰς ἀμφιβολίας περὶ συμβολαίων ἢ τοιούτων τινῶν. δημοσίᾳ δὲ σ. κ. ν. ἀξιούμενοι, καθάπερ &c.

ORATIO XXIII.

Pag. 276. D. 6. οὐκοῦν, retracto accentu & sine interrogatione.

D. 11. πάντας] ζῶντας· hanc conjecturam a Casaubono comprobatam imo præoccupatam reperi.

Pag. 277. A. 8. λύοντας] λέοντας. Certe nihil verius.

B. 8. οὐδ' ἔχθραν] οὐ δι' ἔχθραν.

C. 4. τοῦ δὲ ἀθλ.] Casaubonus τοῦ γε ἀθ. optime. Potest tamen & hæc ipsa scriptura τοῦ δὲ tolerari. Sed malim equidem τοῦ γε, vel τοῦ δή.

Pag. 279. B. 1. ἐγκρατεῖς εἶναι] forte τινές.

ORATIO XXIX.

Pag. 296. C. 8. ὅσα δὲ &c. De mala hujus loci distinctione præsertim queritur Casaubonus: ego de inepta illius tam interpolatione quam

quam interpretatione. Nam loci ſenſus eſt: ea, quæ de athletis & de athletica dixerat, non hic abs re inopia materiæ infarta, ſed (demonſtrato præſertim, quod in eo genere optimus ſit Melamomus) ab omnibus, qui eum laudatum cuperent, convenientiſſime dici. Liquet ex his, quomodo hæc diſtingvi oporteat. Particulam καὶ poſt εἴρηκα abeſſe malim, ut & δὲ poſt ἴσως.

ORATIO XXX.

Pag. 299. D. 12. Caſaubonus corrupit potius, quam correxit hunc locum. Tu ſcribe: ὥς γέ ἐμοὶ δοκεῖ πατρὶ ὄντι.

Pag. 304. B. 3. μέχρις ἂν ᾖ δυνατὸν] Lege ἢ. Ita noſter. Sic vero, ſi quidem mentem ejus asſecutus ſum, & interpunctio mutanda fuerit, hoc modo: μέχρις ἂν, ᾗ δυνατὸν, κατεργάσωνται τάς τε ἡδονὰς καὶ τὰς λύπας i. e. *usque dum, quoad fieri poteſt, & voluptatem & moerorem ſubigant.* Senſus optimus.

Pag. 305. A. 10. θεῶν lege ἐθῶν.

Ibid. οικτίσαντες) lege οἱ κτίσαντες. Utrumque vidit & expreſſit Interpres.

Pag. 307. A. 3. ὡς ἂν) forte ὡς ἄν.

ORATIO XXXI.

Pag. 312. A. 3. δὴ) δεῖ.

B. 9. ποθέν) ποθέν;

Pag. 318. A. 11. πάντας) forte πάντων vel παντός.

Pag.

Pag. 319. A. 2. οἱ βιαίως ἄρχοντές) ὡς βιαίως ἀρχόντων.

A. 4. ἐφ' ὑμῶν) i. e. in veſtra memoria.

D. 1. πολὺ ὃ) πολὺ ἂν vel δέ.

D. 6. χρείαν) demto puncto poſt χρείαν, & puncto poſito poſt πρότερον pro διαβάλλει ſcribe διαβάλλειν.

lin. ultima: τινὰ ποιήσας) καί τινα ποιήσ. vel καί τι μὴ ποιήσας μὴ προσαγάγοιτο.

Pag. 320. C. 4. ἐι νόμισμα) ἢ νόμισμα vel καὶ νόμ.

Pag. 321. A. 6. σφόδρα &c.) valde neceſſariam eſſe medicinam.

B. 4. αἰσχύνειν τινα) αἰσχύνην τινά.

C. 8. ὂν δὴ) ὃν δεῖ. Utrumque rectiſſime.

Pag. 322. D. 4. ὅπως ὅτι) ὅπως τι.

D. 6. εἰ δ' ἃ μηδεὶς ἀκούει) οἱ δ' ἃ μηδ' ἀγνοεῖ λανθ.

Pag. 323. A. 6. εἰσὶ τοὺς) εἰσὶν οὓς.

B. 7. ἢ χάριν) dele ἤ.

Pag. 324. C. 10. ita diſtingue: τοῖς κατὰ μέρος; πόθεν;

Pag. 325. C. 9. εἰ δὲ μὴ &c. deinde ὁ διὰ τοῦτο ἂν ἔλειπ.

Pag. 326. C. εἶτα) lege εἴτε.

Pag. 327. D. 2. quid ſi? ἐκείνους δὲ πρὸ πολλοῦ ὄντιν ἰδεῖν καταδεέστερον πράττοντες, μήτι γε τὸ νῦν. ἢ ἐκεῖνα μὲν ὄντιν ἀνελέσθαι τοῖς θεῖσι; τῆς εἰκόνος δὲ

δὲ οὐθεὶς οὕτως οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ κύριος. καὶ μὴ τὸ πρᾶγμα ἀνόμοιον ἡγήσησθε. Τὸ γὰρ μὴ πάντα εὐθὺς τῆς πόλεως εἶναι, τὰ ἐν κοινῷ καὶ δημοσίας ἀπογραφῆς τυχόντα δεῖξαι βουλόμενος ὃν ταυτὸ κατὰ ταυτὸ ἐχρησάμην, vel ἐν οὕτω κατὰ τ' αὐτὸ ἐχρησάμην.

Pag. 329. A. 1. de hoc loco egregie meretur Casaubonus.

C. 2. πάσχουσιν; οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκ.

C. 7. καθήκητο) καθήκη τὸ.

Pag. 330. C. 9. τοὺς οὕτω) τοὺς δὲ οὕτω.

--- 331. C. 2. καθ' ἓν οὕτω) καθ' ἓν οὕτο.

--- 332. C. 11. ἢ νὴ Δία) Lege: ἢ νὴ Δία πέφηνέ τι δεινὸν ἠργασμένος τὴν πόλιν τοσούτοις ἔτεσιν ὕστερον οὗτος ἀνήρ;

D. 8. οὐ μενοῦν) quid si οὐ μόνον μὲν ἀλλα.

Pag. 333. A. 4. distingue: νὴ Δία, ἀλλ' οὐχ ὅμοιος:

D. 3. μὴ τοὐναντίον) elliptica locutio, in qua subauditur ὁρᾶτε vel σκεπτέον, vel simile quid.

Pag. 334. B. 1. οὕπερ ἄρα) ὥστε εἴπερ ἄρα τοὺς ὕστερον &c. vel οὓς, εἴπερ ἄρα τοὺς ὕστερον δὴ μᾶλλον &c.

Pag. 334. B. 9. ἐγνωμένους) ἐγνωσμένους an ἐγκειμένους? i. e. in album relatos, ἐγκεκριμένους.

C. 3. σφόδρα) οὐ σφίδρα.

Pag. 335. A. 2. οἱ μὲν) εἰ.

A. 3. ἀφειρεῖσθαι) ἀφαιρεῖσθε hanc emendationem occupavit Casaubonus.

A. 11. nota ὅπου μὲν, ὅπου δὲ pro hic quidem illic vero.

Pag. 337. B. 3. vel judicis ſententia, vel re compoſita, & inter ipſum & actorem transacta.

C. 6. μηδὲν ἀντιποιεῖν.

Pag. 339. B. 2. τοιοῦτον. diſtingue hic perfecte.

B. 3. ἀρχομένους, punctum hic, & poſt ἐπιγραφὰς in comma mutetur.

Pag. 340. A. 10. κρίνοντος) lege κρίναντας.

D. 2. ἔδοξε) δεινὸν ἔδοξε.

Pag. 341. A. 7. ἐπ' αὐτόγε) lege αὐτῷ γε.

B. 7. τῶν ἄλλων αἰσχρῶν) τῶν ἄλλως αἰσχρῶν ἅπαντες αἴσχιον ἡγοῦνται τοῦ κ. &c.

Pag. 342. A. 3. τούτων) forte τοῦτον.

Pag. 343. C. 4. verte: *quosnam igitur ut honoretis, tam fœda & indigna perpetratis?*

C. 9. οὓς αὐτοῦ) forte αὐτοὺς, ut αὐτοὺς ἱστάναι opponatur aliorum ſtatuis, & quæ ipſis minime poſita erant, inſcribere.

D. 8. εἰς τὸ Πρυτανεῖον) ᾧ εἰς vel ἢ εἰς.

Ibid. εἰ εἰς) vel ἢ εἰς, vel εἰ εἰς τὸ Πρυτανεῖον, εἰ εἰς προεδρείαν ἐκλήθη.

Pag. 344. A. 6. κερδανεῖτε) κερδαίνετε.

Pag. 345. A. 1. ἀποβαλεῖν ἀλλ' εἴ γε.

A. 9. τῶν) lege τὸν.

Pag. 347. C. 6. κατὰ δ' οὖν _ C. 8. ἔτι δὲ οὐ) forte εἰ.

Pag.

Pag. 348. B. 9. ὑπάρχεται) lege ὑπέρχεται.

Pag. 349. A. 11. Videntur hæc πεπαρῳδημένα ad hujusmodi verſum ex neſcio quo dramate: τίς γὰρ παρ' αὐτοῖς γέγονε γενναῖός γ' ἀνήρ.

B. 6. Quid ſi legas: ἐγὼ δὲ καθόλου καὶ ἀεὶ τοὺς τηλικοῦτον ε. α. Φρ. ἡλίκον ὑμεῖς δικαίως, πρὸς ἑτ.

Pag. 350. B. 2. ὑμῖν] deeſt forte κρεῖττον, vel ἄμεινον, aut ſimile: vel legendum κατ' αὐτὸ vel κατ' ἴσον. Caſaubonus fruſtra hic eſt.

Pag. 351. A. 10. καταλιπόντα τὸ χαρίζεσθαι] lege ἢ καταλιπόντα τὸ χαρίζεσθαι, τὸ ἀφαιρεῖσθαι.

Pag. 352. A. 9. hic mihi aqua hæret.

Pag. 353. D. 12. φυλαττομένων] ineptus hic plane Caſaubonus eſt, qui negationem hanc infartum ibat, aut pluſcula etiam mutata cupiebat: non vidit quippe acerrimus aliorum cenſor, φυλάττεσθαι hic ſumi pro *caute* aut *occulte agere.*

Pag. 354. A. 2. ὑμῶν] Lege ὑμῖν.

A. 6. Diſtinguo: οὐκ ἂν ὀκνεῖτε διὰ τοῦτο. ὁμοίως &c. vel οὐκ ἂν ἀοκνεῖτε δὴ τοῦτο.

D. 3. forte: ὧν τὰ μὲν.

Pag. 356. B. 5. diſtingue: ἀλλ' εἴπερ ἄρα, συναδικεῖσθε αὐτοῖς.

Pag. 358. D. 2. τῶν παθῶν] lege πατρίδων.

ORATIO XXXII.

Pag. 361, lin. ult. οἶκον] quid ſi ἦχον *ſonus*, cer-

te ſecundum quorundam pronunciationem fere idem.

Pag. 363. B. 8. quid ſi πλῆθος ἐκ ὀλίγον (καὶ γὰρ καθάπερ ἄλλε τινὸς πράγματος καὶ τέτων φορὰ γέγονεν) ἄθλιον μέντοιγε καὶ ἀγεννὲς, ἀνθρώπων ἐδὲν, ὡς εἰπεῖν, ἐπιςαμένων ἄλλο ἢ χρείαν τροφῆς.

Pag. 365. D. 11. πάντων] forte πάντας.

Pag. 366. A. 6. ἐκ ἔχοντες] ἐχ ἑκόντες, ut ita diſtinguamus locum: παρ' ἑτέρες ἴασιν ἰατρὲς, ἐχ ἑκόντες, ἰσχυροτέρες.

A. 8. ἐοικυΐα] lege ἐοικυΐᾳ dativo caſu, i. e. conveniente & agro competente.

Pag. 372. A. 10. ὑμᾶς] lege ἡμᾶς.

A. 11. ἐκδέχηϑε.

Pag. 373. D. 8. παρὰ] lege πεῖ.

- - - - - 13. ἐν τοῖς] quid ſi ὄντως, vel, quod malim, ἐν τέτοις.

Pag. 375. B. 9. πεῖ] lege παρὰ: hanc etiam conjecturam noſtram Caſaubono placuiſſe video.

Pag. 378. C. 7. πο8 προϊόντος.

ſin. ultima ἀνθρώπων] lege ἀνθρωπίνων.

Pag. 379. A. 7. ἂν ἔυτακτοι] adde ὅσοι.

B. 9. ὥσπερ] forte ὡς ὕδωρ.

Pag. 380. C. 1. διατρέψαντες] lege διαςρέψαντες δέ.

C. 4. τὶς γὰρ] hæc usque ad περιττωμάτων parentheſi includo.

C. 9. τὰς νόμες] ψωμὲς, ſed, ut puto, συντρίβειν hic accipitur pro una conterere, ſeu contundere & commiſcere.

Pag.

Pag. 381. D. 11. καὶ τὸ εἶθος] scribe, me auctore & fidejussore, καὶ τὸ ἦθος βεβαίως.

Pag. 382. B. 11. προσειπόντες] nota usum hujus verbi rariorem, sed perquam elegantem: πρὸς enim hic quidem additionem significat, quasi diceret, addito insuper mandato, ut ex urbe discederet.

Pag. 383. D. 9. δέον] lege δέοι.

D. 11. distingue post βήματα, & subaudi προέλθοιτε, vel repete potius ἐκ κοινοῦ.

Pag. 384. A. 1. ἐπὶ τὸ στρατ] ἐπεὶ τὸ στράτευμα ἐφειστήκει κἀκεῖνος οὐδ.

A. 4. distinguo: τί οὖν; ἐβιάσαντο μετὰ ταῦτα οἱ προπετεῖς.

Pag. 385. B. 11. ἐπ' ἐκείνου] forte ἐξ ἐκείνου vel ἀπ' ἐκείνου.

D. 3. ποταμοῦ τινος] non video, quid ad rem faciat hæc similitudo.

Pag. 386. C. 12. ὁμοίως] quid si legas ὅμως οὐκ ἐκ τούτων ἀνθρώπων, οἷοι παρ' ὑμῖν.

Pag. 387. A. 7. οὐδ' ὑπὸ νίκης] Lege ἤδ'.

Pag. 388. D. 2. μὴ μόνῳ] μή μοι.

Pag. 389. B. 5. μήτις] lege μήτι.

D. 7. ἢ πηδῶντες] vel delendum τὸ ἢ, vel in καὶ, aut simile quid mutandum.

Pag. 390. B. 2. ὡς οὐθ'] τοῦθ'.

B. 8. ὑποτιμᾶσθαι aut minus calamitosum æstimare.

C. 4. πάντα] lege πάντη, vel πανταχοῦ.

Pag. 391. A. 7. ἐπὶ τούτῳ vel ἐν οὕτω.
B. 10. μέγα] forte μέγας.
C. 4. οὐκ ἔχω] ἔχων, literam ν necessario addidi.
Pag. 392. D. 3. προθείη.
D. 11. ταῦτα] τηρεῖ αὐτά.
Pag. 393. B. 7. ἀπορίᾳ] quid si ἀτοπίᾳ;
C. 8. δοκεῖ] δοκῇ.

ORATIO XXXIII.

Pag. 394. C. 5. τῆς τελαίνης] quid si rescribamus τῆς θεατρικῆς.
C. 11. ὅς] forte ὡς.
Pag. 395. C. 6. καὶ τοῖς] καί τοι τ. ἵπποις.
D. 10. ἢ ποιεῖν] πιεῖν.
D. 11. ἀφεστηκὸς] verbum medicinæ proprium, ut & ἀπόστημα.
P. 396. C. 8. Πλάτων) Comicum intelligit, non Philosophum.
Pag. 397. B. 5. ἥκετο) ἧκε τὸ ψ.
C. 7. ὁ λοιδορεῖν sine ὅλος.
Pag. 398. D. 7. τούτους) αὐτούς.
D. 12. ἐπειδὴ) ἐπεὶ δέ.
D. 13. ἐδάκνοντο τότε) ἐδάκνοντό τε.
Pag. 399. B. 5. Versus sunt Trochaici.
D. 3. συμμέτρων) ἐπισημοτέρων.
D. 4. ἀλλ' ἣν μόνον (ἐπαινέσαι θέλων) αἰγίβοτον εἴρηκεν.
Pag. 403. A. 5. αὐτοὺς) αὐτός.
D. 8. κοινὰ καὶ οὐ μόνον ὑμῶν ἐστιν similitudo literarum loco vitium intulit.

Pag.

Pag. 404. B. 4. ἐπὶ δώρῳ) ἐπῳδῷ, ut sensus sit, etiam τοὺς τελείους, etiamsi erubescant, ac vitare cupiant rhoncissationem istam, provehi tamē aliquando, ut finem saltem egregiæ illius cantilenæ usurpent, quanquam animadvertentes lapsum, quoad possint, corrigant, ita, ut non etiam ᾠδὴν (i. e. priorem etiam laudati istius carminis partem) decantent.

D. 2. οἴκημα) hæc vox etiam per se lupanar nonnunquam designat.

Pag. 405. B. 8. Distinguo post ἐπιβοῶσι interrogationis nota: deinde post λέγουσι puncto τελείῳ: ut καὶ οὔ φασὶ δεῖν διαφέρειν sit ἀνθυποφορὰ, cui statim respondeat auctor istis, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ ποιεῖτε. Præterea pro κερκίδας haud scio an legendum κερκῶπας.

Pag. 406. A. 8. περιήνεγκε) περιήχησε.

Pag. 409. B. 8. προσαγηόχασιν) προαγηόχασιν i. e. *promoverant.*

Pag. 410. D. 3. αὐτῶν) quid si ναυτῶν: interpres quomodo legerit, nescio; quæ hic certe legimus, minime expressit.

D. 13. μηδὲν) μηδέ.

ORATIO XXXIV.

Pag. 413. D. 11. τούτων ἔχουσι) οὔτ' ἔθος ἔχουσι.

Pag. 414. B. 11. ἵνα με) ἐάν με ἡγεῖσθε καὶ τ' ὄντι μ.

Pag. 417. D. 8. τὸ δοκεῖν) τῷ.

D. 10. προσήχθη) προήχθη.

D. 12. νὴ Δία) ἦν ἤδη καὶ τὰ τῆς πόλεως ὑμῖν αὖθις.

Pag. 418. A. 4. διὰ) ἰδία.

C. 1. εἰ δ' οὖν τοσοῦτον γ' ὅσον καὶ διαφέρησθε, μηδὲ ἐπ' αὐτό πως ἐφθέγξησθε, καὶ τὴν αὐτῶν ἔχητε ὁρμὴν καὶ ἤδη νομίζητε &c.

Pag. 419. A. 4. ταῦτα) τ' αὐτά.

Pag. 420. A. 10. μετειληφὼς.

B. 1. καὶ τοῦ πατρὸς) ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ οἱ πρόγονοι.

Pag. 421. A. 5. Quid si legas? καὶ ταῦτα τῶν πολλῶν (ὅπως δήποτ' ἂν συμφέρωσιν) μηδενὸς τ' ἄλλα ἀμείνους ὄντες vel (ὁπόσα δὴ ἅττα ἂν συμφέρωσι vel ὅπως δὴ θάτερον συνείρωσι.

Pag. 424. C. 8. deleto ἂ exponendum: dicenda tamen ea, quæ pollicitus sum, censeo. Facilius irrepserit una literula, quam integrum verbum βούλομαι (quod Casaubono visum,) exciderit.

D. 10. ἄπιστον) ἀέλπιστον.

Pag. 425. B. 4. ἀνάστασιν) lego ἀνάτασιν i. e. minitationem.

B. 8. ἐξαιρήσησθε) forte ἐξετάσετε, ut mens sit: *verum quem judicetis*, (vel judicare debeatis) examinabitis, nempe inter vos met ipsos clam ipsum in Ecclesiis seu conciliis vestris.

C. 1. distinguo τελείως post ὑμῖν. Deinde lego: περὶ οὗ δ' ἂν ἄλλως φρονοῖτε vel φρονοίητε, μηδὲν ᾖ &c. deinde δι' ἣν δήποτε δ' αἰτίαν μὴ νομίζοιτε ἐπ. εἶναι· τοῦτον μηδ' ἐρ.

C. II.

C. 11. ἢ ἂν ̓τ8τ8) ἤτε τ8τ8 μεῖζον ἕτερον. Deinde pro ἕπεσθαι, quod inepte explicare conatur Casaubonus, lege ἐπίσαι sensu apertissimo.

D. 10. ἢ) ἦν. Forte φανερῶς: hæc firmant superiorem nostram conjecturam, ἀνάτασιν pro ἀνάςασιν reponentium.

lin. ult. ἔδοξε) Lege ἔδειξε. Casaubonus λαμπρῶς legit perperam.

Pag. 426. A. 4. quid si puncto posito post βούλοιτο legas? κατ' αὐτὸ δὲ vel καὶ ταύτῃ δὲ σχεδιάζειν τὰ μέγιςα, καὶ προεςάναι πόλεως ἡγεῖσθαι.

B. 8. καὶ τὸ) distingue plenius post διακεκρίθητε, & lege καὶ τὸ περὶ τῆς χώρας παραχωρήσαντες, τὸ φέρειν τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ &c. Sed forte ex glossemate irrepserint ista (τὸ περὶ τῆς χώρας) aut abrupte & ἐλλειπτικῶς dicta, pro: quantum ad negotium de regione seu terra controversa attinet. Distingue igitur: καὶ τὸ περὶ τῆς χώρας, τὸ φέρειν τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ φιλονεικεῖν.

C. 3. ἐσομένων) ἡσσώμενοι; vel ἡσσωμένων. Sed prius malo: quid si σεσωσμένων; Deinde lege: μὴ διὰ τοὺς παροξυν.

Pag. 427. A. 9. δεῖ) ἔδει.

B. 2. quid si βουλεύεσθε imperative?

B. 3. ἀλλ' ἔγωγε ἠξίουν ἂν ἐπιτιμῆσαι λόγῳ πέμψαντας αὐτοὺς vel πέμψαντας ὡς αὐτοὺς i. e. mihi quidem videntur, missis legatis, verbis increpandi.

Pag. 427. C. 3. vulgata lectio hic retineri potest, ut per δικάζεσθαι intelligamus *jus accipere.*

Pag. 428. A. 10. κατ' εὔνοιαν] forte: καὶ κατ' εὔνοιαν ἠγνόητο, εὐδοκιμεῖν μὲν ταῦτα δέ &c.

D. 12. ὄψει] σώψει vel ψέγω τὸν αὐτόν.

ORATIO XXXV.

Pag. 429. C. 9. οὐδὲ] οὐ δεῖ.

442. C. 10. ἠσθημένοι] ἠσθημένοι.

444. A. 2. ξύμπαντα λογικὸν] ξύμπαν τὸ λογικὸν παραλάβῃ vel potius περιλάβῃ.

445. A. 7. ὅταν] ὄντα.

C. 10. εἰ μὴ] εἰ με.

446. A. 6. τούτῳ] τοῦτο.

A. 7. ὅπερ] ὅνπερ οὖν.

A. 8. ὠρίσαντο] ὁρίσαντι.

447. D. 5. ταῦτα] τ' αὐτα.

448. A. 8. οἱ δὲ] οὐδέ.

B. 1. εἴ τι τοῦτο] ἤτι τούτῳ παράπλ.

451. B. 10. ἕνα χειμῶνα] ἕνα καὶ μόνον.

ORATIO XXXVII.

Pag. 456. D. 1. οὕτως ἀσμένως] Forte: οὕτως ἀσμένως ἐπιδέξασθε ὡς ἂν μάλιστα μὲν ἐπειρᾶσθε.

D. 3. ἀλλὰ καὶ] ἀλλά γε.

D. 5. ὡς προεδρείαν) ὡς πρόεδρον vel προεδρείαν.

Pag. 457. B. 3. διαβεβηκότας) in procinctu ferme stantes, divaricatis cruribus, statu Viri pugnantis, quem laudat Tyrtæus: Ὅστις ἀνὴρ διαβὰς ἐν προμάχοισι μένῃ.

B. 5.

B. 5. μένȣσι μὲν τοιȣ̃τοι) μέντοι ȣ̃τοι.

B. 7. εἴη) forte ἐ̃ιναι.

Pag. 458. D. 11. καὶ ȣ̃το &c.) καίτοι ȣ̃το ἐπείθη τις &c. Sed utut legendum, sine dubio hæc interrogative accipienda sunt. Fortean vocula ἂν exciderit post ȣ̃το vel τὶς, sed ea frequenter ἐλλείπει.

lin. ult. διὰ πάντων) forte διὰ παντὸς subaudi χρόνȣ, quod Græcis perquam est familiare: imperitus, qui cum Ελλήνων videbat non congruere, mutavit.

Pag. 459. A. 7. ὡς αὐτοὶ) ubi ipsi Hippiæ & Isagoræ opus aggressi sunt, nempe tyrannide in reliquos Græcos, ut in ipsos Hippias & Isagoras, ut clarissima ἐπεξηγήσει explicat Dio. Falluntur hic ex æquo Interpres & Casaubonus.

B. 7. φιλοκάλως ἔχοντες) φιλολάκωνες ὄντες.

D. 3. ἑλόντες) quid si ἐλάοντες vel ἐλάσαντες.

Pag. 460. A. 6. ȣ̓δὲ ἐξήλαυνε) ȣ̓δὲ ἐξήτει αὖ τῶν.

C. 5. τȣ̃ Διονυσίȣ) τȣ̃ Διονύσου.

D. 1. ἅπαντάς φησι) ἅπαντά φασι.

Pag. 461. A. 7. quid si παρασχόντων pro παρὰ τῶν.

C. 2. προςάτην) forte ἀποςάτην vel τὸν δ' αὖ ἀποςατεῖν πρὸς τὰ τῶν Ελλήνων, vel: τὸν δὲ τῶν δ' ἀποςάτην πρὸς τὰ nisi προςάτην hic accipias pro τὸν ἀνεςηκότα, ut infra videtur Dio, cum dicit: γοργίαν ἐν Δελφοῖς προςάναι.

C. 7. καὶ κατὰ πόλιν γε) imo & in singulis civitatibus.

D. 5. ἐπέπαυτο) ἐπ' αὐτὸ γὰρ καὶ ἐδ. vel ἐπὶ τούτο.

D. 10. πρὸς τὸ δοκεῖν) quid si πρὸς τὸ εὐδοκιμεῖν διαφέρει vel τοῦ φῦναι πρός τι δοκεῖ διαφέρειν.

Pag. 462. A. 10. οὐσίας) Lege ὁσίας.

C. 8. ἐφ' ὧν) lege ἐφ' ὅν vel εἰς ὅν.

Pag. 463. A. 4. κατωπλεύθη) forte κακὸς ὤφθη.

A. 7. βουλευομένους ὑμᾶς) βουλομένους ὑμᾶς ποιεῖν προκαλέσασθαι;

A. 11. in margine ἠτυχηκότων) hæc lectio longe verior.

C. 10. τὴν δὲ καὶ συναγ.

Pag. 464. C. 1. ὅτε pro ὅτι.

Pag. 465. D. 10. si mendum non est in hac lectione, intelligit matulas ex imagine Philippi conflatas: sed quid si legas καταχεῦσαι.

Pag. 466. B. 5. οὔτ' ἐκεῖνο) οὔτ' ἐκείνους, οὔτ' ἐξ ἐκείνου.

C. 6. ἐκλείνειν, plurium malorum occasionem quærere.

D. 3. quid si ἡ μὲν γὰρ οὐκ ᾔσθετ' οὐδὲ φρ.

D. 4. Καμβύσης) Καμβύσης ὡς.

D. 10. ὑπολαβεῖν) ὑποβαλεῖν.

Pag. 467. B. 6. Χηρεύειν) Χωνεύειν κἂν αἰσθ.

B. 8. καὶ τὴν Εὐελπίδου) κατὰ τὴν Εὐελπίδου: quod mirum nec Interpretem, nec Morellum, nec ipsum adeo Casaubonum vidisse, præsertim cum integer senarius sequatur, & ipse ab omnibus his minime conspectus.

ἢ κατ' ἄνδρα) ἢ κατ' ἄνδρα μοι ὀρθὸς ἕστηκας, vel ἢ καὶ κατ' ἄνδρα μοι i. e. quare etiam in

unius

uniuscujusque boni Viri pectore, & quasi viritim mihi erecta stas.

ORATIO XXXVIII.

Pag. 468. C. 1. ταῦθ' ἃ) ταῦτα.

C. 2. σπουδῆς) suspecta mihi hæc vox. Deest forte ἄξιον, forte παρέλκει vox σπουδῆς:

Pag. 469. B. 4. τί δαὶ δύσκολον) τί δαί; δύσκολον.

D. 2. εἴτε ἐφ' ὑμῖν &c.) εἴτε μὴ (ἐφ' ὑμῖν γάρ που vel πως κεῖται τὸ πεισθῆναι) τί τοῦτο δ.

--- 470. A. 9. καὶ Casaub. hanc voculam δίχα λόγου rejicit: non enim hic copula est, sed auget.

D. 1. μεῖναι) deest negatio μὴ, vel hic vel ante δύναιτο reponenda.

Pag. 471. C. 3. ἢ μὴν) ἤμην.

C. 4. ἤδη) forte ἔδει.

D. 12. distingue commate post ἡδονή.

Pag. 475. C. 3. οὐδ' ὅτι) Lege ac distingue τούτων οὐδέν ὅτι τὰ δὲ ὄντα οὐδὲ εἰπεῖν ἐστιν, οὐδὲ ὁμολογῆσαι, ὡς καλῶς ἔχει.

Pag. 476. A. 2. τοὺς φόρους) τοῦ φόρους λαμβάνειν.

A. 4. τὸ δικάζειν] τοῦ δικάζειν.

C. 1. οὐκ ἄλλην] οὐκ ἄλλως (vel οὐ μάτην) νικᾶν διατείνεται: non frustra vincere contendit: vel οὐχ ἁπλῆν νίκην προτίθεται: non simplicem victoriam sibi proponit: præpositiones invicem a scribis commutari non novum.

C. 4. comma ponendum post παραδείγματα, non post ἁπλῶς.

C. 9.

D. 9. τὴν σπουδὴν] Lege τις σπουδήν.

D. 6. perfectæ ſententiæ nota ponatur poſt δυνάμενος.

Pag. 477. C. 11. Locus turbatiſſimus, ita forte aut ſimiliter reſtituendus: ἐξ ἧς ἀποτρέφονται μὲν καὶ τὸ νῦν χαριζομένων ὑμῶν (δεῖ δὲ δημοσίᾳ χαρίζεσθαι τὴν πόλιν καὶ οὐκ ἰδίᾳ τινάς) τὰ δὲ καὶ διακλέπτοντες αὐτοὶ &c. vel (quod propius ad ſcripturam & veritatem, puto, accedit) ἐξ ἧς ἀπόναυται μὲν καὶ τὸ νῦν κομιζόντων ὑμῶν, δεῖ δέ &c.

Pag. 479. B. 8. diſtinctio ponenda poſt ἀκίνδυνοι, non poſt λοιπόν.

Pag. 480. C 4. εὐδοκιμήσει) ἀδοκιμήσει.

C. 8. εὑρεθῇ διαδράσῃ] εὑρεθεὶς διαδράσει: ſi has lectiones admittimus, πρὸς ἐκείνους &c. reddemus: *adverſus eos.* Vide quæ ad notas Caſauboni in hunc locum ſcripſimus.

D. 7. τὴν ἱκανὴν] γῆν.

D. 12. οὐ δὲ] οὐ δή.

Pag. 481. C. 2. Diſtingue poſt θαυμάζεται, & ſcribe μείζων καὶ κατὰ τοῦτο.

Pag. 483. A. 9. Forte ἀπόλλυται. Ita nihil erit Caſauboni ſupplementis.

C. 6. συνοίσειν] συνοίσει. Fruſtra hic eſt Caſaubonus cum ſuo γενομένας.

D. 5. Diſtingue poſt δικαιοτέρας, non poſt ποιήσειν.

D. 9. χαρὰν] χάριν.

ORATIO XXXIX.

Pag. 483. C. 1. κατάπε ἰσχὺν) forte κατάγε ἰσχύν, ut

sensus sit, Nicæam a nulla civitate, quæ potentia quidem & magnitudine secundum ipsam sit, usquam gentium superari. Non enim, opinor, potentia ac magnitudine Romæ ac aliis præcipuis totius Orbis urbibus eam comparare ausit Dio. Tollenda autem distinctio plenior post ἐνδόξων. Nam quæ sequuntur γένους τε γενναιότητι &c. pendent a superioribus, quod cum non videret Interpres, coactus est de suo infarcire: *præstat.*

Pag. 455. C. 6. ὥστε] ἄλλως τε.

ORATIO XL.

Pag. 487. A. 10. ἡμᾶς) ὑμᾶς.

B. 9. ὡς δέον) ὅς.

C. 11. Nihil hic opus Casaubono, corrigente αὐτό nam ἐπαίρεσθαι & πτεροῦσθαι πρὸς λόγον sæpe dicuntur auditores.

Pag. 488. A. 2. ἀπολλύμεθα) ἀπολελυμένα.

A. 3. εἰς τὰ ὄρη) in montium cacumina ægre repens, ad inspicienda ligna aut lapidicinas.

Pag. 489. A. 29. δεόντως φέρειν) δῆλον ὡς φέρει ναυτίαν καὶ φθόνον, vel λύπην καὶ φθόνον. Casaubonus hic ταῦτα inepte repetit.

B. 2. κωλύειν) forte κολύειν.

C. 2. ὅπως δ') forte ὅπως τ' Casaubonus ὅμως δὲ, quod mihi quoque prius in mentem venerat, nec adhuc scio, utro modo legendum.

Pag.

Pag. 490. C. ȣ̓το κρεῖττον) τῷ τε κρεῖττον εἶναι μὴ διαφέρεσθαι πρὸς μηδένα ἀνθρώπων, ἥκιστα &c.

Pag. 491. C. 5. μαρτυρȣ͂ντα: quid si ὁμαρτȣ͂ντα?

Pag. 492. C. 5. ἢ πόλιν) Forte ᾗ scilicet ᾗ ἔχθρα, vel μήτε πόλιν οἰκȣ͂ντας: Sed verius, puto, legeris: ἢ πόλιν οἰκȣ͂ντας ȣ̓ μικράν.

D. 10. αὐτȣ̀ς i. e. nos, ultro.

Pag. 494. A. 7. ȣ̓δὲν ἄλλο) ȣ̓δέν᾽ ἄλλῳ.

D. 5. πόσω) πόσȣ.

Pag. 495. C. 1. putabam legendum τȣ́τοις, quod vidi postea etiam Casaubono placuisse. Sed præstat, credo, Interpretis emendatio legentis πλείςȣς.

C. 4. ἀκȣ́σαντας] Lege ἀκȣ́σαντα.

Pag. 496. C. 5. πρὸς δ᾽ αὖ τῶν λεγομ. Ita pagina sequente: πρὸς δ᾽ αὖ, γῆ μὲν &c.

Pag. 497. D. 5. τὴν πρὸς ἀλλ) forte: τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ἔχεται.

Pag. 498. D. 3. Distingue post πέμψαντες, non post ψηφίσματι.

D. 11. Φημὶ) Forte: ἐμὲ vel γ᾽ ἐμε, vel, quod ad lectionem marginis propius accedit, σφίσι.

Pag. 499. A. 2. ὡς ἂν ἐν δήμῳ) ut in populari statu usu venire solet.

C. 7. αὐτὸ) forte αὐτῶν.

Pag. 500. C. 2. πολλάκις τὸ τιμᾷν) πολλάκις τε τῷ τιμᾷν προκελ.

Pag. 501. A. 6. οἰκήσαντες) οἰκήσαντας. Casaubonus: οἰκήσαντες minus recte: respicit enim, ni fallor, φίλȣς.

D. 4.

D. 4. lego, & suppleo: ἢ γῆν τῶν δὲ ἐχ.
Pag. 502. A. 5. παρὼν ἐνοχλεῖ) παρενοχλεῖ.

ORATIO XLII.

Pag. 503. C. 5. ἐμβαίνω pro λαμβάνω.

ORATIO XLIII.

Pag. 506. D. 1. ὁμοίως] ὅμοιος. τῷ πρ.
Pag. 507. A. 1. Locus, ut puto, mutilus. Forte scripserat auctor, ἀλλὰ μὴ ἐχθρὰς. ὑπὲρ τίνων; vel τίνων ἕνεκα; vel sine interrogatione ὑπὲρ ἡμῶν. Ita enim cohæserint sequentia.
Pag. 508. A. 7. forte: τοὺς βωμοὺς κατασκάπτων, quod cum iis, quæ præcedunt, quadrat optime. Et sequitur sane, διαφθείρων δὲ καὶ τὸν δῆμον unde probabile est, eum de alio quopiam facinore proxime locutum, & non περὶ δήμου.
D. 10. *hoc tamen scitote.*

ORATIO XLIV.

D. 11. καὶ ὅσας-ἄλλαι εἰσιν) hæc parenthesis nota includenda sunt, aut certe, commate post εἰσὶν posito, a ceteris separanda.
Pag. 509. A. 5. ἄλλου δὲ] ἀλλ' οὐδέ.
D. 11. τοῦτου γε] οὐ τότε.
Pag. 512. C. 2. ὅτε ἐκλήθην πρῶτον ὑφ' ἡμῶν κοινῇ, ἐν ᾗ παρ.
D. 8. αὐτὸν δ'] οὐ τὸν δεῖνα.
Pag. 513. B. 3. πρὸς ἡμᾶς) lege προσηκούσης. Sed non placet.

D. 4.

D. 4. τῷ) Casaubonus mutari vult in τὸ. Sed nihil opus.

D. 10. ὐδὲν) ὐδέ.

Pag. 514. A. 2. hæc & sequentia per se ob plura παρεντεθειμένα obscura: & vitiose insuper qua scripta, qua distincta, nec ab Interprete intellecta, & Casaubono præterita, ita aut similiter censemus ordinanda. Ταῦτα δὲ εἰ μὲν ὅτι χρήσιμα, μεγάλα, ἢ μὴ πολλοῖς ὑπάρξαντα ἑτέροις (ἀλλ' ἢ μιᾷ πόλει, κ. τ. σχεδὸν τι τῶν ἑλληνικῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ τηλικύτων ἐχύσῃ δίκαιον πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα, ὗ θεῦ παρ' ἐκείνοις μαντευσαμένυ, καὶ προειπόντος τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ, καὶ πρώτυ πάντων ἐκείνυ (forte ἐκείνῃ vel ἐκεῖ) φανερῶς αὐτὸν ἀποδείξαντος τῶν ὅλων κύριον) ὐ λέγω τοιῦτον ὐδέν. Οἷς δὲ ὑμεῖς μάλιστα ὕτων ἐπιθυμεῖτε, καὶ χρόνος ἦν πολὺς ὃν ἠλπίζετε, τῷ ἐξηπατῆσθαι, καὶ τοῖς ὑποσχομένοις μόνον τῶν ἡγεμόνων (ὐ γὰρ δὴ τῶν ἰδιωτῶν ὐδεὶς ὔτε προσεδόκησε πώποτε, ὔτε ὑπέσχετο,) τιμὰς ὑπερβαλλύσας ἐδίδοτε, πρὸ πολλῦ τῆς πόλεως ἀπαντῶντες πανδημεὶ καὶ περιμένοντες ἐν ἑτέραις πόλεσι· ἐπὶ τύτοις ὡς ἐννοεῖν ἄξιον, vel ἐπὶ τύτοις ὅμως ἐννοεῖν ἀξιῶ. Tunc apte sequentur, καί τοι σμικρῶν γενομένων &c. i. e. quanquam si parva & nihili forent, oportebat virum generosum, nec invidia minorem, tum scilicet, dicere: quid insanitis delineatisque talium rerum tam vehementer appetentes? &c.

C. 8. Distinguo: ὐ μὲν ὁμοίως ἐλύπει, τὸ τὸν

δεῖνα

δεῖνα τῶν ἡγεμόνων εἶναι τὸν ποιήσαντα καὶ παρασχόντα, μὴ τῶν ἡμετέρων τινὰ πολιτῶν i. e. *non tamen ita grave* erat, e ducibus (i. e. præsidibus) nescio quem ista fecisse ac præbuisse, ac non aliquem e civibus. Forte scripserat Dio: καὶ μὴ τῶν ὑμετέρων τινὰ πολιτῶν. Potest tamen sine ulla mutatione (præterquam in punctis) ferri edita lectio.

D. 10. τῶν πάντων τῶν βασιλέων) i. e. pueris, qui se Reges ludo & joco faciunt. Nam interpretis sententia mihi certe friget.

Pag. 515. B. 4. οὐχ ἑκατὸν] ἢ οὐχ ἑκατόν.

B. 8. ἐθέλωσιν] pone hic interrogationis notam.

B. 10. ἐβουλόμην] excidit forte vox μᾶλλον, ob similitudinem sequentium ἢ ἄλλῳ, ut sensus sit, cum tamen mihi potius se adjuncturi essent, quam ulli alii.

C. 3. Distinguendum post εἰ δ' οὖν, ut sensus sit, *sin vero id fieri nequiret*, quod cum non animadverterit Interpres, miram sententiæ labem intulit. Perfectæ autem sententiæ signum ponatur post λόγου. Ibi enim incipit interrogatio, quanquam non interrogat, sed dicit, justum esse, se illis confiteri, quid sit, in quo peccarit.

C. 11. καὶ καταστάντας] etiam constitutos, βουλευτὰς δηλονότι.

Pag. 516. A. 7. τί οὖν; ἐπὶ δύο ἡμέρας ἢ τρεῖς γενομένης τῆς χειροτονίας, ἐξῆλθον, οὐδὲν ἄλλο, ἢ παρατυχὼν τοῖς γεγονόσιν, i. e. exivi, cum interfuissem

 sem

ſem tantum. De hac locutione vide notas noſtras ad VIII. epiſtolam Themiſtoclis.

B. 2. καὶ τὸ νῦν διοικήσεως νῦν πρ. &c. διοίκησις hic non ἁπλῶς pro adminiſtratione qualibet.

B 5. καὶ] ὡς καὶ.

B. 7. μνησθῆναι] punctum hoc ponatur poſt κατεχομένων.

B. 11. χρημάτων] χρήματα.

Pag. 517. A. 5. καὶ τῷ νῦν] καὶ τὸ νῦν.

B. 8. ſupra, ſi memini, dicebat brevem eſſe: unde nunc μὴ βραχύς; quia ſcilicet ſcribæ ita viſum, qui pro μοι perperam hic μὴ intruſit.

C. 2. τοιαῦτα] καὶ τοιαῦτα vel τὰ πολλὰ διεξίασιν.

C. 3. ἐμεμνήμην ὤν, καὶ ἐνόμιζον συμφέρειν γενέσθαι τῇ πόλει.

ORATIO XLVI.

Pag. 518. C. 9. ὅτι ἃ δοκεῖ.

C. 10. οὐδενὶ] οὐδέν μοι φοβερὸν vel οὐδὲν σφῷ φοβερόν. Nam τοῖς πολλοῖς iſta vel maxime formidantur.

Pag. 518. D. 8. ὁποίου] ὁπωσοῦν vel ὁποιοῦν.

Pag. 520. A. 1. παραβάλλοντες ἡμᾶς vel παραβληθείς.

D. 7. οὗτος ὁ σῖτος. Unde vitioſa iſta ſcriptura in margine.

ibidem πλείων] πλείονος vel μείων.

Pag. 521. D. 2. Diſtinguendum poſt κατακαίειν, & legendum καί τινας τῶν γ.

ORA-

ORATIO XLVII.

Pag. 523. A. 4. καὶ ὔτοις] quid si οἷς ἀνάγκη i. e. patriæ & civibus, vel καὶ οὕτως ὡς ἀνάγκη.

C. 11. αὐτὸν] forte αὐτῶν, ut mens sit, etiam Reges eis dedisse Herculem.

Pag. 524. D. 7. ἄλλως] frustra, abs re: manifeste enim εἰρωνεύει Dio.

Pag. 525. A. 8. ἐπιμελῶς] ἐκ μελέτης, ἐμμεμελετηκὼς, ἀπὸ μελετήσεως, ἐμμελετήσας i. e. usu & meditatione didici.

C. 4. punctum ponatur post ἐλευθερία. Deinde lego δουλεύειν δὲ μᾶλλον ἡγοῦντο. Casauboni emendatio auctoris menti pugnat.

C. 7. προσῆκε] προσήκει.

C. 8. ὁ δ᾽ οὖν] utcunque, quod Ar.

D. 6. τοῦ νόμου] forte: τοὔνομα διαβάλλητις, ὡς ἐγὼ Στάγειρα, καὶ ἄπολιν (vel οὐ πόλιν) καλῶ τὴν πόλιν ταύτην i. e. nolumus autem de nomine calumnietur nos quispiam, quasi ego Stageira & non civitatem hanc civitatem vocem.

Pag. 526. D. 9. εὐρυχωρίαν] εὐρυχωρίᾳ, mendum ex veteri modo adscribendi, quod nunc subscribitur.

Pag. 527. B. 2. ὑπομνημ] μνημάτων vel ὑποκινουμένων μνημάτων.

C. 10. distinguendum puto post χρυσᾶς.

Pag. 528. B. 7. ἢ προσιέναι vel ἀλλ᾽ ἢ εὐποιεῖν ὑμᾶς καὶ πρ. vel ἄλλα ἂν εὐποιεῖν.

ORATIO XLVIII.

Pag. 531. A. 1. πρὸς νοσοῦντας.

A. 11. μηδὲ σφόδρα] δέομαι μὴ σφόδρα, vel ὁρᾶτε, μὴ σφόδρα, vel, μὴ δῆτα σφόδρα γὰρ ἂν ἀγνω &c.

B. 7. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ἄλλους.

B. 11. κοσμίσετε] distingue plenius aliquanto post κοσμήσετε, & verte sequentia: *Est enim ornatus &c.*

Pag. 532. B. 1. λόγῳ ἀεὶ συναγαγὼν καὶ ὁμονοίας καὶ φιλίας συναράμενοι. Nam συνάρασθαί τινί τινος pro συλλαμβάνειν τινί τινος i. e. *adjuvare in re aliqua*, proba & elegans phrasis. Desultoria numerorum mutatio Græcis atque adeo huic nostro perquam familiaris.

C. 4. Distingue post ἀποφαίνοντος, & scribe: κἀπὸ διπλῶν καὶ ποικίλων ἠθῶν τρ. αυλ. κατεαγότος, διπλᾶς φωνὰς ἀφιέναι.

D. l. ult. διαμένοντες] potest ferri, sed quid si διατείνοντες?

Pag. 533. A. 5. quid si πληχθέντος vel πρησθέντος, quod omnino verum puto. Πρήθω enim & πίμπρημι tam inflationem quam inflammationem notat. Comma autem ponendum post ἀδήλως, non post γενομένου.

D. 8. λέγων τὸ τῆς π.] λέγω δὲ τὸ τῆς παροιμίας.

Pag. 534. A. 3. δοκῶ] Casaubonus hic intrudit ἑκὼν, quod equidem οὐχ ἑκὼν admiserim, ut nec ἐλλογεῖν pro ἐμποιεῖν.

A. 9. διοίκησιν) i. e. propter conventum, quem Prusæ agi fecerat Dio.

Pag. 535. A. 1 ψέλλιον] quod nos dicimus *a brave*, a *malrolle*.

C. 4. distingue καὶ ζῶσιν ἅμα καὶ π. vel καὶ συζῶσιν ἅμα κ. π.

Oratio XLIX.

Pag. 536. C. 7. δριμύτατον) solertissimum, acutissimi & acerrimi ingenii.

Pag. 537. B. 8. ἃ δεῖ προσδεῖσθαι,] αἰεὶ προσκεῖσθαι, nisi forte προσδεῖσθαι pro alligari (in eodem fere sensu) accipias.

D. 6. ὡς οὐκ) Lego ὃς οὐκ.

Pag. 538. B. 2. δ' οὐ πάντας) Lege δ' οὖν πάντας vel ἀκούσαντας, quæ verior, puto, emendatio. Ut ut sit, Casaubonum, qui ἐκ κοινοῦ hic μετασχεῖν e superioribus repetit, frustra esse non dubito.

Pag. 538. D. 10. διενηνοχὼς] διηνεκῶς. Nam statim fere subjicitur ὁ τοίνυν φιλόσοφος αἰεὶ αὐτοῦ ἄρχει.

Pag. 539. A. 8. καταπλήττειν δυνάμεως, vel καταπληκτικὸν, vel καταβλητικὸν ἡμῶν.

Pag. 540. A. 6. ἀλλὰ οὐ γε ὄντως φιλ.

A. 9. οὐ φάσκων] οὐ φάσκων ἰδιωτὰς εἶναι. vel alio sensu: ἱκανὸς εἶναι, vel οὐ φάσκων ἀνιδρυς εἶναι. Quicquid sit, non dubito, quin ἰατρὸς hic alienam sedem invaserit. Occasio ex sequentibus ἀξιῶν ἰατρὸς εἶναι.

B. 2. προθύμως δὲ] Lege οὐ.

B. 10. ἀλλοτρίας] Forte ἀλλοτρίας ἐθέλοι, προδοὺς ἐκείνους vel ἀλλοτρίας ἕλοιτο προδ. vel ἀλλοτρίας ἐθέλοι τρέφειν μόνους.

Pag. 542. D. 2. δοκεῖν] δοκοῦν.

Pag. 543. B. 6. τὸ προΐςασθαι] εἰς τὸ προΐςασθαι.

D. 4. εἴ τις ἄρα] ἢ εἴ τις ἄρα τοιοῦτός ἐςιν ὡς ἰσχύσειν ἀπειλῶν διὰ τί δέ με &c.

D. 8. ἢ τὴν] quid si ἢ μή.

Pag. 544. C. 1. ἐκείνῳ] Lege ἐκεῖνο.

C. 7. πότερα] πότε, ὁ ῥέζων τὰ vel προσρίζων τὰ κ. vel προφέρων τὰ, vel θάτερα ὡς τὰ κρείττονα. Ut ut legendum, mens Dionis est, se nunquam ita filio consuluisse, ut ei, quid agendum sit, prædefiniret, & consilium, quod instar mandati sit, daret.

D. 1. Lego: τὸ γὰρ ἔχειν αὐτὸν ἀξιώσαντα τῆς πόλεως, (ὡς ἱκανὸν ὄντα βουλεύεσθαι ἤδη καὶ διοικεῖν τὰ κοινὰ) μεταξὺ δι' ἔργων ποιεῖν ἰδιώτην. vel ἄρχειν αὐτὸν ἀξιῶσαι τ. πόλεως, & paulo post μεταξὺ δὲ ἔργῳ ποιεῖν. Sciendum enim, Dionis filium Prusæ tunc magistratum gessisse, Patre Dione ἀξιώσαντΕ.

Oratio LI.

Pag. 545. ad titulum πρὸς Διόδωρον] Erat, puto, inter inimicos Dionis Diodorus hic, qui tamen filium ejus, (ut videtur,) thronum Prusæ tunc obtinentem, cum primis laudaverat.

Pag. 545. B. 7. ἕτερα ὧν] Et hæc videntur e Tragico nescio quo, aut Dramatico Poeta, qui senarium ita clauserat: vel vitato hiatu: ἕτερα δ' ὧν φρονεῖ ποιῶν.

C. 9.

C. 9. εἰ τοιαῦτα] forte λείπει, δεινὸν, vel ſcripſerat Dio τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα, ut ſenſus ſit: nunc vero pro loco talia vel talia dicuntur.

Pag. 546. A. 10. προθυμίαν] hinc colligo, filium Dionis fuiſſe, de quo loquitur, licet ad Diodorum, qui eum proxime laudaverat, ſermo ſit.

C. 7. φιλοτιμιῶν i. e. τῶν φιλοτίμως δαπανηθέντων.

D. 3. ὑφ' ὧν] ὑφ' ὑμῶν.

Pag. 547. A. 6. ὁ ὖν] malim γὖν.

B. 1. perfecte hic diſtinguendum poſt πολίται.

B. 10. ἐπικαλὄμενος] quid ſi ἐπιμελὄμενον?

C. 6. diſtinguo plenius poſt ὖ & ſcribo, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ πόλει. ὖτο γὰρ ὥσπερ &c.

D. 9. ἀποδεχόμενον] ἀποδεχομένων τινα καὶ τιμώντων ἐγκώμιον.

ORATIO LII.

Pag. 549. C. ὖ συγγινωσκόμενος] ὖκ ἐπιγιγνωσκομ.

C. 7. Si ſcriptura recte habet, vertendum, ut non in memoriam revocare quis poſſit figuram eorum, qui decem annos à ſe invicem disjuncti fuiſſent. Forte ſcripſerat τῶν δέκα ἔτη διαγ. Videtur enim διαγίγνεσθαι hic opponi τῷ συγγίνεσθαι, quod vix alibi factum memini.

Pag. 550. C. 6. ὖ μόνον ἀσχημονέςερον] ὖ μόνον εὐσχημονέςεροι, (ἥρωες ὄντες, ἀλλ' ὖκ Εὐρυβάτου καὶ Παταικίωνος) ἀλλ' ὡς ἐμοὶ &c.

ORATIO LIII.

Pag. 553. l ult. ποιεῖν] Lege ποιοίη.

Pag. 554. A. 1. πολλὺς] ὥσπερ πώλυς κακῶς πωλευθέντας ἐξ ἀρχῆς, ὑπόπλυς πρὸς τὰ μὴ φοβερά. Casaubonus hic ne γρῦ quidem.

A. 8. διαστῆναι] διαιτῆσαι τὸ τοιοῦτον, καθάπερ οἶμαι, δύο φίλων &c.

ORATIO LV.

Pag. 558. C. 9. ἐξευρεῖν φησι].

ORATIO LVI.

Pag. 566. D. 6. κατήκοος αὐτοῦ] κατήκοος αὐτός.

ORATIO LIX.

Pag. 575. A. 5. μεγαλόφρον ἅμα καὶ φιλότιμον ὅτιοῦν, ὡς ἀνὴρ πέφυκεν.

Ibid. ὡς ἀνὴρ εὐφυὴς vel εὖ πεφυκώς. Nam Orat. LII. p. 551. hæc ipsa, quæ nunc παραφράζει, ab Ulysse in Prologo Euripidei Philoctetæ commemorata tradit, & inter cetera ita locutum testatur: οὐδὲν γὰρ οὕτω γαῦρον ὡς ἀνὴρ εὐφυής.

D. 7. οὗ προκειμένου] τούτου οὖν vel τοιούτου δὴ προκειμ. vel οὗδε δὴ προκειμ. Distinguendum autem perfecte post τὰ τόξα.

Pag. 576. B. 4. οὐ χάριν αἰτίας] οὐχ οὗ χάριν αἰτιᾷς με &c. vel οὐ χάριν ἀδικίας με ἥκ.

Pag. 577. A. 1. Distingue post ὁτιοῦν. Sequentia enim Philoctetæ sunt. Legendum autem ὦ μηδ. &c.

B. 8. εἶδον μὲν vel ἐπεῖδον μὲν, vel σχεδὸν μὲν οὖν ἔγωγε, ἐν ὅσῃ χρείᾳ καθέστηκας αὐτὸς εἶδον. εἰ δ' οὖν ἔχοις ἂν &c.

C. 6. diſtingue poſt ἐῤῥιμμένον non poſt γλίσχρως.

C. 8. ἢ γὰρ ἦν] ἢ γὰρ αὖ.

ORATIO LX.

Pag. 578. B. 8. ἐπὶ] ἔτι.

B. 10. εἴωθε] εἴωθας.

C. 1. ὥς τίς. Monet Dionem alter ille, qui hic loquens introducitur, ne more Philoſophorum παραδόξως rem explicet.

D. 3. Diſtinguo poſt ἐπεχείρησεν· & ſequens negatio alteri iſti perſonæ per negationem tribuenda.

Pag. 580. C. 6. παρέχοντες: quid ſi χαράξαντες?

ORATIO LXI.

Pag. 581. A. 2. ἐπαινοῦσα] videtur femina dialogo huic interpoſita.

A. 4. πιστεύουσα] tres videntur interlocutores, quorum unus feminam, neſcio quam, alloquens, Dionem tertiam hujus Dialogi perſonam indigitat his verbis: ὁ δὲ δεινότατός ἐστιν.

D. 8. ἴσως ποτὲ οἰόμεθα] πότερον οὖν οἰόμεθα.

Pag. 582. A. 3. ἥδετο] forte ἥρητο vel εἵλετο.

C. 1. οὐκοῦν] hæc alteri perſonæ tribuenda.

C. 6. εἶγε &c. hæc rurſus Dioni.

Pag. 583. B. 3. Diſtinguo: καλῶς οὐκοῦν ἐκ τ. &c.

Et hæc usque ad ὑπέχε non Dioni, ſed illi alteri tribuo.

Pag. 586. B. 4. Vitioſum hunc locum, etſi difficile conceptis a Dione verbis reſtituere, in hunc tamen aut non diſſimilem ſenſum corrigendum liquet. Alia perſona: εἶεν. ἀλλ' εἰ μᾶλλον ἡ Χρυσηῒς ταῦτα ἐλογίζετο, ἃ σὺ λέγεις καθ' αὑτήν. Dio: οἶμαι τὰ περὶ τῆς Κλυταιμνήστρας εἰκὸς εἶναι μᾶλλον ἐκείνην πολυπραγμονεῖν, κἂν λογιζομένε τȣ̃ πατρὸς ταῦτα συνεχώρει καὶ ἐπείθετο, ἐδὲ ἔτο φαῦλον. αἳ γȣ̃ν &c.

ORATIO LXIII.

Pag. 590. C. 8. καὶ ἀνθρώπες &c.] καὶ τȣ̀ς ἄνω τόπȣς τύχην ἔχειν, ὁπότε αἰθρία ἂν ᾖ, καὶ μὴ σκότος.

ORATIO LXIV.

Pag. 594. A. 2. παρέχεται] παρέρχεται.

A. 3. ἐπὶ γήρως ἀργὸς ἦν] ἐπεὶ, εἰ καὶ ἥρως ἀργὸς, vel ἐπεί γ' ἥρως ἀργ. vel κἂν ἥρως vel χ' ἥρως.

Pag. 595. A. 9. ὁ δὲ λόγος] altius huic loco impreſſum vulnus indicant ſequentia.

B. 7. ὡς] ὡς δ' ἐκ.

D. 10. ὑποκινῶν] δεικνύων.

Pag. 596. C. 1. ὡς καὶ καλόν σε φαίνεται τὸ νεώριον] Senarius e, neſcio quo, dramatico poëta: *Apparet & navale quam pulchrum tuum.*

C. 4. ἔτι δὲ μετὰ] forte μὴ μετά.

Pag. 597. B. 10. Φυγάδα δὲ] forte δή.

Pag.

Pag. 598. A. 2. τὸν γείτονα] τὸν γέροντα.
Pag. 599. B. 5. τὰ μὲν ἄλλα] μεγάλα.
Pag. 601. C. 11. εἴτις μὲν ἕκαστος] εἴ τις ἡμῶν, μᾶλλον δ' ἕκαστος, οὐ δύναται] vel εἴ τις μὲν ἡμῶν, αὐτὸς οὐ δ. &c.
Pag. 602. A. 7. ὅπου καὶ] ὅπου γὰρ καί.
Pag. 602. C. 10. ῥέον. Vide, quæ nos ad notas Casauboni.

Oratio LXV.

Pag. 605. B. 10. ἀποκηρύττεσθαι] ἀνακηρύττ.
606. B. 10. μικροῦ κατειργάσατο] vili pretio subegit.
607. A. 10. ἡ ἡδίκ.] ἡλίκας ἄν ποτε ἡ ἐρ.
609. B. 1. προφέροντος.
B. 2. ἀκούων ὑπὲρ ἐμοῦ] ἀκοῦσα ὑπ' ἐμοῦ. Casaubonus hic nihil vidit.
610. B. 9. ἐπ' ἄλλους] i. e. κατ' ἄλλων. Interpres toto cœlo hic errat.
611. C. 7. καταφρονήσας] καταφρονῆσαι πείσας σαυτόν.
612. C. 7. ταράττεσθαι καὶ δάκνεσθαι] quid si χαράττεσθαι καὶ δανείζεσθαι.
613. A. 1. τρέψας] Forte τρίψας, ut accipiamus de exploratione, quæ fit per lapidem Lydium : sed verior, puto, lectio στρέψας, ut innuat τὸν πένητα, instar ἐκτετριμμένου καὶ πάνυ ἀδοκίμου νομίσματος, prima facie ne altero quidem latere inspecto ἀποῤῥίπτεσθαι.
Pag. 614. B. 3. οὐ πάνυ δοκεῖ μοι] εὖ πάνυ μοι δοκεῖς.
B. 11. παρέχων] παρέχοι.

C. 2.

C. 2. ὅτι] ὅ, τι.

Pag. 615. A. 1. ἐντεταγμέναις] ἐν τε ταγμέναις.

A. 5. μαρτυρήσαντες] μακαρίσαντες.

Pag. 617. D. 1. ἁρμόζονται] vel ἁρμόζειν καὶ τοὺς &c.

ORATIO LXVIII.

Pag. 618. B. 7. ὧν ἂν ὅμοιον] ὧν ὂν ἂν ὅμοιον.

D. 7. ἄλλοι] ἀλλ᾽ οἱ.

619. B. 10 ὁσίους] δικαίους.

C. 9. εἶναι] ὄντας.

620. D. 12. Lego, commate tantum post ἀδικημάτων posito, ἀλλὰ κακοὶ ὄντες. τοιοῦτοι δ᾽ ὄντες αἰτιῶνται τοὺς νομοθέτας καὶ κολάζουσι τοὺς νόμους i. e. castigant, corrigunt ὥσπερ εἰ ἄμουσοι ὄντες ᾐτιᾶτο τοὺς μουσικούς. Nondum enim probe capio αἱρεῖσθαι τοὺς μουσικούς.

Pag. 622. B. 3. ἐξιόντα] διεξιόντα vel δείξαντα vel ἐξειπόντα.

D. 11. αὐτῶν. D. 12. τὸν λέγοντα μόνον, ἢ τὸν πράττοντα καὶ &c. & statim ἐγὼ μὲν οὖν οὗτον.

Pag. 623. C. 3. ὑμῶν] τείνων.

ORATIO LXX.

Pag. 627. B. 10. κηρύττειν. Hæc lectio etiam præconem facit Neronem sed legendum puto στεφανωθῆναι οὗτοι καὶ κηρυχθῆναι. ᾄδειν &c.

ORATIO LXXI.

627. D. 1. ἱδρῶσι ναυτοῦ vel ναυτικὸν χιτῶνα.

628. B. 7. γε τῶν] forte γετῶν, quod omnino confirmatur ex sequentibus: καίτοι Γέτας μὲν ἢ Πέρσας &c.

630.

Pag. 630. D. 4. ἄλλων.

D. 11. ἔχθεα] χρεᾶ vel ἔχεα, vel ἐκχρεᾶ.

631. A. 5. παρὰ τὸν θεόν.

A. 10. καὶ τυχὸν ἐ παντάπασι ψευδῆ οἴονται, εἴγε τῶ &c.

ORATIO LXXIII.

Pag. 635. C. 6. προειρῆσθαι] προηρῆσθαι.

ORATIO LXXIV.

lin. penult. ἵνων. forte τίνας; vel, distinctione mutata συγγενῶν; τί μήν; ἐνίες δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἔγγιστα ἀδελφῶν ἢ υἱῶν, ἢ καὶ &c.

636. B. 5. minore distinctione hic post φίλες opus. Pendent enim, quæ præcedunt usque ad ἐξεσίαν δῶ.

637. B. 2. ἢ δὴ] καὶ δή.

B. 4. ἀπέχοντες.

B. 5. ὁ γεν] Interpres sæpius in hac particula γεν peccat, dum reddit *igitur*, quod *siquidem* verti debet.

D. 2. ἤδη] forte δεῖ vel δεήσει, vel χρή.

643. C. 8. ἐπιγνοίης] ἔτι γνοίης.

ORATIO LXXVII.

Pag. 650. C. 9. τῇ αὐτῇ τέχνῃ ἐκ]. περ.

D. 4. ὁποῖ ἂν ἔχῃ] ὁποῖ ἂν ἔχῃ.

651. B. 9. ἐ δήπε φησὶν] ἐ δήπε φησὶν ὅτι βεν ἀπολέσαι ἂν, εἰ μοι γείτων πονηρὸς ἦ, ἢ ἄλλοις συγγνώη, πρόβατον δ' ἐκ ἂν ἀφέλοιτο, ἐὰν δύνηται λαθεῖν, ἐδὲ αἶγ. Sed non placet.

D. 11. ἡγοῖτο] Lego ἥδοιτο.

Pag. 653. A. 3. ἐπιχειροῦντα] quid si ἔμπειρον ὄντα.

D. 8. οὐκ ἂν εἴη βέλτιον, ὡς φασὶ βούλεσθαι αὐτοὺς Ἡσίοδος vel οὐκ ἂν εἴη βέλτιον, οὓς φασι βούλεσθαι.

ORATIO LXXVIII.

Pag. 654. B. 4. καὶ τὴν ἀρετὴν] τῷ καὶ τὴν ἀρετήν.

655. C. 3. Distinguo post αὐτοῦ, & scribo μᾶλλόν τε ἐπί.

D. 4. συμφθειρομένων] συμφθεγγομένων.

656. D. 11. φαύλως] forte καλῶς.

658. B. 1. αὐτὸν δὲ οἰκτείρων τῆς ἀπορίας τε καὶ ἐρημίας τούτων, τῶν ἀθλιοτάτων ἡγοῖτο, οὐ τῶν εὐτυχῶν.

B. 3. ἐκεῖνος] ἐκείνοις.

C. 3. κἀκεῖνο] κἀκεῖνον.

659. C. 2. διασπάσαντα] διαπάσαντα.

D. 1. οὐδὲ βούλεται] οὐδὲ βουλευτήν. vel ἢ ὅσων βούλει vel βούλεται, vel οὐδὲ εἰ βούλει ἔτι προτ.

D. 5. αὐτὸς δὲ] Casaubonus, qui hunc locum corrigere voluit, non vidit hæc a superioribus pendere.

660. C. 2. Legendum: καὶ μετὰ πάντα κολάκων δεῖ.

ORATIO LXXIX.

Pag. 664. A. 10. παλαιῶν] vel φαύλων.

B. 6. si τῇ hic substituas, non erit necessaria Casauboni correctio, ὡς εἴ τις.

D. 10. ὑμῶν] ἡμῶν.

665. B. 1. οὐ τῷ παντί.

ORA-

ORATIO. LXXX.

Pag. 666. C. 4. εἰδῦς] ἰδίας γῦν αὐτον, vel εἴγ' ἰδίας αὐτον.

667. A. 11. Locus hic nec ab Interprete, & multo minus a Casaubono recte acceptus, sanus tamen, modo recte exponatur. Verto: & tamen illi omnia se pro legibus pati dicebant, et nunc quoque in his justitiam contineri autumant, quando vel ipsi miseri homunciones conscripserint, vel ab aliis conscriptas acceperint.

C. 11. συνέχοντα 7. θ.] συνέχοντα 7. θ. Αθηναίας ἐπάρατον εἶναι.

D. 4. τὸν ἦν] negationem hic perperam infarcit Casaub.

668. B. 5. ἰσχυρὰν,] malim hoc comma post ὕτως.

B. 10. εἴη] quædam hic deesse videntur.

Idem Vir doctus ad Isaaci Casauboni Diatribam, Orationibus Dionis subjectam, ista Animadversionum loco adscripserat, ad quæ supra in Notis ipsis passim provocat.

Pagina 8. lin. ult. *postulante sententia*] Imo vix admittit hanc lectionem sententia. Malim igitur legere: ὃ δὲ δὴ Ηρακλέυς, vel ὃ γε μὴν Ηρακλ. vel ὃ δὴ ὖν Ηρακλ. vel ὃ δὲ αὖ Ηρακλ.

Pag. 12. l. 4 imo ἐπίφθονον manifestissime adversatur sententiæ. Quid enim magis invidiæ

vidiæ obnoxium, quam τὸ ἄρχειν. Scribo igitur ἀλλὰ ἐπίπονον, ut ſtatim οὐδὲ πλέον ἔχῃ ἀνέσεως καὶ σχολῆς, ἀλλὰ φροντίδων καὶ πόνων.

ibid. l. 11. Deus bone! quam immanem errorem errat hic etiam Caſaubonus! Nihil enim aliud vult Dio, quam eas voluptates, quæ a volentibus & non invitis amaſiis proveniunt, amatoribus eſſe jucundiſſimas. Vide emendationem noſtram.

Pag. 15. *peſſimo flagitio ſcripſerant*] imo peſſimo flagitio tu, ò Caſaubone, ſanum locum, quantum in te erat, corrupiſti.

Pag. 16. *ea transpoſitio quam vim habeat*] ſcimus, quid vis, Caſaubone, & tamen transpoſitionem iſtam tuam non admittimus. Aliud enim longe vult Dio: nimirum aquam in Attica cito corrumpi, nec potui aptam diu permanere.

a vento borea] imo & hic in propria ſignificatione, ut puto, & ideo addit Dio, εἰ καὶ αὐτὴ μᾶλλον &c.

Pag. 17. *certa conjectura reſtituimus*] mihi contra certum eſt, hanc conjecturam hic admitti non poſſe.

τοὺς πάντοτε ἐπ' vel πρὸς ἡμᾶς] neque hanc conjecturam probare poſſum: ita longe a vetere Scriptura recedit. Scripſerim potius πρώτως, quaſi dicat, τοὺς μὴ πρότερον ἐπιδημήσαντας.

γεωργήσαντες] Et hic corrumpere potius quam corrigere locum leviter (ſi tamen leviter) affectum videtur Caſaubonus. Nam

κατέ-

κατεβάλοντο & ipſum ferri quidem non incommode poteſt: plenius tamen videatur fortaſſe, κατέβαλον τὸ μίσθωμα, aut ſimile quid.

Pag. 18. l. 6. Atqui in libris tam ſcriptis quam impreſſis eſt ἡμεῖς, non ἡμῶν. Et vere: Nam pro ὐχ ἥκιστα μὲν τὰ κρέα ἡμεῖς ſcribendum ὐχ ἵσαμὲν τὰ κρέα ἡμεῖς ſenſu lepido & liquido, i.e. non in ſtatera quidem appendimus carnes, ſed, quantum habemus carnium, libenter damus. l. 8. οἱ παρόντες) hic lectio edita mihi potior. Accipio autem ἐπαφῶσι pro ἐπ' ἄμπλον ἀφῶσι.

At vocem periiſſe non obſervavit] Nec ſane, ut puto, periit: nam ſententia hic, modo recte diſtinguas, poſt αὐτοῖς conciſa quidem, ſatis tamen integra, & tempus melius notant iſta: σπέρμα ψιλὸν, quam Caſauboni ἀόριστον illud ποτέ.

Fortean καὶ ἀπηχῶν) Apage has nugas. Απαιτῶν recte ſcribitur, ut ſtatim λοιδορειῶν καὶ ἀπεχθειῶν. Sed fefellit Caſaubonum, quod non vidit pro πατρὶ ſcribendum πέρι.

Pag. 21. *acutus lector*:] ego inter illos acutos cenſeri nolim.

Pag. 24. lin. 1. Locus quidem integerrimus, ſed nec a Caſaubono recte intellectus. Eſt autem in elegante iſta βραχυλογίᾳ· πρόσδε ὐδὲν, ἔλλειψις vocis πράξαντος, quæ infra etiam exprimitur p. 175. in iſtis: καὶ μηδὲ τύτυ μηδὲν πράξαντος, ἀλλὰ τῆς ἵππυς μόνον λαβόντος. lin. 5. *poetæ verba*] toto cœlo errat hic Caſau-

ſau-

ſaubonus. Dio enim reſpicit res Iliad. Π narratas & verſus præcipue: Η μὲν δὴ γίγνωσκε μάχας ἑτεραλκέα νίκην.
Ἀλλὰ καὶ ὣς ἀνέμιμνε σάω δ' ἀρέηρας ἑταίρους.
lin. 20. ἅτε οὐδὲν οὐ ζαμιευσάμενον] lego: οὔτε. Sequitur enim: καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ κοπωθέντα, & multo ſane facilior lapſus ex οὔτε, quam ex αὐτῆς in οὐ.

Pag. 25. l. 14. καὶ μηδ.] Tu quoque corruptum ibas, cum ἢ μηδ. pro καὶ μηδένα, ut recte liber MS, ſubſtituebas. Nam, ut demus, δεινοὺς pro δειλοὺς reponendum, malim tamen prius ἢ extritum, quam alterum ἢ e vocula καὶ fieri. Sed & veterem ſcripturam non inepte tueri poſſumus, hoc ſenſu: contrarium evenire oportebat, quam ut miſeri viderentur & ignavi, qui vicerant, neminem ſcilicet iis manus inferre.

Pag. 29. *Emendationem vero ejus tentare ſine ope meliorum Codicum*] Et tamen ferri poteſt. Atqui alibi, ò Caſaubone, multo audacius etiam in locis ſanis graſſatus es, neque erat hic ſane, quod timeres: nam οἰνέως pro οἰήσεως reſtituto, ingens illud, quod ſomniabas hic, monſtrum evanuit. Οἰνέως autem Pandionis nothi filii mentionem facit Pauſanias in Atticis, eumque inter ἐπωνύμους numerat, nec veriſimile eſt, cum ipſum opidum ἐλευθέραι Atticæ confine, & poſtea etiam pars fuerit, pueros iſtos non procul ab ἐλευθέραις expoſitos ab Oenei paſtore inventos. Dixerat, qui ſe civem

vem & liberis parentibus prognatum gloriabatur, ſervas etiam ſuas partus aut elidere aut exſtingere, nedum alienos & ſuppoſititios adſciſcere. Reſpondet alter: ita eſſe, quasdam tamen excipi debere, ut illam Oenei Pandionis nothi, quæ Zethum & Amphionem a marito ſibi ſuppoſitos, adeo dilexit.

Pag. 30. l. 10. *ut ſi ſcribas*] atque contrarium plane auctoris menti ita ſcribendo ſenſum effeceris.

lin. 12. *non ſatis capio*] expono: corporis tantum malis, iisque non omnibus accurate enumeratis, ſed leviter & quaſi primoribus labris nobis in hac oratione prælibatis.

lin. antepenultima: *nemo hæc intelligat*] ain tu? neminem hæc intelligere poſſe, niſi extruſa voce μηδενός; Ego vero & percommodum in his ſenſum video, modo recte diſtinguatur & exponatur. Bene autem & ponderum & menſurarum meminit, tanquam rerum juſtitiæ cauſa, & ne quis altero plus habeat, inventarum. Græci nunc dicunt πλεονεκτεῖν ἕνα, nunc τινός. Si quid hic mutarem poſt ὥσπερ, adderem equidem ὑπὲρ, quod propter affinitatem præcedentis ὥσπερ facile potuit excidere.

Pag. 31. lin. antepenult. καλὸς εἶναι] malo, retineatur alterum, ω tantum in ο verſo. Sunt enim nonnulli ita meticuloſi natura, ut ſemper fere de ſe ipſis peſſime ariolentur, ii ſcilicet, qui contrario temeritati vitio laboran-

tes nunquam suis viribus satis confidunt, quibus nunquam deest pessimus in dubiis augur timor.

Pag. 33. fine: *ταὐτὸ δὲ πέπονθ.*] non audiendus hic *Casaub.*

Pag. 35. l. 1. non *καὶ ἡμῖν*] scribe *καὶ ἡ μῶν.* Æque enim ac librarii, errat hic Casaubonus.

Pag. 39. fin. *fraudi illi fuit senilis memoria*] Imo tibi, ò Casaubone, fraudi fuit *οἴησις* ista & de te ipso concepta opinio, qua omnes præter temet ipsum falli clamas, cum tamen ipse sæpissime, (ut etiam hoc loco) facias intelligendo, ut nihil intelligas. Non enim scribit Dio, Sporum Octaviæ successisse, ut tu autumas, sed Sabinæ, ob cujus amorem Octavia dudum fuerat ejecta, quod, te ipso etiam attestante, omnino verum est. Vide, quam temere tanti Viri memoriam & ignorantiam accusaris!

Pag. 40. *Putas Neronem Sporo suo* &c.] Ego contra accipio, quasi innueret Dio Rhodagenen aliquam ab eo, cum quo loqueretur, adamatam tum, aut forte speratam. Ait igitur, quid ad te? non enim eodem certe nomine vocabatur, quo corculum tuum, Rhodogene.

Pag. 41. l. 1. Atqui nullibi, credo, hac significatione legitur, & ista *καὶ αὐτὸς* vulgarem hic significationem tuentur. Nam particula *καὶ* simile quid a puero quoque præstari vult. Omnino igitur probanda est Interpretis versio.

Pag.

Pag. 47. l. Mirum quantum hic errat Casaubonus.

τερά*ς*ιόν τε] monstrum, heu! a Casaubono huc invectum, Thuscis aruspicibus procurandum & extra Dionis nostri fines procul averruncandum censemus: rectam autem lectionem margini auctoris adscripsimus.

Pag. 48. l. 3. Contra institutum naturæ Philosophis videbatur navigatio & mercatura, *& quæsitorum terra pelagoque ciborum Ambitiosa fames.*

Pag. 50. medio] docti igitur cogitabunt. Ad marginem Dionis conjecturam nostram scripsimus.

Pag. 53. l. 2. Nec ego sane certam & exploratam. Tentabam tamen εἶτα πάνθ' ὅσα ἦυξον τότε ἐκεῖνός τινος εὐεργετοῦντες, ὅν προεθυμοῦντο πάσχοντες ἢ δρῶντες ὑπὲρ αὐτῶν, ξύνη ἤδη χρήσιμα.

Pag. 54. l. 8. forte nihil deest, cum εἶπον, quod paulo post habetur, huc trahi possit.

ibid. l. 19. vulgata lectio ferri satis commode potest.

ib. l. 23. ἀλλὰ καὶ φοβηθεῖεν αὖ εἰπεῖν οὐ.

Pag. 55. l. 16. *quæ non sunt nauci.*] Imo pluris apud me quidem, quam tua isthæc audacula interpolatio. Ex his enim veram lectionem eruo: κατὰ δ' οὖν αὐτοὺς πειρᾶσθαι.

Ibid. in med. *Lege necessario*] nulla hic necessitas tam multa mutandi & inculcandi. Si quid mutem, pro τόδε λοιπὸν scriberem τὸ δὴ vel τόγε λοιπόν. compendiose hic, ut sæpe, loquitur Dio.

Pag. 57. l. 15. Ego vero non ambigo solum, sed fidenter etiam assero, negationem non recte hic intrusam, fœdeque labi tam Casaubonum, quam Interpretem, cum neuter eorum animadvertat, quid hic sit φυλαττομένων, nempe *caventibus, caute & recte agentibus.*

Pag. 59. l. 18. imo, ut margini orationis adscripsimus, οὐχ ἑκόντες & ita nihil opus, ἴασιν aliter exponere, quam vulgo accipitur.

Pag. 65. l. ult. hæc ipse quoque, nondum inspectis Casaubonianis, ita ordinaram.

Pag. 66. l. 4. Lego: νὴ Δία ἀλλάγε νῦν ἤδη καὶ τὰ τ. π. υ. αὖθις καὶ τὰ πρ. αλ. ὡς δεῖ πρ. Non levi errore ista ὡς δεῖ in πῶς mutaverat Casaubonus, ut ex sequentibus, recte modo intellectis, apparebit.

Ibid l. 34. *hujusmodi aliquam lectionem requirit*] imo sententia auctoris est: omnino vero de hoc maxime (i.e. de quo proxime dixerat,) dicere cupiens, nec dum quale est ostendere fortasse provectus sum, sed clam facio &c. Quare retenta vulgata sententia, modo recte distinguas, locum habeo satis sanum, qui tamen planior fortassis fiat,

si

si οὐδέπω οἷόν ἐστι δεῖξαι προελθὸν, ἀλλ' ἐκεῖνο σαφὲς ποιῶ &c. substituas.

Pag. 67. l. 4. *non tollere*] minuetur certe, si non prorsus tolletur, scribendo: εἰ μηδὲν τῶν ἄλλων ἔχετε πλεῖον διὰ αὐτοῦ, ὅμως δὲ ὧν παρ' ἐκείνων ποτὲ πρὸς εὔνοιαν καὶ φιλίαν ἐτύχετε, ταῦτα ὀφείλετε φυλάττειν.

l. 16. *lego igitur*] nihil opus mutatione, cum τῶν ὄντων pro τῶν ποτε ὄντων ὑμῶν breviter dictum ferri possit.

Pag. 68. l. 32. ἄπυστον] apage nugas & ineptias: lege potius ἀνέλπιστον.

Pag. 71. φιλοκαλίαν *Græci appellant*] Frustra est & hic *Casaubonus*.

Pag. 76. ad pag. 470. *Vel superfluit, vel defecti codicis indicium facit*:] Neutrum horum: καὶ hic *etiam* significat, quasi diceret: absque causa ac ratione persuasi estis, ne posse quidem concordiam fieri.

Ibidem διερχομένῳ] lego ἀρχομένῳ. Nam cum supra dixisset, se περὶ ὁμονοίας locuturum, nunc ἄρχεται πάλιν λέγειν, de qua & quali h. e. inter quos concordia dicturus sit.

Ibid. ἀποσιγήσομαι] inepta est hæc conjectura. Nam ἀποστήσομαι hic idem fere est, quod vult Casaubonus, nempe: *absistam, desistam.* Sed fefellit Casaubonum, quod negatio μὴ exciderat, ante μεῖναι reponenda.

Pag. 77. l. 24. οὐδὲν οὔπω ἀνάξιος ὤν] dubito de veritate hujus emendationis. Nam sequitur

 sta-

ſtatim, ὅτε ἂν φαῦλος ὤν, quæ iſtis ὅτε ἂν ἄξιος ὤν opponi videantur. Præterea πρός τινα λέγειν, pro *favere alicui*, vel partes ejus ſequi ac tueri, mihi certe non lectum. Quare, ſi is ſenſus omnino neceſſarius hic eſſet, legerem potius βλέπειν vel ῥέπειν πρὸς ἐκείνους. Miror autem, Caſaubonum Dionem ab Atticis Scriptoribus ſeparare, cum & ſcripta ejus & ipſe etiam de ſe loquens in Corinthiaca (alias minime ἀλαζών) teſtentur, eum adeo ἀττικίσαι, ut eo nomine ſtatua ei Athenis deberetur.

Pag. 78. l. 6. *& ſtatim tolle*] Non tollenda vox, ſed pars ejus prior, quæ ob præcedentis ſimilitudinem exciderat, reſtituenda: ſcribendum enim ἄλλως τε.

Pag. 79. ad p. 489. *mendas aliquot video*] utinam indicaſſes nobis mendas iſtas: nam mihi certe ἀόρατοι ſunt. Interpres quædam minus recte accepit, & tu forte cum illo.

Pag. 82. ad p. 503. λαμβάνειν ὁδόν] quid ſi ſcribas ἐμβαίνειν?

Ibid. *& meras putent eſſe* ἐπιδείξεις] Atqui non id dicit Dio: ſed, quod neget, ſe plus aliis eloquentia aut ſapientia valere, ac rogantibus, ut dicat, frequenter renitatur: id pleriſque oſtentationem quandam videri.

Pag. 82. ad p. 512. *forte ſcripſerat*] legendum, una tantum mutata literula, οὐ τὸν δεῖνα, οὐδὲ τ. δ.

Pag.

Pag. 83. l. 15. longe aliam causam fuisse, quæ Dionis domum servavit, patet ex istis: ȣ̓ μέντοι ἀληθῶν ὑπείδεσθε.

l. 19. *cum aliis*] cum uno tantum, ut videtur, ex istis: καὶ μηδείς με ὑπὲρ ἐκείνȣ φῇ λέγειν.

l. 21. *aut deest vox una*, &c.] Neutrum horum. Nam etsi μοχθηρὰ cum πόλις consentit magis quam πολίτης, subintelligitur facile μοχθηρός.

Pag. 85. l. 18. *non una vox*] potest exponi, nec incommode, vulgata scriptura.

Pag. 90. l. 4. trajectio, quam hic somniabat Casaubonus, nulla omnino est: nam ista πρὸς ἐνιαυτὸν non ad superiora (ut putabat ille vitiosa interpunctione deceptus) sed ad sequens ἐκράτȣν referri debet, ut sensus sit, ad annum nihilominus quam Reges imperabant.

Ibid. *porro autem videri poterat*]. Mihi contra Dio senex hic rem suam agere videtur, nimirum ut se Nestorem Trojano Agamemnoni ingerat.

Pag. 92. LVI. l. 3. *Vel Æschylus est*] Ego vero Euripidem esse certo scio ex Orat. LII. p. 551.

Pag. 94. ad p. 602. τȣ́τῳ δ'] imo lege ὅτῳ δ'.

Sed deest forte aliquid] suppleo, lego & distinguo: μηδενὸς ὄντος ὑγιȣ̃ς, πρὸς τὸν εἰς αὐτὰ ἐγχέοντα, βλέπων ῥέον, ἀεὶ τὸ πληρȣ́μενον, εἴποι, τί γὰρ ἐγχεῖς εἰς τὰ σαπρά;

εἴποι γὰρ ἂν &c. Omiſſio ex eo accidit, quod utrumque membrum uno eodemque verbo inciperet.

Pag. 95. l. 4. *præbere aures*] cui unquam vel mediocriter in hac lingua verſato hoc perſuadebis?

Pag. 101. l. 4. *ac ſequentia*] at ego ex ſequentibus conjicio legendum τῶν οὐ πεφυκότων. Eſt enim præter naturam Philoſophi adulari, non minus, quam Viri pati muliebria.

Pag. 102. l. 1. πλάσας] hæc vox a Caſaubono intruſa locum hic habere non poteſt. Pendent enim hæc a præcedente δεῖ μακαρίζειν.

Pag. 103. l. 7. *quo mens erudito Viro*] tibi quoque, cum hæc ſcriberes, φρένες ἐκπεπότανται. Nam συγγράφειν hic reſpicit νόμους, ut attendentibus antecedentia & ſequentia facile apparebit.

INDEX.

I. Index Locorum Scripturæ Sacræ.

II. Index Rerum, Nominum Propriorum, & Vocum Græcarum diligentius

Chri-

INDEX.

Leo

O.

INDEX.

ERRATA.

Pag. 3. l. 1. *ἀνεπυθόμεν* l. *ἀνεπυθόμην*, p. 39. l. 14. Bion l. *βίον*. p. 49. l. 8. *δουλ*, *κῆς* l. *δουλικῆς*. p. 77. l. 9. *ὁ δὲ* ſcribe, præmiſſo puncto, *ὅ δὲ*. p. 85. l. 16. poſt *χίζεται* exciderunt hæc verba : *πλῆθος, καὶ οἱ μὲν τὸν Ζαχαρίαν ἑταιρίζονται*. p. 88. l. 9. leg. *μισθωτὸν*. p. 98. l. 7. *calamis* l. *calculis* p. 139. l. 12. *benignitate* : adde ; *divina* p. 149. l. 25. *ſolæ* ; adde : *non* p. 164. l. 21. ungari ; l. *nugari*. p. 192. l. 10. *γραμμάτων* leg. *γραμματέων*. p. 217. l. 13. *φησι* leg. *φασί*. p. 224. l. 9. *quid ſit* : leg. *quid ſi*.